

ACTA

České biskupské konference

ROČNÍK 2024 | ČÍSLO **19**

VYDALA ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE

PRAHA, 1. PROSINCE 2024

(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

Obsah

I. PAPEŽSKÉ DOKUMENTY

1. Apoštolský list papeže Františka daný motu proprio „VOS ESTIS LUX MUNDI“ (25. března 2023).....4
2. Apoštolský list papeže Františka daný motu proprio „EXPEDIT UTI URA PERSONARUM“, kterým se upravují lhůty pro správní odvolání členů propuštěných z institutu zasvěceného života (2. dubna 2023) 16
3. Poselství ke Světovému dni míru (1. ledna 2024) 18
4. Poselství ke Světovému dni sdělovacích prostředků (24. ledna 2024) ...29
5. Poselství ke Světovému dni misii (25. ledna 2024)35
6. Poselství k postní době (1. února 2024)41
7. Poselství ke Světovému dni nemocných (11. února 2024)45
8. Poselství ke Světovému dni dětí (2. března 2024).....48
9. Poselství ke Světovému dni modliteb za povolání (21. dubna 2024).....51
10. Poselství ke Světovému dni prarodičů a seniorů (25. dubna 2024)56
11. Poselství ke Světovému dni migrantů a uprchlíků (24. května 2024)61
12. Poselství ke Světovému dni chudých (13. června 2024).....65
13. Poselství ke Světovému dni modliteb za stvoření (27. června 2024).....71
14. Dopis papeže Františka o úloze literatury ve formaci (17. července 2024)77
15. Poselství ke Světovému dni mládeže (29. srpna 2024)..... 92

II. DOKUMENTY STÁTNÍHO SEKRETARIÁTU A DIKASTERIÍ ŘÍMSKÉ KURIE

1. Deklarace Dikasteria pro nauku víry *Fiducia supplicans* o pastoračním významu požehnání (18. prosince 2023)..... 99
2. Nota Dikasteria pro nauku víry *Gestis verbisque* o platnosti svátostí (2. února 2024)..... 115
3. Deklarace Dikasteria pro nauku víry *Dignitas infinita* o lidské důstojnosti (2. dubna 2024)..... 131
4. Dikasterium pro nauku víry – Normy pro postup při rozlišování údajných nadpřirozených jevů (17. května 2024) 174
5. Dekret apoštolské penitenciárie ke Světovému dni prarodičů a seniorů (9. července 2024)..... 198
6. Dikasterium pro nauku víry – „Královna míru“ Nóta ohledně duchovní zkušenosti spojené z Medžugorje (19. září 2024) 200

III. DOKUMENTY A SDĚLENÍ ČBK

1. Pastorační vyjádření České biskupské konference k deklaraci *Fiducia supplicans* (24. ledna 2024)227
2. Instrukce o postupu biskupů a vyšších představených při předběžném šetření některých trestných činů proti 6. příkázání Desatera na území ČR (24. dubna 2024)229

IV. SYNODA 2021 – 2024

1. Generální sekretariát synody XVI. řádné generální shromáždění biskupské synody - Na cestě k říjnu 2024 (11. prosince 2023)..... 246
2. Studijní skupiny k otázkám vzneseným během prvního zasedání XVI. řádného generálního shromáždění biskupské synody, které mají být prozkoumány ve spolupráci s Dikasterií římské kurie (14. března 2024)253
3. Jak být synodální církví v misijním poslání? Pět perspektiv k teologickému prohloubení před druhým zasedáním XVI. řádného generálního shromáždění biskupské synody (14. března 2024)270

V. JUBILEJNÍ ROK 2025

1. SPES NON CONFUNDIT – bula k vyhlášení řádného Svatého roku 2025 (9. května 2024)285
2. Modlitba k Jubilejnímu roku 2024 306
3. Pravidla pro udělování odpustků během Řádného Jubilejního roku 2025 (14. května 2024)307

VI. RŮZNÉ

1. Prohlášení biskupů Komise biskupských konferencí Evropské unie (COMECE) k nadcházejícím volbám do Evropského parlamentu 315

I.

PAPEŽSKÉ
DOKUMENTY

1. APOŠTOLSKÝ LIST SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA DANÝ „*MOTU PROPRIO*“

„*VOS ESTIS LUX MUNDI*“ (AKTUALIZOVANÉ)

**„Vy jste světlo světa.
Nemůže se skrýt město položené na hoře.“ (Mt 5,14)**

Náš Pán Ježíš Kristus volá každého věřícího, aby byl zářným vzorem ctnosti, bezúhonnosti a svatosti. Všichni jsme povoláni k tomu, abychom vydávali konkrétní svědectví víry v Krista v našem životě, obzvláště v našem vztahu k bližnímu.

Zločiny sexuálního zneužívání urážejí našeho Pána, způsobují fyzickou, psychickou a duchovní újmu obětem a poškozují společenství věřících. Aby k těmto jevům v jakékoli podobě již nedocházelo, je zapotřebí trvalého a hlubokého obrácení srdce, potvrzeného konkrétním a účinným jednáním všech členů církve, aby osobní svatost a morální závazky mohly přispívat k plné věrohodnosti evangelijní zvěsti a k účinnosti poslání církve. To umožní pouze milost Ducha Svatého, který byl vlit do našich srdcí. Musíme totiž mít stále na paměti Ježíšova slova: „Beze mne nemůžete dělat nic“ (Jan 15,5). Byť bylo již mnohé vykonáno, musíme pokračovat v poučování se z předešlých hořkých zkušeností, abychom hleděli vstříc budoucnosti s nadějí.

Tato zodpovědnost se týká především nástupců apoštolů, kteří byli Bohem určeni k pastoračnímu vedení svého lidu. Vyžaduje od nich závazek kráčet co nejvíce v Mistrových stopách. Skrze svou službu totiž „sobě svěřená stáda každý z nich pase a spravuje Kristovým jménem, radou, přesvědčováním a příkladem, ale i autoritou a posvátnou mocí. Té ovšem používají pouze pro vzdělání svého stáde

v pravdě a ve svatosti, neboť mají na zřeteli, že kdo je nejvyšší, má se stát nejmenším, a kdo je představený, má se stát tím, kdo slouží.“¹

To, co se bezprostředně vztahuje na nástupce apoštolů, se týká i všech, kdo zastávají v církvi jakoukoli službu, zavazují se slibem žít podle evangelijních rad nebo jsou povoláni ke službě křesťánskému lidu. Je proto vhodné, aby byly v obecné rovině přijaty postupy za účelem prevence a potírání těchto zločinů, které zrazují důvěru věřících.

Za tímto účelem jsem 7. května 2019 vyhlásil apoštolský list ve formě *motu proprio* obsahující normy *ad experimentum* na tříleté období.

Nyní, po uplynutí stanovené doby, po zvážení připomínek obdržených od biskupských konferencí a dikasterií Římské kurie, po vyhodnocení zkušeností z těchto let, aby se podpořilo lepší uplatňování toho, co bylo stanoveno, aniž by bylo dotčeno to, co je stanoveno Kodexem kanonického práva a Kodexem kánonů východních církví v trestních a procesních záležitostech, nařizují:

HLAVA I VŠEOBECNÉ POKYNY

Čl. 1 – Účinnost

§ 1. Tyto normy se použijí v případě oznámení týkajících se duchovních, členů institutů zasvěceného života nebo společností apoštolského života a moderátorů mezinárodních sdružení věřících uznaných nebo zřízených Apoštolským stolcem, které se týkají:

- a)
 - * trestného činu proti 6. přikázání Desatera spáchaného násilím nebo pod pohrůžkou násilí nebo zneužitím autority nebo donucením někoho uskutečnit nebo strpět sexuální jednání;

1 II. vatikánský koncil, konst. *Lumen gentium*, č. 27, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002.

- ** trestného činu proti 6. přikázání Desatera spáchaného s osobou nezletilou nebo s osobou mající trvale nedokonalé užívání rozumu, nebo s dospělou zranitelnou osobou;
- *** nemravného získávání, uchovávání, vystavování nebo šíření pornografických snímků nezletilých osob nebo osob majících trvale nedokonalé užívání rozumu, jakýmkoli způsobem a jakýmkoli prostředky;
- **** náboru nebo navádění nezletilé osoby nebo osoby mající trvale nedokonalé užívání rozumu nebo zranitelné dospělé osoby k pornografickému předvádění nebo k účasti na pornografické prezentaci skutečné nebo simulované.

b) jednání subjektů uvedených v článku 6, spočívající v konání nebo opomenutí směřujícím k ovlivnění nebo maření civilního nebo kanonického, správního nebo trestního vyšetřování některého ze subjektů uvedených v předcházejícím „sic“² § 1 pro trestné činy uvedené pod písmenem a) tohoto paragrafu.

§ 2. Pro účely těchto norem se rozumí pod výrazem:

- a) „*nezletilý*“: každá osoba mladší osmnácti let; nezletilému je postavena naroveň osoba mající trvale nedokonalé užívání rozumu;
- b) „*zranitelná osoba*“: každá osoba ve stavu nemoci, fyzického či psychického oslabení nebo zbavení osobní svobody, který fakticky, byť jen příležitostně, omezuje její schopnost chápat nebo projevit vůli nebo jakkoli se bránit útoku;
- c) „*materiál dětské pornografie*“: jakékoli zobrazení nezletilého zapojeného do jednoznačně sexuálních úkonů, reálných nebo simulovaných, a jakékoli zobrazení pohlavních orgánů nezletilých za účelem uspokojení sexuální touhy nebo dosažení zisku, to vše nezávisle na použitém prostředku.

2 Italský originál uvádí „precedente § 1“, ovšem protože jsme stále uvnitř § 1, jde patrně o překlep místo správného „presente § 1“, tedy „tohoto § 1“.

Čl. 2 – Přijetí oznámení a ochrana osobních údajů

§ 1. S ohledem na pokyny eventuálně přijaté příslušnými biskupskými konferencemi, synodami biskupů patriarchálních církví a vrchních arcibiskupství nebo radami hierarchů metropolitních církví *sui iuris* musí diecéze nebo eparchie, jednotlivě nebo společně, mít k dispozici orgány nebo úřady, které jsou snadno přístupné veřejnosti pro příjem oznámení. Těmto církevním orgánům nebo úřadům budou podávána oznámení.

§ 2. Informace uvedené v tomto článku jsou chráněné a nakládá se s nimi tak, aby byla zajištěna jejich bezpečnost, neporušenost a důvěrnost ve smyslu kán. 471, 2 CIC a 244 § 2, 2 CCEO.

§ 3. S výjimkou toho, co je stanoveno v čl. 3, § 3, ordinář, který obdržel oznámení, je bezodkladně předá ordináři místa, kde k činům došlo, jakož i vlastnímu ordináři nahlášené osoby. Pokud se oba ordináři nedohodnou jinak, je povinností ordináře místa, kde k údajným skutečnostem došlo, aby postupoval v souladu s právem aplikovatelným na konkrétní případ.

§ 4. V této hlavě jsou eparchie postaveny naroveň diecézím a hierarcha je postaven naroveň ordináři.

Čl. 3 – Oznámení

§ 1. S výjimkou případů, kdy se o těchto informacích dozví duchovní při výkonu služby *pro foro interno*, kdykoli má duchovní nebo člen institutu zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života informaci nebo podložené důvody domnívat se, že byl spáchán některý z činů uvedených v čl. 1, je povinen obratem oznámit tuto skutečnost ordináři místa, kde k činům došlo, nebo jinému ordináři z těch, kteří jsou uvedeni v kán. 134 CIC a 984 CCEO, s výjimkou toho, co je stanoveno v § 3 tohoto článku.

§ 2. Každý, zejména věřící laici, kteří v církvi zastávají úřad nebo vykonávají službu, může oznámit informaci o některé ze skutečností uvedených v čl. 1, a to způsobem uvedeným v předchozím paragrafu nebo jiným vhodným způsobem.

§ 3. Pokud se oznámení týká některé z osob uvedených v čl. 6, odešle se autoritě označené v čl. 8 a 9. Oznámení může být vždy adresováno příslušnému dikasteriu přímo, nebo prostřednictvím apoštolského nuncia. V prvním případě dikasterium informuje apoštolského nuncia.

§ 4. Oznámení má obsahovat co nejvíce údajů o okolnostech, jako uvedení času a místa činů, označení zapojených nebo informovaných osob, stejně jako každou další podrobnost, která může být užitečná pro zajištění pečlivého vyhodnocení faktů.

§ 5. Zprávy mohou být získány také z titulu úřadu.

Čl. 4 – Ochrana oznamovatele

§ 1. Podáním oznámení v souladu s čl. 3 nedochází k porušení úředního tajemství.

§ 2. Při zachování toho, co je stanoveno v kán. 1390 CIC a kán. 1452 a 1454 CCEO, jsou zakázány předpojatost, odvetná opatření nebo diskriminace z důvodů podání oznámení, které mohou naplnit skutkovou podstatu jednání, o němž pojednává čl. 1, § 1, písmeno b).

§ 3. Oznamovateli, osobě, která tvrdí, že byla poškozena, a svědkům nemůže být nařízena žádná povinnost mlčenlivosti týkající se obsahu oznámení, s výhradou ustanovení čl. 5 § 2.

Čl. 5 – Péče o dotčené osoby

§ 1. Církevní autority se zasazují o to, aby k těm, kdo deklarují, že jim bylo ublíženo, a k jejich rodinám bylo přistupováno důstojně a s úctou. Poskytnou jim především:

- a) přijetí, naslouchání a doprovázení, i prostřednictvím specifických služeb;
- b) duchovní pomoc;
- c) lékařskou, terapeutickou a psychologickou pomoc podle okolností případu.

§ 2. V každém případě musí být zajištěna zákonná ochrana dobré pověsti a soukromí všech dotčených osob, jakož i důvěrnost osobních

údajů. Na nahlášené osoby se aplikuje domněnka, o níž je v čl. 13 § 7, při zachování ustanovení čl. 20.

HLAVA II POKYNY TÝKAJÍCÍ SE BISKUPŮ A JIM NAROVĚŇ POSTAVENÝCH

Čl. 6 – Subjektivní oblast aplikace

Procesní normy uvedené v tomto článku se týkají případů uvedených v čl. 1, kterých se dopustí

- a) kardinálové, patriarchové, biskupové a papežští legáti;
- b) duchovní, kteří pastoračně vedou nebo vedli místní církve nebo subjekt jí narovně postavený, latinskou nebo východní, včetně osobních ordinariátů, v případě skutků, kterých se dopustili *během působení v úřadě*;
- c) duchovní, kteří pastoračně vedou nebo vedli osobní prelaturu, v případě skutků, kterých se dopustili *během působení v úřadě*;
- d) duchovní, kteří stojí nebo stáli v čele veřejného klerického sdružení s pravomocí inkardinovat, v případě skutků, kterých se dopustili *během působení v úřadě*;
- e) ti, kdo byli nebo jsou nejvyššími představenými institutů zasvěceného života nebo společností apoštolského života papežského práva, stejně jako klášterů *sui iuris*, v případě skutků, kterých se dopustili *během působení v úřadě*;
- f) věřící laici, kteří jsou nebo byli moderátory mezinárodních sdružení věřících uznaných nebo založených Apoštolským stolcem, v případě skutků, kterých se dopustili *během působení v úřadě*.

Čl. 7 – Příslušné dikasterium

§ 1. V rámci této hlavy se označením „*příslušné dikasterium*“ rozumí Dikasterium pro nauku víry v případě trestných činů jemu

vyhrazených podle platných norem. Ve všech ostatních případech to s ohledem na příslušnou kompetenci stanovenou zákonem Římské kurie jsou:

- Dikasterium pro východní církve;
- Dikasterium pro biskupy;
- Dikasterium pro evangelizaci národů;
- Dikasterium pro klérus;
- Dikasterium pro instituty zasvěceného života a společnosti apoštolského života;
- Dikasterium pro laiky, rodinu a život.

§ 2. Za účelem zajištění co nejlepší koordinace příslušné dikasterium informuje o oznámeních a o výsledcích vyšetřování Státní sekretariát a ostatní přímo zainteresovaná dikasteria.

§ 3. Komunikace mezi metropolitou a Svatým stolcem, o níž pojednává tato hlava, probíhá prostřednictvím apoštolského nuncia.

Čl. 8 – Postup v případě oznámení, které se týká biskupa latinské církve a jiných subjektů, o nichž pojednává čl. 6

§ 1. Autorita, která obdrží oznámení, je předá jak příslušnému dikasteriu, tak metropolitovi církevní provincie, ve které má nahlášená osoba trvalé kanonické bydliště.

§ 2. Pokud se oznámení týká metropolitou nebo je stolec metropolitou uprázdněn, je předáno Svatému stolci a sufragánnímu biskupovi, který je nejdéle v úřadě, na něhož se v tomto případě vztahují následující předpisy určené pro metropolitou. Stejně tak je Svatému stolci předáno oznámení týkající se těch, kteří jsou v pastoračním vedení církevních oblastí bezprostředně podléhajících samotnému Svatému stolci.

§ 3. Oznámení, které se týká papežského legáta, je předáno přímo Státnímu sekretariátu.

Čl. 9 – Postup uplatňovaný v případě biskupů východních katolických církví a jiných subjektů, o nichž pojednává čl. 6

§ 1. Oznámení týkající se biskupa nebo jiného naroveň mu postaveného subjektu patriarchální církve, vrchního arcibiskupství nebo metropolitní církve *sui iuris* je předáno příslušnému patriarchovi, vrchnímu arcibiskupovi nebo metropolitovi církve *sui iuris*.

§ 2. Pokud se oznámení týká metropolitní patriarchální církve nebo vrchního arcibiskupství, který zastává úřad na území těchto církví, je předáno příslušnému patriarchovi nebo vrchnímu arcibiskupovi.

§ 3. V případě výše uvedených oznámení je autorita, která oznámení obdržela, předá také Dikasteriu pro východní církve.

§ 4. Pokud je nahlášenou osobou biskup nebo metropolita mimo území patriarchální církve, vrchního arcibiskupství nebo metropolitní církve *sui iuris*, je oznámení předáno Dikasteriu pro východní církve, které, když to uzná za vhodné, informuje příslušného patriarchu, vrchního arcibiskupa nebo metropolitu *sui iuris*.

§ 5. V případě, že se oznámení týká patriarchy, vrchního arcibiskupa nebo metropolitní církve *sui iuris* nebo biskupa jiných východních katolických církví *sui iuris*, je předáno Dikasteriu pro východní církve.

§ 6. Následující pokyny týkající se metropolitní jsou uplatňovány církevní autoritou, které je předáno oznámení na základě tohoto článku.

Čl. 10 – Postup uplatňovaný v případě nejvyšších moderátorů institutů zasvěceného života nebo společností apoštolského života

Pokud se oznámení týká těch, kteří jsou nebo byli nejvyššími moderátory institutů zasvěceného života nebo společností apoštolského života papežského práva, jakož i klášterů *sui iuris* přítomných ve Městě a v suburbikárních diecézích, předá se příslušnému dikasteriu.

Čl. 11 – Povinnosti metropolitní na počátku řízení

§ 1. Metropolita, který obdrží oznámení, neprodleně požádá příslušné dikasterium o pověření zahájit vyšetřování.

§ 2. Dikasterium jedná bez otálení tak, aby nejpozději do třiceti dnů od obdržení prvního oznámení od apoštolského nuncia nebo od žádosti o pověření ze strany metropolitity dodalo příslušné instrukce týkající se postupu v konkrétním případě.

§ 3. Pokud metropolita považuje oznámení za zjevně neopodstatněné, informuje o tom prostřednictvím apoštolského nuncia příslušné dikasterium, a pokud to nerozhodne jinak, nařídí jeho uzavření.

Čl. 12 – Svěření vyšetřování jiné osobě než metropolitovi

§ 1. Pokud příslušné dikasterium, po vyslechnutí apoštolského nuncia, považuje za vhodné svěřit vyšetřování jiné osobě než metropolitovi, informuje jej o tom. Metropolita předá veškeré informace a důležité dokumenty osobě pověřené dikasteriem.

§ 2. V případě uvedeném v předchozím paragrafu se následující pokyny, které se týkají metropolitity, použijí na osobu pověřenou vedením vyšetřování.

Čl. 13 – Provádění vyšetřování

§ 1. Metropolita, poté co obdrží pověření od příslušného dikasteria, v souladu s obdrženými instrukcemi jak postupovat, osobně nebo prostřednictvím jedné nebo více vhodných osob:

- a) shromáždí informace týkající se povahy skutků;
- b) vyhledá informace a dokumenty nezbytné pro účely vyšetřování, které jsou uchovávány v archivech církevních úřadů;
- c) spolupracuje s dalšími ordináři nebo hierarchy tam, kde je to nezbytné;
- d) pokud to považuje za vhodné a při zachování toho, co je stanoveno v následujícím § 7, požaduje informace od osob a institucí, včetně civilních, které jsou schopny poskytnout důležitý materiál pro vyšetřování.

§ 2. Kdykoli je nutné vyslechnout nezletilou nebo dospělou zranitelnou osobu, metropolita zajistí vhodný způsob, s ohledem na jejich podmínky a na státní zákony.

§ 3. V případě důvodných obav, že by informace související s případem mohly být odcizeny nebo zničeny, provede metropolita nezbytná opatření pro jejich záchranu.

§ 4. I když metropolita využije asistence dalších osob, zůstává zodpovědným za řízení a průběh vyšetřování, jakož i za přesné vykonání instrukcí uvedených v článku 11 § 2.

§ 5. Metropolitovi asistuje notář svobodně zvolený podle normy kán. 483 § 2 CIC a 253 § 2 CCEO.

§ 6. Metropolita jedná nestranně a bez střetu zájmů. Pokud by se domníval, že se nachází ve střetu zájmů nebo že není schopen zachovat patřičnou nestrannost pro zajištění důvěryhodnosti vyšetřování, je povinen odstoupit a oznámit tuto okolnost příslušnému dikasteriu.

§ 7. Vždy se uznává presumpce nevinny a oprávněná ochrana dobrého jména vyšetřovaného.

§ 8. Metropolita, pokud to vyžaduje příslušné dikasterium, informuje vyšetřovaného o vyšetřování vedeném proti jeho osobě, vyslechne ho ohledně faktů a vyzve ho k předložení obhajoby. V těchto případech může vyšetřovaný využít právního zástupce.

§ 9. Metropolita podle obdržených pokynů pravidelně předává příslušnému dikasteriu zprávu o stavu vyšetřování.

Čl. 14 – Účast odborníků

§ 1. V souladu s případnými směrnicemi biskupské konference, synody biskupů nebo rady hierarchů ohledně způsobu, jak napomáhat metropolitovi při vyšetřování, je velmi vhodné, aby biskupové příslušné provincie, jednotlivě nebo společně, vytvořili seznamy odborníků, ze kterých může metropolita vybrat osobu nejvhodnější k pomoci při vyšetřování, podle potřeb daného případu, zvláště s ohledem na spolupráci, kterou mohou poskytnout laici v souladu s kán. 228 CIC a 408 CCEO.

§ 2. Metropolita si může svobodně zvolit i jiné stejně kvalifikované odborníky.

§ 3. Kdokoli asistuje metropolitovi při vyšetřování, má jednat nestraně a nesmí být ve střetu zájmů. Pokud by se domníval, že se nachází ve střetu zájmů nebo že není schopen zachovat patřičnou nestrannost pro zajištění důvěryhodnosti vyšetřování, je povinen odstoupit a oznámit tuto okolnost metropolitovi.

§ 4. Osoby asistující metropolitovi složí přísahu, že budou své pověření plnit odpovídajícím způsobem a věrně, s respektováním toho, co stanoví čl. 13 § 7.

Čl. 15 – Délka vyšetřování

§ 1. Vyšetřování má být ukončeno v krátké době nebo ve lhůtě určené pokynem uvedeným v čl. 11 § 2.

§ 2. Ze spravedlivých důvodů a po zaslání zprávy o stavu vyšetřování může metropolita požádat příslušné dikasterium o prodloužení lhůty.

Čl. 16 – Předběžná opatření

Pokud to požadují skutečnosti nebo okolnosti, navrhne metropolita příslušnému dikasteriu přijetí vhodných předběžných nebo ochranných opatření vůči vyšetřovanému. Dikasterium přijme opatření po vyslechnutí apoštolského nuncia.

Čl. 17 – Založení fondu

§ 1. Církevní provincie, biskupské konference, synody biskupů nebo rady hierarchů mohou založit fond určený ke krytí nákladů šetření, zřízený podle kán. 113 a 1303 § 1, 1° CIC a 1047 CCEO. Fond bude spravován v souladu s normami kanonického práva.

§ 2. Na žádost pověřeného metropolity mu správce fondu poskytne prostředky nezbytné k provádění vyšetřování, při zachování povinnosti předložit správci konečné vyúčtování po ukončení vyšetřování.

Čl. 18 – Předání dokumentů a „vota“

§ 1. Po skončení vyšetřování předá metropolita originál dokumentů příslušnému dikasteriu spolu s vlastním „*votem*“ o výsledcích vyšetřování s odpovědí na eventuální otázky položené v instrukcích

uvedených v čl. 11 § 2. Kopie dokumentů se uloží v archivu příslušného apoštolského nuncia.

§ 2. S výjimkou následných pokynů příslušného dikasteria zanikají pověření metropolity ukončením případu.

§ 3. V souladu s pokyny příslušného dikasteria metropolita na požádání informuje o výsledku vyšetřování osobu, která tvrdí, že byla poškozena, a případně osobu, která oznámení podala, nebo jejich právní zástupce.

Čl. 19 – Další opatření

Příslušné dikasterium, kromě případu, kdy rozhodne o doplňujícím vyšetřování, postupuje v souladu s právem aplikovatelným na daný případ.

Čl. 20 – Zachování státních zákonů

Uvedené normy se provedou bez újmy práv a povinností daných místní státní legislativou, zvláště těch, které se týkají případné oznamovací povinnosti vůči příslušným civilním autoritám.

Narizují, aby tento apoštolský list ve formě motu proprio byl vyhlášen zveřejněním v L'Osservatore Romano a nabyl účinnosti 30. dubna 2023 a byl publikován v Acta Apostolicae Sedis. Nabytím jeho účinnosti se ruší předchozí apoštolský list ve formě motu proprio vyhlášený 7. května 2019.

Dáno v Římě u Svatého Petra dne 25. března roku 2023, o slavnosti Zvěstování Páně v jedenáctém roce pontifikátu

František

2. **APOŠTOLSKÝ LIST
PAPEŽE FRANTIŠKA
DANÝ MOTU PROPRIO
„EXPEDIT UT IURA PERSONARUM“,
KTERÝM SE UPRAVUJÍ LHŮTY
PRO SPRÁVNÍ ODVOLÁNÍ ČLENŮ
PROPUŠTĚNÝCH Z INSTITUTU
ZASVĚCENÉHO ŽIVOTA**

„Je prospěšné, aby práva osob byla v kodexu vhodně stanovena a zaručena“ (AAS 75, 1983, s. 22). To byla šestá obecná zásada, kterou biskupská synoda v říjnu 1967 schválila pro revizi Kodexu kanonického práva a která je platná dodnes, a ta přiznává ochraně a zajištění subjektivních práv v církevním právním řádu výsadní místo. To nabývá na významu zejména v nejchoulostivějších záležitostech církevního života, jako jsou řízení týkající se právního postavení osob.

Vzhledem k tomu, že současné normy o propuštění členů z institutů zasvěceného života stanoví v kán. 700 CIC a v kán. 501 § 2 CCEO časové lhůty, které neodpovídají požadavkům na ochranu práv jednotlivců, takže méně omezující stanovení lhůt pro podání odvolání by dotyčné osobě umožnilo lépe posoudit obvinění proti ní vznesená, jakož i využít vhodnější způsoby komunikace;

navíc s ohledem na existenci nebezpečí, že postup stanovený v kán. 697–699 CIC a v kán. 497–499 CCEO nemusí být vždy správně dodržen, což ohrožuje platnost samotného řízení, a tedy i ochranu práv propuštěných profesů;

stanovím nyní následující:

Čl. 1

V kán. 700 CIC, který se týká práva propuštěného řeholníka odvolat se k příslušné autoritě, je lhůta „deseti dnů“ nahrazena lhůtou „třiceti

dnů“, aniž by bylo nutné písemně žádat autora rozhodnutí o jeho zrušení nebo opravu (dle kán. 1734 § 1 CIC). Uvedený kánon zní tedy takto:

„Rozhodnutí o propuštění doručené profesovi je účinné od okamžiku oznámení členu, jehož se týká. K platnosti rozhodnutí se vyžaduje, aby obsahovalo poučení, že propuštěný má právo na správní odvolání k příslušnému představenému ve lhůtě třiceti dnů od přijetí rozhodnutí, a to bez povinnosti podat žádost uvedenou v kán. 1734. Správní odvolání má odkladné účinky.“

Čl. 2

V kán. 501 § 2 CCEO, který se týká práva propuštěného člena odvolat se k příslušné autoritě, je termín „patnáct dnů“ nahrazen termínem „třicet dnů“, a tento kánon tedy zní takto:

„Člen však může proti rozhodnutí o propuštění podat ve lhůtě třiceti dnů buď správní odvolání, které má odkladný účinek, nebo požádat, aby byla záležitost projednána soudní cestou.“

Nařizuji, aby to, co je stanoveno tímto apoštolským listem daným z vlastního podnětu, bylo trvalé a právoplatné navzdory všem opačným ustanovením, i kdyby byla hodna zvláštního zřetele, a aby tento apoštolský list byl promulgován zveřejněním v *L'Osservatore Romano* a vstoupil v účinnost 7. května roku 2023, o páté neděli velikonoční, a poté byl zveřejněn v úředním věstníku *Acta Apostolicae Sedis*.

Dáno v Římě, u Svatého Petra dne 2. dubna roku 2023, na Květnou neděli, v jedenáctém roce mého pontifikátu

FRANTIŠEK

3.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K 57. SVĚTOVÉMU DNI MÍRU

1. LEDNA 2024

Umělá inteligence a mír

Na začátku nového roku, v čase milosti, kterou Pán uděluje každému z nás, bych se chtěl obrátit na Boží lid, na země, hlavy států a vlád, představitele různých náboženství a občanské společnosti a na všechny muže a ženy naší doby, abych jim odevzdal své přání pokoje.

1. Rozvoj vědy a techniky jako cesta k míru

Písmo svaté dosvědčuje, že Bůh dal lidem svého Ducha, aby je naplnil „moudrostí, chápavostí a znalostí každého díla“ (Ex 35,31). Chápavost je výrazem důstojnosti, kterou nám dal Stvořitel, jenž nás stvořil k svému obrazu a podobě (srov. Gn 1,26) a umožnil nám svobodně a uvědoměle odpovídat na jeho lásku. Věda a technika projevují zvláštním způsobem tuto zásadní vztahovou vlastnost lidské chápavosti a inteligence; jsou mimořádnými výtvary jejího tvůrčího potenciálu.

Druhý vatikánský koncil v pastorální konstituci *Gaudium et spes* tuto pravdu potvrdil a prohlásil, že „člověk se vždy snažil rozvíjet svůj život prací a důvtipem“.¹ Když lidé „pomocí techniky“ usilují o to, aby se země stala „důstojným příbytkem celé lidské rodiny“,² jednájí v souladu s Božím záměrem a spolupracují s jeho vůlí, aby bylo stvoření dovršeno a aby se mezi národy šířil mír. Také pokrok vědy a techniky, nakolik přispívá k lepšímu uspořádání lidské společnosti,

1 Druhý vatikánský koncil, Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, č. 33, in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002.

2 Tamtéž, č. 57.

k rostoucí svobodě a bratrskému společenství, vede ke zdokonalování člověka a k proměně světa.

Právem se radujeme a jsme vděční za mimořádné úspěchy vědy a techniky, díky nimž se podařilo odstranit nesčetné druhy zla, které sužovaly lidský život a způsobovaly velká utrpení. Vědeckotechnický pokrok, který umožňuje vykonávat dosud nevídanou kontrolu nad naší skutečností, zároveň vkládá do lidských rukou širokou škálu možností, z nichž některé mohou představovat riziko pro přežití a nebezpečí pro společný domov.³

Výrazný pokrok v nových informačních technologiích, zejména v digitální oblasti, proto představuje vzrušující příležitosti i vážná rizika, která mají závažné důsledky pro úsilí o spravedlnost a harmonii mezi národy. Je proto třeba si položit několik naléhavých otázek. Jaké budou střednědobé a dlouhodobé důsledky nových digitálních technologií? A jaký dopad budou mít na život jednotlivců a společnosti, na mezinárodní stabilitu a na mír?

2. Budoucnost umělé inteligence mezi přísliby a riziky

Pokrok v informatice a rozvoj digitálních technologií v posledních desetiletích již začaly způsobovat hluboké proměny v globální společnosti a její dynamice. Nové digitální nástroje mění tvář komunikace, veřejné správy, vzdělávání, spotřeby, osobních interakcí a bezpočtu dalších stránek každodenního života.

Kromě toho mohou technologie využívající množství algoritmů získávat z digitálních stop zanechaných na internetu údaje, které umožňují pro komerční nebo politické cíle kontrolovat mentální a vztahové návyky lidí, aniž by si toho byli vědomi, a omezovat tak jejich vědomé uplatňování svobodné volby. V prostoru, jako je web, který se vyznačuje přehlcením informacemi, totiž mohou strukturovat tok dat podle výběrových kritérií, jež nejsou uživatelem vždy vnímána.

Musíme mít na paměti, že vědecký výzkum a technologické inovace nejsou odtrženy od reality a nejsou „neutrální“,⁴ ale podléhají kul-

3 Srov. František, enc. *Laudato si'* (24. května 2015), č. 104, Paulínky, Praha 2018.

4 Srov. tamtéž, č. 114.

turním vlivům. Tyto činnosti jsou plně lidské, proto směry, kterými se ubírají, odrážejí volby podmíněné osobními, společenskými a kulturními hodnotami každé doby. Totéž platí pro výsledky, jichž dosahují. Jelikož jsou plodem specificky lidských přístupů k okolnímu světu, mají vždy svůj etický rozměr, úzce spjatý s rozhodnutími těch, kdo navrhuji experimentaci a orientují výrobu k určitým cílům.

To platí i pro různé podoby umělé inteligence. Ve světě vědy a techniky dosud neexistuje její jednoznačná definice. Samotný termín, který se dnes běžně užívá, zahrnuje celou řadu vědních oborů, teorií a technologií, jejichž cílem je, aby stroje při svém fungování napodobovaly nebo reprodukovaly kognitivní schopnosti člověka. Hovořit v množném čísle o „podobách inteligence“ napomáhá zdůraznit nepřeklenutelnou propast, která existuje mezi těmito systémy, jakkoli úžasnými a výkonnými, a lidskou osobou; v konečném důsledku jsou „fragmentární“ v tom smyslu, že mohou napodobovat nebo reprodukovat pouze určité funkce lidské inteligence. Použití množného čísla rovněž upozorňuje na fakt, že tato od sebe velmi odlišná zařízení je třeba vždy považovat za „sociotechnické systémy“. Jejich dopad totiž nezávisí pouze na jejich základní technologii, ale také na cílech a zájmech jejich vlastníků a vývojářů, jakož i na situacích, v nichž jsou používány.

Umělou inteligenci je proto třeba chápat jako plejádu různých skutečností a nelze *a priori* předpokládat, že její rozvoj bude přínosem pro budoucnost lidstva a mír mezi národy. Takový pozitivní výsledek bude možný pouze tehdy, pokud prokážeme, že jsme schopni jednat odpovědně a respektovat základní lidské hodnoty, jako je „inkluzivita, transparentnost, bezpečnost, spravedlnost, diskrétnost a důvěryhodnost“.⁵

Nestačí ani předpokládat, že ti, kdo navrhuji algoritmy a digitální technologie, se zavážou jednat eticky a odpovědně. Je třeba posílit nebo v případě potřeby zřídit orgány, které by se zabývaly nově vznikajícími etickými otázkami a ochraňovaly práva těch, kdo umělou inteligenci používají nebo jsou jí ovlivňováni.⁶

5 *Audience pro účastníky setkání „Minerva Dialogues“* (27. března 2023).

6 Srov. tamtéž.

Obrovský rozmach technologií proto musí být doprovázen náležitým vzděláváním v oblasti odpovědnosti za jejich rozvoj. Svoboda a mírové soužití jsou ohroženy tehdy, když lidé podlehnou pokušení sobectví, zájmu jen o sebe samé, touhy po zisku a prahnutí po moci. Máme proto povinnost rozšířit svůj pohled a zaměřit technický a vědecký výzkum na úsilí o mír a společné dobro ve službách integrálního rozvoje člověka a lidského společenství.⁷

Přirozená důstojnost každého člověka a bratrství, které nás spojuje jako členy jedné lidské rodiny, musí být základem vývoje nových technologií a sloužit jako nezpochybnitelné kritérium pro jejich hodnocení, než budou použity, aby digitální pokrok mohl probíhat s respektem ke spravedlnosti a přispívat k míru. Technologický rozvoj, který nevede ke zlepšení kvality života celého lidstva, ale naopak prohlubuje nerovnosti a konflikty, nelze nikdy považovat za skutečný pokrok.⁸

Umělá inteligence bude stále získávat na významu. Výzvy, které s sebou přináší, jsou nejen technické, ale také antropologické, vzdělávací, sociální a politické. Slibuje například úsporu práce, efektivnější výrobu, snazší dopravu a dynamičtější trhy, stejně jako revoluci ve sběru, uspořádání a ověřování dat. Musíme si být vědomi probíhajících rychlých transformací a řídit je způsobem, který zaručuje dodržování základních lidských práv a respektuje instituce a zákony, které podporují integrální lidský rozvoj. Umělá inteligence by měla sloužit tomu nejlepšímu lidskému potenciálu a našim nejvyšším aspiracím, nikoli jim konkurovat.

3. Technologie budoucnosti: stroje, které se samy učí

Ačkoli se umělá inteligence založená na technikách strojového učení (*machine learning*) stále ještě nalézá v průkopnické fázi, v mnoha svých podobách již přináší významné změny do struktury společnosti a výrazně ovlivňuje kulturu, sociální chování a upevňování míru. Takový vývoj, jako je strojové učení nebo hluboké učení (*deep*

7 Srov. *Poselství výkonnému prezidentovi „World Economic Forum“ v Davosu-Klostěru* (12. ledna 2018).

8 Srov. enc. *Laudato si'*, č. 194; *Projev k účastníkům semináře „Společné dobro v digitální epoše“* (27. září 2019).

learning), vyvolává otázky, které přesahují oblast technologie a inženýrství a souvisejí s porozuměním, jež je úzce spjato se smyslem lidského života, základními procesy poznání a schopností mysli dosáhnout pravdy.

Například schopnost některých zařízení vytvářet syntakticky a sémanticky koherentní texty není zárukou spolehlivosti. Říká se, že mají schopnost „halucinovat“, tj. generovat výroky, které na první pohled vypadají věrohodně, ale ve skutečnosti jsou nepodložené nebo prozrazují předsudky. Pokud je umělá inteligence využívána v dezinformačních kampaních, které šíří falešné zprávy a vedou k rostoucí nedůvěře ke sdělovacím prostředkům, nastoluje to vážný problém. Důvěrnost, vlastnictví údajů a duševní vlastnictví jsou dalšími oblastmi, v nichž dotyčné technologie představují vážná rizika. K nim se přidávají další negativní důsledky jejich zneužití, jakými jsou diskriminace, zasahování do volebních procesů, upevňování společnosti, která sleduje a kontroluje osoby, digitální vyloučenost a vyostření individualismu, jež je stále více odtržen od společnosti. Všechny tyto faktory mohou podněcovat konflikty a bránit míru.

4. Smysl pro omezení v technokratickém paradigmatu

Náš svět je příliš rozsáhlý, rozmanitý a složitý na to, abychom jej mohli zcela poznat a klasifikovat. Lidská mysl nikdy nemůže vyčerpát jeho bohatství, a to ani za pomoci nejmodernějších algoritmů. Ty totiž nenabízejí zaručené předpovědi budoucnosti, ale pouze statistické přibližné odhady. Ne všechno lze předpovědět, ne všechno lze vypočítat; v konečném důsledku je „realita nadřazena ideji“⁹ a bez ohledu na to, jak záračná může být naše schopnost výpočtu, vždy bude existovat nedostupné reziduum, které uniká jakémukoli pokusu o změření.

Velké množství dat analyzovaných umělými inteligencemi navíc samo o sobě není zárukou nestrannosti. Když algoritmy extrapolují informace, vždy hrozí, že je zkreslí a budou replikovat nespravedlnost a zažitá předsudky z prostředí, ve kterém vznikly. Čím se stávají rychlejšími a složitějšími, tím obtížnější je pochopit, proč dospěly k určitému výsledku.

9 František, apoštol. exhort. *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), č. 233, Paulínky, Praha 2014.

„Inteligentní“ stroje mohou plnit zadané úkoly s rostoucí efektivitou, ale účel a smysl jejich činnosti bude i nadále určován nebo umožňován lidmi, kteří mají své vlastní hodnotové spektrum. Riziko spočívá v tom, že kritéria určitých rozhodnutí budou méně jasná, že odpovědnost za rozhodování bude skrytá a že se tvůrci mohou vyhýbat své povinnosti jednat pro dobro společnosti. Svým způsobem tomu napomáhá technokratický systém, který spojuje ekonomiku s technologií a upřednostňuje kritérium efektivnosti při tendenci ignorovat vše, co nesouvisí s jeho bezprostředními zájmy.¹⁰

To by nás mělo přimět k zamyšlení nad aspektem, který je v dnešní technokratické a na výkon orientované mentalitě tak často přehlížen, ale který je rozhodující pro osobní a společenský rozvoj, a sice „smysl pro omezení“.

Pokud se lidská bytost, která je z definice smrtelná, domnívá, že díky technologii překročí všechna omezení, riskuje, že v posedlosti touhou mít vše pod kontrolou ztratí kontrolu sama nad sebou; v touze po absolutní svobodě se dostane do spirály technologické diktatury. Uznání a přijetí vlastní omezenosti jako tvora je nezbytnou podmínkou pro to, aby člověk dosáhl plnosti, či spíše ji přijal jako dar. Naopak v ideologickém kontextu technokratického paradigmatu, oživovaného prométheovskou domněnkou soběstačnosti, by nerovnosti mohly až neúměrně narůstat a znalosti a bohatství hromadit v rukou několika málo lidí, což by znamenalo vážná rizika pro demokratické společnosti a pro mírové soužití.¹¹

5. Žhavá témata etiky

V budoucnu by mohly systémy umělé inteligence určovat spolehlivost žadatele o hypotéku, vhodnost osoby pro přijetí do práce, pravděpodobnost recidivy odsouzeného nebo právo na politický azyl či sociální pomoc. Nedostatek různých úrovní mediačního procesu, který tyto systémy zavádějí, je obzvláště náchylný k projevům předsudků a diskriminace; systémové chyby se mohou snadno znásobit a způsobit

10 Srov. enc. *Laudato si'*, č. 54.

11 Srov. *Projev k účastníkům plenárního zasedání Papežské akademie pro život* (28. února 2020).

nejen nespravedlnost v jednotlivých případech, ale také dominovým efektem vyvolat různé formy skutečné sociální nerovnosti.

Někdy se navíc zdá, že umělá inteligence je schopna ovlivňovat rozhodnutí jednotlivců prostřednictvím předem stanovených možností volby, podněcujících či odrazujících, nebo prostřednictvím systémů pro regulaci osobních rozhodnutí na základě uspořádání informací. Tyto způsoby manipulace nebo sociální kontroly vyžadují pečlivou pozornost a dohled a předpokládají jasnou právní odpovědnost ze strany producentů, jejich zadavatelů i vládních orgánů.

Spoléhání se na automatické procesy, které kategorizují jednotlivce, například prostřednictvím všudypřítomného sledování nebo přijetí systémů sociálního kreditu, by také mohlo závažně ovlivnit občanskou strukturu a vytvořit nesprávnou klasifikaci občanů. Tyto umělé procesy třídění by rovněž mohly vést k mocenským konfliktům, protože se netýkají pouze virtuálních příjemců, ale lidí z masa a kostí. Základní úcta k lidské důstojnosti vyžaduje nepřipustit, aby byla jedinečnost osoby ztotožňována se souborem údajů. Nelze dovolit, aby algoritmy určovaly způsob, jakým chápeme lidská práva, aby odsouvaly stranou základní hodnoty, jako je soucit, milosrdenství a odpuštění, nebo aby vylučovaly možnost, že se jednatel změní a nechá svou minulost za zády.

V této souvislosti se nemůžeme nezamyslet nad dopadem nových technologií na pracovní prostředí. Úkolů, které byly dříve výhradní doménou lidské práce, se rychle ujímají průmyslové aplikace umělé inteligence. I zde existuje značné riziko neúměrného zvýhodnění několika málo osob na úkor ochuzení řady jiných. Respektování důstojnosti pracovníků a významu zaměstnání pro ekonomickou prosperitu jednotlivců, rodin a společností, jistota zaměstnání a spravedlivá mzda by měly být pro mezinárodní společenství vysokou prioritou, protože uvedené druhy technologií pronikají stále více do pracovních prostředí.

6. Proměníme meče v radlice?

Při pohledu na svět kolem nás v dnešní době nelze přehlédnout vážné etické problémy spojené se zbrojním průmyslem. Možnost vést vojenské operace prostřednictvím dálkově řízených systémů přivedila

oslabené vnímání devastace, kterou způsobují, a odpovědnosti za jejich použití, což přispívá k ještě chladnějšímu a odtažitějšímu přístupu k nesmírné tragédii války. Výzkum nových technologií používaných v oblasti takzvaných „autonomních vražedných zbraňových systémů“, včetně válečného využití umělé inteligence, představuje vážný etický problém. Autonomní zbraňové systémy nemohou být nikdy morálně odpovědnými subjekty. Výlučná schopnost člověka morálně usuzovat a eticky se rozhodovat je něčím víc než pouhým složitým souborem algoritmů a tuto schopnost nelze redukovat na programování stroje, který, ať je jakkoli „inteligentní“, zůstává stále jen strojem. Z tohoto důvodu je nezbytné zajistit odpovídající, smysluplný a důsledný lidský dohled nad zbraňovými systémy.

Nemůžeme také opomíjet možnost, že se sofistikované zbraně dostanou do nesprávných rukou a usnadní například teroristické útoky nebo zásahy zaměřené na destabilizaci legitimních vládních institucí. Svět skutečně nepotřebuje nové technologie, které by přispívaly k nekálému rozvoji trhu se zbraněmi a obchodu s nimi a podporovaly by šílenství války. Hrozí přitom, že se nejen inteligence, ale i samotné srdce člověka bude stávat stále více „umělým“. Nejpokročilejší technické aplikace by neměly sloužit k usnadnění násilného řešení konfliktů, ale k tomu, aby dláždily cesty k míru.

Viděno z pozitivnějšího hlediska by umělá inteligence, využívaná k podpoře integrálního lidského rozvoje, mohla přinést zásadní inovace v zemědělství, vzdělávání a kultuře, zlepšení životní úrovně celých zemí a národů a růst lidského bratrství a sociálního přátelství. Způsob, jakým ji využijeme k inkluzi těch nejmenších, tedy našich nejslabších a nejpotřebnějších bratrů a sester, je konečným měřítkem naší lidskosti.

Lidský pohled a touha po lepší budoucnosti našeho světa vedou k potřebě mezioborového dialogu zaměřeného na etický vývoj algoritmů, na *algor-etiku*, v níž by vodítkem orientujícím směřování nových technologií byly hodnoty.¹² Etické otázky by se měly brát v úvahu od samého počátku při výzkumu, stejně jako ve fázi testování, projektování, výroby, distribuce a uvádění na trh. Takový je přístup etiky

12

Srov. *Projev k účastníkům plenárního zasedání Papežské akademie pro život* (28. února 2020).

projektového řízení, v němž zásadní roli mají hrát vzdělávací instituce a lidé zodpovědní za rozhodovací proces.

7. Výzvy pro vzdělávání

Vývoj technologií, které respektují a slouží lidské důstojnosti, má jasné důsledky pro vzdělávací instituce a pro svět kultury. Znásobením komunikačních možností nám digitální technologie zpřístupnily nové způsoby setkávání. Nadále je však třeba pokračovat v reflexi o tom, k jakým vztahům nás vedou. Mladí lidé vyrůstají v kulturním prostředí prostoupeném technologiemi, a to se nemůže nepromítnout do výukových a vzdělávacích metod.

Vzdělávání v oblasti využívání umělé inteligence by se mělo zaměřit především na podporu kritického myšlení. Je nezbytné, aby uživatelé všech věkových kategorií, zejména však mladí lidé, při používání údajů a obsahu shromážděných na webu nebo vytvořených systémy umělé inteligence si vypěstovali schopnost rozlišování. Školy, univerzity a akademické instituce by měly pomáhat studentům a odborníkům, aby si osvojili sociální a etické aspekty vývoje a využívání technologií.

Výuka k používání nových komunikačních nástrojů by měla brát v úvahu nejen dezinformace, falešné zprávy (*fake news*), ale také znepokojivý návrat „zděděných obav [...], které byly schopny se skrýt za novými technologiemi a tam zesílit“.¹³ Bohužel se opět setkáváme s tím, že musíme bojovat s „pokušením budovat kulturu hradeb, vytyčovat hradby, abychom zabránili setkání s jinými kulturami, s jinými lidmi“¹⁴ a rozvoji mírového a bratrského soužití.

8. Výzvy pro rozvoj mezinárodního práva

Vzhledem ke globálnímu dosahu umělé inteligence je zřejmé, že kromě odpovědnosti suverénních států za regulaci jejího používání v jejich domácím prostředí mohou při uzavírání mnohostranných dohod

13 František, enc. *Fratelli tutti* (3. října 2020), č. 27, Karmelitánské nakladatelství, Praha 2021.

14 Srov. tamtéž.

a koordinaci jejich uplatňování a provádění sehrát rozhodující úlohu mezinárodní organizace.¹⁵ V tomto smyslu vyzývám Společenství národů, aby pracovalo společně na přijetí závazné mezinárodní smlouvy upravující vývoj a používání umělé inteligence v jejích mnoha podobách. Cílem regulace by samozřejmě neměla být pouze prevence nesprávných postupů, ale také podpora těch správných, podněcování nových a tvůrčích přístupů a usnadňování osobních a kolektivních iniciativ.¹⁶

Při hledání normativních modelů, které by mohly vývojářům digitálních technologií poskytnout etické vodítko, je tedy nezbytné identifikovat lidské hodnoty, jež by měly tvořit základ snah společností formulovat, přijmout a prosazovat potřebné legislativní rámce. Při práci na přípravě etických směrnic pro tvorbu podob umělé inteligence nelze opomenout zohlednění hlubších otázek týkajících se smyslu lidského života, ochrany základních lidských práv a úsilí o spravedlnost a mír. Tento proces etického a právního rozlišování se může ukázat jako cenná příležitost ke společnému zamyšlení nad tím, jakou roli by měla technologie hrát v našich životech jednotlivců i společenství a jak může její využívání přispět k vytváření spravedlivějšího a humánnějšího světa. Z tohoto důvodu by v debatách o regulaci umělé inteligence měly být zohledněny hlasy všech zúčastněných stran, včetně lidí chudých, stojících na okraji a dalších, kteří často zůstávají v globálních rozhodovacích procesech nevyslyšeni.

* * * * *

Doufám, že nás tato úvaha povzbudí k tomu, abychom zajistili, že pokrok ve vývoji různých podob umělé inteligence bude nakonec sloužit lidskému bratrství a míru. To není na zodpovědnosti několika málo lidí, ale celé lidské rodiny. Mír je totiž plodem vztahů, které uznávají a přijímají druhého v jeho nezczitelné důstojnosti, a plodem spolupráce a angažovanosti ve snaze o integrální rozvoj všech lidí a všech národů.

15 Srov. tamtéž, č. 170–175.

16 Srov. enc. *Laudato si'*, č. 177.

Na začátku nového roku se modlím za to, aby rychlý rozvoj umělé inteligence nezesílil mnohé nerovnosti a nespravedlnosti, jež jsou ve světě již přítomny, ale aby pomohl ukončit války a konflikty a zmírnit mnohé formy utrpení, které sužují lidskou rodinu. Kéž věřící křesťané, věřící různých náboženství i muži a ženy dobré vůle spolupracují ve vzájemné harmonii, aby využili příležitostí a čelili výzám, které přináší digitální revoluce, a odevzdali budoucím generacím solidárnější, spravedlivější a mírumilovnější svět.

Ve Vatikánu dne 8. prosince 2023

FRANTIŠEK

4.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K 58. SVĚTOVÉMU DNI SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDKŮ

24. LEDNA 2024

Umělá inteligence a moudrost srdce: pro plně lidskou komunikaci

Drazí bratří a sestry,

vývoj systémů takzvané „umělé inteligence“, o němž jsem již uvažoval ve svém nedávném poselství ke Světovému dni míru, rovněž radikálně mění informační a komunikační praktiky a jejich prostřednictvím i některé základy občanského soužití. Jde o změnu, která se týká nás všech, nejen odborníků. Zrychlené šíření podivuhodných vynálezů, jejichž fungování a potenciál jsou pro většinu z nás neuchopitelné, vzbuzuje údiv, který kolísá mezi nadšením a dezorientací, a nevyhnutelně nás staví před základní otázky: Co je vlastně člověk, co je jeho specifikem a jakou budoucnost má v éře umělých inteligencí tento náš druh zvaný *homo sapiens*? Jak můžeme zůstat plně lidskými a usměrňovat probíhající kulturní proměnu ve prospěch dobra?

Začít od srdce

Nejprve je třeba vyčistit půdu od katastrofických scénářů a jejich paralyzujících účinků. Již před sto lety nás Romano Guardini v úvahách o technice a člověku vyzval, abychom se nezatvrzovali vůči „novému“ ve snaze „zachovat krásný svět odsouzený k zániku“. Zároveň však upřímně a prorocky varoval: „Naše role spočívá v tom, že se stáváme. Musíme se na tomto ‚stávání se‘ podílet, každý na svém místě (...), čestně se k němu hlásit, ale s neporušeným srdcem zůstat citliví ke všemu, co je na něm destruktivní a nelidské.“ A uzavřel: „Je pravda,

že to jsou problémy technické, vědecké a politické povahy, ale nelze je vyřešit jinak, než že budeme vycházet od člověka. Je třeba vytvořit nový typ člověka, obdařeného hlubší spiritualitou, novou svobodou a niterností.“¹

V této době, které hrozí, že bude technicky bohatá a lidsky chudá, může naše reflexe vycházet pouze z lidského srdce.² Pouze když se vyzbrojíme duchovním pohledem, pouze když obnovíme moudrost srdce, tak dokážeme číst a interpretovat novinky naší doby a znovu objevovat cestu k plně lidské komunikaci. Srdce, biblicky chápané jako sídlo svobody a nejdůležitějších životních rozhodnutí, je symbolem integrity a jednoty, ale vyvolává také vášně, touhy a sny, a je především místem vnitřního setkání s Bohem. Moudrost srdce je tedy tou ctností, která nám umožňuje skloubit celek a části, rozhodnutí a jejich důsledky, přednosti a slabosti, minulost a budoucnost, mé „já“ a naše „my“.

Tato moudrost srdce se nechává najít těmi, kdo ji hledají, a ukazuje se těm, kdo ji milují; předchází ty, kdo po ní touží, a jde hledat ty, kdo jsou jí hodni (srov. Mdr 6,12-16). Je s těmi, kdo si nechají poradit (srov. Př 13,10), s těmi, jejichž srdce je poddajné, kdo mají srdce, jež naslouchá (srov. 1 Král 3,9). Ona je darem Ducha Svatého, jenž člověku umožňuje vidět věci Božíma očima, chápat souvislosti, situace a události a objevovat jejich smysl. Bez takovéto moudrosti se život stává mdlým, protože právě moudrost – jejíž latinský kořen *sapere* připomíná *sapere*, tj. chuť – dodává životu chuť.

Příležitosti a nebezpečí

Takovou moudrost nemůžeme očekávat od strojů. Ačkoli termín *umělá inteligence* v současnosti nahradil správnější termín používaný v odborné literatuře, *machine learning* (strojové učení), samotné použití slova „inteligence“ je zavádějící. Stroje mají jistě nepoměrně větší schopnost než člověk uchovávat data a vzájemně je propojovat, ale dešifrovat jejich smysl je na člověku a pouze na něm. Nejde tedy

1 *Lettere dal lago di Como*, Brescia 2022⁵, s. 95–97.

2 V návaznosti na poselství předchozích Světových dnů sdělovacích prostředků, věnovaných setkávání s lidmi tam, kde jsou a jací jsou (2021), naslouchání srdcem (2022) a mluvení srdcem (2023).

o to, požadovat, aby stroje vypadaly lidsky. Spíše se jedná o probuzení člověka z hypnózy, do níž upadá v důsledku svého blouznění o všemohoucnosti, když se považuje za zcela autonomní a soběstačný subjekt, oddělený od všech společenských vazeb a zapomínající na svou stvořenost.

Ve skutečnosti člověk odjakživa zažívá, že si sám nestačí, a snaží se svou zranitelnost překonat všemi prostředky. Počínaje nejstaršími prehistorickými artefakty, které sloužily jako prodloužené ruce, přes *sdělovací prostředky* využívané k šíření mluveného slova, jsme dnes dospěli k sofistikovaným strojům, které fungují jako pomůcka k myšlení. Každá z těchto skutečností však může být znečištěna dávným pokušením být *bez Boha takový jako Bůh* (srov. Gn 3), tj. chtít si vlastní silou vyzískat to, co by naopak mělo být přijímáno jako dar od Boha a prožíváno ve vztahu s druhými.

V závislosti na směřování lidského srdce se všechno, co se člověku dostane do rukou, stává buď příležitostí, nebo nebezpečím. Samotné jeho tělo, stvořené jako nástroj pro komunikaci a společenství, se může stát prostředkem agresivity. Stejně tak se každý z technických výtvarníků člověka může stát nástrojem láskyplné služby, nebo nepřátelské nadvlády. Systémy umělé inteligence mohou přispívat k procesu osvobození od nevědomosti a usnadňovat výměnu informací mezi různými národy a generacemi. Mohou například zpřístupnit a učinit srozumitelným obrovské bohatství vědomostí sepsaných v minulých dobách či umožnit lidem komunikovat v jazycích, které neznají. Zároveň však mohou být nástrojem „kognitivního znečištění“, tedy pozměňování reality prostřednictvím částečně nebo zcela falešných výpovědí, kterým se věří – a které se sdílejí –, jako by byly pravdivé. Stačí si vzpomenout na problém dezinformací, s nímž se již léta potýkáme v případě *fake news*³ a který dnes využívá tzv. *deep fakes*, tj. vytváření a šíření obrázků, jež vypadají naprosto věrohodně, ale jsou falešné (i já jsem se stal jejich objektem), nebo zvukových zpráv, které používají hlas člověka říkajícího věci, jež nikdy nevyslovil. Simulace, která je základem těchto programů, může být užitečná v některých

3

Srov. „*Pravda vás osvobodí*“ (Jan 8,32). *Fake news a mírová žurnalistika. Poselství ke Světovému dni sdělovacích prostředků*, 2018.

specifických oblastech, ale stává se zvrácenou tam, kde zkresluje vztah k druhým a ke skutečnosti.

U první vlny umělé inteligence, tedy u *sociálních sítí*, jsme již pochopili jejich rozporuplnost a hmatatelně vnímáme jak jejich příležitosti, tak i rizika a choroby. Druhá úroveň generativních forem umělé inteligence znamená nesporný kvalitativní skok. Je proto důležité umět pochopit, postihnout a regulovat nástroje, které by v nesprávných rukou mohly otevřít negativní scénáře. Stejně jako vše ostatní, co vzešlo z lidské mysli a rukou, ani algoritmy nejsou neutrální. Proto je třeba jednat preventivně a navrhovat modely etické regulace, které by omezily škodlivé a diskriminační sociálně nespravedlivé důsledky systémů umělé inteligence, aby jejich využívání nevedlo k omezení plurality, k polarizaci veřejného mínění nebo ke konstruování uniformního myšlení. Z tohoto důvodu znovu vyzývám „Společensví národů, aby pracovalo společně na přijetí závazné mezinárodní smlouvy upravující vývoj a používání umělé inteligence v jejích mnoha podobách“.⁴ Avšak jako v každé lidské oblasti ani zde regulace sama o sobě nepostačuje.

Růst v lidskosti

Jsme povoláni ke společnému růstu v lidstvu a jako lidstvo. Stojí před námi výzva učinit kvalitativní skok, abychom dokázali žít v komplexní, multietnické, pluralitní, mnohonáboženské a multikulturní společnosti. Je na nás, abychom si kladli otázky týkající se teoretického rozvoje a praktického využití těchto nových nástrojů komunikace a poznání. Velké možnosti dobra jsou doprovázeny rizikem, že se vše promění v abstraktní kalkul, který zredukuje lidi na data, myšlení na schéma, zkušenost na kauzu, dobro na zisk, a zejména že nakonec popřeme jedinečnost každého člověka a jeho osobní historie a rozmělníme konkrétní skutečnost do řady statistických údajů.

Digitální revoluce nás může učinit svobodnějšími, ale jistě ne tehdy, když nás uvězní v modelech, kterým se dnes říká *echo chambers* (komnaty ozvěň). V takových případech namísto zvýšení plurality informací riskujeme, že se ztratíme v anonymní bažině a budeme se

podřizovat zájmům trhu nebo moci. Je nepřijatelné, aby využívání umělé inteligence vedlo k anonymnímu myšlení, ke shromažďování neověřených dat, ke kolektivnímu zanedbávání redakční odpovědnosti. Zobrazování skutečnosti ve formě *big data* (hromadných dat), jakkoli může být funkční pro řízení strojů, totiž znamená podstatnou ztrátu pravdivosti věcí, což brání mezilidské komunikaci a hrozí poškozením samotné naší lidskosti. Informace nelze oddělovat od existenciálního vztahu: zahrnují tělo a přebývání v reálném světě; žádají si propojení nejen dat, ale i zkušeností; vyžadují tvář, pohled, soucit i sdílení.

Mám na mysli zpravodajství o válkách a „paralelní válku“, která se odehrává prostřednictvím dezinformačních kampaní. A myslím na to, kolik reportérů je zraněno nebo zemře v terénu, aby nám umožnili vidět to, co viděly jejich oči. Protože jen když se rukou dotkneme utopení dětí, žen a mužů, můžeme pochopit absurditu válek.

Využití umělé inteligence bude moci pozitivně přispívat v oblasti komunikace, pokud nezruší roli žurnalistiky v terénu, ale naopak ji podpoří; pokud bude doceňovat profesionalitu komunikace a učiní každého komunikátora odpovědným; pokud vrátí každému člověku roli subjektu samotné komunikace se schopností kritiky.

Dnešní a zítřejší otázky

Spontánně vyvstávají některé otázky: Jak na celém světě ochránit profesionalitu a důstojnost pracovníků v oblasti komunikace a informací, stejně jako uživatelů? Jak zajistit interoperabilitu jednotlivých platforem? Jak zajistit, aby společnosti vyvíjející digitální platformy nesly odpovědnost za to, co šíří a z čeho mají zisk, obdobně jako vydavatelé tradičních médií? Jak zvýšit transparentnost kritérií, která stojí za indexačními a de-indexačními algoritmy (tj. proces realizovaný pomocí automatických postupů ve všech jeho fázích při výběru relevantních výrazů – pozn. překl.) a vyhledávači, jež jsou schopny zviditelňovat nebo naopak odstraňovat lidi a názory, události a pojmy z kultury? Jak zaručit transparentnost informačních procesů? Jak zajistit, aby bylo zřejmé autorství textů a dohledatelné zdroje, a tak zabránit zahalování do roušky anonymity? Jak ozřejmit, zda obrázek nebo video zobrazuje událost, nebo ji jen simuluje? Jak zabránit tomu,

aby se zdroje redukovaly na jediný pramen, na jednu algoritmicky vypracovanou myšlenku? A jak oproti tomu podpořit prostředí, které zachovává pluralitu a představuje komplexnost reality? Jak můžeme zajistit udržitelnost tohoto výkonného, nákladného a energeticky extrémně náročného nástroje? Jak jej můžeme zpřístupnit i rozvojovým zemím?

Z odpovědí na tyto a další otázky pochopíme, zda umělá inteligence nakonec vytvoří nové kasty založené na informační nadvládě, což povede k novým formám vykořisťování a nerovnosti, nebo zda naopak přinese větší rovnost, podpoří korektní informace a větší povědomí o proměně epochy, kterou procházíme, a upřednostní naslouchání rozmanitým potřebám lidí a národů v členitém a pluralitním informačním systému. Na jedné straně se rýsuje vidina nového otroctví, na druhé straně získání svobody; na jedné straně možnost několika lidí podmiňovat myšlení všech, na druhé straně možnost všech se na tvorbě myšlení podílet.

Odpověď není nikde napsaná, záleží na nás. Je na člověku, aby se rozhodl, zda se stane potravou algoritmů, anebo bude své srdce živit svobodou, bez níž neroste v moudrosti. Tato moudrost zraje tím, že si vážíme času a přijímáme svou zranitelnost. Roste ve spolenectví mezi generacemi, mezi těmi, kdo mají paměť na minulost, a těmi, kdo mají vizi budoucnosti. Jen společnými silami roste schopnost rozlišovat, být bdělý a vidět věci z hlediska jejich naplnění. Abychom neztratili svou lidskost, hledejme Moudrost, která všemu předchází (srov. Sir 1,4), která prochází čistým srdcem a připravuje Boží přátele a proroky (srov. Mdr 7,27). Ta nám pomůže uvést do souladu i systémy umělé inteligence s plně lidskou komunikací.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu, dne 24. ledna 2024

FRANTIŠEK

5.

POSELSTVÍ PAPEŽE FRANTIŠKA KE SVĚTOVÉMU DNI MISÍÍ 2024

25. LEDNA 2024

Jděte a pozvěte na hostinu všechny (srov. Mt 22,9)

Drazí bratři a sestry,

pro letošní Světový den misií jsem vybral téma evangelijního podobenství o svatební hostině (srov. Mt 22,1-14). Když hosté pozvání odmítli, říká král, hlavní hrdina vyprávění, svým služebníkům: „Jděte proto na rozcestí a pozvěte na svatbu, koho najdete“ (v. 9). Zamyslíme-li se nad tímto klíčovým veršem v kontextu podobenství a Ježíšova života, můžeme vyzdvihnout některé důležité aspekty evangelizace. Ukazují se jako zvláště důležité pro nás všechny, Kristovy učedníky-misionáře v této závěrečné fázi synodální cesty, která má v souladu s mottem „*Společenství, spoluúčast, poslání*“ znovu podnitit církev k jejímu prvořadému úkolu – k hlásání evangelia v současném světě.

1. „Jděte a pozvěte!“ Misie jako neúnavné vycházení a zvaní na Pánovu slavnost

Na začátku králova příkazu služebníkům jsou dvě slovesa, která vyjadřují podstatu celého poslání: „jděte“ a „pozvěte“.

Pokud jde o první z nich, je třeba připomenout, že služebníci byli již dříve vysláni, aby předali královo poselství pozvaným hostům (srov. verše 3-4). To znamená, že misie je neúnavné kráčení k celému lidstvu, které má být pozváno k setkání s Bohem a ke společenství s ním. Neúnavné! Bůh, veliký v lásce a bohatý na milosrdenství, neustále vychází vstříc každému člověku, aby ho pozval ke štěstí do svého království, navzdory lhostejnosti nebo odmítnutí. Proto se Ježíš Kristus, Dobrý pastýř a Otcův posel, vydal hledat ztracené ovce

izraelského lidu a toužil jít ještě dál, aby oslovil i ty nejbzdálenější ovce (srov. Jan 10,16). Před svým zmrtvýchvstáním i po něm řekl učedníkům „Jděte!“, čímž je zapojil do svého poslání (srov. Lk 10,3; Mk 16,15). Proto bude církev i nadále překonávat všechny hranice, neúnavně znovu a znovu vycházet, aniž by klesala na duchu kvůli těžkostem a překážkám, aby věrně plnila poslání přijaté od Pána.

Využívám této příležitosti, abych poděkoval misionářům a misionářkám, kteří odpověděli na Kristovo volání, zanechali vše a vydali se daleko od své vlasti, aby přinášeli dobrou zprávu tam, kde ji lidé ještě neslyšeli, nebo ji přijali teprve nedávno. Drazí, vaše velkorysé nasazení je hmatatelným vyjádřením závazku poslání *ad gentes*, které Ježíš svěřil svým učedníkům: „Jděte tedy, získejte za učedníky všechny národy“ (Mt 28,19). Proto nepřestáváme prosit Boha a děkovat mu za nová a hojná misionářská povolání pro evangelizační dílo až na konec světa.

A nezapomínejme, že každý křesťan je povolán k účasti na tomto univerzálním poslání vlastním evangelijním svědectvím všude tam, kde se nachází, aby celá církev stále vycházela se svým Pánem a Mistrem na „rozcestí“ dnešního světa. Ano, „dnešní drama církve spočívá v tom, že Ježíš stále klepe na dveře, ale zevnitř, abychom ho pustili ven! Tak často jsme církví [...], která nepouští Pána ven, která si ho drží jako „něco svého“. Pán však přišel kvůli misii a chce, abychom byli misionáři.“¹ Kéž jsme my všichni pokřtěni připraveni znovu vyjít, každý podle svého životního stavu, a začít nové misijní dílo jako na úsvitu křesťanství!

Vrátíme-li se k příkazu krále služebníkům v podobenství, vyjítí jde ruku v ruce s povoláním, přesněji řečeno s *pozváním*: „Pojďte na svatbu!“ (Mt 22,4). To naznačuje další, neméně důležitý aspekt poslání svěřeného Bohem. Jak si lze představit, tito služebníci-poslové předávali panovníkovo pozvání naléhavě, ale také s velkou úctou a laskavostí. Stejně tak poslání přinášet evangelium každému stvoření musí nutně mít stejný styl, jako má ten, koho hlásáme. Jestliže světu hlásají „krásu spásonosné lásky Boží zjevené v Ježíši Kristu, jenž

1 František, *Promluva k účastníkům konference pořádané Dikasteriem pro laiky, rodinu a život*, 18. února 2023.

zemřel a vstal z mrtvých“;² ať tak učedníci-misionáři činí radostně, velkodušně a s vlídností, která je ovocem Ducha Svatého v nich (srov. Gal 5,22); bez nátlaku, donucování a proselytismu, vždy s blízkostí, soucitem a něhou, které odrážejí Boží způsob bytí a jednání.

2. Na hostinu. Eschatologická a eucharistická perspektiva poslání Krista a církve

V podobenství král žádá služebníky, aby předali pozvání na svatební hostinu jeho syna. Taková hostina odráží hostinu eschatologickou, je obrazem konečné spásy v Božím království, která se uskuteční od nynějška s příchodem Ježíše, Mesiáše a Božího Syna, jenž nám daroval život v hojnosti (srov. Jan 10,10). Symbolizuje ji prostřený stůl, „šťavnatá jídla a vybraná vína“, až Bůh „zničí smrt navždy“ (Iz 25,6-8).

Kristovo poslání je posláním plnosti času, jak prohlásil na úvod svého kázání: „Naplnil se čas a přiblížilo se Boží království“ (Mk 1,15). Kristovi učedníci jsou tedy povoláni pokračovat v poslání svého Mistra a Pána. Připomeňme si v této souvislosti učení Druhého vatikánského koncilu o eschatologické povaze misijního závazku církve: „Misijní činnost se tedy rozvíjí v časovém rozpětí mezi prvním a druhým Pánovým příchodem [...]. Neboť dříve než Pán přijde, je třeba hlásat evangelium všem národům.“³

Víme, že misijní horlivost prvních křesťanů měla silný eschatologický rozměr. Cítili naléhavost hlásání evangelia. I dnes je důležité zachovat si tuto perspektivu, protože nám pomáhá evangelizovat s radostí těch, kteří vědí, že „Pán je blízko“, a s nadějí těch, kteří směřují k cíli, v němž budeme všichni s Kristem na jeho svatební hostině v Božím království. Zatímco tedy svět nabízí různé „hostiny“ konzumismu, sobeckého blahobytu, hromadění a individualismu, evangelium všechny zve k božské hostině, kde vládne radost, sdílení, spravedlnost a bratrství ve společenství s Bohem a s bližními.

Tato plnost života, Kristův dar, je předjímana již nyní v eucharistické hostině, kterou církev slaví na Pánův příkaz a na jeho památku.

2 František, apoštol. exhort. *Evangelii gaudium*, č. 36, Paulínky, Praha 2014.

3 Druhý vatikánský koncil, dekret *Ad gentes*, č. 9, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Karmelitánské nakladatelství, Praha 2002.

A tak je pozvání na eschatologickou hostinu, které přinášíme všem v rámci evangelizačního poslání, neodmyslitelně spjata s pozváním k eucharistickému stolu, kde nás Pán sytí svým slovem a svým Tělem a Krví. Jak učil Benedikt XVI., „v každém slavení eucharistie se svátostně uskutečňuje eschatologické shromáždění Božího lidu. Eucharistická hostina je skutečným předznamenáním závěrečné hostiny, kterou ohlašovali proroci (srov. Iz 25,6-9) a Nový zákon ji popisuje jako ‚Beránkovu svatbu‘ (Zj 19,7.9), která se má slavit v radosti společenství svatých“.⁴

Proto jsme všichni povoláni k tomu, abychom každou eucharistií prožívali intenzivněji ve všech jejích aspektech, zejména v eschatologickém a misijním. V této souvislosti zdůrazňuji, že „nemůžeme přistoupit k eucharistickému stolu, aniž bychom se nechali vtáhnout do misijního pohybu, který vychází z Božího Srdce se záměrem dospět ke všem lidem.“⁵ Eucharistická obnova, kterou mnohé místní církve chvályhodně rozvíjí v postcovidovém období, bude také zásadní pro oživení misionářského ducha v každém věřícím. S oč větší vírou a vroucím srdcem bychom měli při každé mši provolávat: „Tvou smrt zvěstujeme, tvé vzkříšení vyznáváme, na tvůj příchod čekáme, Pane Ježíši Kriste!“

Proto bych chtěl v tomto roce zaměřeném na modlitby v rámci příprav na jubileum 2025 všechny vyzvat, aby zintenzivnili především účast na mši svaté a modlitbu za evangelizační poslání církve. Poslušna Spasitelovým slovům nepřestává při každém eucharistickém a liturgickém slavení v modlitbě Otče náš k Bohu volat: „Přijď království tvé!“ Každodenní modlitba a zvláště eucharistie z nás takto činí poutníky-misionáře naděje na cestě k věčnému životu v Bohu, ke svatební hostině, kterou Bůh připravil pro všechny své děti.

3. „Všechny“. Univerzální poslání Kristových učedníků a církev zcela synodální-misionářská

Třetí a poslední zamyšlení se týká příjemců králova pozvání, tedy „všech“. Jak jsem zdůraznil, „toto je jádrem misie, ono „všichni“, aniž

4 Benedikt XVI., apoštol. exhort. *Sacramentum caritatis*, č. 31, Paulínky, Prah 2017.

5 Srov. tamtéž, č. 84

bychom kohokoli vylučovali. Každé naše poslání tedy vyvěrá z Kristova Srdce, aby všechny přitáhlo k sobě.“⁶ I dnes, ve světě zmítaném rozdělením a konflikty, je Kristovo evangelium něžným a silným hlasem, který vybízí lidi, aby se setkali, uznali jeden druhého za bratra a radovali se z harmonie v odlišnosti. Bůh chce, aby „se všichni lidé zachránili a došli k poznání pravdy“ (1 Tim 2,4). Proto při své misijní činnosti nikdy nezapomínejme, že jsme poslání hlásat evangelium všem, a to „nikoli jako někdo, kdo ukládá nový závazek, nýbrž jako někdo, kdo sdílí radost, ukazuje krásné obzory a nabízí lákavou hostinu“.⁷ (Ap. ex. *Evangelii gaudium*, 14).

Kristovi učedníci-misionáři mají vždy na srdci starost o všechny lidi v jakémkoli sociálním nebo morálním postavení. Podobností o hostině nám říká, že na králův rozkaz služebníci „shromáždili všechny, které našli, zlé i dobré“ (Mt 22,10). Navíc právě „žebráci, mrzáci, slepí a chromí“ (Lk 14,21), tedy ti poslední a odstrčení na okraj společnosti, jsou královými zvláštními hosty. Synova svatební hostina, kterou Bůh připravil, tedy zůstává navždy otevřená všem, protože velká a bezpodmínečná je jeho láska ke každému z nás. „Neboť tak Bůh miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna, aby *žádný*, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný“ (Jan 3,16). Všichni, každý muž a každá žena, jsou příjemci Božího pozvání k účasti na jeho proměňující a spásonosné milosti. Je třeba pouze říci „ano“ tomuto bezplatnému božskému daru, přijmout ho a nechat se jím proměnit, odít se do něj jako do „svatebního roucha“ (srov. Mt 22,12).

Misie pro všechny vyžaduje úsilí všech. Je proto nutné pokračovat v cestě k plně synodálně-misijní církvi ve službě evangeliu. Synodalita je sama o sobě misijní, a naopak, misie je vždy synodální. Proto je dnes úzká misijní spolupráce v univerzální církvi i v místních církvích ještě naléhavější a potřebnější. Ve smyslu Druhého vatikánského koncilu a mých předchůdců doporučuji všem diecézím světa službu Papežských misijních děl, která jsou hlavním prostředkem „jednak k probouzení citění opravdu univerzálního a misionářského v katolicích, jednak k zorganizování úspěšných sbírek ve prospěch všech

6 František, *Promluva k účastníkům Generálního shromáždění Papežských misijních děl*, 3. června 2023.

7 Apoštol. exhort. *Evangelii gaudium*, č. 14.

misií, aby se jejich výtěžek dal rozdělit úměrně potřebám“.⁸ Proto jsou sbírky ze všech místních církví ve Světový den misií zcela určeny pro Všeobecný fond solidarity, z něhož poté Papežské dílo šíření víry jménem papeže rozděluje prostředky na potřeby všech církevních misií. Prosme Pána, aby nás vedl a pomáhal nám, abychom byli církví více synodální a více misijní.⁹

Nakonec obraťme svůj pohled k Marii, která prožila první Ježíšův zázrak právě na svatební hostině v Káně Galilejské (srov. Jan 2,1-12). Pán daroval novomanželům a všem hostům hojnost nového vína jako předzvěst svatební hostiny, kterou Bůh připravuje pro všechny na konci časů. Prosme i dnes o Mariinu mateřskou přímluvu za evangelizační poslání Kristových učedníků. S radostí a péčí naší Matky, se silou něhy a lásky,¹⁰ krácejme a přinášejme všem pozvání Krále Spasitele. Svatá Maria, Hvězdo evangelizace, oroduj za nás!

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 25. ledna 2024, na svátek
Obrácení svatého Pavla

FRANTIŠEK

8 Dekret *Ad gentes*, č. 38.

9 František, *Homilie při závěrečné mši řádného generálního shromáždění synody biskupů*, 29. října 2023.

10 Srov. *Evangelii gaudium*, č. 288.

6.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K POSTNÍ DOBĚ 2024

1. ÚNORA 2024

Přes poušť nás Bůh vede ke svobodě

Drazí bratři a sestry,

když se náš Bůh zjevuje, sděluje nám svobodu: „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví“ (Ex 20,2). Takto začíná Desatero dané Mojžíšovi na hoře Sinaj. Lid dobře ví, o jakém vyvedení Bůh mluví. Zkušenost otroctví je stále vtištěná do jeho těla. Desatero přikázání dostávají na poušti jako cestu ke svobodě. Říkáme-li jim „přikázání“, zdůrazňujeme tím sílu lásky, s níž Bůh vychovává svůj lid. Je to vskutku rázná výzva, výzva ke svobodě. Nezavršuje se jedinou událostí, protože dozrává na cestě. Stejně jako Izrael na poušti stále nese v sobě Egypt – neboť často oplakává minulost a reptá proti nebi a proti Mojžíšovi –, tak i dnes v sobě Boží lid nosí tíživá pouta a musí se rozhodnout je odhodit. Uvědomujeme si to, když nám chybí naděje a bloudíme životem jako pustinou, bez zaslíbené země, ke které bychom měli společně směřovat.

Postní doba je časem milosti, kdy se poušť znovu stává – jak zvěstuje prorok Ozeáš – místem první lásky (srov. Oz 2,16-17). *Bůh vychovává svůj lid, aby vyšel z otroctví* a zakusil přechod ze smrti do života. Jako ženich nás znovu přitahuje zpět k sobě a šeptá našemu srdci slova lásky.

Exodus z otroctví ke svobodě není abstraktní cesta. Aby byl i náš půst konkrétní, je třeba nejprve chtít *vidět skutečnost*. Když Hospodin v hořícím keři přitáhl Mojžíše a promluvil k němu, okamžitě se projevil jako Bůh, který vidí a především naslouchá: „Viděl jsem utrpení svého lidu, který je v Egyptě, slyšel jsem jejich nárek na biřice;

ano, znám jejich bolesti. Proto jsem sestoupil, abych je vysvobodil z ruky Egyptřanů a vyvedl je z oné země do země úrodné a širé, do země oplývající mlékem a medem“ (Ex 3,7-8). I dnes doléhá k nebi výkřik tolika utlačovaných bratrů a sester. Ptejme se sami sebe: Doléhá i k nám? Otrřasá i námi? Dojímá nás? Mnoho okolností nás vzdaluje jedno od druhých a popírá bratrství, které nás zprvu spojovalo.

Při své cestě na Lampedusu jsem globalizaci lhostejnosti vystavil dvěma otřázkám, které se stávají stále aktuálnější: „Kde jsi?“ (Gn 3,9) a „Kde je tvůj bratr?“ (Gn 4,9).

Postní cesta se stane konkrétní tehdy, když je znovu uslyšíme a přiznáme si, že jsme stále ještě pod nadvládou faraona. Je to panství, které nás vyčerpává a činí necitlivými. Je to model růstu, který nás rozděluje a krade nám naši budoucnost. Země, vzduch a voda jsou jím znečištěny, ale i duše jsou jím nakaženy. Ačkoli křtem začalo naše osvobození, stále v nás zůstává nevysvětlitelný stesk po otroctví. Je to jako být na úkor svobody přitahováni k jistotě věcí již viděných.

Chtěl bych upozornit na neméně důležitý detail v příběhu z Exodu: je to Bůh, kdo vidí, kdo je pohnut a kdo osvobozuje, a nikoli Izrael, kdo o to žádá. Faraon totiž zřhší i sny, krade nebe a způsobuje, že svět, v němž je pošlapávána důstojnost a jsou popírány autentické svazky, se zdá být neproměnitelný. Daří se mu totiž připoutat člověka k sobě. Ptejme se sami sebe: Toužím po novém světě? Jsem ochoten se vymanit z kompromisů s tím starým? Svědectví mnoha bratrů biskupů a velkého počtu těch, kdo pracují pro mír a spravedlnost, mě stále více přesvědčuje, že to, co je třeba odsoudit, je nedostatek naděje. Je to překážka ve snění, němý výkřik, který sahá až do nebe a dojímá Boží Srdce. Podobá se onomu stesku po otroctví, který ochromuje Izrael na poušti a brání mu v postupu vpřed. Exodus může být přerušen; jinak si nelze vysvětlit, proč lidstvo, které dospělo na práh všeobecného bratrství a na úroveň vědeckého, technického, kulturního a právního rozvoje schopného zaručit důstojnost všem, tápe v temnotách nerovností a konfliktů.

Bůh z nás není unavený. Přijměme postní dobu jako silný čas, kdy se k nám znovu obrací jeho slovo: „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví“ (Ex 20,2). *Je to čas obrácení*, čas svobody. Sám Ježíš, jak si každoročně připomínáme o první neděli postní, byl Duchem veden na poušť, aby tam byl

podroben zkoušce svobody. Po čtyřicet dní bude před námi a s námi. On je vtělený Syn.

Na rozdíl od faraona Bůh nechce poddané, ale syny. Poušť je prostorem, v němž může naše svoboda dozrát v osobní rozhodnutí neupadnout zpět do otroctví. V postní době nacházíme nová kritéria pro posuzování a nacházíme společenství, s nímž se můžeme vydat na cestu, po níž jsme ještě nikdy nešli.

To s sebou nese *boj*. Kniha Exodus a Ježíšova pokušení na poušti nám o tom hovoří jasně. Hlasu Boha, který říká: „Ty jsi můj milovaný Syn“ (Mk 1,11) a „Nebudeš mít jiné bohy mimo mne“ (Ex 20,3), se staví na odpor lži nepřítel. Hrozivější než faraon jsou modly; mohli bychom je považovat za jeho hlas v nás. Moci všechno, být všemi uznáváni, mít nad všemi navrch; svůdnost této lži v sobě pociťuje každý člověk. Je to stará cesta. Můžeme se tímto způsobem připoutávat k penězům, k určitým plánům, myšlenkám, cílům, ke svému postavení, k tradici, a dokonce i k určitým lidem. Místo aby nás posouvaly, tak nás paralyzují.

Místo toho, aby nás spojovaly, staví nás proti sobě. Existuje však nové lidstvo, lid malých a pokorných, kteří nepodlehli vábení lži. Zatímco modly činí ty, kdo jim slouží, němými, slepými, hluchými a nepohyblivými (srov. Ž 114,4), lidé chudí duchem jsou okamžitě otevření a připravení; jsou tichou silou dobra, která ozdravuje a udržuje svět.

Je čas jednat; a v postní době *jednat znamená také zastavit se*. Zastavit se v modlitbě, abychom přijali Boží slovo a zůstali stát jako Samaritán před zraněným bratrem. Láska k Bohu a k bližnímu je jedna a tatáž láska. Nemít jiné bohy znamená zastavit se v Boží přítomnosti u těla bližního. Proto modlitba, almužna a půst nejsou trojím nezávislým konáním, ale jediným hnutím otevřenosti a vyprazdňování: pryč s modlami, které nás tíží, pryč s náklonnostmi, které nás uvězní. Pak se ochablé a osamocené srdce znovu probudí. Tedy zpomalit a zastavit se. Kontemplativní rozměr života, který nám postní doba umožní znovu objevit, zmobilizuje nové síly. V Boží přítomnosti se staneme sestrami a bratry a druhé budeme vnímat s novou intenzitou; místo lidí hrozcích a nepřátelských najdeme společnice a společníky na cestě. To je Boží sen, ona zaslíbená země, k níž směřujeme, když vyjdeme z otroctví.

Synodální podoba církve, kterou v posledních letech znovu objevujeme a kultivujeme, napovídá, že postní doba by měla být také časem pro *komunitární rozhodování*, pro malá i velká rozhodnutí jít proti proudu, schopná změnit každodenní život lidí ve svém prostředí: nákupní zvyklosti, péči o stvoření, začlenění těch, kteří nejsou vidět nebo kterými se pohrdá. Vyzývám každé křesťanské společenství, aby nabídlo svým věřícím chvíle, ve kterých by mohli přehodnotit svůj životní styl; vyhradit si čas na to, aby si ověřili svou přítomnost na daném území a svůj příspěvek k jeho zvelebení. Běda kdyby křesťanské pokání bylo podobné tomu, které zarmoutilo Ježíše. I nám říká: „Když se postíte, nedělejte ztrápený obličej jako pokrytci. Ti totiž dělají svůj obličej nevzhledným, aby lidem ukazovali, že se postí“ (Mt 6,16). Spíše ať je vidět na tvářích radost, ať je cítit vůni svobody, ať se uvolní ta láska, která činí všechno nové, počínaje tím nejmenším a nejbližším. K tomu může docházet v každém křesťanském společenství.

Do té míry, do jaké bude tato postní doba časem obrácení, pocítí ztracené lidstvo impuls tvořivosti a úsvit *nové naděje*. Chtěl bych vám říci, stejně jako mladým lidem, s nimiž jsem se setkal loni v létě v Lisabonu: „Hleďte a riskujte, hleďte a riskujte. V tomto okamžiku dějin jsou výzvy obrovské a sténání bolestné. Jsme svědky rozkousované třetí světové války. Přijměme však riziko a uvědomme si, že nejsme v agónii, ale při porodu; ne na konci, ale na začátku velkého představení. Chce to odvahu takto uvažovat.“¹ Je to odvaha k obrácení, k vystoupení z otroctví. Víra a láska drží za ruku dítě, jímž je naděje. Učí ji chodit a zároveň ona je táhne kupředu.²

Žehnám vám všem i vašemu postnímu putování.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 3. prosince 2023, první neděle adventní.

FRANTIŠEK

1 František, *Projev k univerzitním studentům*, 3. srpna 2023.

2 Srov. Ch. Péguy, *Il portico del mistero della seconda virtù*, Milano 1978, s. 17–19.

7.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K 32. SVĚTOVÉMU DNI NEMOCNÝCH

11. ÚNORA 2024

„Není dobré, aby člověk byl sám.“

Pečovat o nemocné péčí o vztahy

„Není dobré, aby člověk byl sám“ (Gn 2,18). Bůh, který je láska, na počátku stvořil člověka pro společenství a vepsal do jeho bytí přirozenou schopnost navazovat vztahy. Náš život, utvářený k obrazu Trojice, je tedy povolán k tomu, aby se naplňoval v dynamice vztahů, přátelství a vzájemné lásky. Jsme stvořeni k tomu, abychom přebývali spolu a nezůstávali samotní. A právě proto, že tento záměr společenství je tak hluboce vepsán do lidského srdce, zkušenost opuštěnosti a osamělosti nás děsí a je bolestná či přímo nelidská. Ještě víc se to projevuje v období slabosti, nejistoty a neurčitosti, které je často způsobeno nástupem nějaké vážné nemoci.

Mám na mysli například ty, kdo byli strašlivě osamělí během pandemie covidu-19: pacienti, kteří nemohli přijímat návštěvy, ale také zdravotní sestry, lékaře a pomocný personál; všichni byli přepracováni a uzavřeni na izolačních odděleních. A samozřejmě nesmíme zapomínat ani na ty, kdo museli čelit hodině smrti v osamění, sice v péči zdravotnického personálu, ale daleko od svých rodin.

Zároveň se zármutkem sdílím těžký úděl a osamělost těch, kteří se kvůli válce a jejím tragickým následkům ocitli bez podpory a pomoci. Válka je nejstrašnější ze sociálních nemocí a nejzranitelnější lidé za ni platí tu nejvyšší cenu.

Je však třeba zdůraznit, že i v zemích, které se těší míru a disponují bohatšími zdroji, často lidé prožívají období stáří a nemoci v osamělosti, a někdy dokonce i v opuštěnosti. Tato smutná skutečnost je především důsledkem kultury individualismu, jež vyzdvihuje výkon

za každou cenu a pěstuje mýtus efektivity, přičemž se stává lhostejnou, a dokonce bezohlednou, když lidé již nemají dost sil, aby s ní drželi krok. Stává se pak kulturou odhazování, v níž „lidé už nejsou považováni za prvořadou hodnotu, o kterou je třeba pečovat a chránit ji, zejména jsou-li chudí a postižení, ‚dosud neužiteční‘ – jako nenarozené děti – nebo ‚už k nepotřebě‘ – jako staří lidé“¹. Tato logika bohužel prostupuje i některými politickými rozhodnutími, která nestavějí do popředí důstojnost lidské osoby a její potřeby a ne vždy upřednostňují strategie a prostředky nezbytné k tomu, aby se každému člověku zaručilo základní právo na zdraví a na přístup k péči. Opuštěnost zranitelných lidí a jejich osamělost zároveň narůstají i tím, že se péče omezuje pouze na zdravotnické služby, aniž by byly rozumně doprovázeny „terapeutickým spojenectvím“ mezi lékaři, pacienty a rodinnými příslušníky.

Je dobré si znovu vyslechnout biblické slovo „Není dobré, aby člověk byl sám!“. Bůh ho vyslovuje na samém počátku stvoření a odhaluje nám tak opravdový smysl svého plánu s lidstvem, ale zároveň i smrtící ránu hříchu, který se projevuje tak, že vyvolává podezřívání, roztržky, rozdělení, a tedy izolaci. Postihuje člověka ve všech jeho vztazích: s Bohem, se sebou samým, s druhými lidmi i se stvořením. Takováto izolace způsobuje, že ztrácíme smysl života, připravuje nás o radost z lásky a zapřičiňuje, že ve všech rozhodujících životních etapách prožíváme tísnivý pocit osamělosti.

Bratři a sestry, tou první péčí, kterou v nemoci potřebujeme, je blízkost plná soucitu a něhy. Proto péče o nemocného znamená především péči o jeho vztahy, o všechny jeho vztahy: s Bohem, s druhými lidmi – s rodinou, přáteli, zdravotnickými pracovníky –, se stvořením a se sebou samým. Je to možné? Ano, je to možné a my všichni jsme povoláni, abychom se k tomu zavázali. Podívejme se na obraz milosrdného Samaritána (srov. Lk 10,25–37), na jeho schopnost zpomalit své tempo a stát se bližním, na něhu, s níž mírní rány svého trpícího bratra.

Pamatujme na tuto ústřední pravdu svého života: přišli jsme na svět, protože nás někdo přijal, jsme stvořeni pro lásku, jsme povoláni

1 František, enc. *Fratelli tutti*, č. 18, Karmelitánské nakladatelství, Praha 2021.

ke společenství a bratrství. Tento rozměr našeho bytí nás posiluje zejména v dobách nemoci a křehkosti a je první formou léčby, kterou si musíme všichni společně osvojit, abychom uzdravovali nemoci společnosti, v níž žijeme.

Vám, kteří prožíváte nemoc, ať už přechodnou, nebo chronickou, bych rád řekl: Nestyd'te se za svou touhu po blízkosti a něžnosti! Neskryvejte ji a nikdy si nemyslete, že jste pro druhé přítěží. Stav nemoci nás všechny vybízí k tomu, abychom krotili přehnaný rytmus, v němž jsme pohrouženi, a znovu nacházeli sami sebe.

V této změně epochy, v níž žijeme, jsme zejména my křesťané povoláni k tomu, abychom si osvojili Ježíšův soucitný pohled. Pečujme o ty, kdo trpí a jsou osamoceni, možná odstrčeni na okraj společnosti a odvrženi. Vzájemnou láskou, kterou nám Kristus Pán dává v modlitbě, zejména v eucharistii, hojme rány osamělosti a izolace. Tak budeme spolupracovat na potírání kultury individualismu, lhostejnosti a odhazování a budeme napomáhat růstu kultury něhy a soucitu.

Nemocní, zranitelní a chudí jsou v srdci církve a musí být také středem naší lidské pozornosti a pastorační péče. Nezapomínejme na to! A svěřme se nejsvětější Panně Marii, Uzdravení nemocných, aby se za nás přimlouvala a pomáhala nám být tvůrci blízkosti a bratrských vztahů.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 10. ledna 2024

FRANTIŠEK

8.

POSELSTVÍ K I. SVĚTOVÉMU DNI DĚTÍ

25.–26. KVĚTNA 2024

Milé holky a milí kluci,

blíží se váš první světový den, který se bude konat v Římě 25. a 26. května. Proto vám posílám toto poselství a jsem rád, že ho můžete přijmout, děkuji všem, kdo vám ho zprostředkují.

Především se obracím na *každého* osobně, na tebe, drahé děvče, na tebe, drahý chlapče, protože „jsi vzácný“ v Božích očích (Iz 43,4), jak nás učí Bible a jak to mnohokrát ukázal Ježíš.

Zároveň posílám toto poselství *všem*, protože jste všichni důležití a protože *společně*, blízcí i vzdálení, projevujete touhu každého z nás růst a obnovovat se. Připomínáte nám, že jsme všichni dětmi, bratry a sestrami, a že nikdo nemůže existovat bez toho, že by ho někdo přivedl na svět, ani růst, aniž by měl bližní, které může milovat a od nich přijímat lásku (srov. Enc. *Fratelli tutti*, 95).

A tak vy, holky a kluci, jste radostí pro své rodiče a své rodiny a také pro lidstvo a církve, v níž jsme každý článkem dlouhého řetězu, který jde z minulosti do budoucnosti a pokrývá celou zemi. Proto vám doporučuji, abyste vždy pozorně poslouchali vyprávění dospělých – svých maminek, tátů, prarodičů a praprarodičů! A zároveň nezapomínali na ty z vás, ještě tak mladé, kteří se již potýkají s nemocemi a těžkostmi, v nemocnici, nebo doma, na ty, kteří jsou obětí války a násilí, na ty, kteří trpí hladem a žízní, na ty, kteří žijí na ulici, na ty, kteří jsou nuceni být vojáky nebo utíkají jako uprchlíci, odloučení od svých rodičů, na ty, kteří nemohou chodit do školy, na ty, kteří jsou obětí zločineckých gangů, drog nebo jiných forem otroctví a zneužívání. Zkrátka všechny děti, kterým je dětství i v této době krutě ukradeno. Naslouchajte jim, vlastně naslouchejme jim, protože ve svém utrpení k nám promlouvají o skutečnosti, očima očištěnými slzami a s houževnatou touhou po dobru, která se objevuje v srdci těch, kdo skutečně viděli, jak ošklivé je zlo.

Moji malí přátelé, abychom obnovili sebe i svět, nestačí, abychom byli spolu mezi sebou. Je třeba být sjednoceni s Ježíšem. Od něho dostáváme velikou odvahu, on je vždy nablízku, jeho Duch nás předchází a doprovází na cestách světa. Ježíš nám říká: „Hle – všechno tvořím nové!“ (Zj 21,5). To je verš, který jsem vám vybral jako ústřední téma 1. Světového dne dětí. Tato slova nás vyzývají, abychom se stali obratnými jako děti, které chápou novoty, jež v nás a kolem nás probouzí Duch Svátý. S Ježíšem můžeme snít o novém lidství a usilovat o společnost, která bude bratrštější a pozornější k našemu společnému domovu. Začněme od jednoduchých věcí, jako například pozdravit, požádat o dovolení, omluvit se nebo poděkovat. Svět se proměňuje především skrze malé věci, nestydme se dělat jen malé kroky. Naše nepatrnost nám naopak připomíná, že jsme křehcí a potřebujeme jedni druhé, jako údy jednoho těla (srov. Řím 12,5; 1 Kor 12,26).

A je toho ještě víc, drahé děti, člověk vlastně ani nemůže být šťastný sám, protože radost roste do té míry, do jaké ji sdílíme. Přichází s vděčností za dary, které jsme dostali a o které se na oplátku dělíme s ostatními. Když si to, co jsme dostali, necháváme jen pro sebe, nebo dokonce děláme scény, abychom dostali ten či onen dárek, zapomínáme, že největším darem jsme my sami, jedni pro druhé. Jsme „Božím darem“. Ostatní dary jsou potřebné, to ano, ale jen proto, abychom byli spolu. Pokud je k tomu nepoužijeme, budeme stále nespokojení a nikdy nebudeme mít dost.

Ale když jsou lidé spolu, je všechno úplně jiné! Pomyslete na své přátele – jak je hezké být s nimi doma, ve škole, ve farnosti, v oratoři, všude... hrát si, zpívat, objevovat nové věci, bavit se, všichni společně, nenechat nikoho stranou. Přátelství je nádherná věc a roste jen tím, že se sdílíme, odpouštíme si, trpělivě, odvážně, kreativně, s fantazií, beze strachu a bez předsudků.

A nyní vám chci svěřit jedno důležité tajemství. Abyste byli opravdu šťastní, musíte se modlit, hodně a každý den, protože modlitba nás spojuje přímo s Bohem, naplňuje naše srdce světlem a vřelostí a pomáhá nám dělat všechno s důvěrou a pokojem. I Ježíš se stále modlil k Otci. A víte, jak mu říkal? Ve svém jazyce mu jednoduše říkal *abba*, to znamená *tati* (srov. Mk 14,36). I my to tak dělejme! Budeme ho cítit stále nablízku. Sám Ježíš nám to přislíbil, když řekl: „Kde jsou

dva nebo tři shromáždění ve jménu mém, tam jsem já uprostřed nich“ (Mt 18,20).

Milé holky a kluci, jistě víte, že se v květnu sejdem v Římě v hojném počtu s vámi, kteří přijedete z celého světa! A tak, abychom se dobře připravili, doporučuji, abychom se modlili stejnými slovy, jaká nás naučil Ježíš – *Otče náš*. Modlete se ho každé ráno a každý večer a pak také v rodině, se svými rodiči, bratry, sestrami a prarodiči. Ale ne jako říkanku, to ne! Myslete přitom na slova, která nás Ježíš učil. Ježíš nás zve, abychom spolu s ním byli hlavními hrdiny tohoto Světového dne dětí, abychom s ním tvořili nový svět, lidštější, spravedlivější a pokojnější.

On, který se obětoval na kříži, aby nás všechny shromáždil v lásce, on, který zvítězil nad smrtí a smířil nás s Otcem, chce skrze nás pokračovat ve svém díle v církvi. Přemýšlejte o tom, zejména ti z vás, kteří se připravujete na první svaté přijímání.

Drazí, Bůh, který nás odjakživa miluje (srov. Jer 1,5), na nás shlíží pohledem lásky jako nejlaskavější z tatínků a nejněžnější z maminek. On na nás nikdy nezapomíná (srov. Iz 49,15) a každý den nás provází a obnovuje svým Svatým Duchem.

Spolu s Pannou Marií a svatým Josefem se modleme:

Přijď, Duchu Svatý,
ukaž nám svou krásu,
která se odráží ve tvářích dětí země.
Přijď, Ježíši,
který tvoříš všechno nové,
ty jsi cesta, která nás dovede k Otci,
přijď a zůstávej s námi.
Amen.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 2. března 2024

FRANTIŠEK

9. POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE K 61. SVĚTOVÉMU DNI MODLITEB ZA POVOLÁNÍ

21. DUBNA 2024

Povolání zasévat naději a budovat mír

Drazí bratři a sestry,

Světový den modliteb za povolání nás každoročně vybízí, abychom uvažovali o vzácném daru povolání, kterým se Pán obrací ke každému z nás, ke svému věrnému putujícímu lidu, abychom mohli mít podíl na jeho plánu lásky a ztělesňovat krásu evangelia v různých životních stavech. Naslouchat Božímu volání zdaleka není povinností, která by nám byla uložena zvenčí, třeba ve jménu náboženského ideálu; je to naopak nejjistější způsob, jak žít touhu po štěstí, kterou nosíme ve svém nitru: náš život se odvíjí a naplňuje, když objevíme, kdo jsme, jaké máme vlastnosti, v jaké oblasti je můžeme dobře uplatnit, po jaké cestě můžeme jít, abychom se stali znamením a nástrojem lásky, přijetí, krásy a pokoje v prostředí, v němž žijeme.

Tento den je tedy vždy krásnou příležitostí, abychom si před Pánem s vděčností připomněli věrné, každodenní a často skryté úsilí těch, kteří přijali své povolání, jež se týká celého jejich života. Myslím na maminky a tatínky, kteří nehledí především na sebe a nenásledují proud povrchního životního stylu, ale staví svou existenci na péči o vztahy, s láskou a vděčností se otevírají daru života a dávají se do služby dětem a jejich vývoji. Myslím na ty, kteří se věnují své práci se zánícením a duchem spolupráce; na ty, kteří se různým způsobem angažují v nejrůznějších oblastech ve prospěch spravedlivějšího světa, solidárnější ekonomiky, rovnější politiky a humánnější společnosti: na všechny muže a ženy dobré vůle, kteří usilují o společné dobro. Myslím na zasvěcené osoby, které obětují svůj život Pánu v tichu modlitby i v apoštolátu, často v krajních oblastech, a nešetří svou

energii, tvořivě rozvíjejí své charisma a dávají ho k dispozici těm, které potkávají. A myslím na ty, kteří přijali povolání k svátostnému kněžství, věnují se hlásání evangelia a spolu s eucharistickým chlebem „lámou“ svůj vlastní život pro své bratry, zasévají naději a všem ukazují krásu Božího království.

Chtěl bych říci mladým lidem, zvláště těm, kteří si připadají vzdáleni od církve a živí v sobě nedůvěru vůči ní: nechte se okouzlit Ježíšem, obraťte se na něj se svými závažnými otázkami prostřednictvím stránek evangelia, nechte se znepokojit jeho přítomností, která nás vždy blahodárně uvádí do krize. On respektuje naši svobodu více než kdokoli jiný, nevnučuje se, ale sám se nabízí: dejte mu prostor a najdete své štěstí v tom, že ho budete následovat a zcela se mu odevzdáte, pokud to bude od vás žádat.

Lid na cestě

Polyfonie charismat a povolání, které křesťanské společenství uznává a doprovází, nám pomáhá plně pochopit naši křesťanskou identitu: jako Boží lid, který kráčí po cestách světa, jsme ožívováni Duchem Svatým a zasazeni jako živé kameny do Kristova těla. Každý z nás objevuje, že je členem velké rodiny, dítětem Otce a bratrem či sestrou svých bližních. Nejsme ostrovy uzavřené do sebe, ale jsme součástí celku. Světový den modliteb za povolání proto v sobě nese pečeť synodality: charismat je mnoho a jsme povoláni vzájemně si naslouchat a společně kráčet, abychom je objevovali a rozeznávali, k čemu nás Duch Svatý volá pro dobro všech.

V současném historickém okamžiku nás tedy společná cesta vede k Jubilejnímu roku 2025. Kráčeje jako poutníci naděje vstříc Svatému roku, abychom znovuobjevením vlastního povolání a navázáním vztahů s různými dary Ducha Svatého mohli být ve světě nositeli a svědky Ježíšova snu: tvořit jednu rodinu, sjednocenou v Boží lásce a úzce propojenou poutem lásky, sdílení a bratrství.

Tento den je věnován především modlitbě, abychom prosili Otce o dar svatých povolání pro budování jeho království: „Proste proto Pána žně, aby poslal dělníky na svou žeň!“ (Lk 10,2). A modlitbu – jak víme – tvoří spíše naslouchání než slova obračející se na Boha. Pán promlouvá k našemu srdci a chce ho najít otevřené, upřímné

a velkorysé. Jeho slovo se stalo tělem v Ježíši Kristu, který nám zjevuje a sděluje celou Otcovu vůli. V tomto roce 2024 věnovaném právě modlitbě v rámci příprav na Jubileum jsme povoláni znovu objevit ten nedocenitelný dar, že můžeme vést dialog s Pánem od srdce k srdci a stát se tak poutníky naděje, protože „modlitba je první silou naděje. Ty se modlíš a naděje roste, jde dál. Řekl bych, že modlitba otevírá dveře naději. Naděje existuje, ale svou modlitbou otevírám dveře.“¹

Poutníci naděje a tvůrci pokoje

Ale co znamená být poutníky? Kdo se vydává na pouť, snaží se mít především jasný cíl a nosí ho stále v srdci a myslí. Zároveň ale pro dosažení tohoto cíle je třeba se soustředit na daný krok, a abychom ho mohli zvládnout, musíme být lehcí, zbavit se zbytečných břemen, nést s sebou to nejnutnější a bojovat každý den, aby únava, strach, nejistota a tma nezablokovaly nastoupenou cestu. Takže být poutníky znamená každý den znovu vycházet, stále znovu začínat, znovu objevovat nadšení a sílu, abychom procházeli různými etapami cesty, které před námi navzdory námaze a obtížím stále otevírají nové obzory a neznámá panoramata.

Smysl křesťanské pouti spočívá právě v tomto: vydáváme se na cestu, abychom objevili Boží lásku a zároveň objevili sami sebe prostřednictvím vnitřní cesty, která je však vždy podněcována rozmanitostí vztahů. Tedy poutníci, protože jsme povoláni: povoláni milovat Boha a milovat se navzájem. Naše putování po této zemi tak nikdy nekončí bezcílnou námahou nebo blouděním bez cíle; naopak, každý den odpovídáme na své povolání a snažíme se dělat možné kroky vstříc novému světu, kde se žije v míru, spravedlnosti a lásce. Jsme poutníky naděje, protože směřujeme k lepší budoucnosti a snažíme se ji budovat v průběhu cesty.

To je nakonec smysl každého povolání: stát se muži a ženami naděje. Jako jednotlivci i jako společenství, v rozmanitosti charismat a služeb jsme všichni povoláni k tomu, „darovat tělo i srdce“ evangelijní naději ve světě, který je poznamenán epochálními výzvami: hrozivé pokračování třetí světové války rozdělené do různých částí; zástupy

migrantů, kteří utíkají ze své země, protože hledají lepší budoucnost; neustálý nárůst chudých lidí; nebezpečí nevratného poškození zdraví naší planety. A k tomu všemu se připojují obtíže, se kterými se každodenně setkáváme a které nás někdy mohou uvrhnout do rezignace nebo poraženectví.

V dnešní době je tedy pro nás křesťany rozhodující, abychom pěstovali pohled plný naděje, abychom mohli plodně pracovat a odpovídat na svěřené povolání ve službě Božímu království, království lásky, spravedlnosti a pokoje. Tato naděje – jak nás ujišťuje sv. Pavel – „neklame“ (Řím 5,5), protože je příslibem, který nám dal Pán Ježíš, že s námi zůstane navždy a zapojí nás do díla vykoupení, které chce uskutečnit v srdci každého člověka a v „srdci“ stvoření. Taková naděje nachází svou hybnou sílu ve vzkříšení Krista, které „obsahuje životní sílu, jež pronikla svět. Kde se zdá, že vše je mrtvé, tam se znovu objevují zárodky vzkříšení. Je to síla, která nemá obdoby. Pravda, častokrát se zdá, že Bůh neexistuje: vidíme, jak neubývá projevů nespravedlnosti, špatnosti, lhostejnosti a krutosti. Je však stejně tak jisté, že uprostřed temnot vždycky začíná klíčit něco nového, co dříve či později přinese plody.“² Apoštol Pavel ještě uvádí, že „v naději“ je „naše spása“ (Řím 8,24). Vykoupení, které se završí o Velikonocích, dává naději, jistou a spolehlivou naději, s níž můžeme čelit výzvám současnosti.

Být poutníky naděje a tvůrci pokoje tedy znamená založit svou existenci na skále Kristova zmrtvýchvstání, přičemž víme, že každé naše úsilí vynaložené v povolání, které jsme přijali a snažíme se ho žít, nebude marné. Navzdory pádům a neúspěchům dobro, které zasejeme, tiše roste a nic nás nemůže oddělit od konečného cíle: setkání s Kristem a radosti ze života ve vzájemném bratrství na věky. Toto konečné povolání musíme očekávat každý den: vztah lásky k Bohu a bratrům a sestrám začíná už od nynějška uskutečňovat Boží sen, sen jednoty, pokoje a bratrství. Ať se nikdo necítí být z tohoto povolání vyloučen! Každý z nás může být s pomocí Ducha Svatého rozsévatelem naděje a pokoje svým vlastním nepatrným způsobem ve svém životním stavu.

Odvaha zapojit se

K tomu všemu ještě jednou dodávám tak jako během Světového dne mládeže v Lisabonu: „Rise up! – Vstaňte!“ Probuďme se ze spánku, opusťme lhostejnost, otevřeme mříže vězení, do něhož jsme se někdy zavřeli, aby každý z nás mohl objevit vlastní povolání v církvi a ve světě a stát se poutníkem naděje a tvůrcem pokoje! Nadchněme se pro život a s láskyplnou péčí se věnujme lidem kolem nás a prostředí, ve kterém žijeme. Opakuji vám: mějte odvahu zapojit se! Don Oreste Benzi, neúnavný apoštol lásky, vždy na straně těch nejmenších a bezbranných, opakoval, že nikdo není tak chudý, aby neměl co dát, a nikdo není tak bohatý, aby nepotřeboval něco přijmout.

Vstaňme tedy a vydejme se na cestu jako poutníci naděje, abychom i my, podobně jako Panna Maria se sv. Alžbětou, přinášeli radostnou zvěst, vytvářeli nový život a byli tvůrci bratrství a pokoje.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 21. dubna 2024, o 4. neděli velikonoční

FRANTIŠEK

10.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA KE 4. SVĚTOVÉMU DNI PRARODIČŮ A SENIORŮ

25. DUBNA 2024

Ve stáří mě neopouštěj (srov. Ž 71,9)

Drazí bratři a sestry,

Bůh své děti nikdy neopouští. Ani v pokročilém věku, kdy ubývá sil a vlasy už jsou bílé, klesá společenská role, život se stává méně produktivním a hrozí, že bude považován za zbytečný. Bůh nehledí na zdání (srov. 1 Sam 16,7) a nepohrdne ani volbou těch, kteří mnohým lidem připadají bezvýznamní. Neodhazuje žádný kámen, naopak, ty „nejstarší“ jsou bezpečným základem, na němž mohou spočinout „nové“ kameny, aby společně vystavěly duchovní stavbu (srov. 1 Petr 2,5).

Celé Písmo svaté je vyprávěním o Hospodinově věrné lásce, ze které vychází jistota, jež přináší útěchu: Bůh nám stále projevuje své milosrdenství, vždy, v každé fázi života, ať se nacházíme v jakýchkoli podmínkách, i v našich selháních. Žalmy jsou plné úžasu lidského srdce vůči Bohu, který se o nás stará navzdory naší ubohosti (srov. Ž 144,3-4); ujišťují nás, že Bůh nás utkal v lůně naší matky (srov. Ž 139,13) a že neopustí náš život ani v podsvětí (srov. Ž 16,10). Můžeme si tedy být jisti, že nám bude nablízku i ve stáří, tím spíš že v Bibli je stárnutí znamením požehnání.

V žalmech však najdeme i tuto upřímnou prosbu vůči Hospodinu: „Nezavrhuj mě v čas stáří“ (Ž 71,9). Silné, velmi tvrdé vyjádření. Připomíná krajní utrpení Ježíše, který na kříži zvolal: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“ (Mt 27,46).

V Bibli tedy nacházíme jistotu Boží blízkosti v každém životním období a zároveň strach z opuštěnosti, zejména ve stáří a v období

bolesti. To není rozpor. Když se rozhledneme kolem sebe, není obtížné zjistit, jak takové výrazy odrážejí více než zřejmou skutečnost. Osamělost je až příliš často trpkým průvodcem života nás, seniorů a prarodičů. Mnohokrát se mi jako biskupovi v Buenos Aires stalo, že jsem navštívil domovy pro seniory a uvědomil jsem si, jak mají tito lidé zřídka kdy návštěvy: někteří své blízké neviděli mnoho měsíců.

Příčin této osamělosti je mnoho: v mnoha zemích, zejména těch nejhudších, se senioři ocitají sami, protože jejich děti jsou nuceny emigrovat. Nebo myslím na mnohé konfliktní situace: mnozí senioři zůstávají sami, protože muži – mladí i staří – jsou povoláni do války a ženy, zejména matky s malými dětmi, opouštějí zemi, aby zajistily pro své děti bezpečí. Ve městech a vesnicích zničených válkou zůstávají osamoceni mnozí staří a přestárlí lidé jako jediné známky života v oblastech, kde zdánlivě vládne opuštěnost a smrt. V jiných částech světa pak existuje falešné přesvědčení, hluboce zakořeněné v některých místních kulturách, které vyvolává vůči starým lidem nepřátelství, protože jsou podezříváni, že se uchylují k čarodějnictví, aby mladým lidem vzali životní energii, takže v případě předčasné smrti, nemoci nebo nepříznivého osudu, který postihne mladého člověka, je vina svalována na nějakého starého člověka. Proti této mentalitě je třeba bojovat a vymýtit ji. Je to jeden z těch neopodstatněných předsudků, od kterých nás křesťanská víra osvobodila a který podněcuje přetrvávající generační konflikt mezi mladými a starými.

Když se nad tím zamyslíme, toto obvinění seniorů, že „kradou budoucnost mladým lidem“, je dnes všude velmi aktuální. V jiných podobách se s ním setkáváme i ve vyspělejších a modernějších společnostech. V současné době se například rozšířilo přesvědčení, že senioři zatěžují mladou generaci náklady na péči, kterou potřebují, a tím ubírají prostředky na rozvoj země, a tedy i mladým lidem. Jedná se o zkreslené vnímání reality. Jako by život seniorů ohrožoval život mladých lidí. Jako by pro zvýhodnění mladých lidí bylo nutné seniory zanedbávat, nebo dokonce utiskovat. Rozpor mezi generacemi je podvodem a otráveným plodem kultury střetu. Stavět mladé lidi proti seniorům je nepřijatelná manipulace: „V sázce je jednota věkových

kategorií života: to znamená skutečný opěrný bod pro pochopení a ocenění lidského života v jeho celistvosti.¹

Výše citovaný žalm – v němž člověk prosí, aby nebyl ve stáří opuštěn – hovoří o spiknutí, které doléhá na život seniorů. Tato slova se mohou zdát přehnaná, ale pochopíme je, pokud uvážíme, že osamělost a odvržení seniorů nejsou ani náhodné, ani nevyhnutelné jevy, ale spíše důsledek rozhodnutí – politických, ekonomických, sociálních a osobních –, která neuznávají nekonečnou důstojnost každého člověka „navzdory všem okolnostem a jakémukoliv stavu či situaci, v níž se nachází“.² K tomu dochází tehdy, když se vytrácí hodnota každého člověka a lidé se stávají pouhým nákladem, v některých případech příliš vysokým na to, aby se dal zaplatit. Horší je, že této mentalitě často nakonec podléhají i sami senioři, kteří se začnou považovat za přítěž a přejí si ustoupit stranou.

Na druhou stranu, dnes existuje mnoho žen a mužů, kteří hledají své osobní naplnění v co nejvíce nezávislém životě, odděleném od ostatních. Společná sounáležitost je v krizi a prosazuje se individualita; posun od „my“ k „já“ se zdá být jedním z nejzřetelnějších znaků naší doby. Rodina, která je prvním a nejradikálnějším zpochybněním představy, že se můžeme zachránit sami, je jednou z obětí této individualistické kultury. Jak však člověk stárne a ubývají mu síly, iluze individualismu, iluze, že nikoho nepotřebuje a může žít bez vazeb, se ukazuje taková, jaká je; místo toho člověk zjišťuje, že potřebuje všechno, ale nyní je sám, bez pomoci, bez někoho, na koho by se mohl spolehnout. Je to smutné zjištění, které mnozí učiní, až když už je příliš pozdě.

Osamělost a vyřazení jsou častými jevy v prostředí, do kterého jsme ponořeni. Mají více kořenů: v některých případech jsou výsledkem naprogramovaného vyloučení, jakéhosi smutného „společenského spiknutí“, v jiných případech jsou bohužel vlastním rozhodnutím. Jindy jsou zase trpěny předstíráním, že jde o vlastní volbu. Postupně

1 František, Katecheze, 23. února 2022.

2 Dikasterium pro nauku víry, deklarace *Dignitas infinita* o lidské důstojnosti, č. 1, ČBK, Praha 2024.

„jsme ztratili chuť k bratrství“³ a máme problém si vůbec představit něco jiného.

U mnoha seniorů můžeme pozorovat pocit rezignace, o němž mluví Kniha Rút, když vypráví o stařence Noemi, která po smrti svého manžela a dětí vyzve své dvě snachy, Orpas a Rút, aby se vrátily do země svého původu a domova (srov. Rút 1,8). Noemi se – podobně jako mnoho seniorů v dnešní době – obává, že zůstane sama, přesto si nedokáže představit nic jiného. Jako vdova si uvědomuje, že v očích společnosti má jen malou cenu, a je přesvědčena, že je přítěží pro ty dvě mladé ženy, které mají na rozdíl od ní celý život před sebou. Proto si myslí, že je lepší ustoupit stranou, a sama vyzve své mladé snachy, aby ji opustily a budovaly svou budoucnost jinde (srov. Rút 1,11-13). Její slova jsou souhrnem společenských a náboženských konvencí, které jsou považovány za neměnné a poznamenávají její osud.

Biblické vyprávění nám v tomto bodě předkládá dvě různé možnosti vůči výzvě Noemi, a tedy i vůči stáří. Jedna ze dvou snach, Orpas, která Noemi také miluje, ji s láskyplným gestem políbí, ale přijme to, co i jí připadá jako jediné možné řešení, a odchází svou cestou. Rút se naopak od Noemi neodpoutá a osloví ji překvapivými slovy: „Nenaléhej na mě, abych tě opustila“ (Rút 1,16). Nebojí se vzepřít zvyklostem a běžnému mínění, cítí, že ji stará žena potřebuje, a s odvahou zůstává po jejím boku v tom, co pro obě bude začátkem nové cesty. Nás všechny navyklé na myšlenku, že osamělost je nevyhnutelným údělem –, Rút učí, že na výzvu „Neopouštěj mě!“ je možné odpovědět: „Neopustím tě!“ Neváhá vyvrátit to, co se jeví jako neměnná realita: život v osamění nemůže být jedinou alternativou! Není náhodou, že Rút – ta, která zůstává v blízkosti staré Noemi – je předchůdkyní Mesiáše (srov. Mt 1,5), Ježíše, Emanuela, toho, který je „Bůh s námi“, toho, který přináší Boží přízeň a blízkost všem lidem ve všech životních podmínkách a v každém věku.

Svoboda a odvaha Rút nás vybízejí, abychom se vydali novou cestou: pojďme v jejích stopách, vydejme se s touto mladou cizinkou a se stařenkou Noemi, nebojme se změnit své zvyky a představme si jinou budoucnost pro naše seniory. Naše poděkování patří všem

3 František, enc. *Fratelli tutti*, č. 3, Karmelitánské nakladatelství, Praha 2021

lidem, kteří navzdory mnoha obětem následují příklad Rút a starají se o seniora nebo prostě denně projevují svou blízkost příbuzným či známým, kteří už nikoho nemají. Rút se rozhodla být Noemi nablízku a byla požehnána: šťastným manželstvím, potomky, půdou. Platí to vždy a pro každého: budeme-li seniorům nablízku, uznáme-li jejich nezastupitelnou roli v rodině, ve společnosti i v církvi, obdržíme i my mnoho darů, mnoho milostí, mnoho požehnaní!

V tento čtvrtý světový den, který je jim věnován, nezapomeňme projevit svou něhu prarodičům a seniorům v našich rodinách, navštivme ty, kteří ztratili důvěru a už nedoufají, že je možná jiná budoucnost. Na obecný postoj, který vede k vyřazení a osamělosti, reagujme otevřeným srdcem a radostnou tváří těch, kteří mají odvahu říci: „Neopustím tě!“ a vydat se jinou cestou.

Vám všem, milí prarodiče a senioři, a všem vašim blízkým žehnám a modlím se za vás. Nezapomeňte se, prosím, i vy modlit za mě.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 25. dubna 2024

FRANTIŠEK

11.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA KE SVĚTOVÉMU DNI MIGRANTŮ A UPRCHLÍKŮ

29. ZÁŘÍ 2024

Bůh kráčí se svým lidem

Drazí bratři a sestry,

dne 29. října 2023 skončilo první zasedání XVI. řádného generálního shromáždění biskupské synody, které nám umožnilo prohloubit naše chápání synodalita jako původního povolání církve. „Synodalita se nám jeví především jako společná cesta Božího lidu a jako plodný dialog charismat a církevních úřadů ve službě příchodu Božího království.“¹

Důraz kladený na synodální rozměr umožňuje církvi znovu objevit její putovní charakter; je Božím lidem na cestě dějinami, lidem putujícím, můžeme říci „migrujícím“ do nebeského království.² Spontánně nám přichází na mysl odkaz na biblické vyprávění z knihy Exodus, které představuje lid Izraele na cestě do zaslíbené země: dlouhá cesta z otroctví do svobody, která je předobrazem cesty církve ke konečnému setkání s Pánem.

Právě tak je možné vidět v migrantech naší doby, stejně jako v migrantech každé jiné epochy, živý obraz Božího lidu na cestě do věčné vlasti. Jejich cesty plné naděje nám připomínají, že „my máme svou

1 *Souhrnná zpráva ze XVI. Řádného generálního shromáždění biskupské synody o synodalitě, Pokračování v cestě*, 28. října 2023.

2 Srov. II. vatikánský koncil, konst. *Lumen gentium*, č. 49, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002.

vlast v nebi, odkud také s touhou očekáváme spasitele, Pána Ježíše Krista“ (Flp 3,20).

Oba obrazy – biblický exodus a obraz migrantů – mají několik podobností. Stejně jako izraelský lid v Mojžíšově době, i migranti často utíkají před situacemi útlu a zneužívání, nejistoty a diskriminace, chybějících vyhlídek na rozvoj. Stejně jako Židé na poušti, i migranti narážejí na své cestě na mnoho překážek: jsou zkoušeni žízní a hladem, vyčerpává je námaha a nemoci, jsou pokoušeni zoufalstvím.

Základní skutečností každého exodu však je, že cestu svého lidu a všech svých dětí v každé době a na každém místě předchází a doprovází Bůh. Boží přítomnost uprostřed lidu je jistotou dějin spásy: „Hospodin, tvůj Bůh, jde s tebou, nevzdá se tě a neopustí tě“ (Dt 31,6). Pro lid, který vyšel z Egypta, se tato přítomnost projevuje v různých podobách: oblakový a ohnivý sloup ukazuje a osvětluje cestu (srov. Ex 13,21); stan setkávání, který střeží archu úmluvy, činí Boží blízkost hmatatelnou (srov. Ex 33,7); kůl s měděným hadem zajišťuje Boží ochranu (srov. Nm 21,8–9); mana a voda (srov. Ex 16–17) jsou Božími dary pro hladový a žíznivý lid. Stan je formou přítomnosti, která je Hospodinu obzvláště drahá. Za Davidovy vlády Bůh odmítá být uzavřen v chrámu, aby mohl nadále přebývat ve stanu a mohl tak chodit se svým lidem „ze stanu do stanu a z přístřešku do přístřešku“ (1 Kron 17,5).

Mnoho migrantů zakouší Boha jako svého společníka na cestách, jako průvodce a kotvu spásy. Jemu se svěřují před odjezdem a obračejí se na něj v nouzi. V něm hledají útěchu v časech zoufalství. Díky němu jsou na cestě i milosrdní samaritáni. Jemu v modlitbě svěřují své naděje. Kolik Biblí, evangelií, modlitebních knížek a růženců doprovází migranty na jejich cestách přes pouště, řeky a moře i přes hranice všech kontinentů!

Nejenže Bůh kráčí *se svým lidem*, ale také *ve svém lidu*, a sice v tom smyslu, že se ztotožňuje s muži a ženami na cestě dějinami – zvláště s těmi posledními, chudými a odsunutými na okraj, jako by tím prodlužoval a rozšiřoval tajemství vtělení.

Proto je setkání s migrantem, stejně jako s každým bratrem a sestrou v nouzi, „také setkáním s Kristem. On sám nám to řekl. Je to on, kdo klepe na naše dveře hladový, žíznivý, cizinec, nahý, nemocný,

uvězněný a žádá o setkání a pomoc.“³ Poslední soud, o němž vypráví Matouš ve 25. kapitole svého evangelia, nenechává nikoho na pochybách: „Byl jsem na cestě, a ujali jste se mě“ (v. 35); a dále: „Amen, pravím vám, cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nejposlednějších bratří, pro mne jste udělali“ (v. 40). Každé setkání na cestě je tedy příležitostí k setkání s Pánem; a je to příležitost nabitá spásou, neboť v sestře či bratrovi, kteří potřebují naši pomoc, je přítomen Ježíš. V tomto smyslu nás chudí zachraňují, protože nám umožňují sekat se s Pánovou tváří.⁴

Drazí bratři a sestry, v tento den věnovaný migrantům a uprchlíkům se spojíme v modlitbě za všechny, kteří museli opustit svou zemi, aby hledali důstojné podmínky pro život. Vcítme se do toho, že putujeme spolu s nimi, vytvářejme společně s nimi „synodu“ a svěřujme je všechny, stejně jako příští synodální shromáždění, „přímluvě Panny Marie, znamení spolehlivé naděje a útěchy na cestě věrného Božího lidu“.⁵

3 František, *Homilie při mši svaté s účastníky setkání „Svobodní od strachu“*, Sacrofano, 15. února 2019.

4 František, *Poselství ke 3. Světovému dni chudých*, 17. listopadu 2019.

5 *Souhrnná zpráva, Pokračování v cestě*.

Modlitba

Bože, všemohoucí Otče,
jsme tvá církev putující,
která je na cestě do nebeského království.
Přebýváme každý ve své vlasti,
ale jako bychom byli cizinci.
Každá cizí země je naší vlastí,
a přitom každá vlast je pro nás cizí zemí.
Žijeme na zemi,
ale jsme občany nebe.
Nedovol, abychom se stali majetníky
té části světa,
kterou jsi nám dal jako dočasný domov.
Pomoz nám, abychom nikdy nepřestali kráčet
společně s našimi bratry a sestrami migranty
k věčnému příbytku, který jsi pro nás připravil.
Otevři naše oči a srdce,
aby každé setkání s lidmi v nouzi
se stalo setkáním s Ježíšem, tvým Synem a naším Pánem.

Amen.

Dáno v Římě u Sv. Jana Lateránského dne 24. května 2024, v den
památky blahoslavené Panny Marie, Pomocnice křesťanů

FRANTIŠEK

12.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA K 8. SVĚTOVÉMU DNI CHUDÝCH

13. ČERVNA 2024

Drazí bratři a sestry,

1. Modlitba chudých stoupá k Bohu (srov. Sir 21,5). V roce zasvěceném modlitbě a v očekávání Jubilejního roku 2025 je tento výraz biblické moudrosti o to vhodnější, protože nás může připravit na 8. Světový den chudých, který připadne na 17. listopad. Křesťanská naděje zahrnuje také jistotu, že naše modlitba dosáhne Božího sluchu; ale nejen tak ledajaká modlitba: modlitba chudých! Přemýšlejme o tomto slově a „čtème“ ho ve tvářích a příbězích chudých, které v těchto dnech potkáváme, aby se modlitba stala cestou ke společenství s nimi a ke sdílení jejich utrpení.

2. Kniha Sirachovcova, na niž odkazujeme, není příliš známá a zasluhuje si, abychom ji objevili díky bohatství témat, jimiž se zabývá, zejména pokud jde o vztah člověka k Bohu a ke světu. Její autor, Ben Sira, je učitel, jeruzalémský písař, který psal pravděpodobně ve 2. století před Kristem. Je to moudrý muž, zakořeněný v tradici Izraele, který učí o různých oblastech lidského života: od práce po rodinu, od života ve společnosti po výchovu mládeže; věnuje pozornost otázkám spojeným s vírou v Boha a s dodržováním Zákona. Zabývá se nelehkými problémy svobody, zla a Boží spravedlnosti, které jsou pro nás velmi aktuální i dnes. Ben Sira, inspirovan Duchem Svatým, chce všem zprostředkovat cestu k moudrému a důstojnému životu před Bohem a před svými bratry a sestrami.

3. Jedním z témat, jimž tento posvátný autor věnuje nejvíce prostoru, je modlitba. Činí tak s velkým zápalem, protože dává zaznít své osobní zkušenosti. Žádný spis o modlitbě by opravdu nemohl být účinný a plodný, kdyby nevycházel od člověka, který denně stojí v Boží

přítomnosti a naslouchá jeho slovu. Ben Sira prohlašuje, že od svého mládí hledal moudrost: „Ještě v mládí před svými cestami jsem v modlitbě zjevně toužil po moudrosti“ (Sir 51,13).

4. Na své cestě objevuje jednu ze základních skutečností zjevení, totiž že chudí mají v Božím Srdci výsadní postavení, až do té míry, že tvář v tvář jejich utrpení je Bůh „netrpělivý“, dokud jim nezjedná spravedlnost: „Modlitba chudého proniká oblaka a nezastaví se, dokud tam nedojde. Nevzdálí se, dokud Nejvyšší nezakročí, nerozsoudí spravedlivě a neobnoví právo. A Pán nebude váhat, nebude k nim shovívavý“ (Sir 35,17-19). Bůh zná utrpení svých dětí, protože je pozorným a starostlivým Otcem všech. On se jako Otec stará o ty, kteří to nejvíce potřebují: o chudé, lidi odstrčené na okraj, trpící, zapomenuté... Nikdo však není z jeho Srdce vyloučen, protože před ním jsme všichni chudí a potřební. Všichni jsme žebráci, protože bez Boha bychom nebyli ničím. Neměli bychom ani život, kdyby nám ho Bůh nedal. A přesto tak často žijeme, jako bychom byli pány života nebo jako bychom si ho museli dobýt! Světská mentalita vyžaduje, abychom se stali někým, abychom si navzdory všemu a všem udělali renomé tím, že porušujeme společenská pravidla, jen abychom získali bohatství. Jak smutná iluze! Štěstí se nedá získat pošlapáváním práva a důstojnosti druhých.

Násilí způsobované válkami jasně ukazuje, jak velice arrogantní jsou ti, kdo se považují za mocné před lidmi, zatímco v Božích očích jsou ubozí. Kolik nových chudáků vytváří tato špatná politika založená na zbraních, kolik nevinných obětí! Přesto však nemůžeme ustoupit. Pánovi uředníci vědí, že každý z těchto „maličkých“ nese tvář Božího Syna, a naše solidarita a znamení křesťanské lásky se musí dostat ke každému z nich. „Každý křesťan a každé společenství je povoláno být nástrojem Božím k osvobození a k podpoře chudých, aby se mohli plně integrovat do společnosti. To předpokládá, že budeme chápaví a budeme pozorně naslouchat prosbám chudých a poskytovat jim pomoc.“¹

5. V tomto roce věnovaném modlitbě musíme modlitbu chudých přijmout za svou a modlit se spolu s nimi. To je výzva, kterou musíme

1

František, apoštol. exhort. *Enagelii gaudium*, č. 187, Paulínky, Praha 2014.

přijmout, a pastorační činnost, kterou je třeba rozvíjet. Vskutku, „nejhorší diskriminací, kterou trpí chudí, je nedostatek duchovní pozornosti. Nezměrná většina chudých se vyznačuje zvláštní otevřeností pro víru. Potřebují Boha a nemůžeme jim nenabízet jeho přátelství, jeho požehnání, jeho slovo, slavení svátostí a cestu růstu a zrání ve víře. Preferenční volba pro chudé se musí projevovat hlavně tím, že především k nim obracíme svou náboženskou pozornost.“²

To vše vyžaduje pokorné srdce, které má odvahu stát se prosebníkem. Srdce, které je připraveno uznat, že je chudé a nuzné. Mezi chudobou, pokorou a důvěrou totiž existuje souvislost. Skutečný chudý je pokorný, jak řekl svatý biskup Augustin: „Chudý člověk se nemá čím pyšnit, bohatý má pýchu, proti které musí bojovat. Slyš mě tedy: Buď opravdovým chudým, buď ctnostný, buď pokorný.“³ Pokorný člověk se nemá čím chlubit a čeho se domáhat, ví, že se nemůže spoléhat sám na sebe, ale pevně věří, že se může dovolávat milosrdné Boží lásky, před níž stojí jako marnotratný syn, který se kajicně vrací domů, aby přijal otcovo objetí (srov. Lk 15,11-24). Chudý člověk, který se nemá o co opřít, přijímá sílu od Boha a do něj vkládá veškerou svou důvěru. Pokora totiž vytváří důvěru, že Bůh nás nikdy neopustí a nenechá nás bez odpovědi.

6. Chudým, kteří obývají naše města a jsou součástí našich společenství, říkám: Neztrácejte tuto jistotu! Bůh je pozorný ke každému z vás a je vám nablízku. Nezapomíná na vás a ani by na vás nikdy nemohl zapomenout. Všichni máme zkušenost s modlitbou, která se zdá být nevyslyšena. Někdy prosíme o vysvobození z bídy, která nás nutí trpět a ponižuje nás, a zdá se, že Bůh naše volání neslyší. Boží mlčení však není odvrácením pozornosti od našeho utrpení; spíše v sobě skrývá slovo, které žádá, abychom ho s důvěrou přijali a svědili se jemu a jeho vůli. Svědčí o tom opět Sirachovec: „Prosba chudáka jde přímo do Božího ucha a hned se mu dostane spravedlnosti“ (srov. 21,5). Z chudoby tedy může vytrysknout píseň té nejoprávněnější naděje. Nezapomínejme, že „když se vnitřní život uzavře do vlastních zájmů, nezbyvá už prostor pro druhé, nepřicházejí už chudí, Božímu

2 Tamtéž, č. 200.

3 Augustin, *Promluvy*, 14,4.

hlasu se nenaslouchá, nezakouší se již radost z jeho lásky a nerodí se nadšení pro konání dobra. (...) Toto není život v Duchu, který pramení ze srdce vzkříšeného Krista“.⁴

7. Světový den chudých se stal událostí pro každé církevní společenství. Je to pastorační příležitost, kterou nelze podceňovat, protože podněcuje každého věřícího, aby naslouchal modlitbám chudých a uvědomoval si jejich přítomnost a jejich potřeby. Je to vhodná příležitost k uskutečnění iniciativ, které konkrétně pomáhají chudým, a také k uznání a podpoře mnoha dobrovolníků, kteří se s nadšením těm nejpotřebnějším věnují. Musíme děkovat Pánu za lidi, kteří se dávají k dispozici, aby naslouchali těm nejchudším a podporovali je. Jsou to kněží, zasvěcené osoby a laici, kteří svým svěděním poskytují hlas Boží odpovědi na modlitby těch, kdo se k němu obracejí. Mlčení je pak prolomeno pokaždé, když je bratr v nouzi přijat a přivítán. Chudí nás mají stále co učit, protože v kultuře, jež na první místo staví bohatství a často obětuje lidskou důstojnost na oltář hmotných statků, veslují proti proudu, neboť poukazují na to, že podstatné pro život je něco úplně jiného.

Modlitba tedy nachází potvrzení své pravosti v dobročinné lásce, která se stává setkáním a blízkostí. Pokud se modlitba nepromítne do konkrétních činů, je marná; vždyť „víra beze skutků je mrtvá“ (Jak 2,26). Avšak dobročinná láska bez modlitby riskuje, že se stane filantropií, která se brzy vyčerpá. „Bez každodenní věrně prožívané modlitby se naše konání stává prázdným, ztrácí svou hlubokou duši a redukuje se na pouhý aktivismus“.⁵ Musíme se vyhnout tomuto pokušení a stále bdít se silou a vytrvalostí, která pochází od Ducha Svätého, jenž je dárce života.

8. V této souvislosti je dobré připomenout svědectví, jež nám zanechala Matka Tereza z Kalkaty, žena, která obětovala svůj život pro chudé. Tato světice neustále opakovala, že modlitba byla místem, odkud čerpala sílu a víru pro své poslání služby chudým. Když 26. října 1985 hovořila na Valném shromáždění OSN, ukazovala všem růženec,

4 Srov. František, enc. *Evangelii gaudium*, č. 2.

5 Benedikt XVI., Katecheze, 25. dubna 2012.

který vždy držela v ruce, a řekla: „Jsem jen chudá řeholnice, která se modlí. Tím, že se modlím, Ježíš vkládá do mého srdce svou lásku a já jí jdu rozdávat všem chudým, které na své cestě potkávám. Vy se také modlete! Modlete se a uvědomíte si, že chudé máte vedle sebe. Třeba na podestě schodiště vašeho domu. Možná i ve vašich domovech jsou ti, kteří čekají na vaši lásku. Modlete se, vaše oči se otevřou a vaše srdce se naplní láskou.“

A jak bychom si mohli zde v Římě nevzpomenout na svatého Benedikta Josefa Labreho (1748–1783), jehož tělo odpočívá a je uctíváno ve farním kostele *Santa Maria ai Monti*. Poutník z Francie do Říma, odmítnutý mnoha kláštery, prožíval poslední léta svého života jako chudý mezi chudými, trávil hodiny a hodiny v modlitbě před Nejsvětější svátostí, s růžencem, recitoval breviář, četl Nový zákon a knihu Následování Krista. Neměl ani malý pokoj, kde by mohl přebývat, a tak obvykle přespával v koutě u trosk Kolosea jako „Boží tulák“ a proměňoval svůj život v nepřetržitou modlitbu, která stoupala vzhůru k Bohu.

9. Vyzývám všechny, aby se na cestě ke Svatému roku stali poutníky naděje a dávali hmatatelná znamení pro lepší budoucnost. Nezapomínejme si vážit „drobných projevů lásky“⁶ zastavit se, přiblížit se, věnovat trochu pozornosti, úsměv, pohlazení, slovo útěchy... Tato gesta nelze improvizovat, vyžadují spíše každodenní věrnost, často skrytou a tichou, ale posilovanou modlitbou. V této době, kdy se zdá, že zpěv naděje ustupuje rachotu zbraní, křiku tolika zraněných nevinných a zmlknutí nesčetných obětí válek, obraťme se s prosbou o mír k Bohu. Jsme chudí na mír a vztahujeme své ruce, abychom jej přijali jako vzácný dar, a zároveň se snažíme jej vpravovat do svého každodenního života.

10. Jsme povoláni být za všech okolností přáteli chudých a následovat Ježíše, který jako první projevil solidaritu s těmi posledními. Kéž nás na této cestě podporuje Matka Boží, nejsvětější Maria, která nám při zjevení v Banneux zanechala poselství, na něž nesmíme zapomenout: „Já jsem Panna chudých.“ Jí, na niž Bůh shlédl pro její pokornou

6 František, apoštol. exhort. *Gaudete et exsultate*, č. 145, Paulínky, Praha 2018.

chudobu a která svou poslušností dokázala velké věci, svěřme svou modlitbu v přesvědčení, že vystoupá k nebi a bude vyslyšena.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 13. června 2024, v den památky svatého Antonína Paduánského, patrona chudých

FRANTIŠEK

13.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA PRO SLAVENÍ SVĚTOVÉHO DNE MODLITEB ZA PÉČI O STVOŘENÍ

1. ZÁŘÍ 2024

Doufej a jednej v souladu se stvořením

Drazí bratři a sestry,

„Doufej a jednej v souladu se stvořením“ je tématem Dne modliteb za péči o stvoření, který se bude slavit letos 1. září. Odkazuje na list svatého Pavla Římanům 8,19–25: apoštol objasňuje, co znamená žít podle Ducha, a zaměřuje se na zaručenou naději ve spásu skrze víru, která znamená nový život v Kristu.

1. Začněme tedy jednoduchou otázkou, na kterou však nemusí být jednoznačná odpověď: Jestliže jsme skutečně věřící, *jakým způsobem jsme přišli k víře?* Není to ani tak proto, že „věříme“ v něco transcendentního, co náš rozum nemůže pochopit, v nedosažitelné tajemství vzdáleného a neznámého, neviditelného a nepojmenovatelného Boha. Svatý Pavel by řekl, že je to spíše *proto, že v nás přebývá Duch Svatý*. Ano, jsme věřící, protože samotná Boží láska „je nám vylita do srdce“ (Řím 5,5). Proto je nyní Duch skutečně zárukou našeho dědictví (srov. Ef 1,14) a pobízí nás, abychom vždy usilovali o věčná dobra *podle plnosti Ježíšova krásného a dobrého lidství*. Duch činí věřící tvořivými, proaktivními v lásce. Uvádí je na velkou cestu duchovní svobody, která však není ušetřena boje mezi logikou světa a logikou Ducha, jejichž plody jsou navzájem protikladné (srov. Gal 5,16–17). Jak víme, prvním plodem Ducha a souhrnem všech ostatních je *láska*. Věřící, vedeni Duchem Svatým, jsou tedy Božími dětmi a mohou se stejně jako Ježíš k Bohu obracet oslovením „Abba, Otče“ (Řím 8,15),

se svobodou těch, kteří už nepodléhají strachu ze smrti, protože Ježíš *vstal z mrtvých*. Zde je velká naděje: Boží láska zvítězila, vítězí vždy a zvítězí opět. Pro nového člověka, který žije v Duchu, je úděl slávy navzdory vyhlídce na fyzickou smrt již zajištěn. Tato naděje nezklame, jak připomíná i *bula vyhlášující* příští Jubilejní rok.¹

2. Život křesťana je životem ve víře, činným v lásce a překypujícím nadějí při očekávání návratu Pána v jeho slávě. Problém nepředstavuje „zpoždění“ parusie, jeho druhého příchodu. Otázka zní jinak: „Nalezne Syn člověka na zemi víru, až přijde?“ (Lk 18,8). Ano, víra je dar, je plodem přítomnosti Ducha v nás, ale je to také *úkol*, který je třeba plnit ve svobodě a v poslušnosti Ježíšovu přikázání lásky. V tom spočívá ona blahoslavená naděje, o níž máme svědčit: Kde? Kdy? A jak? V rámci *dramat trpícího lidského těla*. Pokud někdo sní, musí nyní snít s otevřenýma očima, povzbuzován vizí lásky, bratrství, přátelství a spravedlnosti pro všechny. *Křesťanská spása vstupuje do hlubin bolesti světa*, která se nedotýká jen člověka, ale celého vesmíru, přírody samotné, *oikos* [domu] člověka, jeho životního prostředí; chápe stvoření jakožto „pozemský ráj“, matku Zemi, která by měla být *místem radosti a příslibem štěstí pro všechny*. Křesťanský optimismus vychází z živé naděje: ví, že všechno směřuje k Boží slávě, ke konečnému dovršení v jeho pokoji, k tělesnému vzkříšení ve spravedlnosti, „stále víc a víc k zářivé podobě“ (2 Kor 3,18). V čase, který plyne, však sdílíme bolest a utrpení: *celé stvoření sténá* (srov. Řím 8,19–22), sténají křesťané (srov. v. 23–25) a sténá sám Duch (srov. v. 26–27). *Sténání vyjadřuje neklid a utrpení spolu s touhou a přáním*. Vzdechy vyjadřují *důvěru v Boha a spoléhání* na jeho milující i náročné společenství s námi, když očekáváme naplnění jeho plánu, kterým je radost, láska a pokoj v Duchu Svatém.

3. Celé stvoření je zapojeno do tohoto procesu nového zrození a se sténáním očekává osvobození: je to skrytý růst, který dozrává téměř jako hořčičné zrno, které se stane velkým stromem, nebo jako kvas v těstě (srov. Mt 13,31–33). Počátky jsou nepatrné, ale očekávané

1 František, *Spes non confundit*, bula vyhlášující Řádné jubileum roku 2025 (9. května 2024).

výsledky mohou být nekonečně krásné. Podobně jako při očekávání zrození – zjevení Božích dětí – lze naději vnímat jako možnost obstát uprostřed protivenství, nenechat se odradit v časech soužení nebo tváří v tvář lidskému barbarství. Křesťanská naděje nezklame, ale ani neoklame; ačkoli sténání stvoření, křesťanů a Ducha Svatého je očekáváním a předjímáním spásy, která již působí, přesto nyní snášíme mnohá utrpení, jež svatý Pavel popisuje jako soužení, útlak, pronásledování, hlad, bídu, nebezpečí, zabití (srov. Řím 8,35). Naděje je tedy alternativní interpretace dějin a lidských záležitostí; nikoliv iluzorní, ale realistická, je to realismus víry, která vidí neviditelné. *Tato naděje je trpělivým čekáním, podobně jako Abrahámovo ne-vidění.* Rád připomínám onoho velkého věřícího vizionáře, kterým byl Jáchym z Fiore, kalábrijský opat „obdařený prorockým duchem“, jak píše Dante Alighieri.² V době krvavých bojů, konfliktů mezi papežstvím a císařstvím, v době křížových výprav, herezí a zesvětštění církve uměl poukázat na ideál *nového ducha soužití* mezi lidmi, vyznačujícího se všeobecným bratrstvím a křesťanským mírem, plodem žitého evangelia. Tohoto ducha přátelství ve společnosti a univerzálního bratrství jsem představil v encyklice *Fratelli tutti*. A takový soulad mezi lidmi se musí rozšířit i na stvoření, v „situovaném antropocentrismu“,³ v odpovědnosti za lidskou a integrální ekologii, na cestě ke spáse našeho společného domova i nás, kteří v něm žijeme.

4. Proč je na světě tolik zla? Proč tolik nespravedlnosti, tolik bratrovražedných válek, v nichž umírají děti, ničí se města, znečišťuje se životní prostředí člověka, znásilňuje se a devastuje matka Země? Svatý Pavel s nepřímým odkazem na Adamův hřích říká: „Víme přece, že celé tvorstvo zároveň sténá a spolu trpí až doposud“ (Řím 8,22). Morální boj křesťanů je spojen se „sténáním“ stvoření, protože „bylo podrobena nicotnosti“ (v. 20). Celý kosmos a každé stvoření „netrpělivě sténají a touží“, aby byl překonán současný stav a obnoven ten původní; osvobození člověka totiž zahrnuje i osvobození všech ostatních tvorů, kteří se solidárně s postavením člověka ocitli pod jhem otroctví. Stejně jako člověk je i stvoření – ne vlastní vinou – zotročeno

2 *Božská komedie, Ráj*, XII, 141.

3 Srov. František, apoštol. exhortace *Laudate Deum* (4. října 2023), č. 67.

a není schopno plnit to, k čemu bylo stvořeno, tj. mít trvalý smysl a cíl. Je vystaveno rozpadu a smrti, což je ještě umocněno zneužíváním přírody člověkem. Ale naopak, spása člověka v Kristu je jistou nadějí i pro stvoření; vždyť „i samo stvoření bude vysvobozeno z poroby porušení a dosáhne svobody ve slávě Božích dětí“ (Řím 8,21). *V Kristově vykoupení je tedy možné s nadějí spatřovat pouto solidarity mezi lidmi a všemi ostatními tvory.*

5. V nadějeplném a vytrvalém očekávání Ježíšova slavného návratu udržuje Duch Svatý společenství věřících v bdělosti a neustále je poučuje, vyzývá je k proměně životního stylu, k odporu proti ničení životního prostředí lidmi a k projevům sociální kritiky, která je svědectvím především o možnosti změny. Tato změna spočívá v přechodu od arogance těch, kdo chtějí ovládat druhé a přírodu – redukovanou na objekt, s nímž lze manipulovat –, k pokoře těch, kdo se starají o druhé a o stvoření. „Když totiž lidé tvrdí, že zauímají Boží místo, stávají se svými vlastními největšími nepřáteli,“⁴ protože Adamův hřích zničil základní vztahy, jimiž člověk žije: vztah k Bohu, k sobě samému a k ostatním lidem i vztah ke kosmu. Všechny tyto vztahy musí být synergicky obnoveny, zachráněny a „vedeny do pořádku“. Žádný z nich nesmí chybět. Chybí-li jeden, všechno selhává.

6. *Doufat a jednat v souladu se stvořením* znamená především spojit síly a společně se všemi muži a ženami dobré vůle pomáhat „znovu promyslet mimo jiné otázku lidské moci, jejího významu a jejích hranic. Naše moc totiž během několika desetiletí freneticky vzrostla. Dosáhli jsme impozantního a úžasného technologického pokroku, a neuvědomili jsme si, že jsme se zároveň proměnili ve vysoce nebezpečné bytosti, schopné ohrozit životy mnoha bytostí i naše vlastní přežití.“⁵ Nekontrolovaná moc plodí monstra a obrací se proti nám samým. Proto je dnes naléhavě nutné klást etické meze rozvoji umělé inteligence, která by díky své schopnosti kalkulace

4 Tamtéž, č. 73.

5 Tamtéž, č. 28.

a simulace mohla být mnohem více využita k nadvládě nad člověkem a nad přírodou než ke službě míru a integrálnímu rozvoji.⁶

7. „Duch Svatý nás provází životem“; tomu dobře porozuměli chlapci a dívky, kteří se sešli na Svatopetrském náměstí na prvním Světovém dni dětí, jenž připadl na neděli Nejsvětější Trojice. Bůh není abstraktní idea nekonečna, ale milující Otec, Syn, přítel a vykupitel každého člověka, a Duch Svatý, který vede naše kroky na cestě lásky. Poslušnost Duchu lásky *radikálně mění postoj člověka*: z „dravce“ se stává „pěstitel“ zahrady. *Země je svěřena člověku, ale zůstává Boží* (srov. Lv 25,23). To je teologický antropocentrismus židovsko-křesťanské tradice. Nárok vlastnit a ovládat přírodu, manipulovat s ní podle svého zalíbení je proto určitou formou modlářství. Je to prométheovský člověk, který, opojený vlastní technokratickou mocí, arogantně uvádí zemi do stavu ne-milosti, tedy stavu zbaveného Boží milosti. Je-li však onou Boží milostí Ježíš, který zemřel a vstal z mrtvých, pak platí to, co řekl Benedikt XVI.: „Věda svět nespasí. Člověk je vykoupen skrze lásku,⁷ skrze Boží lásku v Kristu, od níž nás nic a nikdo nemůže odloučit (srov. Řím 8,38–39). Stvoření, které je neustále přitahováno ke své budoucnosti, není statické ani uzavřené samo do sebe. I díky objevům současné fyziky je dnes naše poznání stále více fascinováno propojením hmoty a ducha.

8. Ochrana stvoření je tedy nejen etickou, ale také výsostně teologickou otázkou; týká se totiž prolínání tajemství člověka a tajemství Boha. *O tomto prolínání lze říci, že je „generativní“* v tom smyslu, že se vrací k aktu lásky, kterým Bůh stvořil člověka v Kristu. Tento stvořitelství akt Boha umožňuje a zakládá svobodné jednání člověka a celou jeho etiku: je svobodný právě v tom, že je *stvořen k obrazu Boha, kterým je Ježíš Kristus*, a z tohoto důvodu „je zástupcem“ stvoření v samotném Kristu. Transcendentní (teologicko-etická) motivace zavazuje křesťana k prosazování spravedlnosti a míru ve světě, a to i prostřednictvím univerzálního určení dober: jde o *zjevení Božích dětí, na které stvoření čeká a sténá jako v porodních bolestech*.

6 František, *Poselství ke Světovému dni míru 2024*.

7 Benedikt XVI., enc. *Spes salvi*, 30. listopadu 2007, č. 26.

V sázce není jen pozemský život člověka v tomto čase, ale také a především jeho osud na věčnosti, *eschaton* naší blaženosti, ráj našeho pokoje, v *Kristu, Pánu kosmu, ukřižovaném a vzkříšeném z lásky*.

9. Doufat a jednat v souladu se stvořením pak znamená žít vtěle-
nou víru, která umí vstoupit do trpícího a doufajícího „těla“ druhých
a sdílet očekávání tělesného vzkříšení, k němuž jsou věřící předurčeni
v Kristu Pánu. V Ježíši, věčném Synu, který na sebe vzal lidské tělo,
jsme skutečně dětmi Otce. Skrze víru a křest začíná pro věřícího život
podle Ducha (srov. Řím 8,2), *svatý život, který žijeme jako děti Otce*,
jako Ježíš (srov. Řím 8,14–17), neboť mocí Ducha Svatého v nás žije
Kristus (srov. Gal 2,20). Tímto způsobem se náš život může stát písní
lásky k Bohu, k lidstvu, se stvořením a pro stvoření a nacházet svou
plnost ve svatosti.⁸

Dáno v Římě u Sv. Jana Lateránského dne 27. června 2024

FRANTIŠEK

8 Poeticky to vyjádřil rosminiánský kněz Clemente Rebor: „Zatímco stvo-
ření stoupá v Kristu k Otci, / v tajemném osudu / vše je smutek porodu: /
nakolik je třeba zemřít, aby se zrodil život! / A přece z jedné Matky, jedi-
né, která je božská, / ke světlu šťastně přichází: / život, který láska v slzách
plodí, / a pokud touží, tady dole je to poezie; / ale jen svatost naplňuje
píseň“ (Curriculum vitae, „Poezie a svatost“: *Básně, prózy a překlady*,
Milán 2015, s. 297).

14. DOPIS PAPEŽE FRANTIŠKA O ÚLOZE LITERATURY VE FORMACI

1. Původně jsem napsal nadpis, který se týkal kněžské formace, ale později jsem si uvědomil, že podobné věci lze říci o formaci všech pastoračních pracovníků i všech křesťanů. Mám na mysli hodnotu četby románů a poezie na cestě osobního zrání.

2. Často se v prázdninové nudě, v horku a osamělosti některých opuštěných čtvrtí stává právě nalezení dobré knihy oázou, která nás vzdaluje od jiných možností, jež by nám neprospěly. Jsou také chvíle únavy, hněvu, zklamání a neúspěchu, a když nemůžeme najít klid v duši ani v modlitbě, dobrá kniha nám pomůže alespoň přečkat bouři, než se nám podaří získat trochu více pokoje. A možná, že tato četba nám otevře nové vnitřní prostory, které nám pomohou vyhnout se tomu, abychom byli uvězněni v několika málo nutkavých myšlenkách, které nás neúprosně svírají. Před všudypřítomností médií, sociálních sítí, mobilních telefonů a dalších zařízení to byla častá zkušenost, a kdo ji zažil, ví, o čem mluvím. Není to nic překonaného.

3. Na rozdíl od audiovizuálních médií, kde je produkt ucelenější a prostor a čas na „obohacení“ vyprávění nebo jeho interpretaci je obvykle omezen, je čtenář při čtení knihy mnohem aktivnější. Dílo určitým způsobem dotváří, umocňuje ho svou představivostí, vytváří si svět, využívá svých schopností, své paměti, svých snů, svého vlastního příběhu plného dramatu a symboliky, a tak vzniká dílo zcela odlišné od toho, které autor zamýšlel napsat. Literární dílo je tak živým a stále plodným textem, který je schopen znovu promlouvat mnoha způsoby a vytvářet originální syntézu s každým čtenářem, s nímž se setká. Při četbě je čtenář obohacen tím, co dostává od autora, což mu zároveň umožňuje rozvíjet bohatství vlastní osobnosti, takže každé nové přečtené dílo obnovuje a rozšiřuje jeho osobní vesmír.

4. To mě přivádí k velmi pozitivnímu hodnocení skutečnosti, že alespoň v některých seminářích se daří překonávat posedlost

obrazovkami – a také jedovatými, povrchními a násilnými *fake news* – a je věnován čas literatuře, chvílím klidného a svobodného čtení, povídání si o těchto knihách, nových či starých, které nám stále mají co říci. Celkově však musíme s lítostí konstatovat, že ve vzdělávání těch, kdo jsou na cestě k zasvěcené službě, není v současné době věnována literatuře odpovídající pozornost. Mnohdy je totiž literatura považována za formu zábavy, tedy za druhořadý projev kultury, který nepatří na cestu přípravy, a tedy do konkrétní pastorační zkušenosti budoucích kněží. Až na některé výjimky je pozornost věnovaná literatuře považována za něco nepodstatného. V této souvislosti bych rád konstatoval, že tento přístup není dobrý. Je příčinou jisté formy vážného intelektuálního a duchovního ochuzení budoucích kněží, kteří jsou tak zbaveni privilegovaného přístupu, právě prostřednictvím literatury, k jádru lidské kultury a přesněji k jádru lidské bytosti.

5. Tímto dopisem si přeji navrhnout radikální změnu přístupu, pokud jde o velkou pozornost, kterou je třeba věnovat literatuře v souvislosti s formací kandidátů kněžství. V tomto ohledu považuji za velmi výstižná slova jednoho teologa:

„Literatura [...] vyvěrá z člověka v tom, co je v něm zcela nezrušitelné – v jeho *tajemství* [...]. Je životem, který si uvědomuje sám sebe, když dosáhne plnosti vyjádření, přičemž se dovolává všech prostředků jazyka.“¹

6. Literatura tedy tak či onak souvisí s tím, po čem každý z nás v životě touží, protože vstupuje do důvěrného vztahu s naší konkrétní existencí, s jejími bytostnými napětími, touhami a významy.

7. To jsem se naučil v mládí se svými studenty. V letech 1964–1965, kdy mi bylo 28 let, jsem učil literaturu na jezuitské škole v Santa Fe. Učil jsem poslední dva ročníky střední školy a musel jsem se postarat, aby si moji žáci prostudovali El Cida. Studentům se ale nelíbil. Chtěli číst Garcíu Lorcu. Tak jsem se rozhodl, že se budou El Cida učit doma a při hodinách budu probírat autory, které mají studenti

1 R. Latourelle, *Letteratura*, in R. Latourelle – R. Fisichella, *Dizionario di Teologia Fondamentale*, Assisi (PG) 1990, s. 631.

nejraději. Samozřejmě chtěli číst současná literární díla. Ale jak četli ta díla, která je v danou chvíli zaujala, získávali obecnější vkus pro literaturu a poezii, a pak přešli k dalším autorům. Nakonec naše srdce vždy hledá něco víc a každý si v literatuře najde svou vlastní cestu.² Já například miluji tragické autory, protože jejich díla jsme všichni mohli pociťovat jako svá vlastní, jako vyjádření našich vlastních dramát. Pláčeme nad osudem postav, pláčeme v hloubi duše nad sebou samými a nad svou prázdnotou, svými nedostatky, svou osamělostí. Samozřejmě po vás nechci, abyste četli totéž, co jsem četl já. Každý si najde takové knihy, které promlouvají k jeho vlastnímu životu a stanou se skutečnými společníky na jeho cestě. Není nic kontraproduktivnějšího než číst něco z povinnosti, vynakládat značné úsilí jen proto, že jiní řekli, že je to nezbytné. Ne, četbu si musíme vybírat s otevřeností, údivem, flexibilitou, máme si nechat poradit, ale také se snažit upřímně najít to, co v každém okamžiku svého života potřebujeme.

Víra a kultura

8. Navíc pro věřícího člověka, který chce upřímně navázat dialog s kulturou své doby nebo prostě s životem konkrétních lidí, se literatura stává nepostradatelnou. Druhý vatikánský koncil oprávněně tvrdí, že „literatura a umění [...] se snaží vyjádřit vlastní podstatu člověka“ a „osvětlit jeho bídu i radosti, potřeby i schopnosti“.³ Literatura si totiž bere příklad z každodennosti života, jeho vášní a skutečných událostí, jako jsou „jednání, práce, láska, smrt a všechny ubohé věci, které naplňují život“.⁴

9. Jak můžeme proniknout k jádru starověkých i nových kultur, když neznáme, odmítáme a/nebo zamlčujeme jejich symboly, poselství, výtvory a vyprávění, jimiž zachytily a chtěly odkrývat a připomínat své nejkrásnější činy a ideály, stejně jako největší násilí, strachy a vášně?

2 Srov. A. Spadaro, *J. M. Bergoglio, il „maestrillo“ creativo. Intervista all'alunno Jorge Milia*, in *La Civiltà Cattolica* 2014 I, s. 523–534.

3 II. vatikánský koncil, Pastorační konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, č. 62.

4 K. Rahner, *Il futuro del libro religioso*, in *Nuovi saggi II*, Roma 1968, s. 647.

Jak můžeme promlouvat k srdcím lidí, když neznáme, odsouváme nebo nedoceňujeme „ta slova“, jimiž chtěli projevit, a proč ne, odhalit drama svého žití a cítění prostřednictvím románů a básní?

10. Církevní misie se mohly rozvinout v celé své kráse, svěžesti a novosti při setkání s různými kulturami – mnohdy díky literatuře –, v nichž zakořenily, aniž by se bály vystavit se nebezpečí a vytěžit to nejlepší z toho, co našly. Je to postoj, který ji osvobodil od pokušení ohlušujícího a fundamentalistického solipsismu, který spočívá v přesvědčení, že určitá kulturně-historická „gramatika“ má schopnost vyjádřit veškeré bohatství a hloubku evangelia.⁵ Mnohá proroctví zkázy, která se dnes snaží zasít zoufalství, mají kořeny právě v tomto aspektu. Kontakt s různými literárními a gramatickými styly vždy umožní prohloubit polyfonii Zjevení, aniž by ji redukoval nebo ochudil o vlastní historické požadavky či mentální struktury.

11. Není tedy náhodou, že například rané křesťanství dobře vnímalo potřebu blízké konfrontace s tehdejší klasickou kulturou. Jeden otec východní církve, Basil z Cesareje, například ve své *Promluvě k mladým*, sepsané mezi lety 370 a 375 a adresované pravděpodobně jeho synovcům, vyzdvihoval význam klasické literatury psané tzv. *exóthen* („těmi zvenčí“), jak nazýval pohanské autory, a to jak z hlediska argumentace, tj. *lógoi* („rozpravy“), užitečné pro teologii a exegezi, tak z hlediska etického obsahu, tj. *práxeis* („činy, chování“), které se mají zohlednit v askezi a v morálce. A na závěr vyzval mladé křesťany, aby klasiky považovali za *ephódion* („viaticum“) pro své vzdělání a růst, aby z nich měli „užitek pro duši“ (IV, 8–9). A právě z tohoto setkání křesťanství s tehdejší kulturou vzniklo originální nové hlásání evangelia.

12. Díky evangelijnímu rozlišování kultury je možné rozpoznat přítomnost Ducha v rozmanité lidské realitě, to znamená, že je možné zachytit již zaseté semínko přítomnosti Ducha v událostech, vnímavosti, touhách a hlubokém napětí srdcí a sociálních, kulturních a duchovních souvislostech. Podobný přístup můžeme rozpoznat například ve

Skutcích apoštolů, kde je zmíněna Pavlova přítomnost na Areopagu (srov. Sk 17,16–34). Když Pavel mluví o Bohu, říká: „V něm totiž žijeme, hýbáme se a jsme. Tak to vyjádřili i někteří z vašich básníků: „Jsme dokonce z jeho rodu““ (Sk 17,28). V tomto verši jsou dva citáty: nepřímý v první části, kde je citován básník Epimenidés (6. stol. př. Kr.), a přímý, kde jsou citována Fainomena básníka Arata ze Soloi (3. stol. př. Kr.), který opěvuje souhvězdí a znamení dobrého a špatného počasí. Zde „se Pavel projevuje jako ‚čtenář‘ poezie a naznačuje, jakým způsobem přistupuje k literárnímu textu, který nemůže nepodníit k zamyšlení nad evangelijním rozlišováním kultury. Athéňany bývá nazýván *spermologos*, tedy ‚křikloun, žvanil, šarlatán‘, ale doslova ‚sběrač semen‘. Urážka se paradoxně jeví jako hluboká pravda. Pavel sbírá semena pohané poezie a vychází z předchozího postoje hlubokého rozhoření (srov. Sk 17,16), poznává Athéňany jako ‚velmi zbožné‘ a vidí v oněch stránkách jejich klasické literatury skutečné *preparatio evangelica*.“⁶

13. Co Pavel učinil? Pochopil, že „literatura odkrývá propasti, které jsou v člověku, zatímco zjevení a poté teologie se jich ujímají, aby ukázaly, jak je Kristus přichází překonat a osvětlit“.⁷ Směrem k těmto propastem je tedy literatura „přístupovou cestou“,⁸ která pomáhá pas-týři vstoupit do plodného dialogu s kulturou jeho doby.

Nikdy Kristus bez těla

14. Než přistoupím ke konkrétním důvodům, proč je třeba při výchově budoucích kněží věnovat pozornost literatuře, dovolte mi, abych zde připomněl jednu myšlenku o současném náboženském kontextu: „Návrat k posvátnu a duchovní hledání, které charakterizují naši dobu, jsou jevy nejednoznačné. Dnes tak před námi stojí výzva, která se netýká na prvním místě ateismu, ale směřuje k mnoha lidem, kteří hledají odpověď na žízeň po Bohu. Ta nesmí být uhašena nabídkami

6 A. Spadaro, *Svolta di respiro. Spiritualità della vita contemporanea*, Milano, Vita e Pensiero, s. 101.

7 R. Latourelle, *Letteratura*, s. 633.

8 Sv. Jan Pavel II., *List umělcům*, 4. 4. 1999, č. 6.

působícími odcizení nebo Ježíšem Kristem bez těla.“⁹ Naléhavý úkol hlásat evangelium v naší době proto vyžaduje od věřících a zvláště od kněží závazek, aby se všichni mohli setkat *s Ježíšem Kristem, který se stal tělem, člověkem, dějinami*. Všichni musíme dbát na to, abychom nikdy neztratili ze zřetele „tělo“ Ježíše Krista – toto tělo tvořené vášněmi, emocemi, pocity, konkrétními příběhy, rukama, které se dotýkají a uzdravují, pohledy, které osvobozují a povzbuzují, pohostinností, odpuštěním, rozhořčením, odvahou, neohrožeností, jedním slovem láskou.

15. A právě na této úrovni může vytrvalé čtení literatury učinit budoucí kněze a všechny pastorační pracovníky ještě citlivějšími na plné lidství Pána Ježíše, v němž je plně přítomno jeho božství, a hlásat evangelium tak, aby každý, opravdu každý, mohl zakusit, jak pravdivé je to, co říká Druhý vatikánský koncil: „Je skutečnost, že tajemství člověka se opravdu vyjasňuje jen v tajemství vtěleného Slova.“¹⁰ To neznamena tajemství abstraktního lidství, ale tajemství oné konkrétní lidské bytosti se všemi zraněními, touhami, vzpomínkami a nadějemi jejího života.

Velké dobro

16. Z pragmatického hlediska mnozí vědci tvrdí, že návyk číst má v životě člověka mnoho pozitivních účinků: pomáhá mu získat širší slovní zásobu a následně rozvíjet různé složky jeho inteligence. Podněcuje také představivost a kreativitu. Zároveň umožňuje lidem naučit se bohatěji vyjadřovat svá vyprávění. Zlepšuje také schopnost soustředění, snižuje úroveň kognitivních poruch a zmírňuje stres a úzkost.

17. A co víc, připravuje nás na pochopení, a tedy i na zvládnutí různých situací, které mohou v životě nastat. Při četbě se ponoříme do postav, starostí, dramát, nebezpečí, strachů lidí, kteří nakonec překonali životní výzvy, nebo třeba při čtení dáváme postavám rady, které později poslouží nám samotným.

9 František, *Evangelii gaudium*, č. 89.

10 *Gaudium et spes*, č. 22.

18. Ve snaze ještě více povzbudit ke čtení rád cituji některé texty známých autorů, kteří nás toho tolik naučí pouhými několika slovy:

Četba románů „v nás během jedné hodiny rozpoutá všechna možná blaha a neštěstí, na něž bychom v životě spotřebovali léta, abychom aspoň některá poznali, a z nichž bychom se o těch nejintenzivnějších ani nedozvěděli, protože se v nás vytvářejí tak pomalu, že je nemůžeme vnímat“.¹¹

„Při četbě velké literatury se stávám tisícem lidí, a přesto zůstávám sám sebou. Jako noční obloha v řecké básni vidím myriádou očí, a přesto jsem to já, kdo vidí. Zde, podobně jako v náboženství, v lásce, v morálním jednání a v poznání, přesahuji sebe sama, a zároveň nikdy nejsem více sám sebou.“¹²

19. Mým záměrem však není zabývat se pouze touto rovinou osobní užitečnosti, ale zamyslet se nad nejvýznamnějšími důvody k probuzení lásky ke čtení.

Naslouchat něčímu hlasu

20. Když přemýšlím o literatuře, vzpomenu si na to, co říkával svým studentům velký argentinský spisovatel Jorge Luis Borges:¹³ *Nejdůležitější je číst, vstoupit do přímého kontaktu s literaturou, ponořit se spíše do živého textu, který máme před sebou, než se upínat na myšlenky a analytické výklady.* A Borges tuto myšlenku svým studentům vysvětloval tak, že možná zpočátku budou rozumět jen málo z toho, co čtou, ale v každém případě uslyší „něčí hlas“. To je definice literatury, která se mi velmi líbí: *naslouchat něčímu hlasu.* A nezapomínejme, jak nebezpečné je přestat naslouchat hlasu druhého člověka, který se nás na něco dotazuje! Izolujeme se tím, dostáváme se do jakési „duchovní“ hluchoty, která negativně ovlivňuje i náš vztah k sobě samým a náš vztah k Bohu, bez ohledu na to, kolik teologie či psychologie jsme byli schopni nastudovat.

11 M. Proust, *Hledání ztraceného času I. Svět Swannových*, Praha, Rybka Publishers 2012, s. 81.

12 C. S. Lewis, *Letteri e letture. Un esperimento di critica*, Milano 1997, s. 165.

13 Srov. J. L. Borges, *Oral*, Buenos Aires 1979, s. 22.

21. Na této cestě, která nás činí citlivými k tajemství druhých, nás literatura učí dotýkat se jejich srdcí. Nelze nezpomenout na odvážná slova, která 7. května 1964 adresoval svatý Pavel VI. umělcům, a tedy i velkým spisovatelům. Řekl: „Potřebujeme vás. Naše služba potřebuje vaši spolupráci. Protože, jak víte, naší službou je hlásat, zpřístupňovat a činit srozumitelným, ba přímo jímavým svět ducha, neviditelného, nevýslovného, Božího. A v této činnosti, která přetváří neviditelný svět v přístupné, srozumitelné formy, jste mistry vy.“¹⁴ Zde je pointa: úkolem věřících, a zvláště kněží, je právě „dotknout se“ srdce současného člověka, aby byl dojat a otevřel se vůči hlásání Pána Ježíše. A v tomto úsilí má literatura a poezie nedozírnou hodnotu.

22. T. S. Eliot, básník, jemuž křesťanský duch vděčí za literární díla, která poznamenala současný svět, výstižně popsal moderní náboženskou krizi jako krizi rozšířené „citové neschopnosti“.¹⁵ Ve světle tohoto výkladu skutečnosti není problémem dnešní víry primárně to, zda více či méně věřit věroučným tezím. Spíše jde o neschopnost mnohých lidí dojmout se před Bohem, před jeho stvořením, před ostatními lidmi. Vystává zde tedy úkol uzdravit a obohatit naši citlivost. Proto jsem po návratu z apoštolské cesty do Japonska na otázku, co se může Západ naučit od Východu, odpověděl: „Myslím, že Západu chybí trochu více poezie.“¹⁶

Cvičení v rozlišování

23. Co tedy kněz získává z takového kontaktu s literaturou? Proč je nutné považovat četbu velkých románů za důležitou součást kněžské *paideie* a podporovat ji? Proč je důležité obnovit a zavést do přípravy kandidátů kněžství intuici, kterou nastínil teolog Karl Rahner, o hluboké duchovní spřízněnosti mezi knězem a básníkem?¹⁷

14 Sv. Pavel VI., homilie při mši umělců, Sixtinská kaple, 7. května 1964.

15 T. S. Eliot, *The Idea of a Christian Society*, London 1946, s. 30.

16 Tisková konference Svatého otce během zpátečního letu z apoštolské cesty Jeho Svatosti Františka do Thajska a Japonska, 26. listopadu 2019.

17 Srov. A. Spadaro, *La grazia della parola. Karl Rahner e la poesia*, Milano, Jaca Book 2006.

24. Pokusme se na tyto otázky odpovědět nasloucháním úvahám německého teologa.¹⁸ Slova básníka, píše Rahner, jsou „plná nostalgie“, jsou to „dveře, které se otevírají do nekonečna, dveře, které jsou dokořán otevřeny do nesmírnosti. Evokují nevyslovitelné, směřují k nevyslovitelnému.“ Toto básnické slovo „vede k nekonečnu, ale nemůže nám toto nekonečno dát, ani v sobě nemůže nést či skrývat toho, který je Nekonečný“. To totiž přísluší Božímu slovu a – pokračuje Rahner – „básnické slovo se proto dovolává Božího slova“.¹⁹ Pro křesťany Slovo je Bůh a všechna lidská slova nesou stopy vnitřní touhy po Bohu a směřují k tomu Slovu. Lze říci, že skutečně básnické slovo se analogicky podílí na Božím slově, jak nám působivě sděluje *list Židům* (srov. Žid 4,12–13).

25. A tak může Karl Rahner vytvořit krásnou paralelu mezi knězem a básníkem: „pouze slovo je niterně schopno osvobodit to, co drží v zajetí všechny nevyjádřené skutečnosti – němotu jejich směřování k Bohu“.²⁰

26. Literatura nás tedy upozorňuje na vztah mezi *formou vyjádření* a *významem*. Nabízí *cvičení v rozlišování*, zdokonaluje schopnost budoucího kněze nahlédnout do vlastního nitra a do světa kolem sebe. Místem, kde se tato cesta k vlastní pravdě otevírá, je nitro čtenáře, který je přímo zapojen do procesu čtení. Zde se tedy odvíjí scénář osobního duchovního rozlišování, které se neobejde bez okamžiků úzkosti, a dokonce i krize. Četné stránky literatury vpravdě odpovídají tomu, co svatý Ignác nazývá „neutěchou“.

27. „Neutěchou nazývám [...] temno v duši, zmatek v ní, pohnutky k nižším a světským věcem, neklid z různých hnutí a pokušení, která nabádají k nevíře, stav bez naděje, bez lásky, přičemž se duše shledává

18 K. Rahner, „Sacerdote e poeta“, in *La fede in mezzo al mondo*, Alba 1963, s. 141.

19 Tamtéž, s. 171.

20 Tamtéž, s. 146.

naprosto lenivou, vlašnou, smutnou a jako odloučenou od svého Stvořitele a Pána.“²¹

28. Bolest nebo nuda, kterou člověk zakouší při čtení určitých textů, nemusí být nutně špatné nebo zbytečné pocity. Již sám Ignác z Loyoly si povšiml, že v „těch, kdo postupují od špatného k horšímu“, působí dobrý duch tím, že vyvolává neklid, rozčilení, nespokojenost.²² To by byla doslovná aplikace prvního ignaciánského pravidla pro rozlišování duchů, které pojednává o „těch, kteří jdou z jednoho smrtelného hříchu do druhého“, tedy že u těchto osob používá dobrý duch toho, že „bodá a hryže jejich svědomí soudností rozumu“,²³ aby je přivedl k dobru a kráse.

29. Čtenář tedy není pouhým příjemcem poučného poselství, ale osobou, která je aktivně vybízena, aby vstoupila na vratkou půdu, kde hranice mezi spásou a zatracením nejsou a priori vymezeny a odděleny. Akt čtení je tedy jakýmsi aktem „rozlišování“, při němž je čtenář zapojen v první osobě jako „subjekt“ čtení a zároveň jako „objekt“ toho, co čte. Čtením románu nebo básnického díla čtenář skutečně zažívá, že „je čten“ slovy, která čte.²⁴ Podobá se tak hráči na hřišti: hraje hru, ale zároveň je hra hrána skrze něj v tom smyslu, že je zcela zapojen do toho, co dělá.²⁵

Pozornost a trávení

30. Co se týče obsahu, je třeba připustit, že literatura je jako „dalekohled“ – podle slavného Proustova příměru²⁶ – namířený na bytosti a věci, nepostradatelný pro zaostření na „velkou vzdálenost“,

21 Sv. Ignác z Loyoly, *Duchovní cvičení*, Refugium Velehrad-Roma, Velehrad 2002, č. 317.

22 Srov. tamtéž, č. 335.

23 Tamtéž, č. 314.

24 Srov. K. Rahner, „Sacerdote e poeta“, in *La fede in mezzo al mondo*, Alba 1963, s. 141.

25 Srov. A. Spadaro, *La pagina che illumina. Scrittura creativa come esercizio spirituale*, Milano, Ares 2023, s. 46–47.

26 Srov. M. Proust, *Hledání ztraceného času. Čas znovu nalezený*, Praha, Rybka Publishers 2012.

kteřou každodennost hloubí mezi naším vnímáním a celkem lidské zkušenosti. „Literatura je jako fotokomora, v níž lze zpracovat obrazy života tak, aby odhalily své kontury a nuance. K tomu tedy literatura ‚slouží‘ – k ‚rozvíjení‘ obrazů života“;²⁷ k tomu, aby nám kladla otázky po jeho smyslu. Slouží zkrátka k účinnému *prožívání života*.

31. Ve skutečnosti je náš běžný pohled na svět jakoby „redukovaný“ a omezený kvůli tlaku, který na nás vyvíjejí provozní a bezprostřední cíle naší činnosti. I služba – duchovní, pastorační, charitativní – se může stát imperativem, který nasměruje naše síly a pozornost pouze k cílům, kterých máme dosáhnout. Ale jak nám připomíná Ježíš v podobenství o rozséváči, semeno musí padnout do hluboké půdy, aby časem plodně dozrálo a nebylo zadušeno povrchností nebo trním (srov. Mt 13,18–23). Hrozí tedy riziko, že propadneme efektivismu, který banalizuje rozlišování, snižuje citlivost a ignoruje složitost.

Je proto nutné a naléhavé vytvořit protiváhu k tomuto nevyhnutelnému zrychlování a zjednodušování našeho každodenního života tím, že se naučíme držet si odstup od toho, co je bezprostřední, zpomalit, rozjímat a naslouchat. K tomu můžeme dospět, jestliže se dobrovolně zastavíme a přečteme si knihu.

32. Potřebujeme znovu objevit způsoby, jak se vztahovat ke skutečnosti, které jsou vstřícnější, ne pouze strategické a zaměřené čistě na výsledek, způsoby, které nám umožní zažít nekonečnou velikost bytí. Odstup, pozvolnost, svoboda jsou charakteristickými rysy přístupu ke skutečnosti, který právě v literatuře nachází formu vyjádření, jež není výlučná, ale má výsadní postavení. Literatura nás tak učí dívat se a vidět, rozeznávat a zkoumat skutečnost jednotlivců a situací jako tajemství nabitě přebytkem významu, kterému lze jen částečně porozumět prostřednictvím kategorií, vysvětlujících schémat, lineární dynamiky příčin a následků, prostředků a cílů.

33. Další krásný obraz, který vypovídá o úloze literatury, vychází z fyziologie lidského ústrojí, zejména z procesu trávení. Zde je jeho vzorem *ruminatio* – přežvykování – krávy, jak je uvedli mnich Vilém

ze Saint-Thierry z 11. století a jezuita Jean-Joseph Surin ze 17. století. Surin mluvil o „žaludku duše“ a jezuita Michel De Certeau hovořil o autentické „fyziologii trávicí četby“.²⁸ Literatura nám pomáhá přemýšlet o smyslu naší přítomnosti v tomto světě, „trávit“ a asimilovat ji a pochopit, co se skrývá pod povrchem naší zkušenosti. Literatura zkrátka slouží k interpretaci života, k rozlišování jeho smyslu a jeho základních napětí.²⁹

Vidět očima druhých

34. Pokud jde o používání jazyka, čtení literárního textu nás staví do pozice „vidění očima druhých“,³⁰ čímž získáváme širší perspektivu, která rozšiřuje naši lidskost. Rozvíjíme imaginativní empatii, která nám umožňuje ztotožnit se s tím, jak druzí vidí, prožívají a reagují na skutečnost. Bez takové empatie není možná solidarita, sdílení, soucit, milosrdenství.

Při četbě objevujeme, že naše pocity nejsou jen naše vlastní, ale univerzální, a tak se ani ten nejopuštěnější člověk necítí sám.

35. Obdivuhodná rozmanitost lidských bytostí a diachronní i synchronní pluralita kultur a vědění jsou v literatuře konfigurovány do jazyka, který je schopen respektovat a vyjádřit jejich rozmanitost. Zároveň se převádějí do symbolické gramatiky významů, která nám je činí srozumitelnými, ne cizími, ale sdílenými. Jedinečnost literatury spočívá v tom, že zprostředkovává bohatství zkušenosti nikoliv tím, že ji objektivizuje v popisném zobrazení analytického poznání nebo soudy literární kritiky, ale vyjadřuje a interpretuje jejich hlubší smysl.

36. Při čtení příběhu si díky autorově vidění každý představí svým způsobem pláč opuštěné dívky, starou ženu, která přikrývá tělo svého spícího vnuka, vášeň drobného podnikatele, který se snaží prosadit navzdory těžkostem, ponížení člověka, který se cítí všemi kritizován, chlapce, který sní o jediném východisku z bolesti bídného a násilného

28 M. De Certeau, *Il parlare angelico. Figure per una poetica della lingua (Secoli XVI e XVII)*, Firenze 1989, s. 139n.

29 Srov. A. Spadaro, *La pagina che illumina*, s. 16.

30 C. S. Lewis, *Lettori e letture. Un esperimento di critica*, s. 165.

života. Když uprostřed těchto příběhů vnímáme stopy svého vnitřního světa, stáváme se citlivějšími k prožitkům druhých, vystupujeme ze sebe a vstupujeme do jejich hlubin, dokážeme o něco více pochopit jejich boje a touhy, vidíme realitu jejich očima a nakonec se stáváme spolupoutníky. Tak se ponoříme do konkrétního vnitřního bytí zelináře, prostitutky, dítěte vyrůstajícího bez rodičů, zedníkovy ženy, stařenky, která ještě věří, že potká svého prince. A můžeme tak činit s empatií a někdy i s tolerancí a pochopením.

37. Jean Cocteau napsal Jacquesu Maritainovi: „Literatura je nemožná. Musíme z ní vyjít. A nemá smysl snažit se z ní vymanit pomocí literatury, protože jedině láska a víra nám umožňují vyjít ze sebe samých.“³¹ Ale vyjdeme skutečně ze sebe samých, pokud naše srdce nejsou spalována utrpením a radostmi druhých? Zde bych řekl, že nám jako křesťanům není nic, co je lidské, lhostejné.

38. Literatura navíc není relativistická, protože nás nezabavuje hodnotových kritérií. Symbolické zobrazení dobra a zla, pravdy a lži jako skutečností, které v literatuře nabývají podoby jednotlivců a kolektivních historických událostí, nás nezabavuje morálního hodnocení, ale brání nám ve slepém nebo povrchním odsuzování. „Jak to, že vidíš třísku v oku svého bratra, ale trám ve svém oku nepozoruješ?“ ptá se nás Ježíš (Mt 7,3).

39. Když čteme o násilí, omezenosti nebo křehkosti druhých, máme příležitost zamyslet se nad vlastními zkušenostmi s těmito skutečnostmi. Tím, že literatura otevírá čtenáři širší pohled na velikost i bídu lidské zkušenosti, učí nás trpělivosti ve snaze porozumět druhým, pokoře v přístupu ke složitým situacím, mírnosti v posuzování jednotlivců a citlivosti k našemu lidskému stavu. Posuzování je jistě potřebné, ale nikdy nesmíme zapomínat na jeho omezený rozsah. Soud nesmí nikdy vyústit v rozsudek smrti, vyřazení osob nebo potlačení lidskosti v zájmu bezduché absolutizace zákona.

31 J. Cocteau – J. Maritain, *Dialogo sulla fede*, Firenze, Passigli 1988, s. 56. Srov. A. Spadaro, *La pagina che illumina*, s. 11–12.

40. Pohled literatury vštěpuje čtenáři větší nadhled, smysl pro hranice, schopnost upřednostnit zkušenost před kognitivním a kritickým myšlením a přijmout chudobu, která je zdrojem mimořádného bohatství. Tím, že si čtenář uvědomuje marnost a možná i nemožnost redukovat tajemství světa a lidstva na dualistickou polaritu pravda/lež nebo správné/špatné, přijímá odpovědnost za vynášení soudů, nikoliv však jako prostředek nadvlády, ale spíše jako podnět k většímu naslouchání a zároveň jako připravenost podílet se na mimořádném bohatství dějin, jež plyne z přítomnosti Ducha, který je dán také jako milost, tedy jako něco nepředvídatelného a nepochopitelného, co nezávisí na lidském jednání, ale nově definuje naše lidství ve smyslu naděje na spásu.

Duchovní síla literatury

41. Věřím, že jsem těmito krátkými úvahami zdůraznil roli, kterou může literatura hrát při výchově srdce a myslí pastýře nebo budoucího pastýře směrem ke svobodnému a pokornému používání vlastního rozumu, k plodnému poznávání rozmanitosti lidských jazyků, k rozšíření vlastní lidské vnímavosti a konečně k velké duchovní otevřenosti pro naslouchání Hlasu, který promlouvá mnoha hlasy.

42. V tomto smyslu literatura pomáhá čtenářům svrhnout modly sebestředného, falešně soběstačného a staticky konvenčního jazyka, který někdy také hrozí znečištěním našeho církevního diskurzu a omezením svobody Slova. Literární slovo je slovem, které uvádí jazyk do pohybu, osvobozuje ho a očišťuje. V konečném důsledku otevírá toto slovo ještě větším výrazovým a expanzivním obzorům. Otevírá naše lidská slova, aby přijala Slovo, které se zabydluje v lidské řeči, ne když se vnímá jako poznání, které je již plné, definitivní a úplné, ale když se stává nasloucháním a očekáváním toho, který přichází, *aby všechno tvořil nové* (srov. Zj 21,5).

43. Duchovní síla literatury nás nakonec přivádí zpět k hlavnímu úkolu, který Bůh svěřil člověku – úkolu „pojmenovávat“ tvory a věci (srov. Gn 2,19–20). Poslání být správcem stvoření, které Bůh svěřil Adamovi, s sebou nese především poznání vlastní důstojnosti

a smyslu existence ostatních bytostí. Také kněz je pověřen tímto prvotním úkolem „pojmenovávat“, propůjčovat smysl, stávat se nástrojem společenství mezi stvořením a Slovem, které se stalo tělem, a jeho mocí osvětlovat každý rozměr lidského bytí.

44. Spřízněnost mezi knězem a básníkem se tak projevuje v tajemném a nerozlučném svátostném spojení mezi božským Slovem a našimi lidskými slovy a dává vzniknout službě, která je plná naslouchání a soucitu, dává vzniknout charismatu, které se stává odpovědností, dává vzniknout vizi pravdy a dobra, která se jeví jako krása. Můžeme se tedy zamyslet nad slovy, která nám zanechal básník Paul Celan: „Kdo se opravdu učí vidět, přibližuje se k neviditelnému.“³²

Dáno v Římě u Sv. Jana Lateránského dne 17. července 2024,
v dvanáctém roce mého pontifikátu

FRANTIŠEK

32 P. Celan, *Microliti*, Milano 2020, s. 101.

15.

POSELSTVÍ SVATÉHO OTCE FRANTIŠKA KE SVĚTOVÉMU DNI MLÁDEŽE

24. LISTOPADU 2024

Ti, kdo doufají v Pána, poběží a neunaví se (srov. Iz 40,31)

Zveřejňujeme text poselství, které Svatý otec František zaslal mládeži celého světa k XXXIX. světovému dni mládeže, který se bude v místních církvích slavit 24. listopadu 2024, na téma: *Ti, kdo doufají v Pána, poběží a neunaví se (srov. Iz 40,31)*.

Milí mladí lidé,

v loňském roce jsme se vydali cestou naděje k Velkému jubileu, když jsme se zamýšleli nad Pavlovým výrokem „Radujte se v naději“ (Řím 12,12). Právě proto, abychom se připravili na jubilejní pouť v roce 2025, jsme se letos nechali inspirovat prorokem Izaiášem, který říká: „Ti, kdo doufají v Pána [...], poběží a neunaví se“ (Iz 40,31). Tento výraz je převzat z tzv. Knihy útěchy (Iz 40-55), která ohlašuje konec vyhnanství Izraele v Babylonu a začátek nové etapy naděje a znovuzrození Božího lidu, který se může vrátit do své vlasti díky nové „cestě“, kterou v dějinách Hospodin otevírá pro své děti (srov. Iz 40,3).

I my dnes žijeme v době poznamenané dramatickými situacemi, které vyvolávají zoufalství a brání nám hledět do budoucnosti s klidným srdcem: tragédie války, sociální nespravedlnost, nerovnost, hlad, vykořisťování lidí a stvoření. Často na to nejvíce doplácíte vy, mladí lidé, kteří cítíte nejistotu z budoucnosti a nevidíte jistá východiska pro své sny, čímž se vystavujete riziku života bez naděje, jste vězni nudy

a melancholie, někdy vtažení do iluze provinění a zničující reality.¹ Proto bych si, drazí přátelé, přál, aby i k vám přišlo hlásání naděje, podobně jako se to stalo Izraeli v Babylonu: Pán před vámi také dnes otevírá cestu a zve vás, abyste po ní kráčeli s radostí a nadějí.

1. Životní pouť a její výzvy

Izaiáš prorokuje o „chůzi bez únavy“. Zamysleme se tedy nad těmito dvěma aspekty: *chůzí* a únavou.

Náš život je pouť, cesta, která nás posouvá za hranice nás samých, cesta za štěstím; a křesťanský život je zejména pouť k Bohu, naši spása a plnosti všeho dobra. Cíle, výdobytky a úspěchy na této cestě v nás po počátečním okamžiku uspokojení stále zanechávají hlad a touhu po hlubším smyslu, pokud zůstávají jen materiální; ve skutečnosti naši duši zcela neuspokojují, protože jsme byli stvořeni tím, který je nekonečný, a proto v nás přebývá touha po transcendentnu, neustálý neklid po naplnění větších tužeb, po „něčem víc“. Proto, jak už jsem vám mnohokrát říkal, „dívat se na život z balkonu“ vám, mladým lidem, nemůže stačit.

Je však normální, že ačkoli začínáme své cesty s nadšením, dříve či později začneme pociťovat únavu. V některých případech je příčinou úzkosti a vnitřní únavy společenský tlak na dosažení určitých standardů úspěchu ve studiu, práci a osobním životě. To vyvolává smutek, protože žijeme ve shonu a prázdném aktivismu, který nás vede k tomu, že své dny naplňujeme mnoha věcmi, a přesto máme pocit, že nikdy nestihneme udělat dost a že nikdy nebudeme na úrovni. Tuto únavu často doprovází *nuda*. Je to ten stav apatie a nespokojenosti lidí, kteří se nikam nevydávají, nerozhodují se, nevybírají si, nikdy neriskují a raději zůstávají ve své *komfortní zóně*, uzavření sami do sebe, *vidí a posuzují svět od obrazovky*, aniž by si kdy „ušpinili ruce“ problémy, druhými lidmi, životem. Tento druh únavy je jako cement, do něhož jsou ponořeny naše nohy a který nakonec ztverdne, zatíží nás, ochromí a zabrání nám jít kupředu. Dávám přednost únavě lidí, kteří jsou na cestě, před nudou těch, kteří zůstávají na místě a nemají chuť jít!

1

Srov. František, bula *Spes non confundit*, č. 12.

Řešením únavy paradoxně není zůstat v klidu a odpočívat. Spíše je třeba se *vydat na cestu* a stát se poutníky naděje. To je moje pozvání pro vás: kráčejte v naději! Naděje překonává každou únavu, krizi a úzkost, dává nám silnou motivaci jít vpřed, protože je to dar, který dostáváme od samotného Boha: On naplňuje náš čas smyslem, osvěcuje nás na cestě, ukazuje nám směr a cíl života. Apoštol Pavel použil obraz atleta na stadionu, který běží, aby získal cenu vítězství (srov. 1 Kor 9,24). Ti z vás, kteří se někdy zúčastnili sportovního klání – nikoli jako diváci, ale jako protagonisté –, dobře vědí, jakou vnitřní sílu je třeba vynaložit, aby člověk doběhl do cíle. Naděje je právě nová síla, kterou do nás Bůh vkládá, která nám umožňuje vytrvat v závodě, dává nám „perspektivní pohled“, jenž přesahuje obtíže přítomnosti a zaměřuje nás k určitému cíli: ke společenství s Bohem a k plnosti věčného života. Pokud existuje krásný cíl, pokud život nesměruje do nicoty, pokud se nic z toho, o čem sním, co plánuji a realizuji, neztratí, pak stojí za to jít a potit se, snášet překážky a čelit únavě, protože konečná odměna je nádherná!

2. Poutníci na poušti

Na životní pouti se nevyhnutelně vyskytnou problémy, kterým je třeba čelit. V dávných dobách se člověk na delších poutích musel vyrovnávat se střídáním ročních období a proměnlivým klimatem; procházel příjemnými loukami a chladnými lesy, ale také zasněženými horami a vyprahlými pouštěmi. I pro věřící je tedy životní pout' a cesta do vzdáleného cíle stále namáhavá, stejně jako byla pro lid Izraele cesta pouští do zaslíbené země.

Tak je to i s vámi se všemi. I pro ty, kteří obdrželi dar víry, byly šťastné chvíle, kdy byl Bůh přítomen a vy jste ho cítili nablízku, a jiné chvíle, kdy jste prožívali poušť. Může se stát, že po počátečním nadšení při studiu či v práci nebo po impulzu k následování Krista – ať už v manželství, kněžství nebo zasvěceném životě – následují krizové okamžiky, kvůli kterým se život jeví jako obtížná cesta pouští. Tato krizová období však nejsou ztracená nebo zbytečná, ale mohou se stát důležitou příležitostí k růstu. Jsou to časy očisty naděje! V krizích totiž padá mnoho falešných „nadějí“, těch, které jsou pro naše srdce příliš malé; jsou odhaleny, a tak zůstáváme obnaženi sami před sebou

a před základními otázkami života, mimo všechny iluze. A v té chvíli se každý z nás může sám sebe zeptat: Na jakých nadějích zakládám svůj život? Jsou pravdivé, nebo jsou to iluze?

V těchto chvílích nás Pán neopouští; přichází blízko k nám se svým otcovstvím a vždy nám dává chléb, který nám dodává sílu a znovu nás uvádí na cestu. Vzpomeňme si, že lidem na poušti dal manu (srov. Ex 16) a proroku Eliášovi, unavenému a sklíčenému, dvakrát nabídl chléb a vodu, aby mohl jít „čtyřicet dní a čtyřicet nocí na Boží horu Choréb“ (srov. 1 Král 19,3-8). V těchto biblických příbězích viděla víra církve předobrazy vzácného daru eucharistie, právě many a pravého viatika, které nám Bůh dává, aby nás podporoval na naší cestě. Jak řekl blahoslavený Carlo Acutis, *eucharistie je dálnicí do nebe*. Mladý muž, který si z eucharistie učinil nejdůležitější každodenní schůzku! Takto úzce spojení s Pánem kráčíme bez únavy, protože on kráčí s námi (srov. Mt 28,20). Vybízáím vás, abyste znovu objevili velký dar eucharistie!

V nevyhnutelných chvílích únavy na naší pouti tímto světem se pak učme odpočívat *jako Ježíš a v Ježíši*. On, který radí učedníkům, aby si po návratu z misie odpočinuli (srov. Mk 6,31), uznává i vaši potřebu tělesného odpočinku, času na rekreaci, na společnost přátel, na sport, a dokonce i na spánek. Existuje však hlubší odpočinek, odpočinek duše, který mnozí hledají a málokdo nachází a který lze nalézt pouze *v Kristu*. Vězte, že každá vnitřní únava může najít úlevu v Pánu, který vám říká: „Pojďte ke mně, všichni, kdo se lopotíte a jste obtíženi, a já vás občerstvím“ (Mt 11,28). Když vás tíží únava z cesty, vraťte se k Ježíši, naučte se odpočívat a setrvávat v něm, neboť „ti, kdo doufají v Pána [...], poběží a neunaví se“ (Iz 40,31).

3. Od turistů k poutníkům

Drazí mladí lidé, vybízím vás, abyste se vydali na cestu, abyste objevovali život ve stopách lásky a hledali Boží tvář. Doporučuji vám však toto: nevydávejte se na cestu jako pouzí turisté, ale jako poutníci. To znamená, že by vaše putování nemělo být pouhým povrchním procházením míst života, bez uchopení krásy toho, s čím se setkáváte, bez objevování smyslu prošlých cest, zachycování krátkých okamžiků, prchavých zážitků, které si můžete zaznamenat na selfie. To dělá

turista. Poutník se naproti tomu plně ponoří do míst, která potkává, nechá je promlouvat, učiní je součástí svého hledání štěstí. Jubilejní pouť se tedy chce stát znamením *vnitřní cesty*, k níž jsme všichni povoláni, abychom došli do konečného cíle.

S těmito postoji se všichni připravujeme na jubilejní rok. Doufám, že pro mnohé z vás bude možné přijet do Říma na pouť a projít Svatou bránou. Pro všechny bude každopádně možnost vykonat tuto pouť i v místních církvích a znovu objevit mnohé místní svatyně, které uchovávají víru a zbožnost svatého a věrného Božího lidu. A já doufám, že se tato jubilejní pouť stane pro každého z nás „okamžikem živého a osobního setkání s Pánem Ježíšem, „Bránou spásy“². Vyzývá vás, abyste ji prožili se třemi základními postoji: *děkuvzdáním*, aby vaše srdce bylo otevřené ke chvále za přijaté dary, především za dar života; *hledáním*, aby cesta vyjadřovala neustálou touhu hledat Pána a nehasit žízeň srdce; a konečně *pokáním*, které nám pomáhá nahlédnout do sebe, rozpoznat špatné cesty a volby, které někdy činíme, a tak se dokázat obrátit k Pánu a ke světlu jeho evangelia.

4. Poutníci naděje pro misi

Na cestu vám zanechám ještě jeden výmluvný obrázek. Při příchodu k bazilice svatého Petra v Římě přecházíte přes náměstí, které je obklopeno kolonádou vytvořenou velkým architektem a sochařem Gian Lorenzem Berninim. Celá kolonáda vypadá jako velké objetí: jsou to dvě paže otevřené náruče církve, naší matky, která přijímá všechny své děti! V nadcházejícím Svatém roce naděje vás všechny vybízím, abyste zakusili objetí milosrdného Boha, abyste zakusili jeho odpuštění, prominutí všech svých „vnitřních dluhů“, jak se tradovalo v biblických jubileích. A tak se i vy, Bohem přijati a v něm znovuzrozeni, stanete otevřenou náručí pro mnoho svých přátel a vrstevníků, kteří potřebují skrze vaše přijetí pocítit lásku Boha Otce. Každý z vás věnuje „třeba jen úsměv, gesto přátelství, bratrský pohled, upřímné naslouchání, bezplatnou službu s vědomím, že v Ježíšově Duchu se to může stát pro ty, kdo to přijmou, plodným semenem naděje“³ a tak se stanete *neúnavnými* misionáři radosti.

2 František, *Spes non confundit*, č. 1.

3 Tamtéž, č. 18.

2. Když putujeme, pozvedněme oči víry ke svatým, kteří nás na cestě předešli, kteří dosáhli cíle a vydávají nám své povzbudivé svědectví: „Dobrý boj jsem bojoval, svůj běh jsem skončil, víru jsem uchoval. Teď mě už jen čeká věnec spravedlnosti, který mi v onen den předá Pán, spravedlivý soudce. A nejen mně; stejně tak i všem, kdo s láskou čekají na jeho příchod“ (2 Tim 4,7-8). Příklad svatých mužů a žen nás přitahuje a podporuje.

Odvahu! Všechny vás nosím v srdci a putování každého z vás svěřuji Panně Marii, abyste podle jejího příkladu uměli trpělivě a s důvěrou čekat na to, v co doufáte, a zůstali na cestě jako poutníci naděje a lásky.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 29. srpna 2024, o památce Umučení svatého Jana Křtitele

FRANTIŠEK

II.

DOKUMENTY STÁTNÍHO SEKRETARIÁTU A DIKASTERIÍ ŘÍMSKÉ KURIE

1. DIKASTERIUM PRO NAUKU VÍRY

DEKLARACE *FIDUCIA SUPPLICANS* O PASTORAČNÍM VÝZNAMU POŽEHNÁNÍ

PŘEDSTAVENÍ

Předkládaná deklarace bere v úvahu různé otázky, které byly tomuto dikasteriu doručeny jak v minulých letech, tak i v poslední době. Při jejím vypracování, jak je zvykem, probíhaly konzultace s odborníky, byl zahájen adekvátní proces sestavení textu a koncept byl prodáván na kongresu doktrinní sekce dikasteria. Během této fáze přípravy dokumentu nechyběla ani spolupráce se Svatým otcem. Deklarace nakonec byla předložena Svatému otci, který ji schválil svým podpisem.

V průběhu studia předmětu tohoto dokumentu byla zveřejněna odpověď Svatého otce na *dubia* některých kardinálů, která poskytla důležitá upřesnění pro úvahy, které se zde nyní nabízejí a které představují rozhodující prvek pro práci dikasteria. Protože „Římská kurie je především nástrojem služby Petrovu nástupci“,¹ musí naše práce, spolu s pochopením věčného učení církve, podporovat přijetí učení Svatého otce.

Stejně jako ve výše zmíněné odpovědi Svatého otce na *dubia* dvou kardinálů setrvává tato deklarace pevně v tradičním učení církve o manželství a nepřipouští žádný druh liturgického obřadu nebo požehnání podobného liturgickému obřadu, které by mohly způsobit zmatek. Hodnota tohoto dokumentu spočívá v tom, že nabízí konkrétní a inovativní *příspěvek k pastoračnímu významu žehnání*, který umožňuje rozšířit a obohatit jeho klasické chápání úzce vázané na liturgické hledisko. Tato teologická reflexe vycházející z pastorační vize papeže Františka s sebou přináší skutečný vývoj s ohledem na to,

1 František, apoštol. konst. *Praedicate evangelium*, II, č. 1.

co bylo o žehnání řečeno v Magisteriu a oficiálních textech církve. To vysvětluje, proč text získal formu „deklarace“.

A právě v tomto kontextu lze pochopit možnost žehnat párům v neregulérních situacích a párům stejného pohlaví, aniž by se oficiálně uznala platnost jejich statusu nebo se jakkoli změnilo trvalé učení církve o manželství.

Tato deklarace chce být také projevem úcty k věřícímu Božímu lidu, který se klaní Pánu s mnoha projevy hluboké důvěry v jeho milosrdenství a který s tímto postojem neustále přichází prosit matku církev o požehnání.

Víctor Manuel kardinál FERNÁNDEZ
prefekt

ÚVOD

1. Prosebná důvěra věřícího Božího lidu dostává dar požehnání, který tryská z Kristova Srdce skrze jeho církve. Přesně jak připomíná papež František: „Největším Božím požehnáním je Ježíš Kristus, Syn Boží je největším darem. Je požehnáním pro celé lidstvo, požehnáním, které nás všechny spasilo. On je věčné Slovo, kterým nás Otec požehnal, ‚když jsme ještě byli hříšníky‘ (Řím 5,8), říká svatý Pavel: Slovo, které se stalo tělem a bylo za nás obětováno na kříži.“²

2. Podpořeno tak velkou a utěšující pravdou, zvážilo toto dikasterium několik otázek, formálních i neformálních, o možnosti žehnání párům stejného pohlaví a o možnosti nabídnout nová objasnění – ve světle otcovského a pastoračního postoje papeže Františka – k *Responsum ad dubium*³ formulovaného tehdejší Kongregací pro nauku víry a publikovaného 22. února 2021.

2 František, *Katecheze o modlitbě: požehnání* (2. prosinec 2020), in *L'Osservatore Romano*, 2. prosinec 2020, s. 8.

3 Srov. Kongregace pro nauku víry, *«Responsum» ad «dubium» de benedictione unionem personarum eiusdem sexus et Nota esplicativa*, in AAS 113 (2021), s. 431–434.

3. Zmíněné *Responsum* vyvolalo nemálo různorodých reakcí: někteří přijali s uznáním jasnost tohoto dokumentu a jeho soulad se stálým učením církve; jiní nesouhlasili s negativní odpovědí na tuto otázku nebo ji nepovažovali za dostatečně jasnou ve své formulaci a v důvodech uvedených v doprovodné Vysvětlující nótě. Abychom posledně jmenovaným vyšli vstříc s bratrskou láskou, zdá se vhodné znovu uchopit toto téma a nabídnout vizi, která uvádí doktrinální aspekty do souladu s aspekty pastoračními, protože „každé vyučování ve víře má být zároveň evangelizací, jež svou blízkostí, láskou a svěděním vzbuzuje přílnutí srdce“.⁴

I. POŽEHNÁNÍ VE SVÁTOSTI MANŽELSTVÍ

4. Nedávná odpověď Svatého otce Františka na druhou z pěti otázek položených dvěma kardinály⁵ nabízí příležitost k dalšímu prohloubení této otázky, zejména v jejích pastoračních důsledcích. Jde o to, vyhnout se tomu, aby se „za manželství uznávalo něco, co jím není“⁶. Proto jsou nepřijatelné obřady a modlitby, které by mohly vyvolat zmatek mezi tím, co je konstitutivní pro manželství jako „výlučný, trvalý a nerozlučitelný svazek mezi mužem a ženou, přirozeně otevřený plození dětí“⁷, a tím, co je s ním v rozporu. Toto přesvědčení se zakládá na trvalém katolickém učení o manželství. Pouze v tomto kontextu nacházejí sexuální vztahy svůj přirozený, správný a plně lidský smysl. Učení církve v tomto bodě zůstává pevné.

5. Takové je i chápání manželství, které nabízí evangelium. Z tohoto důvodu má církev, pokud jde o žehnání, právo a povinnost vyhnout se jakémukoli druhu obřadu, který by mohl být v rozporu s tímto přesvědčením nebo vést ke zmatku. Takový je také smysl *Responsum* tehdejší Kongregace pro nauku víry, kde se uvádí, že církev nemá pravomoc udělovat požehnání svazkům osob stejného pohlaví.

4 František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium* (24. listopad 2013), č. 42, in *AAS* 105 (2013), s. 1037–1038.

5 Srov. František, *Respuestas a los Dubia propuestos por dos Cardenales* (11. červenec 2023).

6 Tamtéž, ad dubium 2, c.

7 Tamtéž, ad dubium 2, a.

6. Je třeba zdůraznit, že právě při obřadu svátosti manželství nejde jen o jakékoli požehnání, ale o gesto vyhrazené vysvěcenému služebníkovi. V tomto případě je požehnání vysvěceného služebníka přímo spojeno se specifickým svazkem muže a ženy, kteří svým souhlasem uzavírají výlučnou a nerozlučitelnou smlouvu. To nám umožňuje lépe podtrhnout riziko záměny požehnání, udělovaného jakémukoli jinému svazku, s obřadem vlastním svátosti manželství.

II. SMYSL RŮZNÝCH POŽEHNÁNÍ

7. Výše zmíněná odpověď Svatého otce nás naopak vybízí k tomu, abychom se snažili význam požehnání rozšířit a obohatit.

8. Požehnání lze považovat za jedny z nejrozšířenějších a neustále se vyvíjejících svátostin. Svátostiny totiž vedou k pochopení Boží přítomnosti ve všech životních událostech a připomínají, že i při užívání stvořených věcí je člověk zván k tomu, aby Boha hledal, miloval a věrně mu sloužil.⁸ Proto jsou adresáty požehnání osoby, předměty kultu a zbožnosti, posvátné obrazy, místa života, práce a utrpení, plody země a lidské práce a všechny stvořené skutečnosti, které odkazují na Stvořitele a které ho svou krásou chválí a žehnají mu.

Liturgický význam obřadů žehnání

9. Z přísně liturgického hlediska žehnání vyžaduje, aby to, co je žehnáno, odpovídalo Boží vůli, tak jak je vyjádřena v učení církve.

10. Požehnání se ve skutečnosti slaví na základě víry a jsou určena k Boží chvále a duchovnímu prospěchu jeho lidu. Jak vysvětluje Římský rituál, „aby byl tento účel zřejmější, podle starobylé tradice formule požehnání směřují k tomu, aby na prvním místě byl oslavován Bůh za své dary, aby byla vyprošována jeho dobrodiní a aby byla potlačena moc zla ve světě“.⁹ Proto jsou ti, kdo se dovolávají Božího po-

8 Srov. *Římský rituál, Obřady žehnání*, Všeobecné pokyny, č. 12.

9 Tamtéž, č. 11: „Quo autem clarius hoc pateat, antiqua ex traditione, formulae benedictionum eo spectant ut imprimis Deum pro eius donis glorificent eiusque impetrent beneficia atque maligni potestate in mundo compescant.“

žehnání prostřednictvím církve, vyzývání, ať „tuto dispozici potvrdí vírou, které je možné všechno“, a důvěřují lásce, „která vyžaduje plnění Božích přikázání“.¹⁰ Proto se sice na jedné straně „vždy a všude naskýtá příležitost chválit Boha skrze Krista v Duchu Svatém, vzývat ho a vzdávat mu díky“, na druhé straně se však dbá na to, aby šlo „o věci, místa a s tím spokojené okolnosti, které neodporují normám a duchu evangelia“.¹¹ Takové je liturgické pochopení žehnání, nakolik se tato žehnání stávají obřady oficiálně předloženými církví.

11. Vycházejíc z těchto úvah, *Vysvětlující nota* výše zmíněného *Responsum* tehdejší Kongregace pro nauku víry připomíná, že když se uděluje požehnání určitých lidských vztahů prostřednictvím zvláštního liturgického obřadu, je nutné, aby to, co je žehnáno, odpovídalo Božím záměrům vepsaným do stvoření a plně zjeveným Kristem Pánem. Z tohoto důvodu, vzhledem k tomu, že církev vždy považovala za mravně přípustné pouze ty sexuální vztahy, které jsou prožívány v rámci manželství, nemá církev moc udělovat své liturgické požehnání, pokud by to nějakým způsobem mohlo poskytnout morální legitimitu svazku, který se za manželství jen vydává, nebo sexuálnímu životu mimo manželství. Podstatu tohoto výroku zopakoval Svatý otec ve svých *Responsa na dubia* dvou kardinálů.

12. Je třeba se také vyhnout riziku, že bychom význam žehnání zredukovali pouze na tento úhel pohledu. To by totiž vedlo k tomu, že bychom pro obyčejné žehnání předpokládali stejné morální podmínky, jaké jsou požadovány pro přijetí svátostí. Toto riziko vyžaduje, aby se perspektiva uvažování dále rozšířila. Existuje totiž nebezpečí, že tak rozšířené a oblíbené pastorační gesto bude podrobeno příliš mnoha

10 Tamtéž, č. 15: „Quare illi qui benedictionem Dei per Ecclesiam expostulant, dispositiones suas ea fide confirment, cui omnia sunt possibilia; spe innitantur, quae non confundit; caritate praesertim vivificentur, quae mandata Dei servanda urget.“

11 Tamtéž, č. 13: „Semper ergo et ubique occasio praebet Deum per Christum in Spiritu Sancto laudandi, invocandi eique gratias reddendi, dummodo agatur de rebus, locis, vel adiunctis quae normae vel spiritui Evangelii non contradicant.“

podmínkám morálky, které pod záminkou kontroly zastíní bezpodmínečnou sílu Boží lásky, na níž je gesto žehnání založeno.

13. Právě v tomto ohledu nás papež František vybídl, abychom „neztráceli pastorační lásku, která musí pronikat všemi našimi rozhodnutími a postoji“, a abychom se vyhnuli tomu, že „budeme soudci, kteří pouze odmítají, zavrhují, vylučují“.¹² Na jeho návrh tedy odpovídáme tím, že rozvíjíme širší chápání žehnání.

Žehnání v Písmu svatém

14. Abychom mohli uvažovat o žehnáních a dát dohromady různé úhly pohledu, musíme se nechat osvětit především hlasem Písma svatého.

15. „Ať tobě Hospodin požehná a ochraňuje tě! Ať tobě Hospodin ukáže svou jasnou tvář a je ti milostivý! Ať Hospodin obrátí k tobě svou tvář a dopřeje ti pokoje!“ (Nm 6,24-26). Toto „kněžské požehnání“, které nacházíme ve Starém zákoně, konkrétně v knize Numeri, má „sestupný“ charakter, neboť představuje prosbu o požehnání, které sestupuje od Boha k člověku: představuje jeden z nejstarších textů Božího požehnání. Na stránkách Bible potom nacházíme ještě druhý typ požehnání, které „stoupá“ ze země k nebi, k Bohu. Žehnat tak znamená totéž co chválit, oslavovat Boha, děkovat mu za jeho milosrdenství a věrnost, za divy, které stvořil, a za všechno, co se stalo z jeho vůle: „Veleb, duše má, Hospodina, vše, co je ve mně, veleb jeho svaté jméno!“ (Ž 103,1).

16. Bohu, který žehná, odpovídáme i my žehnáním. Melchisedech, král Salemu, žehná Abrahámovi (srov. Gn 14,19); Rebeka žehná své rodině krátce předtím, než se stane manželkou Izáka (srov. Gn 24,60), který zase žehná svému synovi Jákobovi (srov. Gn 27,27). Jákob žehná faraónovi (srov. Gn 47,10), svým vnukům Efrajimovi a Manase-sovi (srov. Gn 48,20) a všem svým dvanácti synům (srov. Gn 49,28). Mojžíš a Áron žehnají společenství (srov. Ex 39,43; Lv 9,22). Hlavy rodin žehnají svým dětem při svatbě, před vydáním se na cestu,

12 František, *Respuestas a los Dubia propuestos por dos Cardenales*, ad dubium 2, d.

v bezprostřední blízkosti smrti. Tato požehnání se tak jeví jako nesmírně bohatý a bezpodmínečný dar.

17. Žehnání přítomné v Novém zákoně si v podstatě zachovává stejný starozákonní význam. Opět zde nacházíme božský dar, který „sestupuje“, dík člověka, který „vystupuje“, a žehnání udělené člověkem, které se „rozšiřuje“ směrem k jeho bližním. Zachariáš, který znovu nabyl schopnost mluvit, žehná Hospodinu za jeho podivuhodné skutky (srov. Lk 1,64). Starý Simeon, zatímco drží v náručí novorozeného Ježíše, žehná Bohu za to, že mu udělil milost kontemplotvat spasitelného Mesiáše, a poté žehná jeho rodičům Marii a Josefovi (srov. Lk 2,34). Ježíš žehná Otcí v oslavném chvalozpěvu a jáсотu, který mu adresuje: „Velebím tě, Otče, Pane nebe a země“ (Mt 11,25).

18. V návaznosti na Starý zákon je Ježíšovo žehnání nejen vzestupné, odkazující na Otce, ale také sestupné, vylévané na druhé jako gesto milosti, ochrany a dobroty. Ježíš sám tuto praxi zaváděl a podporoval. Žehnal například dětem: „Bral je do náručí, kladl na ně ruce a žehnal jim“ (Mk 10,16). A Ježíšův pozemský život končí právě posledním požehnáním vyhrazeným pro Jedenáct, krátce před vystoupením k Otcí: „Zvedl ruce a požehnal jim. A zatímco jim žehnal, odloučil se od nich a vznášel se k nebi“ (Lk 24,50-51). Posledním obrazem Ježíše na zemi jsou jeho zdvižené ruce při žehnání.

19. Ve svém tajemství lásky Bůh skrze Krista dává své církvi moc žehnat. Požehnání, které Bůh uděluje lidem a které oni udělují svým bližním, se proměňuje v začlenění, solidaritu a usmíření. Je to pozitivní poselství útěchy, péče a povzbuzení. Požehnání vyjadřuje milosrdnou Boží náruč a mateřství církve, které vybízí věřící, aby vůči svým bratřím a sestřím chovali stejné smýšlení jako Bůh.

Teologicko-pastorační chápání žehnání

20. Kdo prosí o požehnání, ukazuje, že potřebuje spásnou Boží přítomnost ve svém životě, a kdo prosí o požehnání církve, uznává církev jako svátost spásy, kterou nabízí Bůh. Hledat požehnání v církvi, to

znamená přiznat, že život církve pramení z lůna Božího milosrdenství a pomáhá nám jít kupředu, žít lépe, odpovídat na Pánovu vůli.

21. Aby nám papež František pomohl pochopit hodnotu zejména pastoračního přístupu k žehnání, vyzval nás, abychom s postojem víry a otcovského milosrdenství uvažovali o tom, že „když člověk prosí o požehnání, vyjadřuje tím prosbu o pomoc od Boha, prosbu o možnost žít lépe, důvěru v Otce, který nám může pomoci žít lépe“.¹³ Tuto prosbu je třeba v každém případě ocenit, doprovázet a přijímat s vděčností. Lidé, kteří spontánně přicházejí prosit o požehnání, touto prosbou ukazují svou upřímnou otevřenost vůči transcendenci, důvěru svého srdce, které nevěří jen ve své vlastní síly, svou potřebu Boha a touhu vymanit se z úzkých rozměrů tohoto světa, uzavřeného ve svých omezeních.

22. Jak nás učí svatá Terezie od Dítěte Ježíše, kromě této důvěry „není jiné cesty, jak se nechat vést k Lásce, která dává všechno. S důvěrou se do našeho života vylévá pramen milosti [...]. Nejvhodnějším postojem je vložit důvěru srdce mimo nás samotné: do nekonečného milosrdenství Boha, který miluje bez hranic [...]. Hřích světa je nesmírný, ale není nekonečný. Naopak milosrdná láska Vykupitele, tato ano, je nekonečná.“¹⁴

23. Když o těchto projevech víry uvažujeme mimo liturgický rámec, ocitáme se v oblasti větší spontánnosti a svobody, ale „dobrovolnost pobožností nemá znamenat jejich podceňování ani pohrdání jimi. Je třeba jít cestou správného a moudrého zhodnocování nemalého bohatství lidové zbožnosti i vnitřních sil, které obsahuje.“¹⁵ Žehnání se tak stávají pastoračním prostředkem, který je třeba využít, a nikoliv rizikem či problémem.

13 Tamtéž, ad dubium 2, e.

14 František, apoštolská exhortace *C'est la confiance* (15. říjen 2023), č. 2, 20, 29.

15 Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii. Směrnice a zásady*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, č. 12.

24. Z hlediska lidové pastorace je třeba požehnání hodnotit jako úkony zbožnosti, které „nacházejí své místo mimo slavení eucharistie a ostatních svátostí [...]. Jazyk, rytmus a teologické akcenty lidové zbožnosti se liší od odpovídajících liturgických úkonů.“ Ze stejného důvodu „je třeba se vyhnout přidávání způsobů ‚liturgického slavení‘ ke zbožným cvičením, která si musí zachovat svůj vlastní styl, svou prostotu, svůj vlastní jazyk“.¹⁶

25. Církev se ovšem musí vyhýbat tomu, aby svou pastorační praxi opírala o strnulost určitých doktrinárních nebo disciplinárních schémat, zvláště když dávají vzniknout „narcistnímu a autoritářskému elitářství, kde se namísto evangelizování analyzují a klasifikují ti druzí a namísto usnadňování přístupu k milosti se plýtvá energií na kontrolování“.¹⁷ Proto když se lidé dovolávají požehnání, neměla by být jako předpoklad pro jeho udělení stanovena vyčerpávající morální analýza. Neměla by se od nich vyžadovat nějaká předcházející morální dokonalost.

26. V této perspektivě pomáhají *Responsa* Svatého otce z pastoračního hlediska lépe prohloubit výrok formulovaný tehdejší Kongregací pro nauku víry v roce 2021, neboť ve skutečnosti vybízí k rozlišování ve vztahu k možnosti „forem požehnání, o které žádá jedna nebo více osob, které nevyjadřují chybné pojetí manželství“¹⁸ a které rovněž zohledňují skutečnost, že v situacích, které jsou z objektivního hlediska morálně nepřijatelné, „pastorační láska vyžaduje, abychom s jinými osobami, jejichž vina nebo odpovědnost může být oslabena různými faktory ovlivňujícími subjektivní odpovědnost, nezacházeli jednoduše jako s ‚hříšníky‘“.¹⁹

27. V katechezi citované na začátku této Deklarace papež František nabídl popis tohoto typu žehnání, které je nabízeno všem, aniž by

16 Tamtéž, č. 13.

17 František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 94.

18 František, *Respuestas a los Dubia propuestos por dos Cardenales*, ad dubium 2, e.

19 Tamtéž, ad dubium 2, f.

se něco vyžadovalo. Stojí za to číst s otevřeným srdcem tato slova, která nám pomáhají pochopit pastorační význam žehnání, která jsou nabízena bez podmínek: „Je to Bůh, kdo žehná. Na prvních stránkách Bible jde o neustálé opakování požehnání. Bůh žehná, ale žehnají i lidé, a brzy se ukáže, že požehnání má zvláštní sílu, která provází po celý život ty, kdo je přijímají, a disponuje srdce člověka k tomu, aby se nechalo Bohem proměnit [...]. Pro Boha jsme tedy důležitější než všechny hříchy, které můžeme spáchat, protože on je otec, on je matka, on je čistá láska, on nás požehnal navždy. A nikdy nám nepřestane žehnat. Silným zážitkem je číst tyto biblické texty o požehnání ve vězení nebo ve společenstvích, kde se lidé léčí. Dejte těmto lidem pocítit, že navzdory svým těžkým chybám zůstávají požehnání, že jejich nebeský Otec nadále chce jejich dobro a doufá, že se nakonec otevrou dobru. I když je dokonce jejich nejbližší příbuzní opustili, protože je nyní hodnotí jako nenapravitelné, pro Boha jsou stále dětmi.“²⁰

28. Existuje řada příležitostí, kdy lidé spontánně přicházejí prosit o požehnání, ať už na poutích, na poutních místech nebo třeba na ulici, když potkají kněze. Jako příklad můžeme uvést liturgickou knihu *Obřady žehnání*, která nabízí řadu obřadů žehnání osob: starých, nemocných, účastníků katecheze nebo modlitebního setkání, poutníků, těch, kteří se vydávají na cestu, dobrovolnických skupin a sdružení atd. Takové požehnání je určeno všem, nikdo nesmí být vyloučen. V úvodních rubrikách k *Obřadu žehnání starých lidí* se například uvádí, že cílem žehnání je, aby se starým lidem „dostalo bratrských projevů úcty a vděčnosti a abychom spolu s nimi děkovali za to, co jsme od Boha přijali, i za to, co dobrého jsme s jeho pomocí vykonali“.²¹ V tomto případě je předmětem žehnání starý člověk, za něhož a spolu s nímž se děkuje Bohu za dobro, které vykonal, a za dobrodiní, která obdržel. Nikomu nelze bránit v tomto díkůvzdání a každý

20 František, *Katecheze o modlitbě: požehnání* (2. prosinec 2020), *L'Osservatore Romano*, 2. prosinec 2020, s. 8.

21 *De Benedictionibus*, č. 258: „Haec benedictio ad hoc tendit ut ipsi senes a fratribus testimonium accipiant reverentiae grataeque mentis, dum simul cum ipsis Domino gratias reddimus pro beneficiis ab eo acceptis et pro bonis operibus eo adiuvante peractis.“

člověk, i když žije v situacích, které nejsou v souladu se Stvořitelovým plánem, disponuje pozitivními prvky, za které může Pána chválit.

29. Z hlediska vzestupného rozměru, když si člověk uvědomí Pánovy dary a jeho bezpodmínečnou lásku, a to i v situacích hříchu, zejména když je nějaká modlitba vyslyšena, srdce věřícího vzdává Bohu chválu a žehná mu. Tato forma žehnání není nikomu zapovězena. Všichni – jednotlivě, nebo ve spojení s ostatními – mohou vzdát Bohu svou chválu a vyznat mu svou vděčnost.

30. Lidový smysl požehnání však zahrnuje i hodnotu sestupného požehnání. Jestliže „není vhodné, aby diecéze, biskupská konference nebo jakákoli jiná církevní struktura neustále a oficiálně vypracovávala postupy nebo obřady pro všechny druhy záležitostí“,²² může obezřetnost a pastorační moudrost napovědět, aby se vysvěcený služebník, vyhýbající se vážným formám pohoršení nebo zmatku mezi věřícími, připojil k modlitbám těch osob, které se sice nacházejí ve svazku, který v žádném případě nelze přirovnat k manželství, ale touží se svěřit Pánu a jeho milosrdenství, dovolávat se jeho pomoci a nechat se vést k lepšímu pochopení jeho plánu lásky a pravdy.

III. POŽEHNÁNÍ PÁRŮ V NEREGULÉRNÍCH SITUACÍCH A PÁRŮ STEJNÉHO POHLAVÍ

31. V rámci zde nastíněného horizontu se nachází možnost žehnání párům v neregulérních situacích i párům stejného pohlaví, jehož forma by neměla mít podobu obřadu ustanoveného církevní autoritou, aby nedošlo k záměně s požehnáním, které je vlastní svátosti manželství. V těchto případech se uděluje požehnání, které má nejen vzestupnou hodnotu, ale je také vyprošováním sestupného požehnání od samotného Boha pro ty, kdo poznávají, že jsou v nouzi a potřebují jeho pomoc; nežádají legitimitu pro svůj vlastní stav, ale prosí, aby vše, co je v jejich životě a vztazích pravdivé, dobré a lidsky platné, bylo vloženo, uzdraveno a povzneseno přítomností Ducha Svatého. Tyto formy žehnání vyjadřují prosbu k Bohu, aby uděлил ty milosti,

22 František, *Respuestas a los Dubia propuestos por dos Cardenales*, ad dubium 2, g.

kteří pocházejí z podnětů jeho Ducha – klasická teologie je nazývá „aktuálními milostmi“ –, aby lidské vztahy mohly dozrávat a růst ve věrnosti evangelijnímu poselství, osvobodovat se od svých nedokonalostí a slabostí a vyjadřovat se ve stále větším rozměru Boží lásky.

32. Boží milost skutečně působí v životě těch, kteří se nepovažují za spravedlivé, ale pokorně uznávají, že jsou hříšníci jako všichni ostatní. Boží milost je schopna nasměrovat vše podle tajemných a nepředvídatelných Božích plánů. Proto církev s neúnavnou moudrostí a mateřstvím přijímá všechny, kdo se k Bohu obracejí s pokorným srdcem, a doprovází je těmi duchovními prostředky, které všem umožňují pochopit a plně uskutečnit Boží vůli v jejich životě.²³

33. Jedná se o požehnání, které sice není součástí liturgického obřadu,²⁴ ale spojuje přímluvnou modlitbu s prosbou o Boží pomoc těm, kdo se k němu pokorně obracejí. Bůh nikdy nevyžene nikoho, kdo se k němu přiblíží! Požehnání koneckonců nabízí lidem prostředek k posílení jejich důvěry v Boha. Žádost o požehnání vyjadřuje a živí otevřenost vůči transcendenci, zbožnost, blízkost Bohu v tisíci konkrétních životních okolnostech, a to není ve světě, v němž žijeme, málo. Je to semínko Ducha Svatého, které je třeba pěstovat, ne mu bránit.

34. K tomuto postoji plnému důvěry nás vybízí sama liturgie církve, a to i uprostřed našich hříchů, nedostatku zásluh, slabostí a zmatků, jak o tom svědčí tato krásná vstupní modlitba převzatá z Římského misálu: „Všemohoucí Bože, náš nebeský Otče, ty ve své štědrosti dáváš prosícím více, než si zasluhují a žádají; smiluj se nad námi, zbav nás všeho, co tíží naše svědomí, a daruj nám i to, oč se ani neodvažujeme prosit“ (27. neděle v mezidobí). Skutečně, jak často mohou lidé prostřednictvím prostého požehnání pastýře, které si v tomto gestu

23 Srov. František, apoštolská posynodální exhortace *Amoris laetitia* (19. března 2016), č. 250, in *AAS* 108 (2016), s. 412–413.

24 Srov. Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, *Direktář o lidové zbožnosti a liturgii. Směrnice a zásady*, č. 13: „Objektivní rozdíl odlišující pobožnosti a praktikování úkonů zbožnosti od liturgie samé má nalézt viditelné vyjádření v obřadu [...] projevy a úkony lidové zbožnosti mají své místo mimo slavení eucharistie a ostatních svátostí.“

nečiní nárok cokoli trestat nebo uznávat, zakusit Otcovu blízkost „více, než si zaslужují a žádají“.

35. Pastorační citlivost vysvěcených služebníků by proto měla být vychována i ke spontánnímu udělování požehnání, které se nenachází v Obřadech žehnání.

36. V tomto smyslu je třeba pochopit papežovu obavu, aby tato požehnání, která nejsou ritualizována, nepřestala být prostým gestem, které poskytuje účinný prostředek k posílení důvěry v Boha ze strany lidí, kteří o ně žádají, a aby se nestala liturgickým nebo pololiturgickým úkonem podobným svátosti. To by znamenalo vážné ochuzení, protože by se to gesto, které má v lidové zbožnosti velkou hodnotu, podrobilo přílišné kontrole, což by služebníky připravilo o svobodu a spontánnost v pastoračním doprovázení života lidí.

37. V této souvislosti přicházejí na mysl následující, již částečně citovaná slova Svatého otce: „Rozhodnutí, která mohou být za určitých okolností součástí pastorační obezřetnosti, se nemusí nutně stát normou. To znamená, že není vhodné, aby diecéze, biskupská konference nebo jakákoli jiná církevní struktura neustále a oficiálně stanovila postupy nebo obřady pro všechny druhy otázek [...]. Kanonické právo nepokrývá a nemůže pokrýt všechno, ani biskupské konference by si neměly nárokovat, že tak učiní různými svými dokumenty a protokoly, protože život církve prochází mnoha vrstvami, kromě těch normativních.“²⁵ Papež František tedy připomněl, že vše, „co je součástí praktického rozlišování v konkrétní situaci, nelze povýšit na kategorii normy“, protože by to „vedlo k neúnosné kazuistice“.²⁶

38. Z tohoto důvodu by neměl být připraven ani rozšiřován obřad žehnání párů v neregulární situaci, ale ani by se nemělo bránit či zakazovat, aby byla církev nablízku v každé situaci, v níž člověk hledá Boží pomoc prostřednictvím obyčejného požehnání. V krátké modlitbě, která může tomuto spontánnímu požehnání předcházet, může

25 František, *Respuestas a los Dubia propuestos por dos Cardenales*, ad dubium 2, g.

26 Srov. František, apoštolská posynodální exhortace *Amoris laetitia* č. 304.

vysvěcený služebník vyprošovat pokoj, zdraví, ducha trpělivosti, dialogu a vzájemné pomoci, ale také Boží světlo a sílu zcela naplnit jeho vůli.

39. V každém případě, právě proto, aby se předešlo jakékoli formě zmatku nebo pohoršení, když o modlitbu žehnání, byť pronesenou mimo obřady předepsané liturgickými knihami, požádá pár v ne-regulérní situaci, nebude toto požehnání nikdy vykonáno současně s civilními obřady sňatku nebo dokonce v jejich rámci. Dokonce ani s oděvem, gesty nebo slovy vlastními pro svatbu. Totéž platí, když o požehnání žádá pár stejného pohlaví.

40. Takové požehnání může místo toho najít své místo při jiných příležitostech, například při návštěvě poutního místa, při setkání s knězem, při modlitbě pronášené ve skupině nebo během pouti. Těmito požehnáními – která se neudělují prostřednictvím rituálních forem, jež jsou vlastní liturgii, ale která se jako projev mateřského srdce církve podobají tomu, co vyvěrá z hloubky lidové zbožnosti – se nechce nic legitimizovat. Člověk chce pouze otevřít svůj život Bohu, prosit ho o pomoc, aby dovedl lépe žít a také vzývat Ducha Svatého, aby mohl žít s větší věrností hodnoty evangelia.

41. To, co bylo v této Deklaraci řečeno o žehnání párům stejného pohlaví, je dostatečným vodítkem pro obezřetné a otcovské rozlišování vysvěcených služebníků v tomto ohledu. Kromě výše uvedených indikací proto nelze očekávat žádné další odpovědi ohledně možných způsobů, které by upravovaly podrobnosti nebo praktické aspekty podobných žehnání.²⁷

IV. CÍRKEV JE SVÁTOSTÍ NEKONEČNÉ BOŽÍ LÁSKY

42. Církev pokračuje v modlitbách a prosbách, které pronášel sám Kristus s hlasitým voláním a slzami obětoval během dnů svého pozemského života (srov. Žid 5,7) a které se právě proto těší zvláštní účinnosti. Tímto způsobem vykonává „církevní společenství svou

materskou péčí o duše, jež je třeba přivést ke Kristu, nejen láskou, příkladem a skutky kajicnosti, ale také modlitbou“.²⁸

43. Církev je tedy svátostí nekonečné Boží lásky. Proto i když je vztah s Bohem zatemněný hříchem, člověk může vždy prosit o požehnání a vztahovat ruku k němu, jako to udělal Petr v bouři, když vykřikl na Ježíše: „Pane, zachraň mě!“ (Mt 14,30). Toužit a přijmout požehnání může být v jistých situacích dosažitelným dobrem. Papež František připomíná, že „malý krůček uprostřed velkých lidských omezení může být Bohu milejší než zvnějšku korektní život toho, který prožívá své dny, aniž by čelil vážným těžkostem“.²⁹ Tímto způsobem „to, co vyznačuje, je *krása spásonosné lásky Boží zjevené v Ježíši Kristu, jenž zemřel a vstal z mrtvých*“.³⁰

44. Každé požehnání bude příležitostí k obnovenému hlásání *kérygmatu*, pozváním ke stále většímu přiblížení se ke Kristově lásce. Papež Benedikt XVI. učil: „Církev je stejně jako Maria prostřednicí Božího požehnání pro svět: přijímá ho tím, že přijímá Ježíše, a předává jej tím, že přináší Ježíše. On je milosrdenství a pokoj, který si svět sám nemůže dát a který vždy potřebuje stejně, a ještě více než chléb.“³¹

45. S ohledem na to, co bylo uvedeno výše a v návaznosti na směrodatné učení Svatého otce Františka, chce toto dikasterium nakonec připomenout, že „toto je kořen křesťanské mírnosti, schopnost cítit se požehnaným a schopnost žehnat [...]. Tento svět potřebuje žehnání a my můžeme požehnání dávat i požehnání přijímat. Otec nás miluje a jediné, co nám zbývá, je radost z toho, že mu žehnáme, radost z toho, že mu děkujeme a že se od něj učíme, jak žehnat.“³² Každý bratr a každá sestra tak budou moci v církvi pocítit, že jsou vždy

28 *Všeobecné pokyny k Denní modlitbě církve*, č. 17.

29 František, apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, č. 44.

30 Tamtéž, č. 36.

31 Benedikt XVI., Homilie při mši svaté o slavnosti Matky Boží Panny Marie. XLV. Světový den míru, vatikánská bazilika (1. leden 2012), in *Insegnamenti VIII*, 1 (2012), s. 3.

32 František, *Katecheze o modlitbě: požehnání* (2. prosinec 2020), *L'Osservatore Romano*, 2. prosinec 2020, s. 8.

poutníky, vždy prosebníky, vždy milovanými a navzdory všemu vždy požehnanými.

Víctor Manuel card. FERNÁNDEZ
prefekt

Mons. Armando MATTEO
sekretář pro doktrínální sekci

Ex Audientia Die 18. prosince 2023

František

2. NOTA DIKASTERIA PRO NAUKU VÍRY „GESTIS VERBISQUE“ O PLATNOSTI SVÁTOSTÍ

PŘEDSTAVENÍ DOKUMENTU

Již na plenárním shromáždění dikasteria v lednu 2022 vyjádřili jeho členové, kardinálové a biskupové, své znepokojení nad množícími se situacemi, kdy byla zjištěna neplatnost vysluhovaných svátostí. Závažné úpravy materie nebo formy svátostí, které způsobily neplatnost jejich slavení, pak vedly k nutnosti dohledat dotčené osoby, aby se obřad křtu nebo bířmování opakoval, a značný počet věřících právem vyjádřil své rozhořčení. Například místo zavedené formule pro křest byly použity formule jako: „Já tě křtím ve jménu Stvořitele...“ a „Ve jménu tatínka a maminky ... tě křtíme.“ V podobné závažné situaci se ocitli i kněží, kteří byli pokřtěni podobnými formullemi. Bolestně zjistili neplatnost svého svěcení a svátostí, které sami do té doby udíleli.

Zatímco v jiných oblastech pastoračního působení církve je dostatek prostoru pro kreativitu, v oblasti slavení svátostí se taková vynalézavost mění spíše v „manipulativní zvůli“, a proto se jí nelze dovolávat.¹ Změna formy svátosti nebo její materie je tedy vždy skutek vážně nedovolený a zasluhuje exemplární trest právě proto, že taková svévolná gesta jsou schopna způsobit věřícímu Božímu lidu vážnou újmu.

Ve svém projevu k našemu dikasteriu na nedávném plenárním shromáždění 26. ledna 2024 Svatý otec připomněl, že „prostřednictvím svátostí se věřící stávají schopnými proocvtví a svědectví. A naše doba obzvlášť naléhavě potřebuje proroky nového života a svědky lásky: milujme proto a dávejme milovat krásu a spásnou moc svátostí!“ V této souvislosti také uvedl, že „od služebníků je vyžadována

1 Kongregace pro nauku víry, *Věřoučná formule ohledně úpravy svátostné formule křtu* (24. června 2020), pozn. 2.

zvláštní péče při jejich udělování a při odhalování pokladů milosti, které věřícím předávají“.²

Svatý otec nás tedy na jedné straně vyzývá, abychom jednali tak, aby věřící mohli plodně přistupovat ke svátostem, na druhé straně však zdůrazňuje výzvu ke „zvláštní péči“ při jejich udělování.

Od nás služebníků se proto vyžaduje, abychom překonali pokušení cítit se vlastníky církve. Musíme se naopak stát velmi vnímavými vůči daru, který nás předchází: nejen daru života či milosti, ale také pokladům svátostí, které nám svěřila matka církev. Nejsou naše! A věřící mají právo je přijímat tak, jak je uspořádává církev: tímto způsobem jejich slavení odpovídá Ježíšovu úmyslu a činí velikonoční událost aktuální a účinnou.

S posvátnou úctou, kterou jako služebníci chováme k tomu, co církev stanovila ohledně materie a formy každé svátosti, projevujeme před společenstvím pravdu, že „hlavou církve, a tedy skutečným předsedajícím bohoslužby, je jedině Kristus“.³

Nóta, kterou zde předkládáme, se tedy nezabývá pouze technickou, nebo dokonce „rigorózní“ otázkou. Jejím zveřejněním chce dikasterium především jasně vyjádřit prioritu Božího působení a pokorně chránit jednotu Kristova těla, kterým je církev v jejích nejsvětějších gestech.

Kéž tento dokument, jednomyslně schválený 25. ledna 2024 členy dikasteria shromážděnými na plenárním shromáždění a poté samotným Svätým otcem Františkem, obnoví ve všech služebnících církve plné vědomí toho, co nám řekl Kristus: „Ne vy jste si vyvolili mne, ale já jsem si vyvolil vás“ (Jan 15,16).

Víctor Manuel card. FERNÁNDEZ

Prefekt

2 František, *Projev k účastníkům plenárního zasedání Dikasteria pro nauku víry*, Sala Clementina (26. ledna 2024), in *L'Osservatore Romano*, 26. ledna 2024, s. 7.

3 Dikasterium pro nauku víry, *Nóta Gestis verbisque o platnosti svátostí* (2. února 2024), č. 24.

ÚVOD

1. Skutky a slovy mezi sebou úzce propojenými Bůh zjevuje a uskutečňuje svůj plán spásy pro každého muže a ženu, kteří mají tvořit společenství s ním.⁴ Tento spásný vztah se účinně uskutečňuje v liturgickém dění, kde zvěstování spásy, které zaznívá v hlásaném slově, nachází svou aktualizaci ve svátostných gestech. Ta totiž zpřítomňují v lidských dějinách Boží spásné působení, které má svůj vrchol v Kristových Velikonocích. Vykupitelská síla těchto gest dává kontinuitu dějinám spásy, kterou Bůh uskutečňuje v čase.

Svátosti ustanovené Kristem jsou tedy úkony, které prostřednictvím smyslových znamení uskutečňují živou zkušenost tajemství spásy a umožňují lidem účast na božském životě. Jsou to „mistrovská díla Boží“ v nové a věčné smlouvě, síly, které vycházejí z Kristova těla, úkony Ducha působícího v jeho těle, jímž je církev.⁵

Proto církev v liturgii s věrnou láskou a úctou slaví svátosti, které jí svěřil sám Kristus, aby je uchovávala jako vzácné dědictví a zdroj svého života a poslání.

2. Bohužel je třeba poznamenat, že liturgické slavení, zejména slavení svátostí, není vždy prováděno v plné věrnosti církví předepsaným obřadům. Několikrát toto dikasterium zasáhlo, aby vyřešilo pochybnosti o platnosti svátostí slavených v rámci římského ritu při nedodržení liturgických norem, přičemž někdy muselo dojít k bolestnému závěru a konstatovat, že v těchto případech byli věřící okradeni o to, co jim náleží, „totiž o velikonoční tajemství slavené ve formě obřadu stanoveném církví“.⁶ Jako příklad lze uvést slavení křtu, při němž byla svátostná formule pozměněna v jednom ze svých podstatných prvků, čímž se svátost stala neplatnou, a tím byla ohrožena budoucí svátostná

4 Srov. Druhý vatikánský koncil, Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei verbum* (18. listopadu 1965), č. 2, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002 – AAS 58 (1966), s. 818.

5 Srov. *Katechismus katolické církve*, č. 1116.

6 František, apoštolský list *Desiderio desideravi* (29. června 2022), č. 23, in *L'Osservatore Romano*, 30. června 2022, s. 9.

cesta těch věřících, pro něž se s velkými obtížemi muselo opakovat nejen slavení křtu, ale i následně přijatých svátostí.⁷

3. Za určitých okolností lze pozorovat dobrou vůli některých služebníků, kteří buď neúmyslně, nebo vedeni upřímnými pastoračními pohnutkami slaví svátosti tak, že upravují základní formule a obřady stanovené církví, snad aby je podle svého názoru učinili vhodnějšími a srozumitelnějšími. Často se však za odkazem „na pastorační motivace mnohdy, možná nevědomky, skrývá subjektivistický posun a manipulativní sklony“.⁸ Tímto způsobem se projevuje i mezera ve formaci, zejména ohledně vědomí hodnoty symbolického jednání, které je podstatným rysem liturgicko-svátostného úkonu.

4. S úmyslem pomoci biskupům v jejich úkolu podporovatelů a strážců liturgického života jim svěřených partikulárních církví hodlá Dikasterium pro nauku víry v této nótě nabídnout některé prvky doktrinálního charakteru k rozlišení platnosti slavení svátostí, přičemž věnuje pozornost i některým disciplinárním a pastoračním aspektům.

5. Účel tohoto dokumentu se vztahuje také na katolickou církev jako celek. Teologické argumenty, které jej inspirují, se však někdy uchyľují ke kategoriím vlastním latinské tradici. Proto se svěřuje synodě nebo shromáždění hierarchů jednotlivých východních katolických církví, aby náležitě přizpůsobily ustanovení tohoto dokumentu a použily svůj vlastní teologický jazyk, pokud se liší od jazyka používaného v textu. Výsledek by pak měl být před zveřejněním předložen ke schválení Dikasteriu pro nauku víry.

I. CÍRKEV SE PŘIJÍMÁ A VYJADŘUJE VE SVÁTOSTECH

6. Druhý vatikánský koncil analogickým způsobem vztahuje pojem svátosti na celou církev. Když v konstituci o posvátné liturgii

7 Některí kněží museli konstatovat neplatnost svého svěcení a svátostných úkonů, které slavili, právě pro nedostatek platného křtu (srov. kán. 842), a to kvůli nedbalosti těch, kteří jim svátost svévolně udělili.

8 Kongregace pro nauku víry, *Věřoučná formule ohledně úpravy svátostné formule křtu* (24. června 2020), pozn. 2.

potvrzuje, že „z boku Krista, zesnulého na kříži, vzešlo obdivuhodné tajemství celé církve“;⁹ odkazuje tím na Otcům drahé typologické čtení vztahu mezi Kristem a Adamem.¹⁰ Koncilní text evokuje známé tvrzení svatého Augustina,¹¹ který vysvětluje: „Adam spí, aby mohla být utvořena Eva; Kristus umírá, aby mohla být utvořena církev. Ze strany spícího Adama se utváří Eva; ze strany Krista mrtvého na kříži, zasaženého kopím, plynou svátosti, jimiž se utváří církev.“¹²

7. Dogmatická konstituce o církvi znovu potvrzuje, že církev je „v Kristu jakoby svátost neboli znamení a nástroj vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva“.¹³ To se uskutečňuje především prostřednictvím svátostí, v každé z nich se svým způsobem aktualizuje svátostná povaha církve, Kristova těla. Chápání církve jako všeobecné svátosti spásy „ukazuje, jak svátostná ekonomie nakonec určuje způsob, jakým Kristus, jediný Spasitel, prostřednictvím Ducha Svatého zasahuje naši existenci ve specifičnosti jejích okolností. Církev se přijímá a zároveň se vyjadřuje v sedmi svátostech, jejichž

9 Druhý vatikánský koncil, Konstituce o posvátné liturgii *Sacrosanctum Concilium* (4. prosince 1963), č. 5, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002 – AAS 56 (1964), s. 99, 107.

10 Takto tuto skutečnost komentuje papež František: „Paralela mezi prvním a novým Adamem je překvapivá: tak jako Bůh stvořil Evu z boku prvního Adama, poté co na něj nechal sestoupit hluboký spánek, podobně z boku nového Adama, spícího smrtelným spánkem, vznikla nová Eva, církev. Ohromují nás slova, o nichž si můžeme myslet, že si je nový Adam přivlastnil při pohledu na církev: ‚To je konečně kost z mých kostí a tělo z mého těla!‘ (Gn 2,23). Protože jsme uvěřili Slovu a sestoupili do křestní vody, stali jsme se kostí z jeho kostí a tělem z jeho těla“ (František, apoštol. list *Desiderio desideravi*, č. 14).

11 Srov. sv. Augustin, *Enarrationes in Psalmos* 138, 2: CCL 40, 1991: „Eva se zrodila z boku spícího [Adama], církev z boku trpícího [Krista].“

12 Týž, *In Johannis Evangelium tractatus* 9, 10: PL 35, 1463.

13 Druhý vatikánský koncil, Dogmatická konstituce *Lumen gentium* (21. listopadu 1964), č. 1, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2002 – AAS 57 (1965), 5. Srov. tamtéž, č. 9, 48, in AAS 57 (1965), s. 12–14, 53–54; tamtéž, Pastoraální konstituce *Gaudium et spes* (7. prosince 1965), č. 5, 26, in AAS 58 (1966), s. 1028–1029, 1046–1047.

prostřednictvím Boží milost konkrétně ovlivňuje existenci věřících, aby se celý život, vykoupený Kristem, stal bohoslužbou milou Bohu.¹⁴

8. Právě tím, že Kristus ustavuje církev jako své mystické tělo, činí věřící účastnými svého vlastního života a skrze svátosti je reálně a tajemně spojuje se svou smrtí a vzkříšením.¹⁵ Posvěcující moc Ducha Svátého působí ve věřících prostřednictvím svátostných znamení,¹⁶ činí z nich živé kameny duchovní stavby, založené na úhelném kameni, jímž je Kristus Pán,¹⁷ a ustavuje je jako kněžský lid, účastníky jediného Kristova kněžství.¹⁸

9. Sedm životně důležitých gest, která Tridentský koncil slavnostně prohlásil za Bohem ustanovená,¹⁹ představuje privilegované místo setkání s Kristem Pánem, který uděluje svou milost a který slovy a rituálními úkony církve živí a posiluje víru.²⁰ Právě v eucharistii a všech ostatních svátostech „je nám zaručena možnost setkat se s Pánem Ježíšem a být osloveni mocí jeho Velikonoc“.²¹

10. Církev si je vědoma této skutečnosti a od samého počátku věnuje zvláštní péči pramenům, z nichž čerpá životodárnou sílu pro svou existenci a své svědectví: Božímu slovu, dosvědčenému Písmem svatým a Tradicí, a svátostem, slaveným v liturgii, jejichž prostřednictvím je neustále přiváděna zpět ke Kristovu velikonočnímu tajemství.²²

Zásahy Magisteria do svátostných záležitostí byly vždy motivovány zásadní starostí o věrnost slavenému tajemství. Církev má totiž povinnost zajistit prvenství Božího působení a chránit jednotu Kristova

14 Benedikt XVI., postsynod. apoštol. exhort. *Sacramentum caritatis* (22. února 2007), č. 16, in *AAS* 99 (2007), s. 118.

15 Srov. *Lumen gentium*, č. 7, in *AAS* 57 (1965), s. 9–11.

16 Srov. tamtéž, č. 50, in *AAS* 57 (1965), s. 55–57.

17 Srov. 1 Petr 2, 5; Ef 2, 20; *Lumen gentium*, č. 6, in *AAS* 57 (1965), s. 8–9.

18 Srov. 1 Petr 2, 9; Zj 1, 6; 5,10; *Lumen gentium*, č. 7–11, in *AAS* 57 (1965), s. 9–16.

19 Srov. Tridentský koncil, *Decretum de sacramentis*, can. 1: DH 1601.

20 Srov. *Sacrosanctum Concilium*, č. 59, in *AAS* 56 (1964), s. 116.

21 František, apoštol. list *Desiderio desideravi*, č. 11, in *L'Osservatore Romano*, 30. června 2022, s. 8.

22 Srov. *Dei verbum*, č. 9, in *AAS* 58 (1966), s. 821.

těla v těch úkonech, které nemají obdoby, protože jsou posvátné „par excellence“ s účinností zaručenou Kristovým kněžským působením.²³

II. CÍRKEV STŘEŽÍ SVÁTOSTI A JE JIMI STŘEŽENA

11. Církev je „služebnicí“ svátostí, není jejich paní.²⁴ Jejich slavením sama přijímá jejich milost, střeží je a je jimi naopak střežena. *Potestas*, kterou může vykonávat ve vztahu ke svátostem, je analogická *potestas*, kterou má ve vztahu k Písmu svatému. V něm církev uznává Boží slovo, které bylo sepsáno pod vlivem Ducha Svatého, a stanovuje kánon posvátných knih. Zároveň se však podřizuje tomuto Slovu, které „zbožně slyší, svědomitě střeží a věrně vykládá“.²⁵ Podobným způsobem církev s pomocí Ducha Svatého uznává ta posvátná znamení, skrze něž Kristus uděluje milost vycházející z Velikonoc, určuje jejich počet a pro každé z nich uvádí podstatné prvky.

Církev si je přitom vědoma, že spravovat Boží milost neznamena přivlastňovat si ji, ale činit se nástrojem Ducha při předávání Kristova velikonočního daru. Především si uvědomuje, že její *potestas* vzhledem ke svátostem se zastavuje u jejich podstaty.²⁶ Tak jako při kázání musí církev vždy věrně hlásat evangelium Krista, který zemřel a vstal z mrtvých, tak i ve svátostných gestech musí uchovávat spásná gesta, která jí světil Ježíš.

12. Je pravda, že církev ne vždy jednoznačně označovala gesta a slova, v nichž tato látka *divinitus instituta* spočívá. Pro všechny svátosti se každopádně jeví jako zásadní ty prvky, které církevní magisterium, naslouchající *sensus fidei* Božího lidu a v dialogu s teologií, nazvalo materií a formou, k nimž se přidává úmysl služebníka.

23 Srov. *Sacrosanctum Concilium*, č. 5, 7, in *AAS* 56 (1964), s. 99, 100–101.

24 Srov. 1 Kor 4, 1.

25 *Dei verbum*, č. 10, in *AAS* 58 (1966), s. 822.

26 Srov. Tridentický koncil, *Sezení XXI*, kap. 2: DH 1728: „Dále koncil prohlašuje, že církev měla vždy pravomoc stanovit a upravit při udělení svátostí, aniž by byla dotčena jejich podstata, ty prvky, které považovala za užitečnější pro ty, kdo je přijímají, nebo pro uctívání týchž svátostí, a to podle různosti okolností, časů a míst.“; *Sacrosanctum Concilium*, č. 21, in *AAS* 56 (1964), s. 105–106.

13. *Materie* svátosti spočívá v lidském jednání, skrze které koná Kristus. Někdy je přítomen materiální prvek (voda, chléb, víno, olej), jindy zvláště výmluvné gesto (znamení kříže, vkládání rukou, ponoření, polítky, souhlas, pomazání). Taková tělesnost se ukazuje jako nezbytná, protože zakotvuje svátost nejen v lidských dějinách, ale také a zásadněji v symbolickém řádu stvoření a přivádí ji zpět k tajemství vtělení Slova a jím uskutečněného vykoupení.²⁷

14. *Formu* svátosti tvoří slovo, které dává materii transcendentní význam, přetváří běžný význam materiálního prvku a čistě lidský význam prováděného úkonu. Toto slovo vždy v různé míře čerpá inspiraci z Písma svatého,²⁸ je zakořeněno v živé církevní Tradici a bylo autoritativně definováno církevním magisteriem na základě pečlivého rozlišování.²⁹

15. Jelikož jsou materie a forma zakotveny v Písmu a Tradici, nikdy nezávisely a ani nemohou záviset na vůli jednotlivce nebo jednotlivého společenství. Úkolem církve není určovat materii a formu podle libovůle nebo svévole kohokoli, ale chránit podstatu svátostí (*salva illorum substantia*)³⁰ a v poslušnosti vůči působení Ducha je autoritativně definovat.

U některých svátostí se zdá, že jejich materie a forma jsou podstatně vymezeny od samého počátku, takže jejich ustanovení Kristem je bezprostřední; u jiných se vymezení podstatných prvků zpřesnilo až v průběhu složitých dějin, někdy přitom docházelo k významnému vývoji.

27 Srov. František, enc. *Laudato si'* (24. května 2015), č. 235–236, Paulínky, Praha 2018, též in *AAS* 107 (2015), s. 939–940; týž., apoštol. list *Desiderio desideravi*, č. 46, in *L'Osservatore Romano*, 30. června 2022, s. 10; *Katechismus katolické církve*, č. 1152.

28 Právě ve svátostech a zvláště v eucharistii dosahuje Boží slovo své maximální účinnosti.

29 Srov. Jan 14,26; 16,13.

30 Tridentický koncil, *Sezení XXI*, kap. 2: DH 1728. Srov. *Sacrosanctum Concilium*, č. 38, in *AAS* 56 (1964), s. 110.

16. V tomto ohledu nelze přehlížet, že když církev zasahuje do určování konstitutivních prvků svátosti, jedná vždy v souladu s tradicí, aby lépe vyjádřila milost, kterou svátost uděluje.

Právě v tomto kontextu vyzvala liturgická reforma svátostí, která proběhla podle principů Druhého vatikánského koncilu, k revizi obřadů, aby jasněji vyjadřovaly svaté skutečnosti, které naznačují a působí.³¹ Církev se svým magisteriem vykonává ve svátostných záležitostech svou *potestas* v návaznosti na onu živou tradici, která pochází od apoštolů a postupuje v církvi s pomocí Ducha Svatého.³²

Církev tedy pod vlivem Ducha Svatého uznává svátostný charakter některých obřadů a považuje je za odpovídající Ježíšovu záměru učinit velikonoční událost skutečnou a sdílenou.³³

17. U všech svátostí se v každém případě pro platnost slavení vždy vyžadovalo dodržování jak materie, tak formy, a to s vědomím, že svévolné změny jedné a/nebo druhé – jejichž závažnost a neplatnost je třeba pokaždé zjistit – ohrožují účinné udělování svátostné milosti ke zjevné škodě věřících.³⁴ Materie i forma, shrnuté v Kodexu ka-

31 Srov. *Sacrosanctum Concilium*, č. 21, in *AAS* 56 (1964), s. 105–106. Církev vždy dbala na zachování zdravé tradice a připravovala půdu pro oprávněný pokrok. Proto se při reformě obřadů řídila pravidlem, „aby nové formy organicky vyrůstaly z forem, které již existují“: tamtéž, č. 23, in *AAS* 56 (1964), s. 106. Na důkaz toho viz: Pavel VI., apoštol. konst. *Pontificalis Romani* (18. června 1968), in *AAS* 60 (1968), s. 369–373; týž, apoštol. konst. *Missale Romanum* (3. dubna 1969), in *AAS* 61 (1969), s. 217–222; týž, apoštol. konst. *Divinae consortium naturae* (15. srpna 1971), in *AAS* 63 (1971), s. 657–664; týž, apoštol. konst. *Sacram unctioem infirmorum* (30. listopadu 1972), in *AAS* 65 (1973), s. 5–9.

32 *Dei verbum*, č. 8, in *AAS* 58 (1966), s. 821.

33 Srov. Benedikt XVI., postsynod. apoštol. exhort. *Sacramentum caritatis* (22. února 2007), č. 12, in *AAS* 99 (2007), s. 113; CIC, kán. 841.

34 Je třeba znovu zdůraznit rozlišení mezi zákonností a platností, stejně jako je třeba mít na paměti, že jakákoli změna ve formulaci svátosti je vždy vážně nedovoleným činem. I když se domníváme, že drobná změna nemění původní smysl svátosti, a tudíž ji nečiní neplatnou, stále je nezákonná. V pochybných případech, kdy došlo ke změně formy nebo materie svátosti, spadá rozlišení její platnosti do kompetence tohoto Dikasteria pro nauku víry.

nonického práva,³⁵ jsou stanoveny v liturgických knihách vydaných příslušnými autoritami. Je třeba věrně je dodržovat, aniž by se „cokoli přidávalo, ubíralo nebo měnilo“.³⁶

18. S materií a formou souvisí úmysl vysluhujícího, který svátost slaví. Je zřejmé, že zde je třeba odlišit úmysl vysluhujícího od jeho osobní víry a morálního stavu, které nemají vliv na platnost daru milosti.³⁷ Vysluhující totiž musí mít úmysl „konat to, co koná církev“,³⁸ čímž se svátostný úkon stává skutečně lidským úkonem, zbaveným jakéhokoli automatismu, a plně církevním úkonem, zbaveným svévole jednotlivce. Navíc vzhledem k tomu, že to, co církev koná, není nic jiného než to, co ustanovil Kristus,³⁹ přispívá i úmysl spolu s materií a formou k tomu, aby se svátostné jednání stalo pokračováním spásného díla Páně.

Materie, forma a úmysl jsou vnitřně propojeny: jsou začleněny do svátostného jednání takovým způsobem, že úmysl se stává principem sjednocujícím materii a formu a činí z nich posvátné znamení, jímž se uděluje milost *ex opere operato*.⁴⁰

35 Viz například: CIC, kán. 849 pro křest; kán. 880 § 1–2 pro biřmování; kán. 900 § 1, 924 a 928 pro eucharistii; kán. 960, 962 § 1, 965 a 987 pro svátost pokání; kán. 998 pro svátost nemocných; kán. 1009 § 2, 1012 a 1024 pro svátost svěcení; kán. 1055 a 1057 pro svátost manželství; kán. 847 § 1 pro užívání posvátných olejů.

36 *Sacrosanctum Concilium*, č. 22, in *AAS* 56 (1964), s. 106. Srov. CIC, kán. 846 § 1.

37 Srov. Tridentský koncil, *Decretum de Sacramentis*, kán. 12: DH 1612; *Canones de sacramento baptismi*, kán. 4: DH 1617. V dopise císaři v roce 496 papež Anastáz II. uvedl: „Jestliže paprsky tohoto viditelného slunce, ačkoli procházejí páchnoucími místy, nejsou vůbec poskvřeny žádným znečištěním při styku, tím spíše není síla toho [slunce], které učinilo toto viditelné, omezena žádným zneuctěním ze strany služebníka“: DH 356.

38 Tridentský koncil, *Decretum de Sacramentis*, kán. 11: DH 1611. Srov. Kostnický koncil, bula *Inter cunctas*, 22: DH 1262; Florentský koncil, bula *Exsultate Deo*: DH 1312; CIC, kán. 861 § 2; 869 § 2; *Katechismus katolické církve*, č. 1256.

39 Srov. sv. Tomáš Akvinský, *Summa Theologiae*, III, q. 64, a. 8; Benedikt XIV., *De Synodo dioeclesana*, kn. VII, kap. 6, č. 9, 204.

40 Tridentský koncil, *Decretum de Sacramentis*, kán. 8: DH 1608.

19. Na rozdíl od materie a formy, které tvoří senzitivní a objektivní prvek svátosti, představuje úmysl vysluhujícího – spolu s dispozicí přijímajícího – její vnitřní a subjektivní prvek. Ten však má ze své podstaty tendenci projevovat se i navenek prostřednictvím zachování obřadu stanoveného církví, takže závažná změna podstatných prvků vnáší pochybnost i o skutečném úmyslu vysluhujícího, a tím zneplatňuje působnost slavené svátosti.⁴¹ V zásadě totiž platí, že se úmysl konat to, co koná církev, vyjadřuje v užívání materie a formy, které církev stanovila.⁴²

20. Materie, forma a úmysl jsou vždy zasazeny do kontextu liturgického slavení, které nepředstavuje ceremoniální *ornatus* svátostí, ba ani didaktické uvedení do skutečnosti, která se naplňuje, ale jakožto celek představuje událost, v níž pokračuje osobní a komunitní setkání mezi Bohem a námi v Kristu a v Duchu Svatém, setkání, jež prostřednictvím smyslových znamení „dokonale oslavuje Boha a posvěcuje člověka“.⁴³

Nezbytná péče o podstatné prvky svátostí, na nichž závisí jejich platnost, musí být proto v souladu s péčí a úctou k celému slavení, v němž se smysl a účinky svátostí plně objasňují prostřednictvím množství gest a slov, a tím se podporuje *actuosa participatio* věřících.⁴⁴

41 Srov. Lev XIII., apoštol. list *Apostolicae curae*: DH 3318.

42 Je však možné, že i když je předepsaný obřad navenek dodržován, úmysl vysluhovatele se liší od úmyslu církve. To se stává u těch církevních společenství, která změnila víru církve v nějakém podstatném prvku, čímž narušují úmysl svých služebníků a brání jim v tom, aby při slavení svátostí měli úmysl dělat to, co dělá církev, a nikoli jejich společenství. To je například důvod neplatnosti křtu udělovaného mormony (Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů); protože Otec, Syn a Duch Svatý jsou pro ně něčím podstatně odlišným od toho, co vyznává církev, je jimi udělovaný křest, ačkoli je udělován stejnou trinitární formulí, zneplatněn chybou in fide, která se promítá do úmyslu vysluhovatele. Srov. Kongregace pro nauku víry, *Resp. ad propositum dubium de validitate Baptismatis* (5. června 2001), in *AAS* 93 (2001), s. 476.

43 *Sacrosanctum Concilium*, č. 7, in *AAS* 56 (1964), s. 101.

44 Druhý vatikánský koncil v této souvislosti nabádá pastýře k bdělosti, „nejen aby se při liturgických úkonech zachovávaly zákony týkající se jejich platného a dovoleného konání, ale také aby se jich věřící zúčastňovali uvě-

21. Samotná liturgie dovoluje takovou rozmanitost, která církev chrání před „strohou jednotou“.⁴⁵ Z tohoto důvodu Druhý vatikánský koncil rozhodl, že „také při úpravě liturgických knih je možné uplatnit oprávněné rozdíly a přizpůsobení vzhledem k různým společenstvím, krajům a národům, zvláště v misiích; podmínkou je zachování podstatné jednoty římského ritu“.⁴⁶

Na základě toho liturgická reforma, kterou si přál Druhý vatikánský koncil, nejenže zmocnila biskupské konference k zavedení obecných úprav latinské *editio typica*, ale také stanovila možnost konkrétních úprav ze strany toho, kdo slaví bohoslužbu, a to výhradně za účelem vyjít vstříc pastoračním a duchovním potřebám věřících.

22. Aby však rozmanitost „neškodila jednotě, ale spíše jí sloužila,“⁴⁷ zůstává zřejmé, že kromě případů výslovně uvedených v liturgických knihách je úprava posvátné liturgie výhradní odpovědností církevní autority,⁴⁸ kterou je podle okolností biskup, územní biskupské shromáždění, Apoštolský stolec.

Je totiž zřejmé, že „změnit z vlastní iniciativy formu svátosti nepředstavuje pouhé zneužití liturgie jakožto překročení pozitivní normy, ale *vulnus* způsobený současně církevnímu společenství a rozpoznatelnosti Kristova působení, což v nejzávažnějších případech činí samotnou svátost neplatnou, protože povaha služebného působení vyžaduje věrně předávat to, co bylo přijato (srov. 1 Kor 15,3)“.⁴⁹

III. PŘEDSEDÁNÍ LITURGII A ARS CELEBRANDI

23. Druhý vatikánský koncil a pokoncilní magisterium umožňují zarámovat službu předsedání liturgii do jejího správného teologického významu. Biskup a jeho spolupracovníci předsedají liturgickému slavení, jehož vrcholem je eucharistie, „zdroj a vrchol celého křesťanského

doměle, aktivně a s duchovním užitekem“: *Sacrosanctum Concilium*, č. 11, in *AAS* 56 (1964), s. 103.

45 Tamtéž, č. 37, in *AAS* 56 (1964), s. 110.

46 Tamtéž, č. 38.

47 *Lumen gentium*, č. 13, in *AAS* 57 (1965), s. 18.

48 Srov. *Sacrosanctum Concilium*, č. 22 § 1, in *AAS* 56 (1964), s. 106.

49 Kongregace pro nauku víry, *Doktrinální nota k úpravě svátostné formule křtu* (6. srpna 2020), in *L'Osservatore Romano*, 7. srpna 2020, s. 8.

života“;⁵⁰ *in persona Christi (Capitis) a nomine Ecclesiae*. V obou případech jde o formule, které jsou – byť s určitými obměnami – dobře doloženy Tradicí.⁵¹

24. Formule *in persona Christi*⁵² znamená, že kněz při slavení zpřítomňuje samotného Krista. To se vrcholným způsobem uskutečňuje při eucharistické konsekraci, když vyslovuje slova Páně se stejnou účinností a ztotožňuje na základě Ducha Svatého své vlastní já s Kristovým. Když pak koncil upřesňuje, že kněží předsedají eucharistii *in persona Christi Capitis*,⁵³ nemá v úmyslu podpořit pojetí, podle něhož by služebník jako „hlava“ disponoval mocí, kterou by vykonával libovolně. Hlavou církve, a tedy skutečným předsedajícím bohoslužby,

50 *Lumen gentium*, č. 11, in *AAS* 57 (1965), s. 15.

51 Srov. zvláště, pro formulaci *in persona Christi* (nebo *ex persona Christi*) – sv. Tomáš Akvinský, *Summa Theologiae*, III, q. 22 c; q. 78, a. 1 c; a. 4 c; q. 82, a. 1 c; pro formulaci *in persona Ecclesiae* (která bude později směřovat k formulaci [*in*] *nomine Ecclesiae*.) – týž, *Summa Theologiae*, III, q. 64, a. 8; ad 2; a. 9, ad 1; q. 82, a. 6 c. In *Summa Theologiae*, III, q. 82, a. 7, ad 3. Sv. Tomáš je pozorný, aby oba výrazy uvedl do spojitosti: „... *sacerdos in missa in orationibus quidem loquitur in persona Ecclesiae in cuius unitate consistit. Sed in consecratione sacramenti loquitur in persona Christi cuius vicem in hoc gerit per ordinis potestatem.*“

52 Srov. *Sacrosanctum Concilium*, č. 33, in *AAS* 56 (1964), s. 108–109; *Lumen gentium*, č. 10, 21, 28, in *AAS* 57 (1965), s. 14–15, 24–25, 33–36; Pavel VI., enc. *Sacerdotalis caelibatus* (24. června 1967), č. 29, in *AAS* 59 (1967), s. 668–669; týž, apoštol. exhort. *Evangelii nuntiandi* (8. prosince 1965), č. 68, in *AAS* 68 (1976), s. 57–58; Jan Pavel II., apoštol. list *Dominicae Cenae* (24. února 1980), č. 8, in *AAS* 72 (1980), s. 127–130; týž, postsynod. apoštol. exhort. *Reconciliatio et paenitentia* (2. prosince 1984), č. 8, 29, in *AAS* 77 (1985), s. 200–202, 252–256; týž, enc. *Ecclesia de Eucharistia* (17. dubna 2003), č. 29, in *AAS* 95 (2003), s. 452–453; týž, postsynod. apoštol. exhort. *Pastores gregis* (16. října 2003), č. 7, 10, 16, in *AAS* 96 (2004), s. 832–833, 837–839, 848; CIC, kán. 899 § 2; 900 § 1.

53 Srov. Druhý vatikánský koncil, Dekret *Presbyterorum Ordinis* (7. prosince 1965), č. 2, in *AAS* 58 (1966), s. 991–993. Srov. také Jan Pavel II., postsynod. apoštol. exhort. *Christifideles laici* (30. prosince 1988), č. 22, in *AAS* 81 (1989), s. 428–429; týž, postsynod. apoštol. exhort. *Pastores dabo vobis* (25. března 1992), č. 3, 12, 15–18, 21–27, 29–31, 35, 61, 70, 72, in *AAS* 84 (1992), s. 660–662, 675–677, 679–686, 688–701, 703–709, 714–715, 765–766, 778–782, 783787; CIC, kán. 1009 § 3; *Katechismus katolické církve*, č. 875; 1548–1550; 1581; 1591.

je pouze Kristus. On je „hlava těla, to je církve“ (Kol 1,18), nakolik ji ze svého boku dává vzejít, živí a pečuje o ni, miluje ji tak, že se za ni vydává (srov. Ef 5,25.29; Jan 10,11). *Potestas* kněze je *diakonia*, jak sám Kristus učí učedníky v souvislosti s poslední večeří (srov. Lk 22,25–27; Jan 13,1–20). Ti, kdo jsou na základě svátostné milosti Kristu připodobněni a podílejí se na autoritě, s níž vede a posvěcuje svůj lid, jsou proto v liturgii a v celé pastorační službě povoláni řídit se stejnou logikou, neboť byli ustanoveni pastýři, aby nepanovali nad stádem, ale sloužili mu podle vzoru Krista, dobrého Pastýře ovcí (srov. 1 Petr 5,3; Jan 10,11.14).⁵⁴

25. Služebný kněz, který předsedá slavení, zároveň jedná *nomine Ecclesiae*,⁵⁵ tedy představuje Krista jako hlavu před jeho tělem, kterým je církev, a zároveň před touto hlavou zpřítomňuje toto tělo, či spíše tuto nevěstu, jako nedílný subjekt slavení, kněžský lid, v jehož jménu služebník mluví a jedná.⁵⁶ Je-li pravda, že „když někdo křtí, křtí sám Kristus“,⁵⁷ stejně tak platí, že „církev, když slaví svátost, jedná jako tělo, které působí neoddělitelně od své hlavy, neboť je to Kristus, hlava, kdo působí v těle, církvi, která se zrodila z velikonočního tajemství“.⁵⁸ Tím je zdůrazněn vzájemný vztah mezi křestním a služebným kněžstvím,⁵⁹ což umožňuje pochopit, že druhé existuje ve službě prvního, a právě proto – jak jsme viděli – u toho, kdo vysluhuje svátosti, nikdy nesmí chybět úmysl konat to, co koná církev.

26. Dvojí a propojená funkce, kterou vyjadřují formule *in persona Christi – nomine Ecclesiae*, a vzájemný plodný vztah mezi křestním kněžstvím a služebným kněžstvím spolu s vědomím, že podstatné

54 Jak je uvedeno ve Všeobecných pokynech k Římskému misálu, č. 93: „Když tedy [kněz] slaví eucharistii, má sloužit Bohu a lidu důstojně a pokorně, [...] má u věřících vzbuzovat vědomí živé přítomnosti Kristovy.“

55 Srov. *Sacrosanctum Concilium*, č. 33, in *AAS* 56 (1964), s. 108–109; *Lumen gentium*, č. 10, in *AAS* 57 (1965), s. 14–15; *Presbyterorum Ordinis*, č. 2, in *AAS* 58 (1966), s. 991–993.

56 Srov. *Lumen gentium*, č. 10, in *AAS* 57 (1965), s. 14–15.

57 *Sacrosanctum Concilium*, č. 7, in *AAS* 56 (1964), s. 101.

58 Kongregace pro nauku víry, *Doktrinnální nota k úpravě svátostné formule křtu* (6. srpna 2000), in *L'Osservatore Romano*, 7. srpna 2000, s. 8.

59 Srov. *Lumen gentium*, č. 10: *AAS* 57 (1965), s. 14–15.

prvky pro platnost svátostí je třeba brát v úvahu v jejich správném kontextu, tj. liturgickém dění, umožní vysluhujícímu stále více si uvědomovat, že „liturgické úkony nejsou soukromými úkony, nýbrž slavnostními projevy církve“, úkony, které i v „různosti stavů, úkolů a činné účasti“ „přísluší celému tělu církve, jsou projevem celého těla a na celé tělo působí“.⁶⁰ Právě proto by měl kněz chápat, že autentická *ars celebrandi* je taková, která respektuje a vyzdvihuje Kristův primát a *actuosa participatio* celého liturgického shromáždění, a to i skrze pokornou poslušnost liturgickým normám.⁶¹

27. Zdá se, že je stále naléhavější dozrát k umění slavit, které, držíce se v odstupu jak od rigidního rubricismu, tak od nespoutané fantazie, vede ke kázni, kterou je třeba respektovat právě proto, abychom byli autentickými učedníky: „Nejde o to, abychom museli dodržovat liturgickou etiketu: jde spíše o ‚disciplínu‘ – ve smyslu, který používá Guardini –, která nás formuje, pokud ji dodržujeme s přesvědčením: jsou to gesta a slova, která vnášejí řád do našeho vnitřního světa, dávají nám prožívat pocity, postoje, jednání. Nejsou vyjádřením nějakého ideálu, který by nás měl inspirovat, ale jsou jednáním, které zapojuje tělo v jeho celistvosti, tedy v tom, že je jednotou duše a těla.“⁶²

ZÁVĚR

28. „Poklad víry máme v nádobě hliněné. To proto, aby se ta nesmírná moc připisovala Bohu, a ne nám“ (2 Kor 4,7). Antiteze, kterou použil apoštol Pavel, aby zdůraznil, jak se vznešenost Boží moci zjevuje skrze slabost jeho služby jako hlasatele, dobře vystihuje to, co se děje ve svátostech. Celá církev je povolána chránit bohatství, které je v nich obsaženo, aby prvenství Božího spásného působení v dějinách nebylo nikdy zastřeno, a to ani v křehkém zprostředkování znamení a gest vlastních lidské přirozenosti.

60 *Sacrosanctum Concilium*, č. 26, in *AAS* 56 (1964), s. 107. Srov. také tamtéž, č. 7, in *AAS* 56 (1964), s. 100–101; *Katechismus katolické církve*, č. 1140–1141.

61 Srov. *Všeobecné pokyny k Římskému misálu*, č. 24.

62 František, apoštol. list *Desiderio desideravi*, č. 51, in *L'Osservatore Romano*, 30. června 2022, s. 11.

29. *Virtus* působící ve svátostech utváří tvář církve a umožňuje jí předávat dar spásy, který chce Kristus, jenž zemřel a vstal z mrtvých, ve svém Duchu sdílet s každým člověkem. V církvi je tento velký poklad svěřen zejména jejím správcům, aby jej jako „starostliví služebníci“ Božího lidu živili hojností slova a posvěcovali milostí svátostí. Je především na nich, aby zajistili, že „krása křesťanské bohoslužby“ bude zachována a nebude „potřísněna povrchním a omezeným chápáním její hodnoty, anebo ještě hůř, jejím zneužíváním ve službě nějaké ideologické vize, ať už jakékoli“.⁶³

Jen tak může církev den za dnem „růst v poznání Kristova tajemství, ponořit [...] život do tajemství jeho Velikonoc a v očekávání jeho návratu ve slávě“.⁶⁴

Nejvyšší pontifik František při audienci udělené níže podepsanému prefektovi Dikasteria pro nauku víry dne 31. ledna 2024 schválil tuto notu, o níž bylo rozhodnuto na plenárním zasedání tohoto dikasteria, a nařídil její zveřejnění.

Victor Manuel Card. Fernández
Prefekt

Mons. Armando Matteo
Sekretář doktrinní sekce

Dáno v Římě v sídle Dikasteria pro nauku víry dne 2. února 2024, na svátek Obětování Páně

Ex Audientia Diei 31-1-2024

FRANTIŠEK

63 Tamtéž, č. 16: L'Osservatore Romano, 30. června 2022, s. 9.

64 Tamtéž, č. 64: L'Osservatore Romano, 30. června 2022, s. 12.

3. DIKASTERIUM PRO NAUKU VÍRY

DEKLARACE *DIGNITAS INFINITA* O LIDSKÉ DŮSTOJNOSTI

OBSAH

Představení dokumentu.....	133
Úvod.....	135
Základní ujasnění	138
I. Postupný růst v chápání klíčového významu lidské důstojnosti	141
Biblický pohled	141
Vývoj křesťanského myšlení	143
Současnost	144
II. Církev hlásá a podporuje lidskou důstojnost a vystupuje jako její garant	146
[A.] Nesmazatelný Boží obraz.....	146
[B.] Kristus pozvedá lidskou důstojnost	146
[C.] Povolání k plnosti důstojnosti.....	147
Závazek vůči vlastní svobodě	148
III. Důstojnost, základ lidských práv a povinností	149
[A.] Bezpodmínečná úcta k lidské důstojnosti.....	149
[B.] Objektivní měřítko pro lidskou svobodu.....	150

[C.] Vztahová struktura lidské osoby	151
Osvobození člověka od negativních vlivů v morální a sociální oblasti	152
IV. Některá závažná porušení lidské důstojnosti.....	154
Drama chudoby	156
Válka.....	157
Utrpení migrantů.....	159
Obchodování s lidmi	159
Sexuální zneužívání	161
Násilí na ženách.....	161
Potraty	163
Náhradní mateřství.....	164
Eutanazie a asistovaná sebevražda.....	165
Vyloučení osob s odlišnými schopnostmi	167
Teorie genderu.....	168
Změna pohlaví.....	170
Digitální násilí.....	171
Závěr	172

PŘEDSTAVENÍ DOKUMENTU

Na kongresu tehdejší Kongregace pro nauku víry 15. března 2019 bylo rozhodnuto iniciovat „vypracování textu zdůrazňujícího nezastupitelnost pojmu důstojnosti lidské osoby v rámci křesťanské antropologie a ilustrujícího jeho dosah a prospěšné důsledky na sociální, politické a ekonomické úrovni, s přihlédnutím k nejnovějšímu vývoji tématu v akademické sféře a jeho ambivalentnímu chápání v dnešním kontextu“. Původní návrh, připravený k tomuto tématu ve spolupráci s řadou expertů v průběhu roku 2019, byl na užší konzultaci kongregace 8. října téhož roku shledán jako nevyhovující.

Další návrh textu připravil *ex novo* Naukový úřad na základě podnětů několika expertů. Tento návrh byl předložen a projednán během užší konzultace, která se konala 4. října 2021. V lednu 2022 byl nový návrh předložen na plenárním zasedání kongregace, během něhož členové text zkrátily a zjednodušily.

Dne 6. února 2023 byl nový upravený text posouzen v rámci užší konzultace, která navrhla některé další změny. Nová verze byla předložena k posouzení řádnému zasedání dikasteria (*Feria IV*) dne 3. května 2023. Členové se shodli, že dokument může být po určitých úpravách zveřejněn. Svatý otec František schválil usnesení (*deliberata*) z tohoto zasedání při audienci, kterou mu udělil 13. listopadu 2023. Při této příležitosti mě také požádal, abych v textu zdůraznil problémy úzce související s tématem důstojnosti, jako je drama chudoby, situace migrantů, násilí na ženách, obchodování s lidmi, válka a další. Abychom co nejlépe vyhověli tomuto pokynu Svatého otce, věnovala Nauková sekce dikasteria jeden seminář zevrubnému studiu encykliky *Fratelli tutti*, která nabízí originální analýzu a hlubokou reflexi problematiky lidské důstojnosti „nezávisle na okolnostech“.

Dne 2. února 2024 byl členům dikasteria před řádným zasedáním (*Feria IV*) konaným 28. února zaslán nový, značně upravený návrh textu, s následujícím upřesněním: „Tento další návrh byl nutný, aby se vyhovělo konkrétní žádosti Svatého otce. Ten výslovně naléhal, aby se pozornost zaměřila na aktuální závažné porušování lidské důstojnosti v naší době v návaznosti na encykliku *Fratelli tutti*. Doktrinární úřad tedy zredukoval úvodní část [...] a podrobněji rozpracoval to, co Svatý otec navrhl.“ Řádné zasedání dikasteria 28. února 2024 definitivně

schválilo text současné deklarace. Při audienci 25. března 2024 udělené mně spolu se sekretářem Naukové sekce arcibiskupem Armandem Matteem pak Svatý otec současnou deklaraci schválil a nařídil její zveřejnění.

Pětileté období přípravy textu nám umožňuje pochopit, že máme co do činění s dokumentem, který vzhledem k závažnosti a ústřednímu významu otázky důstojnosti v křesťanském myšlení vyžadoval dlouhý proces zrání, aby dospěl ke konečnému návrhu, který dnes zveřejňujeme.

V prvních třech částech tato deklarace připomíná základní principy a teoretické předpoklady. Nabízí tak důležitá ujasnění, která mohou zabránit častým zmatkům, k nimž dochází při užívání pojmu „důstojnost“. Ve čtvrté části představuje některé současné problematické situace, v nichž není dostatečně uznávána nedozírná a nezcižitelná důstojnost, která náleží každému člověku. Odsouzení takových závažných a aktuálních případů porušování lidské důstojnosti je nezbytným gestem, protože církev je hluboce přesvědčena, že nelze oddělit víru od obrany lidské důstojnosti, evangelizaci od podpory důstojného života a spiritualitu od angažovanosti za důstojnost všech lidí.

Tuto důstojnost lze totiž chápat jako „nekonečnou“ (*dignitas infinita*), jak se vyjádřil svatý Jan Pavel II. při setkání s lidmi trpícími určitými omezeními nebo postižením,¹ aby ukázal, jak důstojnost každého člověka přesahuje jakékoli vnější rysy nebo charakteristiky konkrétního života jednotlivce.

Papež František ve své encyklice *Fratelli tutti* se zvláštní naléhavostí zdůraznil, že tato důstojnost existuje „nezávisle na okolnostech“, a vyzval všechny, aby ji hájili v každém kulturním kontextu, v každém okamžiku lidské existence, bez ohledu na fyzické, psychické, sociální, nebo dokonce morální nedostatky. V tomto ohledu se deklarace snaží ukázat, že se tu setkáváme s univerzální pravdou, kterou máme všichni uznat jako základní podmínku toho, aby naše společnosti byly

1 Sv. Jan Pavel II., promluva před modlitbou Anděl Páně s postiženými osobami v katedrále v Osnabrücku (16. listopadu 1980): *Insegnamenti* III/2 (1980), 1232.

skutečně spravedlivé, mírové, zdravé a v konečném důsledku autenticky lidské.

Výčet témat, která deklarace vybrala, rozhodně není vyčerpávající. Zahrnuje však právě ta témata, která umožňují vyjádřit různé aspekty lidské důstojnosti, jež mohou být dnes ve svědomí mnoha lidí zastřeny. Některá z nich budou pro různé skupiny v rámci naší společnosti snadno přijatelná, jiná méně. Všechna se nám však jeví jako potřebná, protože nám společně pomáhají rozpoznat harmonii a bohatství myšlení o důstojnosti, která vyplývá z evangelia.

Tato deklarace si neklade za cíl tak bohaté a závažné téma obsáhnout zevrubným způsobem. Má v úmyslu poskytnout některé podněty k reflexi, které nám pomohou věnovat mu dostatečnou pozornost ve složitém historickém okamžiku, v němž žijeme, abychom uprostřed tolika starostí a úzkostí neztratili směr a nevystavili se ještě většímu a hlubšímu utrpení.

Víctor Manuel kard. Fernández
Prefekt

ÚVOD

1. (*Dignitas infinita*) Každá lidská osoba má nekonečnou důstojnost, která je nezczizitelně zakotvena v její samotné podstatě, a to za všech okolností a v jakémkoli stavu či situaci, v níž se nachází. Tento princip, který je plně poznatelný i pouhým rozumem, je základem primátu lidské osoby a ochrany jejích práv. Církev ve světle zjevení tuto ontologickou důstojnost lidské osoby, stvořené k obrazu Božímu a jeho podobě a vykoupené v Ježíši Kristu, rozhodným způsobem znovu připomíná a potvrzuje. Z této pravdy čerpá důvody pro svůj závazek vůči slabším a méně obdařeným mocí, přičemž vždy trvá na „prvenství lidské osoby a obraně její důstojnosti nezávisle na okolnostech“.²

2 František, ap. exhortace *Laudate Deum* (4. října 2023), č. 39: *L'Osservatore Romano* (4. října 2023), III [Praha, Karmelitánské nakladatelství 2024; překlad upraven].

2. Tato ontologická důstojnost a jedinečná a výjimečná hodnota každé ženy a každého muže na světě byla autoritativně znovu potvrzena Valným shromážděním OSN ve *Všeobecné deklaraci lidských práv* (10. prosince 1948).³ Církev v připomínce 75. výročí tohoto dokumentu vidí příležitost znovu vyjádřit své přesvědčení, že každého člověka, stvořeného Bohem a vykoupeného Kristem, je třeba uznávat a zacházet s ním s úctou a láskou, a to právě pro jeho nezcižitelnou důstojnost. Zmíněné výročí také poskytuje církvi příležitost objasnit některé časté omyly, které se v souvislosti s lidskou důstojností objevují, a zabývat se některými závažnými a naléhavými konkrétními otázkami, které s ní souvisejí.

3. Od samého počátku svého poslání se církev, vedena evangeliem, snažila potvrzovat svobodu a podporovat práva všech lidí.⁴ V poslední době se díky hlasu papežů snaží tento závazek formulovat explicitněji prostřednictvím nové výzvy k uznání základní důstojnosti, která náleží lidské osobě. Svatý Pavel VI. se vyjádřil takto: „Žádná antropologie se nevyrovná antropologii hláсанé církvi ohledně lidské osoby, i když je posuzována jednotlivě, pokud jde o její svébytnost, důstojnost, nedotknutelnost a bohatství jejich základních práv, její posvátnost, schopnost učení, její snahu o úplný rozvoj a její nesmrtnost.“⁵

3 V roce 1948 přijala Organizace spojených národů *Všeobecnou deklaraci lidských práv*, která se skládá z třiceti článků. Slovo „důstojnost“ se v ní objevuje pětkrát, a to na strategických místech: v prvních slovech preambule a v první větě prvního článku. Tato důstojnost je prohlášena za vlastní „všem členům lidské rodiny“ (preambule) a „všichni lidé rodí se svobodní a sobě rovni co do důstojnosti a práv“ (článek 1). [Český překlad převzat z https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/czc.pdf]

4 Pokud se zaměříme pouze na moderní dobu, můžeme si povšimnout, jak církev stále více zdůrazňovala význam lidské důstojnosti. Toto téma rozvíjí zejména papež Lev XIII. v encyklice *Rerum novarum* (1891), papež Pius XI. v encyklice *Quadragesimo anno* (1931) a papež Pius XII. v projevu ke kongresu Italského katolického svazu porodních asistentek (1951). Zvláště výrazně pak tuto problematiku prohloubil 2. vatikánský koncil, který jí věnoval celý dokument, deklaraci *Dignitatis humanae* (1965), a o lidské svobodě pojednává také v pastorální konstituci *Gaudium et spes* (1965).

5 Sv. Pavel VI., generální audience (4. září 1968): *Insegnamenti VI* (1968), 886.

4. Svatý Jan Pavel II. v roce 1979 během 3. zasedání latinskoamerické biskupské konference v Pueble prohlásil: „Lidská důstojnost představuje evangelijní hodnotu, kterou nelze pohrdat, aniž bychom těžce urazili Stvořitele. Tato důstojnost je na úrovni jednotlivce narušována, když se neberou náležitě v úvahu hodnoty jako svoboda, právo vyznávat náboženství, tělesná a duševní integrita, právo na nejnutenější majetek a právo na život. Na společenské a politické úrovni je pošlapávána, když je lidem znemožňováno uplatnit jejich právo na spoluúčast nebo jsou vystaveni nespravedlivému a nezákonnému nátlaku, fyzickému či psychickému mučení atd. [...] Jestliže se církev podílí na obraně nebo podpoře lidské důstojnosti, činí tak v souladu se svým posláním, které je sice náboženské, a nikoliv sociální či politické, ale nemůže nebrat v úvahu člověka v jeho celistvosti.“⁶

5. V roce 2010 Benedikt XVI. před Papežskou akademií pro život potvrdil, že důstojnost osoby je „základním principem, který víra ve zmrtvýchvstalého Ježíše Krista vždy hájila, zvláště když se na ni nebere ohled u těch nejprostších a nejbezbrannějších lidí“.⁷ Při jiné příležitosti v projevu k ekonomům řekl, že „ekonomika a finance neexistují samy pro sebe. Nejsou ničím jiným než nástrojem, prostředkem. Jejich cílem je výhradně lidská osoba a její plná realizace v důstojnosti. To je jediný kapitál, který bychom měli chránit.“⁸

6. Papež František od samého počátku svého pontifikátu vybízí církev, aby vyznávala „Otce, který nekonečně miluje každou lidskou bytost“, a aby objevila, „že jí tím samým dává nekonečnou důstojnost“,⁹ přičemž naléhavě zdůrazňuje, že tato nedozírná důstojnost představuje

6 Sv. Jan Pavel II., promluva ke III. všeobecné konferenci latinskoamerických biskupů (28. ledna 1979), III, 1–2: in *Insegnamenti* II/1 (1979), 202–203.

7 Benedikt XVI., promluva k účastníkům generálního shromáždění Papežské akademie pro život (13. února 2010), in *Insegnamenti* VI/1 (2011), 218.

8 Benedikt XVI., projev k účastníkům zasedání Rozvojové banky Rady Evropy (12. června 2010): in *Insegnamenti* VI/1 (2011), 912–913.

9 František, ap. exhortace *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), č. 178: in *AAS* 105 (2013), s. 1094 [Praha, Paulínky 2014], kde se cituje sv. Jan Pavel II., promluva před modlitbou Anděl Páně s postiženými osobami v katedrále v Osnabrückeru (16. listopadu 1980): in *Insegnamenti* III/2 (1980), 1232.

výchozí danost, kterou je třeba věrně uznat a s vděčností přijmout. Právě na tomto uznání a přijetí je možné založit nové soužití mezi lidmi, které rozvíjí sociální vztahy v kontextu autentického bratrství: pouze „uznáváním důstojnosti každého člověka [můžeme přispět] k obnově celosvětového úsilí o bratrství“.¹⁰ Podle papeže Františka „je pramenem lidské důstojnosti a bratrství evangelium Ježíše Krista“.¹¹ K poznání těchto hodnot ale může dospět i lidský rozum prostřednictvím reflexe a dialogu, neboť „důstojnost druhých je třeba respektovat za všech okolností, protože jsme si tuto důstojnost nevymysleli ani není nějakou naší domněnkou, ale je v nich skutečně vyšší hodnota než v materiálních věcech a okolnostech, která vyžaduje, aby se s nimi zacházelo odlišně. To, že každý člověk má nezczizitelnou důstojnost, je pravda, která odpovídá lidské přirozenosti nezávisle na všech kulturních změnách.“¹² Proto, uzavírá papež František, „mají lidé v každé dějinné epoše stejnou nedotknutelnou důstojnost a nikdo není za žádných okolností oprávněn toto přesvědčení popírat nebo jednat proti němu“.¹³ V tomto ohledu jeho encyklika *Fratelli tutti* představuje jakousi *Magnu chartu* dnešního úkolu chránit a podporovat lidskou důstojnost.

Základní ujasnění

7. Dnes panuje poměrně široká shoda o důležitosti a také o normativním rozsahu důstojnosti a jedinečné a transcendentní hodnotě každé lidské bytosti.¹⁴ Nicméně u výrazu „důstojnost lidské osoby“ často hrozí riziko různých výkladů, jež mohou přinést potenciální nejednoznačnosti¹⁵ a „rozpory, které nás vedou k otázce, zda je rovná důstojnost všech lidí [...] doopravdy uznávána, respektována, chráněna

10 František, encyklika *Fratelli tutti* (3. října 2020), č. 8: in *AAS* 112 (2020), s. 971 [Praha, Karmelitánské nakladatelství 2021].

11 Tamtéž, č. 277.

12 Tamtéž, č. 213 [překlad upraven].

13 Tamtéž, č. 213.

14 Na tuto *Deklaraci OSN* z roku 1948 navázal a dále ji rozpracoval *Mezinárodní pakt OSN o občanských a politických právech* z roku 1966 a *Závěrečný akt Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě* z roku 1975.

15 Srov. Mezinárodní teologická komise, *Důstojnost a práva lidské osoby* (1983), Úvod, 3. Souhrn katolického učení o lidské důstojnosti lze nalézt

a podporována za všech okolností“.¹⁶ To vše nás vede k poznání, že pojem důstojnosti lze chápat ve čtyřech významech: *ontologická důstojnost*, *morální důstojnost*, *sociální důstojnost* a konečně *existenciální důstojnost*. Nejdůležitějším z těchto významů je důstojnost ontologická, která se vztahuje k osobě jako takové na základě samotného faktu, že existuje a je Bohem chtěná, stvořená a milovaná. Tato důstojnost je nesmazatelná a zůstává platná bez ohledu na okolnosti, v nichž se jednotlivci mohou ocitnout. Když mluvíme o *morální důstojnosti*, máme na mysli to, jak člověk uplatňuje svou svobodu. Je sice obdařen svědomím, ale má vždy možnost jednat proti němu. Člověk se pak chová způsobem, který je „nedůstojný“ jeho přirozenosti tvora milovaného Bohem a povoláného k lásce k druhým. Tato možnost však existuje. A nejen to. Dějiny svědčí o tom, že uplatňování svobody v rozporu se zákonem lásky zjeveným v evangeliu může dosáhnout nedozírných rozměrů zla páchaného na druhých. Ti, kdo takto jednají, jako by ztratili veškerou lidskost a důstojnost. V tomto ohledu nám zde zavedené rozdělení pomáhá přesně rozlišovat mezi aspektem morální důstojnosti, kterou lze skutečně „ztratit“, a aspektem ontologické důstojnosti, kterou nelze nikdy zrušit. A právě kvůli té druhé musíme ze všech sil usilovat o to, aby všichni, kdo se dopustili zla, činili pokání a obrátili se.

8. Existují ještě dva další možné významy důstojnosti: sociální a existenciální. Hovoříme-li o *sociální důstojnosti*, máme na mysli podmínky, v nichž člověk žije. Například v extrémní chudobě, kdy nejsou zajištěny minimální podmínky pro to, aby člověk mohl žít podle své ontologické důstojnosti. Život tohoto chudého člověka pak označujeme jako „nedůstojný“. Tento výraz v žádném případě neznamená odsouzení dané osoby, spíše má zdůraznit skutečnost, že její nezcizitelná důstojnost je v rozporu se situací, v níž je nucena žít. Posledním významem je *existenciální důstojnost*. Stále častěji dnes hovoříme

v *Katechismu katolické církve*, v kapitole nazvané „Důstojnost člověka“, čl. 1700–1876.

16 František, encyklika *Fratelli tutti*, č. 22 [mírně upraveno], kde se cituje František, poselství účastníkům mezinárodní konference „Lidská práva v současném světě: výdobytky, přehlížení, popírání“ (10. prosince 2018): in *L'Osservatore Romano* (10.–11. prosince 2018), s. 8.

o „důstojném“ a „nedůstojném“ životě. Tímto označením máme na mysli situace, které jsou právě existenciální povahy. Je to například případ člověka, kterému sice zdánlivě nechybí nic podstatného pro život, ale z různých důvodů je pro něj obtížné žít v pokoji, radosti a naději. Jindy vážná nemoc, násilné rodinné poměry, určité patologické závislosti a další potíže někoho nutí prožívat svůj životní stav jako „nedůstojný“ s ohledem na vnímání oné ontologické důstojnosti, kterou nelze nikdy zastříit. Rozlišení, která zde byla zavedena, v každém případě upozorňují na nezcizitelnou hodnotu ontologické důstojnosti, která je zakotvena v samotné podstatě lidské osoby a trvá nezávisle na okolnostech.

9. Nakonec je třeba připomenout, že klasická definice osoby jako „individuální substance rozumové přirozenosti“¹⁷ výslovně označuje základ její důstojnosti. Jako „individuální substance“ se totiž osoba těší ontologické důstojnosti (tj. na metafyzické úrovni samotného bytí): je to subjekt, který poté, co obdržel existenci od Boha, „subsistuje“, tj. autonomně realizuje existenci. Výraz „rozumový“ zahrnuje všechny schopnosti člověka: jak schopnost poznávat a chápat, tak schopnost chtít, milovat, volit, toužit. Zároveň se vztahuje na všechny tělesné schopnosti úzce související s těmi, které byly zmíněny výše. Pojem „přirozenost“ označuje podmínky, které jsou člověku vlastní a které umožňují rozličné činnosti a zkušenosti, jež jsou pro něj charakteristické: přirozenost je „principem činnosti“. Člověk si svou přirozenost nevytváří, ale vlastní ji jako dar, který dostal, a může své schopnosti kultivovat, rozvíjet a obohacovat. Tím, že svobodně kultivuje bohatství své přirozenosti v průběhu času, buduje sám sebe. I když v důsledku různých omezení nebo podmínek není schopen tyto schopnosti realizovat, vždy existuje jako „individuální substance“ se vši svou nezcizitelnou důstojností. Týká se to například ještě nenarozeného dítěte, člověka v bezvědomí, starého člověka v agónii.

17 Boethius, *Contra Eutychen et Nestorium*, c. 3: PL 64, 1344: „persona est rationalis naturae individua substantia“. Srov. sv. Bonaventura, *In I Sent.*, d. 25, a. 1, q. 2; sv. Tomáš Akvinský, *Summa Theologiae*, I, q. 29, a. 1, resp.

I. POSTUPNÝ RŮST V CHÁPÁNÍ KLÍČOVÉHO VÝZNAMU LIDSKÉ DŮSTOJNOSTI

10. Již v klasickém starověku¹⁸ se objevuje první pojetí lidské důstojnosti, které vychází ze sociální perspektivy: každý člověk je obdařen zvláštní důstojností podle svého postavení a v rámci určitého řádu. Ze sociální sféry přešlo toto slovo k popisu různé důstojnosti bytosti ve světě. V tomto pojetí mají všechny bytosti svou vlastní „důstojnost“ podle svého místa v harmonii celku. Některé vrcholné projevy antického myšlení začínají přiznávat člověku zvláštní místo, neboť je obdařen rozumem, a tudíž schopen převzít odpovědnost za sebe i za ostatní bytosti ve světě.¹⁹ Ale k myšlení, které by bylo schopno zformovat úctu k důstojnosti každého člověka nezávisle na okolnostech, je ještě daleko.

Biblický pohled

11. Biblické zjevení učí, že všichni lidé jsou obdařeni přirozenou důstojností, protože jsou stvořeni k Božímu obrazu a jeho podobě: „I řekl Bůh: ‚Učiňme člověka, aby byl naším obrazem podle naší podoby.‘ [...] Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil“ (Gn 1,26-27).

18 Vzhledem k tomu, že cílem této deklarace není předložit vyčerpávající pojednání o pojmu důstojnosti, je zde pro příklad, jako východisko raně křesťanské filozofické a teologické reflexe, pro stručnost zmíněna pouze tzv. klasická řecká a římská kultura.

19 Srov. např. Cicero, *De officiis* I, [30] 105–106: „Sed pertinet ad omnem officii quaestionem semper in promptu habere, quantum natura hominis pecudibus reliquisque beluis antecedit [...] Atque etiam si considerare volumus, quae sit in natura excellentia et dignitas, intellegemus, quam sit turpe diffluere luxuria et delicate ac molliter vivere quamque honestum parce, continenter, severe, sobrie“ (*Scriptorum Latinorum Bibliotheca Oxoniensis*, ed. M. Winterbottom, Oxford 1994, 43). Český překlad je následující: „Ale celá otázka povinnosti vyžaduje, abychom stále měli na mysli, oč vyniká lidská přirozenost nad přirozeností dobytčat a jiných zvířat. [...] A dále uvážíme-li, jak podivuhodná a důstojná je lidská přirozenost, uvědomíme si zároveň, jak je hanebné oslabovat se hýřením, žít rozmařile a změkčile, a jak je naopak čestné žít skromně, zdrženlivě, přisně a střízlivě“ [Marcus Tullius Cicero, *O povinnostech*, Praha, Svoboda 1970, s. 66–67].

Lidství má specifickou kvalitu, díky níž ho nelze redukovat na čistě materiální rozměr. „Obraz“ neurčuje duši nebo intelektuální schopnosti, ale důstojnost muže a ženy. Oba ve vzájemném vztahu rovnosti a vzájemné lásky plní funkci reprezentovat Boha ve světě a jsou povoláni o svět pečovat a zvelebovat ho. Být stvořen k obrazu Božímu tedy znamená, že v sobě máme posvátnou hodnotu, která přesahuje všechny sexuální, sociální, politické, kulturní a náboženské rozdíly. Naše důstojnost je nám darována, nelze si ji nárokovat ani zasloužit. Každého člověka Bůh miluje a chce pro něho samého, a proto je jeho důstojnost nedotknutelná. V Exodu, srdci Starého zákona, se Bůh ukazuje jako ten, kdo slyší volání chudých, vidí bídu svého lidu, stará se o ty nejposlednější a utlačované (srov. Ex 3,7; 22,20-26). Stejné učení nacházíme i v deuteronomickém zákoníku (srov. Dt 12-26): učení o právech se zde mění v „manifest“ lidské důstojnosti, zejména ve prospěch trojčlenné kategorie sirotka, vdovy a cizince (srov. Dt 24,17). Starobylá nařízení Exodu připomínají a aktualizují v kázání proroci, kteří představují kritické svědomí Izraele. U proroka Ámose, Ozeáše, Izaiáše, Micheáše a Jeremiáše najdeme celé kapitoly odsuzující ne-spravedlnost. Ámos hořce kárá útlak chudých, neuznávání základní lidské důstojnosti ubohých (srov. Am 2,6-7; 4,1; 5,11-12). Izaiáš pronáší zlořečení proti těm, kdo pošlapávají práva chudých a upírají jim jakoukoli spravedlnost: „Běda těm, kdo nařizují ničemná nařízení, těm, kdo předpisují plahočení, nuzným odnímají možnost obhajoby, utištěné mého lidu zbavují práva“ (Iz 10,1-2). Toto prorocké učení se odráží v mudroslovné literatuře. Sirachovec přirovnává útlak chudých k vraždě: „Kdo bere bližnímu obživu, zabíjí ho, a kdo zadržuje mzdu nádeníkovi, prolévá krev“ (Sir 34,22). V žalmech se náboženský vztah k Bohu projevuje obranou slabých a potřebných: „Zastávejte se utiskovaného a sirotka, ubohému a chudému pomáhejte k právu! Vysvobod'te utlačeného a nuzného, z moci bezbožných ho vytrhněte!“ (Ž 82,3-4).

12. Ježíš se narodil a vyrůstal ve skromných podmínkách a ukázal tak důstojnost potřebných a pracujících lidí.²⁰ Během svého působení

20

Srov. sv. Pavel VI., promluva na pouti do Svaté země: návštěva baziliky Zvěstování v Nazaretu (5. ledna 1964): in *AAS* 56 (1964), s. 166–170.

Ježíš potvrzoval hodnotu a důstojnost všech, kteří nesou Boží obraz, bez ohledu na jejich sociální postavení a vnější okolnosti. Ježíš bořil kulturní a kultovní bariéry a navracel důstojnost „odepsaným“ nebo těm, kteří byli považováni za lidi na okraji společnosti: celníkům (srov. Mt 9,10-11), ženám (srov. Jan 4,1-42), dětem (srov. Mk 10,14-15), malomocným (srov. Mt 8,2-3), nemocným (srov. Mk 1,29-34), cizincům (srov. Mt 25,35), vdovám (srov. Lk 7,11-15). Uzdravuje, sytí, brání, osvobozuje, zachraňuje. Je popisován jako pastýř, který má starost i o jedinou ztracenou ovci (srov. Mt 18,12-14). On sám se ztotožňuje se svými nejmenšími bratry a sestrami: „Cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nejposlednějších bratří, pro mne jste udělali“ (Mt 25,40). V biblickém jazyce nejsou „nejmenšími“ pouze děti podle věku, ale také lidé bezbranní, zcela bezvýznamní, vyvržení, utlačovaní, odepzaní, chudí, odsunutí na okraj společnosti, nevzdělání, nemocní, degradovaní dominantními skupinami. Oslavený Kristus bude soudit na základě lásky k bližnímu, která spočívá v pomoci hladovému, žíznivému, cizinci, nahému, nemocnému, uvězněnému, s nimiž se on ztotožňuje (srov. Mt 25,34-36). Pro Ježíše je jediným kritériem soudu dobro prokázané každému člověku bez ohledu na pokrevní pouto nebo náboženství. Apoštol Pavel uvádí, že každý křesťan se musí chovat podle požadavků důstojnosti a úcty k právům všech lidí (srov. Řím 13,8-10), podle nového přikázání lásky (srov. 1 Kor 13,1-13).

Vývoj křesťanského myšlení

13. Vývoj křesťanského myšlení pak podněcoval a doprovázel vývoj lidských úvah na téma důstojnosti. Klasická křesťanská antropologie, vycházející z bohaté tradice církevních otců, zdůrazňovala učení o člověku stvořeném k obrazu a podobě Boha a o jeho jedinečné úloze v rámci stvoření.²¹ Středověké křesťanské myšlení, kriticky zkoumající dědictví antického filozofického myšlení, dospělo k syntéze

21 Mezi četnými odkazy srov. např. sv. Klement Římský, *1 Clem.* 33, 4f: PG 1, 273; Theofil Antiochijský, *Ad Aut.* I, 4: PG 6, 1029; Klement Alexandrijský, *Strom.* III, 42, 5-6: PG 8, 1145; Tamtéž, VI, 72, 2: PG 9, 293; sv. Irenej z Lyonu, *Adv. haer.* V, 6, 1: PG 7, 1137–1138; Órigenés, *De princ.* III, 6, 1: PG 11, 333; sv. Augustin, *De Gen. ad litt.* VI, 12: PL 34, 348; *De Trin.* XIV, 8, 11: PL 42, 1044–1045.

pojmu osoby a uznalo metafyzický základ její důstojnosti, o čemž svědčí následující slova svatého Tomáše Akvinského: „Osoba znamená to, co je v celé přírodě nejdokonalejší – totiž to, co subsistuje v rozumové přirozenosti.“²² Tuto ontologickou důstojnost v jejím privilegovaném projevu prostřednictvím svobodného lidského jednání později zdůrazňoval především křesťanský humanismus období renesance.²³ Dokonce i ve vizi moderních myslitelů, jako byli Descartes a Kant, kteří rovněž zpochybnili některé základy tradiční křesťanské antropologie, lze silně vnímat ozvěny zjevení. Na základě některých novějších filozofických úvah o statusu teoretické a praktické subjektivity pak křesťanská reflexe dále prohloubila pojem důstojnosti a ve 20. století tak došla k originální perspektivě, jakou je personalismus. Tato perspektiva se nejen znovu zabývá otázkou subjektivity, ale prohlubuje ji směrem k intersubjektivitě a vztahům, které pojí lidské osoby.²⁴ Myšlenky vycházející z tohoto pohledu obohatily také současnou křesťanskou antropologii.²⁵

Současnost

14. V dnešní době se pojem „důstojnost“ užívá především ke zdůraznění jedinečného charakteru lidské osoby, nesouměřitelného s ostatními tvory ve světě. V tomto světle je možné chápat způsob, jakým se pojem důstojnost používá v *Deklaraci OSN* z roku 1948, kde se hovoří o „přirozené důstojnosti a rovných a nezadatelných právech

22 Sv. Tomáš Akvinský, *Summa Theologiae*, I, q. 29, a. 3, resp.: „Persona significat id, quod est perfectissimum in tota natura, scilicet subsistens in rationali natura“ [*O Trojici v Teologické sumě*, Praha, Krystal OP 2019, s. 86].

23 Stačí připomenout známý text *Oratio de hominis dignitate* (1486), jehož autorem je Giovanni Pico della Mirandola [česky: *O důstojnosti člověka*, Praha, OIKOYMENH 2005].

24 Pro židovského myslitele, jako je E. Levinas (1906–1995), je člověk natolik svobodný, nakolik objevuje svou absolutní odpovědnost za druhého člověka.

25 Někteří velcí křesťanští myslitelé 19. a 20. století, jako svatý J. H. Newman, blahoslavený A. Rosmini, J. Maritain, E. Mounier, K. Rahner, H. U. von Balthasar a další, dokázali nabídnout vizi člověka, která může vést legitimní dialog s myšlenkovými proudy našeho počátku 21. století, ať už je jejich inspirace jakákoli, třeba i postmoderní.

všech členů lidské rodiny“. Teprve tento nezczizitelný charakter lidské důstojnosti umožňuje hovořit o lidských právech.²⁶

15. Pro další objasnění pojmu důstojnosti je důležité zdůraznit, že důstojnost člověku nepřiznávají jiní lidé na základě jeho určitých darů a vlastností, jelikož by mu mohla být zase případně odňata. Pokud by důstojnost byla osobě přiznána jinými lidmi, pak by byla udělována podmíněčně a zczizitelně a hrozilo by, že samotný pojem důstojnosti (jakkoli si zaslouží velkou úctu) ztratí smysl. Ve skutečnosti je důstojnost osobě vlastní, není udělována *a posteriori*, předchází jakémukoli uznání a nelze ji ztratit. Proto mají všichni lidé stejnou a přirozenou důstojnost bez ohledu na to, zda jsou schopni ji adekvátně projevit.

16. Z tohoto důvodu 2. vatikánský koncil hovoří o „vysoké důstojnosti, která přísluší lidské osobě, protože převyšuje všechny věci a její práva i povinnosti jsou všeobecné a neporušitelné“.²⁷ Jak připomíná incipit koncilní deklarace *Dignitatis humanae*: „Lidé si dnes stále více uvědomují důstojnost lidské osoby a roste počet těch, kteří žádají, aby lidé mohli jednat podle vlastního úsudku a užívat odpovědné svobody, ne z donucení, ale z uvědomění povinnosti.“²⁸ Tato svoboda myšlení a svědomí, jak individuální, tak komunitní, se zakládá na uznání lidské důstojnosti, „jak nám ji dává poznat i zjevené Boží slovo i sám rozum“.²⁹ Magisterium církve postupně rozvíjelo stále hlubší chápání významu této důstojnosti spolu s požadavky a důsledky, jež jsou s ní

26 Proto *Všeobecná deklarace lidských práv* „implicitně napovídá, že zdrojem nezczizitelných lidských práv je především důstojnost každé lidské osoby“: Mezinárodní teologická komise, *Hledání univerzální etiky: nový pohled na přirozený zákon* (2009), č. 115 [*Dokumenty Mezinárodní teologické komise věnované morální teologii a etice*, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2010, s. 154].

27 Druhý vatikánský koncil, past. konstituce *Gaudium et spes* (7. prosince 1965), č. 26: in *AAS* 58 (1966), s. 1046 [*Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2002]; celá 1. kapitola první části této konstituce (č. 12–22) se věnuje „Důstojnosti lidské osoby“.

28 Druhý vatikánský koncil, deklarace *Dignitatis humanae* (7. prosince 1965), č. 1: in *AAS* 58 (1966), s. 929.

29 Tamtéž, č. 2.

spojeny, a dospělo k poznání, že důstojnost každého člověka je nezávislá na okolnostech.

II. CÍRKEV HLÁSÁ A PODPORUJE LIDSKOU DŮSTOJNOST A VYSTUPUJE JAKO JEJÍ GARANT

17. Církev hlásá stejnou důstojnost všech lidí bez ohledu na jejich životní stav a vlastnosti. Toto učení se opírá o trojici přesvědčení, která ve světle křesťanské víry dávají lidské důstojnosti nezměrnou hodnotu a posilují její vnitřní požadavky.

[A.] *Nesmazatelný Boží obraz*

18. Podle zjevení pramení důstojnost člověka především z lásky jeho Stvořitele, který mu vtiskl nesmazatelné rysy svého obrazu (srov. Gn 1,26) a vyzývá ho, aby ho poznával, miloval a žil ve smluvním vztahu s ním samým a v bratrství, spravedlnosti a míru se všemi ostatními muži a ženami. V této vizi se důstojnost nevztahuje pouze na duši, ale na člověka jako nedělitelnou jednotu, a je tedy vlastní i jeho tělu, které se svým způsobem podílí na tom, že je člověk Božím obrazem, a je také povoláno k účasti na slávě duše v božské blaženosti.

[B.] *Kristus pozvedá lidskou důstojnost*

19. Druhé přesvědčení vychází ze skutečnosti, že důstojnost lidské osoby se zjevila v plnosti, když Otec poslal svého Syna, který na sebe vzal lidskou existenci v celé její hloubce: „V tajemství vtělení potvrdil Boží Syn důstojnost těla a duše, které tvoří člověka.“³⁰ Ježíš Kristus se svým vtělením určitým způsobem spojil s každým člověkem. Tím potvrdil, že každý člověk má nevýslovnou důstojnost už jen proto, že patří do stejného lidského společenství, a že tuto důstojnost nemůže nikdy ztratit.³¹ Hlásáním, že Boží království patří chudým, po-

30 Kongregace pro nauku víry, instrukce *Dignitas personae* (8. září 2008), č. 7: in *AAS* 100 (2008), s. 863 [Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2009]. Srov. také sv. Irenej z Lyonu, *Adv. haer.* V, 16, 2: PG 7, 1167–1168.

31 Protože „svým vtělením se [Boží Syn] jistým způsobem spojil s každým člověkem“ (Druhý vatikánský koncil, past. konstituce *Gaudium et spes*, č. 22), důstojnost každého člověka v její plnosti nám zjevuje Kristus.

korným, opovrhovaným, trpícím na těle i na duchu; uzdravováním nejrůznějších nemocí a neduhů, dokonce i těch nejdramatičtějších, jako je malomocenství; potvrzením, že co se děje těmto lidem, děje se jemu, protože on je v těchto lidech přítomen, Ježíš zcela nově uznal důstojnost každého člověka, a zejména těch lidí, kteří byli označováni za „nehodné“. Tento nový princip v dějinách lidstva, podle něhož jsou lidé tím „hodnější“ úcty a lásky, čím jsou slabší, ubožejší, a když trpí, dokonce až do té míry, že ztrácejí samotnou lidskou „podobu“, změnil tvář světa. Dal rovněž vzniknout institucím, které se starají o lidi v nepříznivých podmínkách: opuštěné děti, sirotky, staré lidi, kteří zůstali sami, duševně nemocné, lidi s nevyčlelitelnými nemocemi nebo vážnými deformacemi, lidi žijící na ulici.

[C.] Povolání k plnosti důstojnosti

20. Třetí přesvědčení se týká konečného osudu člověka: po stvoření a vtělení nám Kristovo vzkříšení odhaluje další aspekt lidské důstojnosti. „Zvlášť významně je důstojnost člověka založena v jeho povolání ke společenství s Bohem,³² které má trvat věčně. Důstojnost lidského života je tedy spojena „nejen s jeho počátkem, s jeho původem v Bohu, ale také s jeho cílem, s jeho určením ke společenství s Bohem v poznání a lásce k němu. Ve světle této pravdy svatý Irenej rozpoznává a charakterizuje povýšení člověka: ‚slávou Boží‘ je jistě ‚živý člověk‘, ale ‚životem člověka je patření na Boha‘.³³

21. Církev proto věří a potvrzuje, že všichni lidé, stvoření k Božímu obrazu a jeho podobě a znovuzrození v Synu,³⁴ který se stal člověkem, byl ukřižován a vstal z mrtvých, jsou povoláni k růstu pod vlivem Duha Svatého, aby v tomtéž obrazu odráželi Otcovu slávu a měli účast

32 Druhý vatikánský koncil, past. konstituce *Gaudium et spes*, č. 19.

33 Sv. Jan Pavel II., encyklika *Evangelium vitae* (25. března 1995), č. 38: in *AAS* 87 (1995), s. 443 [Praha, Zvon 1995], kde se cituje sv. Irenej z Lyonu, *Adv. haer.*, IV, 20, 7: PG 7, 1037–1038. [Vlastní překlad.]

34 Kristus totiž dal pokřtěným novou důstojnost, důstojnost „Božích synů“: srov. *Katechismus katolické církve*, čl. 1213, 1265, 1270, 1279.

na věčném životě (srov. Jan 10,15-16; 17,22-24; 2 Kor 3,18; Ef 1,3-14). „Zjevení [...] vyjevuje důstojnost lidské osoby v její plně šíři.“³⁵

Závazek vůči vlastní svobodě

22. Ačkoli má každá lidská bytost od samého počátku své existence nezczitelnou a přirozenou důstojnost jako neodvolatelný dar, záleží na jejím svobodném a odpovědném rozhodnutí, zda ji plně vyjádří a projeví, nebo zda ji zastře. Někteří církevní otcové – například svatý Irenej nebo svatý Jan Damašský – začali rozlišovat mezi obrazem a podobou, jež jsou zmíněny v knize Genesis. To otevřelo cestu dynamickému pohledu na lidskou důstojnost: svobodě člověka je svěřen Boží obraz, aby pod vedením a působením Ducha Svatého rostla jeho podoba s Bohem a aby každý dosáhl své nejvyšší důstojnosti.³⁶ Každý člověk je totiž povolán k tomu, aby na existenciální a morální úrovni projevoval ontologický rozsah své důstojnosti v té míře, v jaké se svou vlastní svobodou zaměřuje na pravé dobro, když odpovídá na Boží lásku. Lidská osoba, jelikož je stvořena k Božímu obrazu, na jedné straně nikdy neztrácí svou důstojnost a nikdy nepřestává být *povolána* svobodně přijímat dobro. Na straně druhé se její důstojnost může natolik svobodně, dynamicky a postupně projevovat, růst a zrát, nakolik na toto dobro *odpovídá*. To znamená, že člověk musí také usilovat o to, aby dostal své důstojnosti. Lze pak pochopit, v jakém smyslu může hřích zranit a pošpinit lidskou důstojnost jako čin, který jí odporuje, ale zároveň nikdy nemůže vymazat skutečnost, že lidská bytost byla stvořena k obrazu Božímu. Víra tedy rozhodujícím způsobem přispívá k tomu, aby pomohla rozumu vnímat lidskou důstojnost a přijímat, upevňovat a objasňovat její základní rysy, jak zdůraznil Benedikt XVI: „Bez korektur poskytovaných náboženstvím může totiž také rozum padnout za oběť deformací, což se stává, když jej manipuluje ideologie nebo je aplikován pouze částečně, a to pak znemožňuje brát plně v úvahu důstojnost lidské osoby. Takové špatné zacházení s rozumem koneckonců umožnilo, aby vznikl obchod

35 Druhý vatikánský koncil, deklarace *Dignitatis humanae*, č. 9.

36 Srov. sv. Irenej y Lyonu, *Adv. haer.* V, 6, 1; V, 8, 1; V, 16, 2: PG 7, 1136–1138.1141–1142 a 1167–1168; sv. Jan Damašský, *De fide orth.* 2, 12: PG 94, 917–930.

s otroky a mnohá další sociální zla, v neposlední řadě pak totalitní ideologie 20. století.“³⁷

III. DŮSTOJNOST, ZÁKLAD LIDSKÝCH PRÁV A POVINNOSTÍ

23. Jak již připomněl papež František, „zásadě nezczizitelné důstojnosti člověka je v moderní kultuře nejbližší *Všeobecná deklarace lidských práv*, kterou sv. Jan Pavel II. označil za „milník dlouhé a svízelné cesty lidského rodu“ a za „jeden z nejvznešenějších výrazů lidského svědomí“.³⁸ Aby se zabránilo pokusům změnit nebo popřít hluboký význam této *Deklarace*, stojí za to připomenout některé základní principy, které je třeba vždy ctít.

[A.] *Bezpodmínečná úcta k lidské důstojnosti*

24. Za prvé, ačkoli se zvyšuje povědomí o problematice lidské důstojnosti, ohledně pojmu důstojnosti stále panuje mnoho nedorozumění, která zkreslují jeho význam. Někteří navrhují, že je lepší používat výraz „osobní důstojnost“ (a práva „osoby“) namísto výrazu „lidská důstojnost“ (a práva člověka), protože jako osobu chápou pouze „bytost schopnou přemýšlet“. V důsledku toho tvrdí, že důstojnost a práva jsou odvozeny od schopnosti poznání a svobody, kterou nejsou obdařeny všechny lidské bytosti. Osobní důstojnost by tak nemělo nenarozené dítě ani nesoběstačný starší člověk ani nikdo s mentálním postižením.³⁹ Církev naopak trvá na tom, že důstojnost každé lidské osoby, právě proto, že je jí vlastní, trvá „nezávisle na okolnostech“ a její uznání nemůže v žádném případě záviset na posouzení schopnosti člověka chápat a svobodně jednat. Jinak by důstojnost jako

37 Benedikt XVI., projev ve Westminster Hall (17. září 2010): in *Insegnamenti VI/2* (2011), 240. [*Přednáška v Řezně a další projevy*, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2011, s. 72.]

38 František, generální audience (12. srpna 2020): in *L'Osservatore Romano* (13. srpna 2020), 8, kde se cituje sv. Jan Pavel II., projev na valném shromáždění OSN (2. října 1979), 7 a projev na valném shromáždění OSN (5. října 1995), 2. [Český překlad převzat z <https://www.vaticannews.va/cs/papez/news/2020-08/uzdravit-svet-2-vira-a-lidska-dustojnost.html>.]

39 Srov. Kongregace pro nauku víry, instrukce *Dignitas personae* (8. září 2008), č. 8: in *AAS* 100 (2008), s. 863–864.

taková nebyla osobě vlastní, nezávislá na jejích podmínkách, a proto by si nezasloužila *bezpodmínečnou* úctu. Pouze uznáním důstojnosti, která je člověku vlastní a kterou nelze nikdy ztratit, je možné zaručit této kvalitě nedotknutelný a bezpečný základ. Bez ontologického odkazu by uznání lidské důstojnosti bylo vydáno napospas různým a svévolným hodnocením. Jedinou podmínkou, aby bylo možné hovořit o důstojnosti vlastní osobě, je tedy příslušnost k lidskému druhu, přičemž platí, že „práva osoby jsou lidskými právy“.⁴⁰

[B.] Objektivní měřítko pro lidskou svobodu

25. Za druhé, pojem lidské důstojnosti se také někdy zneužívá k ospravedlnění svévolného nárůstu nových práv. Mnohá z nich však jsou často v rozporu s těmi původně definovanými a nezřídka stojí v protikladu k základnímu právu na život,⁴¹ jako by měla být zaručena možnost vyjádřit a realizovat každou individuální preferenci nebo subjektivní přání. Důstojnost je pak ztotožňována s izolovanou a individualistickou svobodou, která si nárokuje vnucovat jako „práva“, garantovaná a financovaná společenstvím, určitá přání a určité sklony, které jsou subjektivní. Lidskou důstojnost však nelze založit na pouhých individuálních standardech ani ji ztotožnit pouze s psychofyzickou pohodou jednotlivce. Obrana lidské důstojnosti se naopak zakládá na konstitutivních požadavcích lidské přirozenosti, které nezávisí ani na individuální svévoli, ani na společenském uznání. Povinnosti, které vyplývají z uznání důstojnosti druhého, a odpovídající práva, která z ní pramení, mají proto konkrétní a objektivní obsah, který vychází ze společné lidské přirozenosti. Bez tohoto objektivního měřítka je pojem důstojnosti ve skutečnosti vystaven naprosté libovůli a nejrůznějším mocenským zájmům.

40 Mezinárodní teologická komise, *Náboženská svoboda jako dobro pro všechny* (2019), č. 38 [Praha, Karmelitánské nakladatelství 2021 (pdf), s. 68].

41 Srov. František, promluva k členům diplomatického sboru akreditovaným u Svatého stolce u příležitosti předání novoročních pozdravů (8. ledna 2024): in *L'Osservatore Romano* (8. ledna 2024), s. 3.

26. Lidská důstojnost, nahlížená optikou *vztahového* charakteru osoby, pomáhá překonat reduktivní přístup autoreferenční a individualistické svobody, která si nárokuje vytváření vlastních hodnot bez ohledu na objektivní normy dobra a vztah k ostatním živým bytostem. Stále častěji totiž hrozí, že se lidská důstojnost omezí na schopnost rozhodovat o sobě a svém osudu podle vlastního uvážení, nezávisle na osudu druhých, bez ohledu na příslušnost k lidskému společenství. Při tomto chybném chápání svobody se vzájemné uznání povinností a práv, které nám umožňuje starat se jeden o druhého, stává nemožným. Ve skutečnosti, jak připomíná svatý Jan Pavel II., svoboda „má sloužit osobě a naplnění smyslu její existence skrze sebedarování a přijetí druhého. Když však je svoboda chápána individualisticky jako něco absolutního, je zbavena svého původního obsahu a popírá své poslání a svou důstojnost.“⁴²

27. Důstojnost člověka tedy zahrnuje i schopnost převzít závazky vůči druhým, která je vlastní samotné lidské přirozenosti.

28. Rozdíl mezi člověkem a ostatními živými tvory, který vyniká díky pojmu důstojnosti, nás nesmí vést k tomu, abychom zapomněli na dobro ostatních stvoření, která existují nejen proto, aby sloužila člověku, ale mají také svou vlastní hodnotu. Existují tedy jako dary, které mu byly svěřeny, aby je opatroval a kultivoval. Ačkoli je tedy pojem důstojnosti vyhrazen člověku, je třeba zároveň potvrdit stvořenou dobrotu ostatního tvorstva. Jak zdůrazňuje papež František: „Právě pro svoji jedinečnou důstojnost a pro to, že je obdařena inteligencí, je lidská bytost povolána respektovat stvoření s jeho vnitřními zákony [...]: „Každý tvor je svým vlastním způsobem dobrý a dokonalý [...] Různí tvorové, které Bůh chtěl v jejich vlastním bytí, jsou každý svým způsobem odleskem nekonečné Boží moudrosti a dobroty. Proto každý člověk, aby se vyhnul nezřízenému užívání věcí, [...] má

42

Sv. Jan Pavel II., encyklika *Evangelium vitae* (25. března 1995), č. 19: in *AAS* 87 (1995), s. 422 [Praha, Zvon 1995; překlad upraven].

respektovat dobrotu, jež je každému stvoření vlastní.“⁴³ Navíc „dnes jsme však nuceni připustit, že lze zastávat pouze ‚situovaný antropocentrismus‘. To znamená uznat, že lidský život nelze bez ostatních tvorů pochopit ani udržet“.⁴⁴ Z tohoto pohledu „pro nás není irelevantní, že mnohé druhy vymírají a že klimatická krize ohrožuje životy tolika tvorů.“⁴⁵ K důstojnosti člověka patří, aby pečoval o životní prostředí a bral zvláštní ohled na lidskou ekologii, která chrání jeho vlastní existenci.

Osvobození člověka od negativních vlivů v morální a sociální oblasti

29. Tyto základní předpoklady, jakkoli jsou nezbytné, nestačí k zajištění rozvoje člověka v souladu s jeho důstojností. I když „Bůh stvořil člověka jako rozumovou bytost a udělil mu důstojnost osoby vybavené iniciativností a schopností ovládat své skutky“⁴⁶ s ohledem na dobro, svobodná vůle často dává přednost zlu před dobrem. Proto je třeba lidskou svobodu opět osvobodit. Svatý Pavel v listu Galaťanům, kde potvrzuje „svobodu, ke které nás osvobodil Kristus“ (Gal 5,1), připomíná úkol vlastní každému křesťanovi, na jehož bedrech spočívá odpovědnost za osvobození, která se vztahuje na celý svět (srov. Řím 8,19nn). Je to osvobození, které vychází ze srdcí jednotlivců, aby se šířilo a projevovalo svou polidšťující sílu ve všech vztazích.

30. Svoboda je nádherný Boží dar. I když nás Bůh přitahuje svou milostí, činí tak způsobem, který nikdy neruší naši svobodu. Bylo by proto velkým omylem myslet si, že daleko od Boha a jeho pomoci můžeme být svobodnější a budeme se cítit důstojněji. Naše svoboda oddělená od svého Stvořitele může jen slábnout a temnět. Totéž se děje, pokud si svoboda představuje sebe jako nezávislou na jakémkoli jiném měřítku, než je ona sama, a vnímá jakýkoli vztah k předchozí pravdě jako hrozbu. V důsledku toho se oslabí i úcta ke svobodě

43 František, encyklika *Laudato si'* (24. května 2015), č. 69: in *AAS* 107 (2015), 875 [Praha, Paulínky 2018], kde se cituje *Katechismus katolické církve*, čl. 339.

44 František, ap. exhortace *Laudate Deum*, č. 67.

45 Tamtéž, č. 63.

46 *Katechismus katolické církve*, čl. 1730.

a důstojnosti druhých. Papež Benedikt XVI. to vysvětluje následovně: „Vůle, která se považuje za naprosto neschopnou hledat pravdu a dobro, nemá ke svému konání objektivní důvody ani motivy, ale jen takové, jež vyžadují její momentální a náhodné zájmy; nemá vlastní ‚identitu‘, kterou by chránila a vytvářela prostřednictvím skutečně svobodných a vědomých rozhodnutí. Nemůže tedy vyžadovat úctu ze strany jiných ‚vůlí‘, které jsou také odděleny od svého nejhlubšího bytí, a proto se mohou dožadovat jiných ‚odůvodnění‘, nebo dokonce žádného ‚odůvodnění‘. Iluze, že v morálním relativismu najdeme klíč k pokojnému soužití, je ve skutečnosti počátkem rozdělení a negace důstojnosti lidských bytostí.“⁴⁷

31. Bylo by navíc nerealistické tvrdit, že jde o abstraktní svobodu, která není ničím podmíněna, neexistuje pro ni žádný kontext ani omezení. Naopak „správné uplatňování osobní svobody vyžaduje přesné ekonomické, společenské, právní a kulturní podmínky“⁴⁸ které často zůstávají nenaplněny. V tomto smyslu můžeme říci, že někteří se těší větší „svobodě“ než jiní. Papež František se nad tímto bodem zvláště pozastavil: „Někteří lidé se narodili do ekonomicky stabilních rodin, dostává se jim dobré výchovy, jsou dobře živení nebo mají přirozeně velké talenty. Ti určitě nebudou potřebovat aktivní stát: pro ně bude jen důležité, aby měli svobodu. Stejně pravidlo nelze pochopitelně aplikovat na lidi s postižením, na někoho, kdo se narodil v krajní chudobě, komu schází dobrá výchova nebo kdo se stěží dostane k adekvátní zdravotní péči. Jestliže je společnost řízena prvořadě podle kritérií tržní svobody a výkonnosti, není v ní pro takové osoby místo a bratrství zůstane jen dalším mlhavým ideálem.“⁴⁹ Proto je zásadní pochopit, že „osvobození od projevů nespravedlnosti představuje pokrok ve věci svobody člověka a lidské důstojnost“⁵⁰ na

47 Benedikt XVI., poselství u příležitosti slavení 44. světového dne míru (1. ledna 2011), č. 3: in *Insegnamenti* VI/2 (2011), 979 [*Acta České biskupské konference* (2011), č. 6, s. 15–16.]

48 Papežská rada pro spravedlnost a mír, *Kompendium sociální nauky církve*, č. 137 [Kostelní Vydrří, Karmelitánské nakladatelství 2008].

49 František, encyklika *Fratelli tutti*, č. 109.

50 Papežská rada pro spravedlnost a mír, *Kompendium sociální nauky církve*, č. 137 [vlastní překlad].

všech úrovních a ve všech souvislostech lidského konání. Aby bylo možné dosáhnout skutečné svobody, „musíme lidskou důstojnost opět postavit do středu a na tomto pilíři vybudovat potřebné alternativní společenské struktury“.⁵¹ Podobně je svoboda často zastřena mnoha psychologickými, historickými, sociálními, výchovnými a kulturními omezeními. Reálnou a historickou svobodu je vždy třeba „osvobodit“. A je nutné znovu potvrdit i základní právo na náboženskou svobodu.

32. Současně je zřejmé, že v lidských dějinách dochází k pokroku v chápání důstojnosti a svobody osob, který se neobejde bez stínů a nebezpečí úpadku. Svědčí o tom rostoucí snaha – také pod vlivem křesťanství, které ustavičně působí i ve stále více sekularizovaných společnostech jako kvas – o vymýcení rasismu, otroctví a marginalizace žen, dětí, nemocných a postižených. Tato náročná cesta však ještě zdaleka není u konce.

IV. NĚKTERÁ ZÁVAŽNÁ PORUŠENÍ LIDSKÉ DŮSTOJNOSTI

33. Ve světle dosavadních úvah o ústředním významu lidské důstojnosti se tato poslední část deklarace zabývá některými konkrétními a závažnými případy jejího porušování. Činí tak v duchu církevního magisteria, který našel plné vyjádření v učení nedávných papežů, jak již bylo zmíněno. Například papež František nikdy neopomene připomenout úctu k lidské důstojnosti: „Každý člověk má právo žít důstojně a plně se rozvíjet; toto základní právo nesmí být upíráno v žádné zemi. Toto právo má každý člověk i tehdy, když je neproduktivní nebo když se narodil s omezeními nebo jimi byl postižen během života: nezbavuje ho to důstojnosti lidské osoby, důstojnosti založené ne na okolnostech, ale na vnitřní hodnotě jeho bytí. Dokud je tento základní princip popírán, nelze do budoucna počítat s bratrstvím ani s přežitím lidstva.“⁵² Zároveň však nepřestává poukazovat na konkrétní porušování lidské důstojnosti v naší době a vyzývat všechny k ráznému přijetí odpovědnosti a aktivnímu nasazení.

51 František, projev k účastníkům Světového setkání občanských hnutí (28. října 2014): in *AAS* 106 (2014), s. 858.

52 František, encyklika *Fratelli tutti*, č. 107.

34. Chceme-li poukázat na některá z mnoha závažných porušení lidské důstojnosti v současném světě, můžeme si připomenout, co v tomto ohledu učil 2. vatikánský koncil. Je třeba uznat, že proti lidské důstojnosti se staví „všechno, co je přímo proti životu, jako vraždy všeho druhu, genocidy, potraty, eutanazie i dobrovolná sebevražda“.⁵³ Naši důstojnost také zasahuje, „cokoli porušuje nedotknutelnost lidské osoby, jako mrzačení, tělesné nebo duševní mučení, pokusy o psychické násilí“.⁵⁴ A konečně vše, „co uráží lidskou důstojnost, jako nelidské životní podmínky, svévolné věznění, deportace, otroctví, prostituce, obchod se ženami a s mladistvými; a také hanebné podmínky práce, když je s dělníky zacházeno jako s pouhými výrobními prostředky, a ne jako se svobodnými a odpovědnými osobami“.⁵⁵ Zde je nutné zmínit také trest smrti:⁵⁶ i ten porušuje nezcizitelnou důstojnost každé lidské osoby, jež nezávisí na okolnostech. Je třeba naopak uznat, že „rozhodné odmítnutí trestu smrti ukazuje, v jakém rozsahu je možno uznávat nezcizitelnou důstojnost každého člověka a připustit, že má ve světě své místo. Jestliže ji totiž neupírám ani tomu nejhoršímu zločinci, neupírám ji nikomu. Chci dát každému možnost dělit se o tuto planetu se mnou bez ohledu na vše, co nás rozděluje.“⁵⁷ Zdá se také vhodné znovu připomenout důstojnost vězňů, kteří jsou často nuceni žít v nelidských podmínkách. Závěrem je třeba zdůraznit, že rovněž mučení je zcela v rozporu s důstojností, která přísluší každému člověku i v případě, že se dopustil závažných trestných činů.

35. Aníž bychom si činili nárok na vyčerpávající výčet, upozorňujeme v následujícím textu na některá závažná porušení lidské důstojnosti, která jsou obzvláště aktuální.

53 Druhý vatikánský koncil, past. konstituce *Gaudium et spes*, č. 27.

54 Tamtéž.

55 Tamtéž.

56 Srov. *Katechismus katolické církve*, nové znění čl. 2267 [*Acta České biskupské konference* (2020), č. 15, s. 244], a Kongregace pro nauku víry, *Dopis biskupům k novému znění č. 2267 Katechismu katolické církve o trestu smrti* (1. srpna 2018), č. 7–8.

57 František, encyklika *Fratelli tutti*, č. 269.

36. Jedním z jevů, které významně přispívají k popírání důstojnosti mnoha lidí, je extrémní chudoba spojená s nerovnoměrným rozdělením bohatství. Jak upozornil již svatý Jan Pavel II.: „Jedna z největších nespravedlností současného světa záleží v tom, že poměrně *málo* lidí vlastní mnoho, a *mnoho* lidí nevlastní skoro nic. Je to nespravedlnost vyplývající ze špatného rozdělování statků a služeb, původně určených pro všechny.“⁵⁸ Navíc by bylo iluzorní dělat paušální rozdíly mezi „bohatými“ a „chudými“ zeměmi. Už Benedikt XVI. totiž uznal: „Světové bohatství v absolutních číslech roste, ale nerovnosti se zvětšují. V bohatých zemích upadají do chudoby nové společenské vrstvy a vznikají tu nové formy chudoby. V chudších oblastech se některé skupiny těší z marnotratného a na konzum orientovaného ‚nadměrného rozvoje‘, který nepřipustně kontrastuje s přetrvávající nelidskou bídou. Pokračuje ‚skandál do očí bijících nerovností‘.“⁵⁹ Důstojnost chudých je popírána dvojnásob, a to jak kvůli nedostatku prostředků k uspokojení jejich základních potřeb, tak kvůli lhotejnosti, s níž se k nim chovají ti, kdo žijí vedle nich.

37. Z tohoto důvodu musíme spolu s papežem Františkem konstatovat: „Vzrostlo bohatství, ale ne rovným způsobem, a tak ‚se objevují nové formy chudoby‘. Tvrzení, že moderní svět snížil chudobu, se zakládá na poměrování chudoby kritérii z minulosti, která ale neodpovídají současné realitě.“⁶⁰ V důsledku toho může šíření chudoby nabývat ‚rozličných forem, jako je například obsesivní snaha snižovat mzdové náklady, aniž bychom si uvědomovali, jaké závažné důsledky to může mít, protože nezaměstnanost, kterou to přímo způsobí, vede

58 Sv. Jan Pavel II., encyklika *Sollicitudo rei socialis* (30. prosince 1987), č. 28: in *AAS* 80 (1988), s. 549 [*Sociální encykliky (1891–1991)*, Praha, Zvon 1996].

59 Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate* (29. června 2009), č. 22: in *AAS* 101 (2009), s. 657 [Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2009; mírně upraveno], kde se cituje sv. Pavel VI., encyklika *Populorum progressio* (26. března 1967), č. 9: in *AAS* 59 (1967), s. 261–262.

60 František, encyklika *Fratelli tutti*, č. 21, kde se cituje BENEDIKT XVI., encyklika *Caritas in veritate* (29. června 2009), č. 22: in *AAS* 101 (2009), s. 657.

k narůstání chudoby“.⁶¹ Kromě těchto „ničivých účinků nadvlády peněz“⁶² je třeba zmínit, že „není horší chudoba než ta, která připravuje člověka o práci a o důstojnost práce“.⁶³ Pokud se navíc někteří lidé narodí v zemi nebo rodině, kde mají méně příležitostí k rozvoji, měli bychom uznat, že je to v rozporu s jejich důstojností, která je naprosto stejná jako u lidí narozených v bohaté rodině nebo zemi. Za tuto do očí bijící nerovnost neseme odpovědnost všichni, i když v různé míře.

Válka

38. Další tragédií, která popírá lidskou důstojnost, je válka, a to dnes stejně jako v každé době: „Války, teroristické útoky, rasové a náboženské pronásledování a mnoho další svévole vůči lidské důstojnosti [...] se bolestně rozmnožily v mnohých oblastech světa natolik, že nesou rysy něčeho, co lze nazvat ‚třetí světovou válkou vedenou po kouskách‘.“⁶⁴ Válka se svými ničivými a bolestnými následky útočí na lidskou důstojnost v krátkodobém i dlouhodobém horizontu: „Ačkoli potvrzujeme nezczitelné právo na sebeobranu a povinnost chránit ty, jejichž existence je ohrožena, musíme připustit, že válka je vždy ‚porážkou lidskosti‘. Žádná válka nestojí za slzy matky, která viděla své dítě zmrzačené nebo mrtvé. Žádná válka nestojí za ztrátu života, byť jen jediného člověka, posvátné bytosti, stvořené k obrazu a podobě Stvořitele. Žádná válka nestojí za zamoření našeho domova společného všem. A žádná válka nestojí za zoufalství těch, kteří jsou nuceni opustit svou vlast a jsou v jediném okamžiku připraveni o svůj domov a o všechny rodinné, přátelské, sociální a kulturní vazby, které byly budovány někdy i po celé generace.“⁶⁵ Všechny války už jen tím, že jsou v rozporu s lidskou důstojností, jsou „konflikty, které problémy

61 Tamtéž, č. 20. Srov. také „Modlitba ke Stvořiteli“ na konci této encykliky.

62 Tamtéž, č. 116, kde se cituje František, projev k účastníkům Světového setkání občanských hnutí (28. října 2014): in *AAS* 106 (2014), s. 851–852.

63 Tamtéž, č. 162, kde se cituje František, promluva ke členům diplomatického sboru akreditovaným u Svatého stolce (12. ledna 2015): in *AAS* 107 (2015), s. 165.

64 Tamtéž, č. 25, kde se cituje František, poselství k 49. Světovému dni míru (1. ledna 2016): in *AAS* 108 (2016), s. 49.

65 František, poselství účastníkům 6. ročníku „Forum de Paris sur la Paix“ (10. listopadu 2023): in *L'Osservatore Romano* (10. listopadu 2023),

nevyřeší, ale naopak je prohloubí“.⁶⁶ To je ještě závažnější v naší době, kdy se stalo běžným, že mimo bojiště umírá mnoho nevinných civilistů.

39. Proto ani dnes církve nemůže jednat jinak než přijmout za svá slova papežů, když společně se svatým Pavlem VI. opakuje: „*Jamais plus la guerre, jamais plus la guerre!*“⁶⁷ a spolu se svatým Janem Pavlem II. žádá „všechny ve jménu Boha i člověka: Nezabíjejte! Nepřipravujte lidem ničení a vyhlazování! Myslete na své bratry a sestry, kteří trpí hladem a nouzí! Mějte v úctě důstojnost a svobodu každého člověka!“⁶⁸ Právě v naší době je to volání církve a celého lidstva. Konečně papež František zdůrazňuje: „Už tedy nemůžeme přemýšlet o válce jako o řešení. Vzhledem k této skutečnosti je dnes velmi nesnadné dovolávat se rozumových kritérií vypracovaných v dřívějších staletích a mluvit o možnosti ‚spravedlivé války‘. Už nikdy válku!“⁶⁹ Protože lidstvo často upadá do stejných omylů jako v minulosti, „k budování míru je třeba vystoupit z logiky legitimacy války“.⁷⁰ Úzký vztah, který existuje mezi vírou a lidskou důstojností, činí neslučitelným, aby se válka zakládala na náboženském přesvědčení: „Ti, kdo se dovolávají Božího jména, aby ospravedlnili terorismus, násilí a válku, nejdou Boží cestou: válka ve jménu náboženství je válkou proti samotnému náboženství.“⁷¹

s. 7, kde se cituje František, generální audience (23. března 2022): in *L'Osservatore Romano* (23. března 2022), s. 3.

66 František, projev ke konferenci smluvních stran Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (COP 28) (2. prosince 2023): in *L'Osservatore Romano* (2. prosince 2023), s. 2.

67 [Už nikdy válku, už nikdy válku!] Srov. SV. PAVEL VI., projev k OSN (4. října 1965): in *AAS* 57 (1965), s. 881.

68 Sv. Jan Pavel II., encyklika *Redemptor hominis* (4. března 1979), č. 16: in *AAS* 71 (1979), s. 295 [Praha, Zvon 1996].

69 František, encyklika *Fratelli tutti*, č. 258.

70 František, projev k Radě bezpečnosti OSN (14. června 2023): in *L'Osservatore Romano* (15. června 2023), s. 8.

71 František, promluva u příležitosti Světového dne modliteb za mír (20. září 2016): in *L'Osservatore Romano* (22. září 2016), s. 5.

Utrpení migrantů

40. Migrantů patří mezi první oběti hned několika forem chudoby. Nejenže je jim v jejich vlastních zemích upírána důstojnost,⁷² ale ohroženy jsou i jejich životy, protože již nemají prostředky na založení rodiny, na práci ani na obživu.⁷³ Jakmile dorazí do zemí, které by je měly být schopny přijmout, „na migranty se hledí, jako by neměli právo podílet se na životě společnosti jako ostatní lidé, a zapomíná se na to, že mají stejnou důstojnost jako každý jiný člověk. [...] Nikdo nebude jistě nikdy otevřeně popírat, že jsou to lidé, ale v praxi můžeme svými rozhodnutími a způsobem, jak s nimi zacházíme, dávat najevo, že je považujeme za méně hodnotné, méně důležité, méně lidské.“⁷⁴ Je proto třeba vždy naléhavě připomínat: „Každý migrant je lidskou osobou, která sama o sobě má nezcizitelná základní práva, jež musí respektovat všichni a za všech okolností.“⁷⁵ Jejich přijetí je důležitým a výmluvným způsobem obrany skutečnosti, že „každý člověk bez ohledu na svůj původ, rasu nebo náboženství má nezcizitelnou důstojnost“.⁷⁶

Obchodování s lidmi

41. Mezi závažná porušení lidské důstojnosti je třeba počítat i obchodování s lidmi.⁷⁷ Není ničím novým, ale jeho nárůst nabývá

72 František, encyklika *Fratelli tutti*, č. 38: „Z toho důvodu „je také třeba znovu zdůraznit právo neemigrovat, to znamená, mít podmínky k setrvání ve své vlasti;“ kde se cituje Benedikt XVI., poselství k 99. Světovému dni migrantů a uprchlíků (12. října 2012): in *AAS* 104 (2012), s. 908.

73 Srov. František, encyklika *Fratelli tutti*, č. 39.

74 Tamtéž, č. 39.

75 Benedikt XVI., encyklika *Caritas in veritate* (29. června 2009), č. 62: in *AAS* 101 (2009), s. 697 [Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2009].

76 František, encyklika *Fratelli tutti*, č. 39.

77 Zde může být užitečné připomenout prohlášení Pavla III. o důstojnosti lidí nacházejících se v zemích „Nového světa“ v bule *Pastorale officium* (29. května 1537), kde pod trestem exkomunikace prohlašuje, že obyvatelé těchto území, „i když jsou mimo lůno církve, [...] nemají být zbavováni svobody nebo panství nad svými věcmi, neboť jsou lidmi, a proto jsou schopni víry a spásy“ („licet extra gremium Ecclesiae existant, non tamen sua libertate, aut rerum suarum dominio [...] privandos esse, et cum homines, ideoque fidei et salutis capaces sint“): DH 1495.

tragických rozměrů, které jsou všem na očích, a proto jej papež František odsoudil zvláště důrazně: „Opakuji, že ‚obchodování s lidmi‘ je zavrženíhodná činnost, ostuda pro naše společnosti, které si říkají civilizované! Využívatelé a klienti na všech úrovních by si měli vážně zpytovat svědomí před sebou samými i před Bohem! Církev dnes znovu důrazně apeluje na to, aby byla vždy chráněna důstojnost a ústřední postavení každé osoby a aby byla respektována základní práva, jak zdůrazňuje ve své sociální nauce, práva, která požaduje rozšířit všude tam, kde se neuznávají, na miliony mužů a žen na všech kontinentech. Ve světě, kde se hodně mluví o právech, je často lidská důstojnost ve skutečnosti pošlapávána! Ve světě, kde se hodně mluví o právech, se zdá, že jediným, kdo je má, jsou peníze.“⁷⁸

42. Z těchto důvodů nesmí církev ani lidstvo rezignovat na boj proti jevům, jako je „obchod s lidskými orgány a tkáněmi, sexuální vykořisťování dětí a dívek, otrocká práce včetně prostituce, obchod s drogami a zbraněmi, terorismus a mezinárodní organizovaný zločin. Tyto situace jsou natolik závažné a zahrnují tolik nevinných životů, že se musíme vyhnout pokušení prázdné rétoriky, jež by ukonejšila naše svědomí. Musíme dbát na to, aby naše instituce byly v boji proti všem těmto pohromám skutečně účinné.“⁷⁹ Tváří v tvář tak rozmanitým a brutálním formám popírání lidské důstojnosti je třeba si stále více uvědomovat, že „obchodování s lidmi je zločinem proti lidskosti“.⁸⁰ Ve své podstatě popírá lidskou důstojnost přinejmenším dvěma způsoby: „Obchodování s lidmi znetvořuje lidskost oběti, uráží její svobodu a důstojnost. Zároveň však dehumanizuje ty, kteří jej provádějí.“⁸¹

78 František, promluva k účastníkům plenárního zasedání Papežské rady pro pastorační migrantů a lidí mimo domov (24. května 2013): in *AAS* 105 (2013), s. 470–471.

79 František, projev k Organizaci spojených národů, New York (25. září 2015): in *AAS* 107 (2015), s. 1039.

80 František, promluva ke skupině velvyslanců u příležitosti předání jejich pověřovacích listin (12. prosince 2013): in *L'Osservatore Romano* (13. prosince 2013), s. 8.

81 František, projev k účastníkům mezinárodní konference o obchodování s lidmi (11. dubna 2019): in *AAS* 111 (2019), s. 700.

Sexuální zneužívání

43. Hluboká důstojnost, která je vlastní každému člověku jako celku zahrnujícímu duši i tělo, nám také umožňuje pochopit, proč každé sexuální zneužití zanechává v srdci oběti hluboké jizvy: oběť se ve skutečnosti cítí zraněna ve své lidské důstojnosti. Jedná se o „utrpení, které může trvat celý život a které nemůže napravit žádné pokání. Tento jev je ve společnosti velmi rozšířený. Týká se však také církve a představuje vážnou překážku jejího poslání.“⁸² Proto se církev neúnavně snaží skoncovat se všemi formami zneužívání, počínaje těmi uvnitř ní.

Násilí na ženách

44. Násilí na ženách je celosvětový skandál, který si získává stále více pozornosti. Zatímco se rovná důstojnost žen slovně uznává, v některých zemích jsou nerovné podmínky mezi ženami a muži velmi vážné. I v těch nejvíce rozvinutých a demokratických zemích svědčí konkrétní sociální realita o tom, že se ženám často nepřiznává stejná důstojnost jako mužům. Papež František tuto skutečnost zdůrazňuje, když uvádí, že „uspořádání společností v celém světě má dosud daleko k tomu, aby byla ženám jasně přiznána stejná důstojnost a práva jako mužům. Něco říkáme slovy, ale naše rozhodnutí a skutečnost mluví jinak. Například ‚dvojnásobně ubohé jsou ženy, které trpí v situacích vyloučení, špatného zacházení a násilí, protože mají často méně možností hájit svá práva‘.“⁸³

45. Již svatý Jan Pavel II. uznal, že „je třeba ještě mnoho vykonat, aby byla zcela překonána diskriminace žen a matek. Je nezbytné všude dosáhnout *opravdové rovnoprávnosti* žen, tedy rovnosti v odměňování za stejnou práci, ochrany pracující matky, spravedlivého postupu v kariéře, rovnosti mezi manžely v rodinném právu, uznání všeho, co je spojeno s právy a povinnostmi občana v demokratickém

82 *Závěrečný dokument 15. řádného generálního shromáždění biskupské synody* (27. října 2018), č. 29.

83 František, encyklika *Fratelli tutti*, č. 23, kde se cituje František, ap. exhortace *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), č. 212: in *AAS* 105 (2013), s. 1108.

systému.“⁸⁴ Nerovnosti v těchto oblastech představují různé formy násilí. Připomněl také: „Je na čase rozhodně odsoudit všechny formy *sexuálního násilí*, jejichž objektem jsou často ženy, a vytvářet vhodné zákonné prostředky k jejich ochraně. Ve jménu úcty k osobě musíme současně pranýřovat obecně rozšířenou hédonistickou a prodejnou kulturu, která podporuje systematické vykořisťování sexuality tím, že uvádí i velmi mladá děvčata do mravně zkaženého prostředí, aby zde prodávala své tělo.“⁸⁵ Jak můžeme nezmínit mezi formami násilí páchaného na ženách nucení k potratu, které postihuje matku i dítě, často kvůli uspokojení sobectví mužů? A jak bychom mohli nezmínit také mnohoženství, které – jak připomíná *Katechismus katolické církve* – je v rozporu s rovnou důstojností žen a mužů a v protikladu s „manželskou láskou, jež je jediná a výlučná“?⁸⁶

46. V tomto kontextu násilí na ženách nelze dostatečně odsoudit fenomén vražd žen. V tomto směru musí být závazek celého mezinárodního společenství pevný a konkrétní, jak zopakoval papež František: „Láska k Marii pomáhá osvojit si postoj uznání a vděčnosti vůči ženě, vůči našim matkám a babičkám, které jsou oporou života našich měst. Takřka ve stálém mlčení nesou dál život. Je to ticho a síla naděje. Děkuji za vaše svědectví! [...] Ale při pohledu na matky a babičky vás chci vyzvat k boji proti metle, jež doléhá na náš americký kontinent a kterou představují četné případy vražd žen. A mnoho násilí v různých formách se skrývá za zdmi domovů. Vybízím vás k boji proti tomuto zdroji utrpení a žádám vás o prosazování legislativy a kultury odmítání veškerých forem násilí.“⁸⁷

84 Sv. Jan Pavel II., *List ženám* (29. června 1995), č. 4: in *Insegnamenti XVIII/1* (1997), 1874 [*Enchiridion dokumentů církve o manželství, rodině a důstojnosti lidského života II.* (ed. Karel Skočovský), Brno, Akademie kanonického práva 2019, s. 280].

85 Tamtéž, č. 5 [mírně upraveno].

86 *Katechismus katolické církve*, čl. 1645.

87 František, promluva při mariánské pobožnosti – Virgen De La Puerta (20. ledna 2018): in *AAS* 110 (2018), s. 329.

Potraty

47. Církev nikdy nepřestane připomínat, že „důstojnost každého člověka má přirozenou povahu a platí od okamžiku početí až do přirozené smrti. Právě potvrzení této důstojnosti je neodmyslitelným předpokladem ochrany osobní a společenské existence a také nezbytnou podmínkou pro uskutečnění bratrství a sociálního přátelství mezi všemi národy na zemi.“⁸⁸ Na základě této nedotknutelné hodnoty lidského života se církevní magisterium vždy vyslovovalo proti potratu. V této souvislosti svatý Jan Pavel II. píše: „Mezi všemi zločiny, které může člověk páchat proti životu, má právě úmyslný potrat zvláštní znaky, které z něho činí přestoupení zvláště závažné a opovržením hodné. [...] Dnes však se ve svědomí mnoha lidí chápání závažnosti tohoto zla pomalu zastírá. To, že v myšlení lidí, jejich chování i zákonech je potrat akceptován, je výmluvným dokladem velmi nebezpečné morální krize, z které pramení stále obtížnější rozlišování toho, co je dobro a co zlo, a to i v případech, že se jedná o základní právo na život. V této tak těžké situaci je nyní třeba více než jindy vůle k odvaze pohlédnout pravdě do očí a nazývat věci pravými jmény, nedělat jakkoli výhodné kompromisy a nepokoušet se klamat sami sebe. O stejné věci hovoří i nyní ostrá výtku proroka: ‚Běda těm, kdo nazývají zlo dobrem a dobro zlem, kdo považují tmu za světlo a světlo za tmu‘ (Iz 5,20). Také v případě potratu se dnes setkáváme s jakýmsi dvojnásobným vyjadřováním, jako je např. ‚přerušeni těhotenství‘, které směřuje k tomu, aby se skryla pravdivá podstata věci a ve vědomí lidí zmenšila její závažnost. Již tento způsob vyjadřování je zároveň znamením znepokojeného svědomí. A přece žádné slovo nemůže změnit pravdu o věci: *úmyslný potrat, jakkoliv provedený, je vědomé a dobrovolné přímé zabití člověka v prvních okamžicích jeho života, v období mezi jeho početím a narozením.*“⁸⁹ Nenarozené děti jsou tak

88 František, promluva k účastníkům plenárního shromáždění Kongregace pro nauku víry (21. ledna 2022): in *L'Osservatore Romano* (21. ledna 2022), s. 8.

89 Sv. Jan Pavel II., encyklika *Evangelium vitae* (25. března 1995), 58: in *AAS* 87 (1995), s. 466–467 [Praha, Zvon 1995]. K tématu úcty, která náleží lidským embryím, viz Kongregace pro nauku víry, instrukce *Donum vitae* (22. února 1987): „Udržování lidských zárodků při životě *in vivo* nebo *in*

„ti nejbezbrannější a nejnevinnější. Nakládá se s nimi dle naprosté libovůle, takže jsou zbavovány lidské důstojnosti, přicházejí o život, a prosazují se zákony, které jejich ochranu dopředu znemožňují.“⁹⁰ Proto je třeba i v dnešní době s veškerou silou a jasností potvrdit, že „tato obrana rodičího se života se vnitřně pojí s obhajobou jakéhokoli lidského práva. Vychází z přesvědčení, že lidská bytost je vždy posvátná a nedotknutelná v jakékoli situaci a v každé fázi svého vývoje. Je cílem sama o sobě, a nikdy ne prostředkem k řešení jiných těžkostí. Zhroutí-li se toto přesvědčení, nezůstanou pevné ani trvalé základy obrany lidských práv, a ony tak budou vystaveny nahodilým a střídajícím se konvencím mocných. Již rozum sám postačuje k uznání nezczitelné hodnoty lidského života, nicméně pokud ho nahlížíme také vírou, „každé porušování lidské důstojnosti volá k Bohu o pomstu a je třeba je pokládat za urážku Stvořitele člověka.“⁹¹ Na tomto místě si zaslouží připomenout velkorysé a odvážné nasazení svaté Terezy z Kalkaty při obraně každého počatého života.

Náhradní mateřství

48. Církev se také staví proti praxi náhradního mateřství, při níž se dítě, které má nesmírnou hodnotu, stává pouhým předmětem. V tomto ohledu jsou slova papeže Františka naprosto jasná: „Cesta míru vyžaduje úctu k životu, ke každému lidskému životu, počínaje životem nenarozeného dítěte v matčině lůně, který nesmí být potlačován ani se nesmí stát předmětem obchodu. V tomto ohledu považují praxi tzv. náhradního mateřství, která vážně uráží důstojnost ženy a dítěte, za zavrženíhodnou. Je založena na zneužití situace hmotné nouze dané matky. Dítě je vždy darem a nikdy nesmí být předmětem smlouvy. Vyzývám proto mezinárodní společenství, aby se zavázalo k všeobecnému zákazu této praxe.“⁹²

in vitro pro pokusné či obchodní účely je zcela v rozporu s lidskou důstojností“ (I, 4): in *AAS* 80 (1988), s. 82 [Brno, Hippokrates 2007].

90 František, ap. exhortace *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), č. 213: in *AAS* 105 (2013), s. 1108 [Praha, Paulínky 2014].

91 Tamtéž, kde se cituje sv. Jan Pavel II., ap. exhortace *Christifideles laici* (30. prosince 1988), č. 37: in *AAS* 81 (1989), s. 461.

92 FRANTIŠEK, promluva k členům diplomatického sboru akreditovaným u Svatého stolce u příležitosti předání novoročních pozdravů

49. Náhradní mateřství především porušuje důstojnost dítěte. Každé dítě totiž od okamžiku početí, narození a poté v době svého růstu jako chlapec nebo dívka, kdy se stává dospělým, disponuje nedotknutelnou důstojností, která se jasně projevuje, i když jedinečným a diferencovaným způsobem, v každé fázi jeho života. Vzhledem k této nezcizitelné důstojnosti má dítě právo na plně lidský (nikoli uměle vyvolaný) počátek a na to, aby přijalo dar života způsobem, který zároveň ukazuje důstojnost dárce i obdarovaného. Uznání důstojnosti lidské osoby s sebou nese také uznání důstojnosti manželského svazku a lidského plození ve všech jejich rozměrech. Vzhledem k tomu se legitimní touha mít dítě nemůže proměnit v „právo na dítě“, což by znevážilo důstojnost samotného dítěte jako příjemce nezaslouženého daru života.⁹³

50. Náhradní mateřství zároveň porušuje důstojnost samotné ženy, která je k němu nucena, nebo se jej svobodně rozhodne podstoupit. Touto praxí se žena odděluje od dítěte, které v ní roste, a stává se pouhým prostředkem podřízeným zisku nebo svévolnému přání druhých. To je bez výjimky v rozporu se základní důstojností každého člověka a jeho právem být vždy uznáván sám pro sebe a nikdy jako prostředek pro někoho jiného.

Eutanazie a asistovaná sebevražda

51. Existuje ještě jeden zvláštní případ porušování lidské důstojnosti, který je sice méně výrazný, ale získává na síle. Jeho specifikem je, že využívá chybného pojetí lidské důstojnosti, aby jej obrátil proti samotnému životu. Tento omyl, který je dnes velmi častý, vychází najevo při diskusi o eutanazii. Například zákony, které uznávají možnost eutanazie nebo asistované sebevraždy, se někdy označují jako „zákony o důstojné smrti“ („*death with dignity acts*“). Rozšířila se představa, že eutanazie nebo asistovaná sebevražda jsou v souladu s respektováním důstojnosti lidské osoby. Tváří v tvář této skutečnosti

93 (8. ledna 2024): in *L'Osservatore Romano* (8. ledna 2024), s. 3.
Srov. Kongregace pro nauku víry, instrukce *Dignitas personae* (8. září 2008), č. 16: in *AAS* 100 (2008), s. 868–869. Všechny tyto aspekty jsou přesně popsány v instrukci tehdejší Kongregace pro nauku víry s názvem *Donum vitae* (22. února 1987): in *AAS* 80 (1988), s. 71–102.

je třeba znovu důrazně potvrdit, že utrpení nezpůsobuje nemocnému ztrátu důstojnosti, která je mu vlastní a nezczizitelná, ale může se stát příležitostí k posílení vazeb vzájemné sounáležitosti a k většímu uvědomění si vzácnosti každého člověka pro celé lidstvo.

52. Důstojnost těžce nebo smrtelně nemocného pacienta si jistě žádá, aby každý vynaložil přiměřené a nezbytné úsilí ke zmírnění jeho utrpení prostřednictvím vhodné paliativní péče a vyvaroval se jakékoli vehementní terapie nebo nepřiměřených intervencí. Součástí této péče je „povinnost porozumět potřebám pacienta: potřebě asistence a úlevy od bolesti, potřebám emočním, afektivním a duchovním“.⁹⁴ Takové úsilí je však zcela jiné, odlišné, ba protichůdné vůči rozhodnutí ukončit pod tíhou utrpení vlastní život nebo život druhých. Lidský život, i ve stavu utrpení, je nositelem důstojnosti, kterou je třeba vždy respektovat, kterou nelze ztratit a jejíž respektování zůstává bezpodmínečné. Neexistují totiž žádné podmínky, při jejichž absenci přestává být lidský život důstojný, a může být proto ukončen: „Život má pro každého stejnou důstojnost a stejnou hodnotu, úcta k životu druhého je stejná, jakou má člověk mít ke svému vlastnímu.“⁹⁵ Pomáhat sebevrahovi, aby si vzal život, je proto objektivním přestupkem proti důstojnosti osoby, která o to žádá, i když se jedná o splnění jejího přání: „Na cestě ke smrti musíme doprovázet, ale nesmíme ji vyvolávat ani napomáhat žádné formě sebevraždy. Připomínám, že právo na péči a léčbu pro všechny musí vždy stát na prvním místě, aby ti nejslabší, zejména staří a nemocní, nebyli z něj nikdy vyloučeni jako nepotřební. Máme právo na život, nikoli na smrt; tu je třeba přijmout, nikoli naordinovat. Tento etický princip se vztahuje na všechny, nejen na křesťany nebo věřící.“⁹⁶ Jak již bylo řečeno, důstojnost každého člověka, jakkoli slabého nebo trpícího, je předpokladem důstojnosti všech.

94 Kongregace pro nauku víry, list *Samaritanus bonus* (14. července 2020), V, č. 4: in *AAS* 112 (2020), s. 925 [Praha, Sekretariát ČBK 2020].

95 Srov. tamtéž, V, č. 1.

96 František, generální audience (9. února 2022): in *L'Osservatore Romano* (9. února 2022), s. 3.

53. Jedním z kritérií, jak lze ověřit skutečnou starost o důstojnost každého jednotlivce, je nepochybně péče poskytovaná těm nejvíce znevýhodněným. Naše doba se bohužel takovou péčí příliš nevyznačuje: prosazuje se v ní kultura skartace.⁹⁷ Abychom se této tendenci postavili, je třeba věnovat zvláštní pozornost a péči těm, kdo trpí tělesným nebo duševním postižením. Tento stav zvláštní zranitelnosti,⁹⁸ tak dobře patrný v evangelijních vyprávěních, klade obecnou otázku, co to znamená být lidskou osobou, zvláště když vycházíme ze stavu postižení nebo znevýhodnění. Problematika lidské nedokonalosti má také jasné důsledky ze sociálně-kulturního hlediska, neboť v některých kulturách osoby s postižením někdy trpí marginalizací, ne-li útlakem, a zachází se s nimi, jako by byly opravdu „nepotřebným odpadem“. Ve skutečnosti však každý člověk, bez ohledu na svoji zranitelnost, nabývá důstojnost tím, že je Bohem chtěný a milovaný. Z těchto důvodů je třeba co nejvíce podporovat začlenění a aktivní účast na společenském a církevním životě všech, kteří jsou nějakým způsobem poznamenáni křehkostí nebo postižením.⁹⁹

54. V širší perspektivě je třeba připomenout, že „láska, která je duchovním srdcem politiky, je láskou přednostně zaměřenou na lidi v nejvyšší nouzi a stojí za každou činností konanou v jejich prospěch [...] Péče o lidi v nouzi vyžaduje sílu i něhu, úsilí i velkorysost uprostřed funkcionalistické a privatizující mentality, jež vede nevyhnutelně ke „kultuře na jedno použití“. [...] „Znamená to ujmout se přítomnosti v její krajně marginalizované a trýznivé situaci a umět do ní

97 Srov. zejména František, encyklika *Fratelli tutti*, č. 18–21: „Svět na jedno použití“ [it. „*Lo scarto mondiale*“]. V č. 188 téže encykliky se hovoří o „kultuře skartace“ [it. „*cultura dello scarto*“, tj. „kultura zbavování se nepotřebných“, v českém překladu encykliky: „kultura na jedno použití“].

98 Srov. František, promluva k účastníkům konference pořádané Papežskou radou pro podporu nové evangelizace (21. října 2017): in *L'Osservatore Romano* (22. října 2017), s. 8: „Zranitelnost patří k podstatě člověka.“

99 Srov. František, *Poselství u příležitosti Mezinárodního dne osob se zdravotním postižením* (3. prosince 2020): in *AAS* 112 (2020), s. 1185–1186.

vnášet důstojnost.‘ To bude rovněž inspirovat horlivé úsilí, že se musí ,udělat všechno pro ochranu postavení a důstojnosti lidské osoby‘.¹⁰⁰

Teorie genderu

55. Církev chce především znovu potvrdit, že „každého člověka, nezávisle na jeho sexuální orientaci, je třeba respektovat v jeho důstojnosti a přijímat ho s úctou a pečlivě se vyhýbat ,jakémukoli náznaku nespravedlivé diskriminace“.¹⁰¹ Z tohoto důvodu je třeba odsoudit jako odporující lidské důstojnosti skutečnost, že na některých místech je nemálo lidí vězněno, mučeno, a dokonce zbaveno dobra života pouze kvůli své sexuální orientaci.

56. Církev však zároveň upozorňuje na závažné problémy teorie *genderu*. Papež František v této souvislosti připomněl: „Cesta k míru vyžaduje respektování lidských práv, jak je to jednoduše, ale jasně formulováno ve *Všeobecné deklaraci lidských práv*, jejíž 75. výročí jsme nedávno oslavili. Jedná se o principy, které jsou rozumem poznatelné a všeobecně přijímané. Bohužel pokusy o zavedení nových práv, která nejsou zcela v souladu s těmi původně definovanými a nejsou vždy přijatelná, k nimž došlo v posledních desetiletích, vedly k ideologickým kolonizacím. Mezi nimi hraje ústřední roli teorie *genderu*, která je nesmírně nebezpečná, protože ve svém požadavku zrovnoprávnit všechny smazává rozdíly.“¹⁰²

57. Pokud jde o teorii *genderu*, o jejíž vědecké podloženosti se mezi odborníky vedou rozsáhlé diskuse, církev připomíná, že lidský život ve všech svých složkách, tělesných i duchovních, je Božím darem,

100 František, encyklika *Fratelli tutti*, č. 187–188, kde se cituje František, projev v Evropském parlamentu, Štrasburk (25. listopadu 2014): in *AAS* 106 (2014), s. 999, a projev k vládnoucí třídě a diplomatickému sboru, Bangui – Středoafrická republika (29. listopadu 2015): in *AAS* 107 (2015), s. 1320.

101 František, ap. exhortace *Amoris laetitia* (19. března 2016), č. 250: in *AAS* 108 (2016), s. 412–413 [Praha, Paulínky 2016], kde se cituje *Katechismus katolické církve*, čl. 2358.

102 František, promluva k členům diplomatického sboru akreditovaným u Svatého stolce při příležitosti předání novoročních pozdravů (8. ledna 2024): in *L'Osservatore Romano* (8. ledna 2024), s. 3.

který je třeba přijímat s vděčností a dát jej do služeb dobra. Chtít disponovat sám sebou, jak ukládá teorie *genderu*, bez ohledu na tuto základní pravdu o lidském životě jako daru, neznamená nic jiného než podlehnout odvěkému pokušení člověka stát se Bohem a soupeřit s pravým Bohem lásky, kterého nám zjevilo evangelium.

58. Druhým rysem teorie *genderu* je, že se snaží popřít největší možný rozdíl, který mezi živými bytostmi existuje: pohlavní odlišnost. Tento fundamentální rozdíl je nejen největší myslitelný, ale také nejkrásnější a nejmocnější: v páru muž-žena dosahuje obdivuhodné vzájemnosti, a je tak zdrojem onoho zázraku, který nás nepřestává udivovat, jímž je příchod nových lidských bytostí na svět.

59. V tomto smyslu má úcta k vlastnímu tělu a tělu druhých zásadní význam tváří v tvář množícím se novým právům, která teorie *genderu* prosazuje. Tato ideologie „vzhlíží ke společnosti bez sexuálních rozdílů a vylučuje antropologický základ rodiny“.¹⁰³ Stává se tak nepřijatelným, že „některé ideologie tohoto druhu, které tvrdí, že odpovídají na určité někdy pochopitelné aspirace, se snaží prosadit jako jediná myšlenka, která určuje i výchovu dětí. Nemělo by se přehlížet, že biologické pohlaví (*sex*) a sociálně-kulturní pohlavní roli (*gender*) lze rozlišovat, ale ne oddělovat.“¹⁰⁴ Všechny tyto pokusy, které zastírají odkaz na nezrušitelnou pohlavní odlišnost mezi mužem a ženou, je proto třeba odmítnout: „To, co je mužské a ženské, nemůžeme oddělit od Božího stvořitelského díla, které předchází všechna naše rozhodnutí a zkušenosti a jehož součástí jsou biologické prvky, jež nelze přehlížet.“¹⁰⁵ Teprve když každá lidská osoba dokáže tuto odlišnost ve vzájemnosti uznat a přijmout, stává se schopnou plně objevit samu sebe, svou důstojnost a identitu.

103 František, ap. exhortace *Amoris laetitia* (19. března 2016), č. 56: in *AAS* 108 (2016), s. 334.

104 František, promluva k členům diplomatického sboru akreditovaným u Svatého stolce u příležitosti předání novoročních pozdravů (8. ledna 2024): in *L'Osservatore Romano* (8. ledna 2024), s. 3.

105 František, ap. exhortace *Amoris laetitia* (19. března 2016), č. 286: in *AAS* 108 (2016), s. 425.

Změna pohlaví

60. Důstojnost těla nelze považovat za nižší než důstojnost osoby jako takové. *Katechismus katolické církve* nás výslovně vyzývá, abychom uznali, že „tělo člověka se podílí na důstojnosti ‚Božího obrazu‘“.¹⁰⁶ Tuto pravdu si zaslouží připomenout zejména tehdy, když jde o změnu pohlaví. Člověka totiž neoddělitelně tvoří tělo a duše, přičemž tělo je živým místem, v němž se rozvíjí a projevuje niternost duše, a to i prostřednictvím přediva lidských vztahů. Duše a tělo, které tvoří bytí osoby, se tak podílejí na té důstojnosti, která charakterizuje každého člověka.¹⁰⁷ V této souvislosti je třeba připomenout, že lidské tělo se podílí na důstojnosti osoby, neboť je obdařeno významy, které na osobu odkazují, zejména ve svém pohlavním rozlišení.¹⁰⁸ Právě v těle totiž každý člověk poznává to, že byl přiveden na svět druhými, a právě prostřednictvím svých těl mohou muži a ženy navázat vztah lásky, který je schopen plodit další osoby. O potřebě respektovat přirozený řád lidské osoby papež František učí: „Stvoření je tu dřív než my a musí být přijímáno jako dar. Současně jsme povoláni k tomu, abychom střežili naše lidství, a to znamená především přijmout ho a respektovat takové, jaké bylo stvořeno.“¹⁰⁹ Proto jakýkoli zásah týkající se změny pohlaví představuje z principu riziko ohrožení jedinečné důstojnosti, kterou člověk obdržel od okamžiku početí. Tím není vyloučeno, že osoba s abnormalitami pohlavních orgánů, které jsou zjevné již při narození nebo které se vyvinou později, se může rozhodnout pro lékařskou pomoc s cílem tyto abnormality odstranit. V takovém případě by operace nepředstavovala změnu pohlaví ve zde zamýšleném smyslu.

106 *Katechismus katolické církve*, čl. 364.

107 To platí i pro úctu, která náleží tělům zesnulých; srov. např. instrukce Kongregace pro nauku víry, *Ad resurgendum cum Christo* (15. srpna 2016), č. 3: in *AAS* 108 (2016), s. 1290: „Pohřbíváním těl věrných zemřelých církev potvrzuje víru ve vzkříšení těla a hodlá zdůraznit vysokou důstojnost lidského těla jako nedílné součásti osoby, jejíž dějiny tělo sdílí.“ Obecněji srov. také Mezinárodní teologická komise, *O některých aktuálních otázkách eschatologie* (1990), č. 5: „Člověk povoláný ke vzkříšení“.

108 Srov. František, encyklika *Laudato si'* (24. května 2015), č. 155: in *AAS* 107 (2015), s. 909.

109 František, ap. exhortace *Amoris laetitia*, č. 56.

61. Rozvoj digitálních technologií sice nabízí mnoho možností, jak podpořit lidskou důstojnost, ale stále více směřuje k vytváření světa, v němž narůstá vykořisťování, vyloučení a násilí, což může vést až k narušování důstojnosti člověka. Stačí se zamyslet nad tím, jak snadné je prostřednictvím těchto prostředků ohrozit dobrou pověst kohokoli falešnými zprávami a pomluvami. Papež František v této souvislosti zdůrazňuje: „Není zdravé zaměňovat komunikaci a pouhý virtuální kontakt. „Digitální prostředí je i místem samoty, manipulace, zneužívání a násilí, které se v extrémních případech projevují v takzvaném *dark webu*. Digitální média přinášejí svým uživatelům riziko závislosti, izolace a postupné ztráty kontaktu s konkrétní realitou, což brání rozvoji autentických mezilidských vztahů. Sociálními sítěmi se šíří nové formy násilí, jako například tzv. kyberšikana (*cybermobbing*); internet je také cestou k šíření pornografie a zneužívání lidí k sexuálním cílům či hazardním hrám.“¹¹⁰ A tak se stává, že tam, kde rostou možnosti spojení, se paradoxně každý ocitá ve stále větší izolaci a ochuzuje se o mezilidské vztahy: „Digitální komunikace chce všechno vynášet ven; každý jednotlivec se stává předmětem slídění, obnažování a zveřejňování, často anonymním způsobem. Úcta k druhým ochabuje, a tak dokonce, i když je odsouváme, ignorujeme nebo se od nich držíme dál, můžeme nestoudně vnikat do každé drobnosti jejich života.“¹¹¹ Takové tendence představují temnou stránku digitálního pokroku.

62. V této perspektivě, má-li technologie sloužit lidské důstojnosti, a nikoliv ji poškozovat a má-li podporovat mír namísto násilí, musí lidské společenství aktivně přistupovat k těmto trendům s respektem k lidské důstojnosti a podporovat dobro: „V dnešním globalizovaném světě „nám média mohou pomáhat cítit se blíže jeden druhému, vytvářet vědomí jednoty lidské rodiny, které může pobízet k solidaritě

110 František, ap. exhortace *Christus vivit* (25. března 2019), č. 88: in *AAS* 111 (2019), s. 413 [Praha, Karmelitánské nakladatelství 2019], kde se cituje *Závěrečný dokument 15. řádného generálního shromáždění biskupské synody* (27. října 2018), č. 23.

111 František, encyklika *Fratelli tutti*, č. 42.

a k opravdovému úsilí o zajištění důstojnějšího života pro všechny. [...] Média nám v tom mohou významně pomoci, zejména dnes, kdy sítě lidské komunikace dosáhly neslýchaného rozvoje. Zvláště internet poskytuje nesmírné možnosti pro setkávání a solidaritu se všemi. Je to něco vskutku dobrého – je to Boží dar.¹¹² Proto ale potřebujeme neustále prověřovat, zda nás současné formy komunikace vedou skutečně k tomu, abychom se odvážně setkávali s druhými, abychom se poctivě zabývali celou pravdou, abychom se sloužili, abychom byli nablízku těm nejposlednějším a usilovali o společné dobro.¹¹²

ZÁVĚR

63. U příležitosti 75. výročí vyhlášení *Všeobecné deklarace lidských práv* (1948) papež František zopakoval, že tento dokument „je jako cesta, po níž jsme ušli mnoho kroků vpřed, ale mnoho jich ještě chybí, a někdy se bohužel vracíme nazpět. Zápas o lidská práva nikdy nekončí! V tomto ohledu jsem nablízku všem, kteří bez proklamací, v praktickém životě každého dne, bojují a osobně platí za obranu práv těch, se kterými nikdo nepočítá.“¹¹³

64. V tomto duchu církev touto deklarací naléhavě žádá, aby se úcta k důstojnosti lidské osoby za všech okolností stala ústředním bodem úsilí o společné dobro a všech právních systémů. Úcta k důstojnosti každého člověka je totiž nezbytným základem samotné existence jakékoli společnosti, která o sobě tvrdí, že je založena na spravedlivém právu, a nikoli na síle moci. Právě o uznání lidské důstojnosti se opírá dodržování základních lidských práv, která jsou předpokladem a nosným pilířem veškerého civilizovaného soužití.¹¹⁴

65. Každý jednotlivec a zároveň každé lidské společenství má tedy za úkol konkrétně a účinně prosazovat lidskou důstojnost. Úkolem států

112 Tamtéž, č. 205, kde se cituje František, poselství k 48. světovému dni komunikací (24. ledna 2014): in *AAS* 106 (2014), s. 113.

113 František, promluva před modlitbou Anděl Páně (10. prosince 2023): in *L'Osservatore Romano* (11. prosince 2023), s. 12.

114 Srov. Mezinárodní teologická komise, *Důstojnost a práva lidské osoby* (1983), č. 2.

je pak nejen ji chránit, ale také zaručit podmínky, které jsou nezbytné pro její rozkvět v rámci integrální podpory lidské osoby: „V politické činnosti ‚bez ohledu na jakýkoliv vnější vzhled je každý nesmírně posvátný a zasluguje si, abychom ho milovali a věnovali se mu‘.“¹¹⁵

66. I dnes, tváří v tvář tolika případům porušování lidské důstojnosti, které vážně ohrožují budoucnost lidstva, církev vybízí k podpoře důstojnosti každé lidské osoby bez ohledu na její fyzické, duševní, kulturní, sociální a náboženské kvality. Činí tak s nadějí, jistá si silou, která vychází ze vzkříšeného Krista, jenž v plnosti zjevil integrální důstojnost každého muže a ženy. Tato jistota se stává výzvou vyjádřenou slovy papeže Františka: „Prosím každého člověka na tomto světě, aby nezapomínal na svou důstojnost, kterou mu nikdo nemá právo vzít.“¹¹⁶

Nejvyšší pontifik František při audienci udělené níže podepsanému prefektovi spolu se sekretářem Naukové sekce Dikasteria pro nauku víry dne 25. března 2024 schválil tuto deklaraci, o níž bylo rozhodnuto na řádném zasedání tohoto dikasteria dne 28. února 2024, a nařídil její zveřejnění.

Dáno v Římě v sídle Dikasteria pro nauku víry dne 2. dubna 2024, v den 19. výročí úmrtí svatého Jana Pavla II.

Víctor Manuel kard. FERNÁNDEZ
Prefekt

Mons. Armando MATTEO
Sekretář Naukové sekce

115 František, encyklika *Fratelli tutti*, č. 195, kde se cituje František, ap. exhortace *Evangelii gaudium* (24. listopadu 2013), č. 274; in *AAS* 105 (2013), s. 1130.

116 František, encyklika *Laudato si'*, č. 205 [překlad upraven].

4. DIKASTERIUM PRO NAUKU VÍRY

NORMY PRO POSTUP PŘI ROZLIŠOVÁNÍ ÚDAJNÝCH NADPŘIROZENÝCH JEVŮ

V naslouchání Duchu, který působí ve věřícím lidu Božím

Bůh je přítomen a jedná v našich dějinách. Duch Svátý, který tryská ze srdce vzkříšeného Krista, působí v církvi s božskou svobodou a nabízí nám mnoho vzácných darů, které nám pomáhají na cestě životem a podněcují naše duchovní zrání ve věrnosti evangeliu. Toto působení Ducha Svatého poskytuje také možnost zasáhnout naše srdce prostřednictvím některých nadpřirozených událostí, jako jsou zjevení nebo vidění Krista či Panny Marie a další jevy.

Mnohdy tyto události přinesly velké duchovní plody, růst víry, zbožnosti, bratrství a služby a v některých případech daly vzniknout různým svatyním rozestým po celém světě, které jsou dnes součástí srdce lidové zbožnosti mnoha národů. Kolik života a krásy, kterou Pán zasévá mimo naše myšlenková schémata a postupy! Z tohoto důvodu nemají být Normy pro postup při rozlišování údajných nadpřirozených jevů, které nyní předkládáme, nutně kontrolou, a tím méně pokusem o zhášení Ducha. V nejvíce pozitivních případech událostí údajného nadpřirozeného původu se totiž „diecéznímu biskupovi doporučuje, aby ocenil pastorační hodnotu a také podporoval šíření tohoto duchovního podnětu“ (I, č. 17).

Svatý Jan od Kříže si uvědomoval, „jak nízké, omezené a v jistém smyslu neodpovídající jsou všechny pojmy a slova, jimiž se v tomto životě pojednává o božských věcech“.¹ Nikdo nedokáže plně vyjádřit nevyzpytatelné Boží cesty týkající se lidí: „Svatí učitelé, třebaže mnoho říkají a ještě více řeknou, nikdy je nebudou moci přestat

1

Sv. Jan od Kříže, *Temná noc* II, 17, 6, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 1995, s. 169.

objasňovat slovy, tak jako je není možné slovy vyjádřit.“² Neboť „stezka, kudy se jde k Bohu, je tak tajemná a skrytá pro smysly duše, jako je pro smysly těla stezka mořem, na němž se nerozpoznávají pěšiny ani šlápoty“.³ Skutečně, „protože on je nadpřirozený stavitel, bude stavět nadpřirozeně v každé duši budovu, jakou bude chtít“.⁴

Zároveň je třeba uznat, že v některých událostech údajně nadpřirozeného původu dochází k vážným problémům ke škodě věřících, a v těchto případech musí církev jednat s veškerou svou pastorační starostlivostí. Mám na mysli například využívání takových jevů k získání „zisku, moci, slávy, společenského uznání, osobního zájmu“ (II, čl. 15 odst. 4), které může jít dokonce až k možnému páchání závažně nemorálních činů (srov. II, čl. 15 odst. 5), nebo dokonce „jako prostředku či záminky k vykonávání nadvlády nad lidmi nebo k páchání zneužití“ (II, čl. 16).

Při posuzování takových událostí nelze opomenout ani možnost naukových omylů, nepatřičného zjednodušování poselství evangelia, šíření sektářského ducha atd. A konečně existuje také možnost, že věřící budou svedeni na scestí událostí připisovanou božské iniciativě, která je ale pouhým plodem něčí fantazie, touhy po novotách, mytománie (chorobné lhavosti) nebo sklonu k falšování.

Církev proto při svém rozlišování v této oblasti potřebuje jasné postupy. Normy pro postup při rozlišování údajných zjevení a zjevení, které platí dodnes, schválil svatý Pavel VI. v roce 1978, tedy před více než 40 lety, v důvěrné podobě a oficiálně byly zveřejněny až o 33 let později, v roce 2011.

Nedávná revize

Při aplikaci norem z roku 1978 se však ukázalo, že rozhodování trvalo velmi dlouhou dobu, dokonce několik desetiletí, a že k potřebnému církevnímu rozlišení docházelo příliš pozdě.

2 Tentýž, *Duchovní píseň* B, předmluva, 1, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2000, s. 22.

3 Tentýž, *Temná noc* II, 17, 8, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 1995, s. 170.

4 Tentýž, *Živý plamen lásky* B III, 47, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2001, s. 109.

Revize norem byla zahájena v roce 2019 prostřednictvím různých konzultací pořádaných tehdejší Kongregací pro nauku víry (kongres, setkání konzultorů, Feria IV a plenární zasedání). Během těchto pěti let bylo vypracováno několik návrhů na revizi, všechny však byly vyhodnoceny jako nedostatečné.

Na kongresu dikasteria 16. listopadu 2023 byla nakonec konstatována potřeba celkové a zásadní revize dosud připraveného návrhu. Dikasterium proto připravilo další návrh dokumentu, zcela přepracovaný se zaměřením na přesnější vyjasnění úkolů diecézního biskupa a dikasteria.

Nový návrh byl předložen na uzavřeném setkání konzultorů, které se konalo 4. března 2024 a které celkově zaujalo kladné stanovisko, i když byly vzneseny některé vylepšující připomínky, které byly zapracovány do dalšího návrhu dokumentu.

Text byl poté prostudován na Férii IV dikasteria, která se konala 17. dubna 2024, během níž jej kardinálové a biskupové-členové schválili. Nakonec byly nové normy 4. května 2024 předloženy Svatému otci, který je schválil a nařídil jejich promulgaci, přičemž stanovil, že vstoupí v účinnost 19. května 2024, na slavnost Seslání Ducha Svatého.

Důvody pro přepracování *Norem*

V *předmluvě* k vydání *Norem* z roku 1978 upřesnil v roce 2011 tehdejší prefekt kard. William Levada, že do kompetence tohoto dikasteria přísluší zkoumat případy „zjevení, vidění a poselství, kterým se přisuzuje nadpřirozený původ“. Tyto *Normy* totiž uváděly, že „Posvátné kongregaci náleží posoudit a schválit způsob postupu ordináře“ nebo „přistoupit k novému zkoumání“ (IV, č. 2).

V minulosti se zdálo, že Svatý stolec akceptuje prohlášení biskupů tohoto typu: „Věřící jsou oprávněni věřit, že je to nepochybné a jisté“ (dekret biskupa z Grenoblu, 19. září 1851); „O skutečnosti slz nelze pochybovat“ (biskupové sicilští, 12. prosince 1953). Tato vyjádření však byla v rozporu s přesvědčením církve, že věřící nejsou povinni přijmout pravost těchto událostí. Proto několik měsíců po tomto posledním případě tehdejší Svaté officium upřesnilo, že „dosud nepřijalo žádné rozhodnutí týkající se *Madonnina delle Lacrime*

[plačící madonka; Syrakusy na Sicílii]“ (2. října 1954). Navíc nedávno, s odkazem na případ Fatimy, tehdejší Kongregace pro nauku víry vysvětlila, že církevní schválení soukromého zjevení jasně ukazuje, že „příslušné poselství neobsahuje nic, co by odporovalo víře a dobrým mravům“ (26. června 2000).

Navzdory tomuto jasnému postoji se ve skutečnosti postupy, které dikasterium i v nedávné době uplatňovalo, stále zaměřovaly na to, aby biskup učinil prohlášení o „nadpřirozenosti či „nenadpřirozenosti – a to do té míry, že někteří biskupové trvali na možnosti vydat takové pozitivní prohlášení. Ještě nedávno se totiž někteří biskupové chtěli vyjadřovat slovy typu: „Konstatuji absolutní pravdivost faktů“; „Věřící musí nepochybně považovat za pravdivé...“ apod. Tato vyjádření ve skutečnosti vedla věřící k tomu, že si mysleli, že jsou povinni věřit těmto jevům, které tak byly někdy ceněny více než samotné evangelium.

Při řešení takových případů, a zejména při přípravě výroku, někteří biskupové předem požádali dikasterium o potřebné zmocnění. Když však zmocnění obdrželi, bývali žádáni, aby dikasterium ve svém prohlášení nezmiňovali. Tak tomu bylo například v několika málo případech, které byly v posledních desetiletích uzavřeny: „Bez zapojení naší kongregace“ (dopis biskupovi z Gapu, 3. srpna 2007); „V tomto prohlášení ať se dikasterium nezmiňuje“ (kongres z 11. května 2001, týkající se biskupa z Gikongoro [Rwanda]). To znamená, že biskup nemohl ani zmínit, že dikasterium udělilo souhlas. Zároveň však někteří další biskupové, jejichž diecézí se tyto jevy také týkaly, požádali dikasterium o jeho vyjádření, aby bylo dosaženo větší jednoznačnosti.

Tento zvláštní způsob postupu, který vyvolal nemalý zmatek, pomáhá pochopit, že *Normy* z roku 1978 již nejsou dostatečné a vhodné pro usměrnění práce biskupů i dikasteria, což se dnes stává ještě problematičtější, protože málokdy fenomén zůstává v hranicích jednoho města nebo diecéze. Toto konstatování se objevilo již během plenárního shromáždění tehdejší Posvátné kongregace pro nauku víry v roce 1974, kdy jeho členové uznali, že událost údajného nadpřirozeného původu často „nevyhnutelně přesahuje hranice diecéze, a dokonce i státu, a [...] záležitost automaticky dosahuje rozměrů, které mohou ospravedlnit zásah nejvyšší autority církve“. *Normy* z roku 1978 zároveň připouštěly, že se stalo „obtížnějším, ne-li téměř nemožným formulovat s potřebnou rychlostí úsudky, které v minulosti ukončovaly

vyšetřování této záležitosti (*constat de supernaturalitate, non constat de supernaturalitate*)“ (*Normy* z roku 1978, úvodní poznámky).

Očekávání, že obdržíme prohlášení o nadpřirozené povaze události, vedlo k tomu, že jen ve velmi málo případech se dosáhlo jasného rozhodnutí. Fakticky tak nebylo po roce 1950 oficiálně vyřešeno více než šest případů, ačkoli jevy často vzrůstaly bez jasného orientování a za účasti lidí z mnoha diecézí. Proto se předpokládá, že mnoho dalších případů se řešilo jiným způsobem, nebo se neřešilo vůbec.

Abyste řešení konkrétního případu týkajícího se události údajně nadpřirozeného původu již dále neprotahovalo, navrhlo dikasterium nedávno Svatému otci, aby se příslušné rozlišování neuzavíralo prohlášením *de supernaturalitate*, ale prohlášením *nihil obstat*, což by biskupovi umožnilo čerpat pastorační užitek z tohoto duchovního jevu. K tomuto prohlášení by se dospělo po vyhodnocení různých duchovních a pastoračních plodů a absence významných kritických aspektů dané události. Svatý otec považoval tento návrh za „oprávněné řešení“.

Nové aspekty

Výše uvedené prvky nás vedly k tomu, abychom v nových normách navrhli jiný postup než v minulosti, ale také bohatší, se šesti možnými uvážlivými závěry, kterými se může řídit pastorační práce kolem události domnělého nadpřirozeného původu (srov. I, č. 17 až 22). Návrh těchto šesti závěrečných stanovení umožňuje dikasteriu a biskupům adekvátně řešit problémy velmi rozdílných případů, o nichž mají informace.

Mezi tyto možné závěry obvykle nepatří tvrzení o nadpřirozenosti rozeznávaného jevu, tj. možnost s morální jistotou tvrdit, že pochází z rozhodnutí Boha, který jej přímo chtěl. Oproti tomu udělení *nihil obstat* jednoduše naznačuje, jak vysvětlil již Benedikt XVI., že s ohledem na tento jev věřící „jsou oprávněni ho rozumným způsobem přijmout“. Protože se nejedná o prohlášení o nadpřirozenosti daných skutečností, je ještě jasnější, jak řekl i Benedikt XVI., že se jedná pouze o pomoc, „jejíž využití však není povinné“.⁵ Na druhé

5 Benedikt XVI., *Verbum Domini: posynodní apoštolská exhortace o Božím slově v životě a poslání církve* (30. září 2010), č. 14, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2011, s. 31.

straně tento zásah přirozeně ponechává otevřenou možnost, že na základě dalšího sledování vývoje zbožnosti může v budoucnu vzniknout potřeba jiného opatření.

Je třeba také poznamenat, že prohlášení o „nadpřirozenosti“ ze své podstaty vyžaduje nejen dostatek času na analýzu, ale může vést k tomu, že dnes bude vynesena rozsudek o „nadpřirozenosti“ a o několik let později rozsudek o „nenadpřirozenosti“. Což se ve skutečnosti stalo. Stojí za to připomenout případ údajných zjevení z padesátých let 20. století. V roce 1956 biskup vydal definitivní posudek o „nenadpřirozenosti“, následující rok tehdejší Svaté officium opatření tohoto biskupa schválilo. Poté se o schválení této úcty usilovalo znovu. V roce 1974 však táž Posvátná kongregace pro nauku víry vyhlásila *constat de non supernaturalitate* ohledně týchž údajných zjevení. Následně v roce 1996 místní biskup tuto úctu uznal a další biskup téhož místa v roce 2002 uznal „nadpřirozený původ“ zjevení a úcta se rozšířila do dalších zemí. Nakonec na žádost tehdejší Kongregace pro nauku víry v roce 2020 nový biskup zopakoval negativní posudek, který tatáž Kongregace vydala předtím, a nařídil zastavit jakéhokoli zveřejňování týkající se údajných zjevení a poselství. Trvalo tedy přibližně sedmdesát trýznivých let, než se celá záležitost uzavřela.

Dnes jsme dospěli k přesvědčení, že těmto komplikovaným situacím, které u věřících vyvolávají zmatek, je třeba vždy předcházet, a to tak, že se předpokládá rychlejší a zřetelnější zapojení tohoto dikasteria a že se vyhneme tomu, aby rozlišování směřovalo k prohlášení „nadpřirozenosti“, s velkými očekáváními, obavami, a dokonce i tlakem v tomto směru. Takové prohlášení o „nadpřirozenosti“ je zpravidla nahrazeno buď prohlášením *nihil obstat*, které povoluje pozitivní pastorační činnost, nebo jiným určením vhodným pro konkrétní situaci.

Postupy předpokládané novými *Normami* s návrhem šesti možných uvážlivých rozhodnutí umožňují dospět k rozhodnutí v přiměřenějším čase, což pomůže biskupovi zvládnout situaci týkající se událostí domnělého nadpřirozeného původu dříve, než nabudou velmi problematických rozměrů, aniž by dosud došlo k potřebnému církevnímu rozlišení.

Zůstává však možnost zásahu Svatého otce, který může zcela výjimečně povolit postup týkající se možného prohlášení nadpřirozenosti událostí: jedná se vlastně o výjimku, která se v posledních staletích vyskytla jen výjimečně.

Na druhé straně, jak je stanoveno v nových *Normách*, zůstává možnost prohlásit „nenadpřirozenost“, pouze pokud se objeví objektivní znaky zjevně svědčící o manipulaci, za níž se jev skrývá, např. když údajný vidoucí tvrdí, že lhal, nebo když důkazy ukazují, že krev na kříži patří údajnému vidoucímu atd.

Rozpoznání působení Ducha

Většina svatyní, které jsou dnes privilegovanými místy lidové zbožnosti Božího lidu, nikdy neobdržela v době, během níž se tam zbožnost projevovala, prohlášení o nadpřirozenosti skutečností, které daly podnět k této zbožnosti. *Sensus fidelium* vycítil, že tam působí Duch Svatý, a neobjevily se žádné zásadní kritické situace, které by vyžadovaly zásah duchovních pastýřů.

V mnoha případech byla přítomnost biskupa a kněží v určitých okamžicích, jako byly poutě nebo slavení některých mší, nepřímým způsobem uznání, že neexistují žádné vážné námitky a že tato duchovní zkušenost má pozitivní vliv na život věřících.

V každém případě *nilhil obstat* umožňuje pastýřům jednat bez pochybností a váhání a být po boku Božího lidu při přijímání darů Ducha Svatého, které se mohou objevit uprostřed těchto událostí. Výraz „uprostřed“ použitý v nových *Normách* pomáhá pochopit, že i když se nevydá prohlášení o nadpřirozenosti události samotné, přesto se jasně rozpoznají známky nadpřirozeného působení Ducha Svatého v kontextu toho, co se odehrává.

V jiných případech je spolu s tímto uznáním potřeba určitého vyjasnění nebo očištění. Může se totiž stát, že právě působení Ducha Svatého v konkrétní situaci, které lze správně docenit, se jeví jako smíšené s čistě lidskými prvky, jako jsou osobní touhy, vzpomínky, někdy i utkvělé představy, nebo jako „nějaký omyl přirozeného řádu, který není způsoben špatným úmyslem, ale subjektivním vnímáním jevu“ (II, čl. 15 odst. 2). Koneckonců „nelze bez dalšího postavit zkušenost vidění před přísné dilema, zda je ve všech bodech správná, nebo zda musí být považována za zcela lidskou či ďábelskou iluzi“.⁶

6 K. Rahner, *Visionen und Prophezeiungen. Zur Mystik und Transzendenzerfahrung [Vidění a prorocství. K mystice a transcendentním zkušenostem]*, J. Sudbrack (ed.), 2. vydání, Freiburg in Breisgau, Herder 1989, s. 68.

Zapojení dikasteria a doprovázení z jeho strany

Je důležité si uvědomit, že nové *Normy* pevně vymezují kompetence tohoto dikasteria. Na jedné straně potvrzují, že rozlišování je úkolem diecézního biskupa. Na druhé straně, jelikož je třeba uznat, že dnes více než kdy jindy se tyto jevy týkají mnoha lidí patřících do jiných diecézí a rychle se šíří v různých regionech a zemích, nové *Normy* stanoví povinnost vždy konzultovat s dikasteriem, které se vždy vyjádří ohledně konečného schválení rozhodnutí biskupa dříve, než biskup rozhodnutí o události údajně nadpřirozeného původu zveřejní. Zatímco dříve dikasterium zasahovalo, ale biskup byl požádán, aby je nezmiňoval, dnes dikasterium veřejně projevuje svou účast a doprovází biskupa při konečném rozhodnutí. Při zveřejnění toho, co bylo rozhodnuto, se tedy uvede „po dohodě s Dikasteriem pro nauku víry“.

Nicméně, jak již předpokládaly *Normy* z roku 1978 (IV, č. 1 písm. b), nové *Normy* také stanoví, že v určitých případech může dikasterium zasáhnout motu proprio, z vlastního popudu (II, čl. 26). Ve skutečnosti nové *Normy* stanoví, že „dikasterium si v každém případě vyhrazuje právo znovu zasáhnout v návaznosti na vývoj tohoto jevu“ (II, čl. 22 § 3) a požaduje po biskupovi, aby „nadále bděle sledoval daný jev“ (II, čl. 24) pro dobro věřících.

Bůh je stále přítomen v dějinách lidstva a nikdy nám nepřestává posílat své dary milosti působením Ducha Svatého, abychom den co den obnovovali svou víru v Ježíše Krista, Spasitele světa. Je posláním pastýřů církve, aby svým věřícím tuto láskyplnou přítomnost Nejsvětější Trojice uprostřed nás stále připomínali, stejně jako je jejich posláním chránit věřící před jakýmkoli podvodem. Tyto nové *Normy* nejsou ničím jiným než konkrétním způsobem, jímž se Dikasterium pro nauku víry dává do služeb pastýřům, aby poslušně naslouchali Duchu, který působí ve věřícím lidu Božím.

Víctor Manuel kard. Fernández

Prefekt

ÚVOD

1. Ježíš Kristus je definitivní Boží slovo, „první a poslední“ (Zj 1,17). On je plností a naplněním Zjevení: vše, co chtěl Bůh zjevit, zjevil skrze svého Syna, Slovo, které se stalo tělem. Proto „křesťanské dílo spásy tedy jako nová a konečná úmluva nikdy nepomine a nemůže se už očekávat nové veřejné zjevení před slavným příchodem našeho Pána Ježíše Krista“.⁷

2. Ve zjeveném Slově je vše, co křesťanský život potřebuje. Svatý Jan od Kříže uvádí, že Otec, „když nám dal svého Syna, který je jeho Slovo, a on nemá jiné, řekl nám všechno jednou provždy v tomto jediném Slově a nemá už, co by říkal. [...] Už nemá, co by říkal, protože to, co kdysi mluvil po částech k prorokům, řekl už vcelku, když nám dal Všechno, to je svého Syna. Proto kdo by se dnes chtěl tázat Boha nebo si přál nějaké vidění nebo zjevení, nejen by jednal pošetile, ale urážel by Boha, protože by neupíral oči úplně na Krista a vyžadoval by něco jiného nebo nějakou novotu.“⁸

3. V době církve Duch Svatý uvádí věřící každého věku „do celé pravdy“ (Jan 16,13), aby se „i nadále prohlubovalo porozumění Božímu zjevení“.⁹ Je to totiž Duch Svatý, kdo nás stále více uvádí do chápání Kristova tajemství, neboť „ať sebevíc tajemství a divů objevili svatí učitelé a pochopily svaté duše v tomto stavu života, zbývá jim ještě většina, co by řekli, a dokonce i pochopili; a tak je třeba velmi dolovat v Kristu, protože je jako velmi bohatá štola s mnoha dutinami plnými pokladů, ve kterých, byť se pronikají sebevíc, nikdy se nenalezne konec ani závěr, spíše se v každé dutině nacházejí tu a tam nové žíly nových bohatství“.¹⁰

7 II. vatikánský koncil, Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei verbum* (18. listopadu 1965), č. 4, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2002, s. 110.

8 Sv. Jan od Kříže, *Výstup na horu Karmel*, 2, 22, 3–5, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 1999, s. 171–172.

9 II. vatikánský koncil, Věroučná konstituce o Božím zjevení *Dei verbum*, č. 5.

10 Sv. Jan od Kříže, *Duchovní píseň B*, 37, 4, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2000, s. 231.

4. Jestliže na jedné straně vše, co Bůh chtěl zjevit, učinil skrze svého Syna a v Kristově církvi jsou každému pokřtěnému člověku k dispozici běžné prostředky svatosti, pak na druhé straně může Duch Svátý některým lidem udělit zcela zvláštní zkušenosti víry, jejichž účelem „není ‚vylepsiť‘ nebo ‚doplniť‘ definitivní Kristovo Zjevení, ale pomoci jim ho plněji prožít v dané historické epoše“.¹¹

5. Svatost je vskutku povoláním týkajícím se všech pokřtěných: je živena životem modlitby a účasti na svátostném životě a projevuje se existencí prodchnutou láskou k Bohu a bližnímu.¹² V církvi přijímáme Boží lásku, která se plně projevila v Kristu (srov. Jan 3,16) a je „vylita do našich srdcí skrze Ducha Svatého, který nám byl dán“ (Řím 5,5). Ti, kdo se nechávají učenlivě vést Duchem Svatým, zakoušejí přítomnost a působení Trojice, takže takto prožívaná existence, jak učí papež František, vede k mystickému životu, „který se, i bez mimořádných jevů, nabízí všem věřícím jako každodenní zkušenost lásky“.¹³

6. Někdy se však objevují jevy (např. údajná zjevení, vize, vnitřní nebo vnější promluvy, písemné záznamy nebo poselství, jevy související s náboženskými obrazy, psychofyzické a jiné jevy), které jako by překračovaly hranice každodenní zkušenosti a prezentují se jako jevy údajně nadpřirozeného původu. Vypovídat přesně o takových událostech může přesahovat možnosti lidského jazyka (srov. 2 Kor 12,2-4). Jelikož s příchodem moderních komunikačních prostředků mohou

11 *Katechismus katolické církve*, č. 67. Srov. Kongregace pro nauku víry, *Fatimské poselství* (26. června 2000), Praha, Sekretariát České biskupské konference 2000 (červená řada, č. 11).

12 II. vatikánský koncil, Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium* (7. prosince 1965), č. 39–42, in *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2002, s. 75–79. František, *Gaudete et exsultate: Radujte se a jásejte: Apoštolská exhortace o povolání ke svatosti v současném světě* (19. března 2018), č. 10–18, Praha 2018, s. 12–16; tentýž, *Apoštolský list Totum amoris est Svatého otce Františka u příležitosti čtyřstého výročí úmrtí sv. Františka Saleského* (28. prosince 2022), český text dostupný on-line na https://cbk.cirkev.cz/dokumenty/apostolsky-list-totum-amoris-est_177.

13 František, *Nic než důvěra: Apoštolská exhortace C'est la confiance o svatě Terezii z Lisieux* (15. října 2023), č. 35, Praha, Karmelitánské nakladatelství 2024, s. 30.

takové jevy přitahovat pozornost nebo vzbuzovat rozpaky mnoha věřících a zprávy o nich se mohou velmi rychle šířit, jsou pastýři církve povoláni k tomu, aby se takovými událostmi starostlivě zabývali, tj. aby oceňovali jejich plody, očišťovali je od negativních prvků nebo varovali věřící před nebezpečími, která z nich vyplývají (srov. 1 Jan 4,1).

7. S rozvojem dnešních komunikačních prostředků a nárůstem počtu poutí dosahují tyto jevy národních, a dokonce světových rozměrů, takže rozhodnutí týkající se jedné diecéze má důsledky i jinde.

8. Když jsou zvláštní duchovní prožitky prováděny fyzickými a psychickými jevy, které nelze bezprostředně vysvětlit pouhým rozumem, je povinností církve tyto jevy pečlivě zkoumat a rozlišovat.

9. Papež František ve své apoštolské exhortaci *Gaudete et exsultate* připomíná, že jediný způsob, jak poznat, zda něco pochází od Ducha Svatého, je rozlišování, o které je třeba prosit a které je třeba pěstovat v modlitbě.¹⁴ Je to božský dar, který pomáhá pastýřům církve uskutečňovat to, co říká svatý Pavel: „Všechno zkoumejte, držte se toho, co je dobré“ (1 Sol 5,21). Jako pomoc diecézním biskupům a biskupským konferencím při rozlišování jevů údajného nadpřirozeného původu promulguje Dikasterium pro nauku víry následující *Normy pro rozlišování údajných nadpřirozených jevů*.

I. OBECNÉ POKYNY

A. Povaha rozlišování

10. Podle níže uvedených norem může církev naplňovat svou povinnost rozlišování: a) zda je možné v jevech údajného nadpřirozeného původu rozeznat přítomnost znamení Božího působení; b) zda v případných spisech nebo poselstvích osob, které se na daných údajných jevech podílejí, není nic, co by bylo v rozporu s vírou a dobrými mravy; c) zda je možné ocenit jejich duchovní plody, nebo je třeba je očistit od problematických prvků či varovat věřící před nebezpečími,

14

Srov. František, *Gaudete et exsultate: Radujte se a jásejte: Apoštolská exhortace o povolání ke svatosti v současném světě*, č. 10–18.

kteřá z nich vyplývají; d) zda je doporučeníhodné jejich pastorační uznání příslušnou církevní autoritou.

11. Přestože následující ustanovení předpokládají možnost rozlišování ve smyslu č. 10, je třeba jasně říci, že se standardně neočekává ze strany církevní autority žádné pozitivní uznání božského původu údajných nadpřirozených jevů.

12. V případě, že dikasterium udělí *nihil obstat* (srov. níže č. 17), nestávají se tyto jevy předmětem víry – to znamená, že věřící nejsou povinni s nimi souhlasit –, ale stejně jako v případě církví uznaných charismat „představují způsob, jak prohloubit své poznání Krista a velkodušněji se mu darovat a zároveň se stále více zakořenit ve společenství s celým křesťanským lidem“.¹⁵

13. Na druhé straně, když je v kanonizačním procesu uděleno *nihil obstat* , neznamená to prohlášení pravosti jakýchkoli nadpřirozených jevů přítomných v životě dané osoby, jak bylo zdůrazněno například v dekretu o kanonizaci svatě Gemmy Galgani: „[Pius XI.] feliciter elegit ut super heroicis virtutibus huius innocentis aequae ac poenitentis puellae suam mentem panderet, nullo tamen per praesens decretum (quod quidem numquam fieri solet) prolato iudicio de praeternaturalibus Servae Dei charismatibus.“¹⁶

14. Zároveň je třeba poznamenat, že některé jevy, které by mohly mít nadpřirozený původ, se někdy jeví jako spojené se zmatenými lidskými zkušenostmi, teologicky nepřesnými výrazy nebo ne zcela oprávněnými zájmy.

15. Rozpoznání údajných nadpřirozených jevů od samého počátku provádí diecézní biskup, případně jiná církevní autorita uvedená

15 Srov. Benedikt XVI., *Verbum Domini: posynodní apoštolská exhortace o Božím slově v životě a poslání církve* , č. 14.

16 Sacra Rituum Congregatio, *Decretum beatificationis et canonizationis Servae Dei Gemmae Galgani, virginis saecularis* [Posvátná kongregace pro obřady, *Dekret o blahořečení a svatořečení služebnice Boží Gemmy Galgani, ve světě žijící panny*]: In *AAS* 24 (1932), s. 57: „[Pius XI.] se vědomě chtěl pozastavit nad hrdinskými ctnostmi této nevinne kající mladé dívky, aniž by však tímto dekretem (což se zpravidla nikdy nestává) vynesl soud o mimopřirozených charismatech služebnice Boží.“

v čl. 4 až 6 níže, v dialogu s dikasteriem. Protože nikdy nemůže chybět specifická pozornost zaměřená na společné dobro celého Božího lidu, „si dikasterium nicméně vyhrazuje [...] možnost posoudit morální a naukové prvky této zkušenosti a způsob jejího využití“.¹⁷ Nelze přehlížet, že někdy se rozlišování může zabývat i trestnými činy, manipulací s osobami, poškozováním jednoty církve, nepatřičným finančním ziskem, závažnými naukovými omyly apod., což by mohlo způsobit pohoršení a podkopat důvěryhodnost církve.

B. Závěry

16. Rozlišování údajných nadpřirozených jevů může vést k závěrům, které se obvykle vyjadřují jedním z níže uvedených výrazů.

17. *Nihil obstat* – I když se nedá s jistotou říci, že jde o jev nadpřirozeně autentický, je rozpoznáno mnoho znaků působení Ducha Svatého „uprostřed“¹⁸ dané duchovní zkušenosti a nebyly zjištěny žádné zvlášť kritické nebo rizikové aspekty, alespoň doposud. Z tohoto důvodu se diecéznímu biskupovi doporučuje ocenit pastorační hodnotu a také podporovat šíření tohoto duchovního podnětu, a to i prostřednictvím případných poutí na posvátné místo.

18. *Prae oculis habeatur* – Přestože jsou rozpoznána důležitá pozitivní znamení, existují také některé prvky nejasnosti nebo možná rizika, která vyžadují ze strany diecézního biskupa pečlivé rozlišování a dialog s příjemci dané duchovní zkušenosti. Pokud se jedná o spisy nebo poselství, může být zapotřebí naukové vyjasnění.

19. *Curatur* – Existují různé nebo významné kritické prvky, ale zároveň se již tento fenomén široce rozšířil a jeho plody, které jsou s ním spojeny, lze ověřit. Nedoporučuje se proto zákaz, neboť by mohl Boží lid rozrušit. V každém případě se diecéznímu biskupovi doporučuje,

17 Dikasterium pro nauku víry, *Lettera al Vescovo di Como circa un presunto veggente [List biskupu z Comy o údajném vizionáři]* (25. září 2023).

18 Výraz „uprostřed“ neznamená „prostřednictvím“ nebo „skrze“, ale naznačuje, že v určitém kontextu, který nemusí být nutně nadpřirozeného původu, Duch Svatý působí dobré věci.

aby tento fenomén nepodporoval, hledal alternativní projevy zbožnosti a případně přeorientoval jeho duchovní a pastorační profil.

20. *Sub mandato* – Zjištěné kritické problémy se netýkají samotného jevu, který je bohatý na pozitivní prvky, ale osoby, rodiny nebo skupiny osob, které jej nesprávně využívají. Jedná se o využívání duchovní zkušenosti ke konkrétnímu a neoprávněnému finančnímu prospěchu, páchání nemorálních činů nebo provádění pastorační činnosti paralelní k té, která je již na církevním území přítomna, aniž by byly akceptovány pokyny diecézního biskupa. V takovém případě je pastorační vedení konkrétního místa, kde k tomuto jevu dochází, svěřeno buď diecéznímu biskupovi, nebo jiné osobě delegované Svatým stolcem, která se v případě, že nemůže zasáhnout přímo, pokusí dosáhnout rozumné dohody.

21. *Prohibetur et obstruatur* – Přestože existují oprávněné požadavky a některé pozitivní prvky, objevují se závažné kritické aspekty a rizika. Aby se tedy předešlo dalším zmatkům nebo dokonce skandálům, které by mohly podkopat víru běžného Božího lidu, žádá dikasterium diecézního biskupa, aby veřejně prohlásil, že přilnutí k tomuto jevu není dovoleno, a aby současně nabídl katechezi, která může pomoci pochopit důvody tohoto rozhodnutí a usměrnit oprávněné duchovní obavy této části Božího lidu.

22. *Declaratio de non supernaturalitate* – V takovém případě je diecézní biskup pověřen dikasteriem, aby prohlásil, že jev není uznán za nadpřirozený. Toto rozhodnutí musí být založeno na konkrétních a prokázaných skutečnostech a důvodech. Například když údajný vizionář přiznává, že lhal, nebo když věrohodní svědci poskytnou důkazy, které umožňují odhalit falšování jevu, mylný záměr nebo mytománii (chorobnou lhavost).

23. Ve světle výše uvedeného znovu zdůrazňujeme, že ani diecézní biskup, ani biskupské konference, ani dikasterium zpravidla neprohlásí, že tyto jevy jsou nadpřirozeného původu, a to ani v případě, že je uděleno *nihil obstat* (srov. č. 11). Je jasné, že Svatý otec může schválit zahájení postupu vedoucího k takovému závěru.

II. STANOVENÉ POSTUPY

A. Hmotněprávní předpisy

Čl. 1 – Je odpovědností diecézního biskupa, aby v dialogu s národní biskupskou konferencí zkoumal případy údajných nadpřirozených jevů, které se vyskytly na jeho území, a formuloval o nich konečný úsudek, který předloží dikasteriu ke schválení, včetně případné podpory úcty nebo zbožnosti s nimi spojené.

Čl. 2 – Po prošetření dotyčných událostí je na diecézním biskupovi, aby výsledky šetření – provedeného podle níže uvedených norem – předal se svým vyjádřením Dikasteriu pro nauku víry a jednal podle pokynů, které mu dikasterium poskytne. V každém případě je na dikasteriu, aby posoudilo způsob postupu diecézního biskupa a schválilo či neschválilo jím navržené rozhodnutí, které má být přiděleno konkrétnímu případu.

Čl. 3

§ 1 – Diecézní biskup se zdrží jakýchkoli veřejných prohlášení o pravosti nebo nadpřirozenosti těchto jevů a jakéhokoli zapojení do nich; nesmí však přestat být ostražitý, aby v případě potřeby rychle a obezřetně zasáhl podle postupů uvedených v níže uvedených normách.

§ 2 – Pokud se v souvislosti s údajnou nadpřirozenou událostí objeví formy zbožnosti i bez skutečného kultu, má diecézní biskup závažnou povinnost zahájit co nejdříve důkladné kanonické vyšetřování, aby byla zachována víra a zabráněno zneužití.

§ 3 – Diecézní biskup musí zvláště dbát na to, aby i za pomoci prostředků, které má k dispozici, zamezil matoucím náboženským projevům nebo šíření jakýchkoli materiálů týkajících se údajného nadpřirozeného jevu (např.: u posvátných obrazů ronění slz, potu, krve, přeměny posvěcených hostií atd.), aby se nepodnítila atmosféra hledání senzací (srov. čl. 11 § 1).

Čl. 4 – Pokud se údajný jev týká více než jednoho diecézního biskupa vzhledem k bydlišti dotčených osob nebo vzhledem k místu rozšíření forem kultu nebo obecně lidové zbožnosti, mohou tito biskupové po konzultaci s Dikasteriem pro nauku víry ustavit interdiecézní komisi,

kteřá pod vedením jednoho z diecézních biskupů zajistí předběžné šetření podle ustanovení níže uvedených článků. Za tímto účelem mohou také využít pomoci příslušných úřadů biskupské konference.

Čl. 5 – V případě, že se údajné nadpřirozené skutečnosti týkají působnosti diecézních biskupů patřících do téže církevní provincie, může metropolita po konzultaci s biskupskou konferencí a s Dikasteriem pro nauku víry převzít úkol ustanovit komisi uvedenou v čl. 4 a předsedat jí.

Čl. 6

§ 1 – V místech, kde je zřícena církevní oblast uvedená v kán. 433 až 434 CIC a údajné nadpřirozené skutečnosti se týkají tohoto území, požádá předsedající biskup Dikasterium pro nauku víry o udělení speciálního pověření k dalšímu postupu.

§ 2 – V tomto případě se postupy řídí obdobně ustanoveními čl. 5, přičemž se dodržují pokyny obdržené od téhož dikasteria.

B. Procesní normy

Fáze předběžného šetření

Čl. 7

§ 1 – Kdykoli se diecézní biskup dozví alespoň pravděpodobné zprávy o skutečnostech údajného nadpřirozeného původu, které se týkají katolické víry a vyskytly se na území spadajícím pod jeho pravomoc, měl by se osobně nebo prostřednictvím delegáta obezřetně informovat o událostech a okolnostech a dbát na to, aby neprodleně shromáždil všechny podklady užitečné pro prvotní posouzení.

§ 2 – Pokud je možné jevy snadno regulovat v kruhu osob bezprostředně do nich zapojených a pokud nehrozí žádné nebezpečí pro společenství, neměla by být po konzultaci s dikasteriem přijata žádná další opatření, ačkoli zůstává zachována povinnost bdělosti.

§ 3 – V případě, že se jedná o osoby podléhající více diecézním biskupům, je třeba vyslechnout stanoviska těchto biskupů. Pokud údajný jev vzniká na jednom místě a dále se rozvíjí na dalších místech, může být na těchto místech posuzován odlišně. V takovém případě má každý

diecézní biskup vždy pravomoc rozhodnout o tom, co považuje za pastoračně rozumné na svém území, a to po konzultaci s dikasteriem.

§ 4 – Pokud se údajný jev týká rozličných předmětů, může diecézní biskup osobně nebo prostřednictvím delegáta nařídít jejich uložení na bezpečném místě až do objasnění celé záležitosti. V případě údajného eucharistického zázraku musí být konsekrované způsoby uchovávány na neveřejném místě a vhodným způsobem.

§ 5 – Pokud se shromážděné podklady budou zdát dostatečné, diecézní biskup rozhodne, zda zahájí fázi hodnocení tohoto jevu, aby navrhl dikasteriu ve svém vyjádření (votum) konečné rozhodnutí s ohledem na vyšší zájem víry církve a na ochranu a podporu duchovního dobra věřících.

Čl. 8

§ 1 – Diecézní biskup¹⁹ ustanoví vyšetřovací komisi, jejímiž členy jsou nejméně po jednom teolog, kanonista a odborník vybraný na základě povahy jevu.²⁰ Jejím cílem není pouze dospět k prohlášení o pravdivosti faktů, ale prozkoumat všechny aspekty události, aby diecéznímu biskupovi poskytla všechny užitečné podklady pro posouzení.

§ 2 – Členové vyšetřovací komise musí mít bezúhonnou pověst, pevnou víru, zdravé učení, osvědčenou obezřetnost a nesmí být přímo ani nepřímo spojeni s osobami nebo skutečnostmi, které jsou předmětem vyšetřování.

§ 3 – Diecézní biskup sám jmenuje delegáta, vybraného z členů komise nebo mimo ni, který má za úkol koordinovat a řídit práci komise a připravovat zasedání.

§ 4 – Diecézní biskup nebo jeho delegát rovněž jmenuje notáře, jehož úkolem je účastnit se zasedání a zaznamenávat výsledky a veškeré další úkony komise. Povinností notáře je zajistit, aby byly zápisy řádně podepsány a aby byly všechny úkony, které jsou předmětem vyšetřování, shromážděny, přehledně uspořádány a uloženy v archivu kurie. Notář rovněž zajišťuje svolávání zasedání a připravuje podklady.

19 Nebo jiná církevní autorita uvedená v čl. 4 až 6.

20 Např.: lékař, nejlépe se specializací na určité příbuzné obory, jako je psychiatrie, hematologie atd.; biolog; chemik atd.

§ 5 – Všichni členové komise jsou vázáni mlčenlivostí stvrzenou přísahou.

Čl. 9

§ 1 – Výslechy se provádějí obdobně podle předpisů všeobecných norem (srov. kán. 1558 až 1571 CIC; kán. 1239 až 1252 CCEO) na základě otázek formulovaných delegátem po náležitém projednání s ostatními členy komise.

§ 2 – Přísežné svědectví osob, které se podílely na údajných nadpřirozených událostech, se podává za přítomnosti celé komise nebo alespoň některých jejích členů. Pokud jsou skutečnosti případu založeny na výpovědích očitých svědků, měli by být svědci vyslechnuti co nejdříve, aby se využila časová blízkost události.

§ 3 – Zpovědníci zúčastněných osob, které uvádějí, že byly protagonisty skutečností nadpřirozeného původu, nesmí vypovídat o žádných skutečnostech, které poznali prostřednictvím svátostné zpovědi.²¹

§ 4 – Duchovní vůdci zúčastněných osob, které tvrdí, že byly protagonisty událostí nadpřirozeného původu, nesmějí vypovídat o skutečnostech, které poznali prostřednictvím duchovního vedení, ledaže by je dotyčné osoby k výpovědi písemně zmocnily.

Čl. 10 – Pokud jsou součástí podkladů předběžného šetření písemné texty nebo jiné podklady (obrazové, zvukové, fotografické) zveřejněné v médiích, jejichž autorem je osoba zapojená do údajného jevu, musí být tyto materiály podrobeny pečlivému znaleckému zkoumání (srov. čl. 3 § 3), jehož výsledky notář zahrne do podkladů předběžného šetření.

21 Srov. kán. 983 § 1; 1550 § 2 odst. 2 CIC; kán. 733 § 1; 1231 § 1 odst. 2 CCEO; Kongregace pro blahověčení a svatořečení, *Instrukce o postupu při diecézních a eparchiálních šetřeních v kauzách svatořečení Sanctorum Mater* (17. května 2007), čl. 101 až 102, in *Acta České biskupské konference*, č. 3 (2008), s. 136–137; Apoštolská penitenciárie, *Nóta Apoštolské penitenciárie o důležitosti vnitřního oboru svědomí a nedotknutelnosti svátostné pečeti* (29. června 2019), in *Acta České biskupské konference*, č. 14 (2019), s. 165–173.

Čl. 11

§ 1 – Pokud se mimořádné skutečnosti uvedené v čl. 7 § 1 týkají předmětů různého druhu (srov. čl. 3 § 3), provede komise prostřednictvím odborníků ze svého středu nebo jiných odborníků určených pro daný případ pečlivé zkoumání těchto předmětů, aby dospěla k vědeckému, naukovému a kanonickému posouzení, jež napomůže následnému hodnocení.

§ 2 – Pokud by nálezy organické povahy související s mimořádnou událostí vyžadovaly speciální laboratorní a případně vědeckotechnická zkoumání, pověří komise zkoumáním odborníky, kteří jsou skutečnými znalci v oblasti týkající se daného typu zkoumání.

§ 3 – Pokud se tento jev týká těla a krve Páně ve svátostných způsobách chleba a vína, je třeba věnovat zvláštní pozornost tomu, aby jejich případná analýza nevedla k nedostatku respektu k Nejsvětější svátosti a zaručovala úctu, která jí náleží.

§ 4 – Pokud údajné mimořádné události vyvolávají problémy týkající se veřejného pořádku, spolupracuje diecézní biskup s příslušnou světskou autoritou.

Čl. 12 – Pokud by údajné nadpřirozené jevy pokračovaly i v průběhu vyšetřování a pokud by situace doporučovala prudenciální zákroky, diecézní biskup by neměl váhat s takovými úkony dobrého řízení, aby se zabránilo nekontrolovaným nebo pochybným projevům zbožnosti nebo rozvinutí kultu založeného na dosud nevyjasněných prvcích.

Fáze hodnocení

Čl. 13 – Diecézní biskup případně s pomocí členů jím zřízené komise důkladně zhodnotí shromážděný materiál podle výše uvedených hlavních kritérií rozlišování (srov. č. 10 až 23) a následujících pozitivních a negativních kritérií, která mohou být aplikována i kumulativně.

Čl. 14 – Mezi neopominutelná *pozitivní* kritéria patří:

1. Důvěryhodnost a dobrá pověst osob, které tvrdí, že jsou příjemci nadpřirozených událostí nebo se jich přímo účastní, a také vyslechnutých svědků. Zejména je třeba mít na zřeteli psychickou vyrovnanost, poctivost a opravdovost v mravním životě, upřímnost, pokoru

a obvyklou poslušnost vůči církevní autoritě, ochotu s ní spolupracovat a podporu ducha autentického církevního společenství.

2. Nauková pravověrnost jevu a případného poselství s ním spojeného.

3. Nepředvídatelnost jevu, z níž jasně vyplývá, že není výsledkem iniciativy zúčastněných osob.

4. Ovoce křesťanského života. Patří k němu duch modlitby, obrácení, povolání ke kněžství a řeholnímu životu, svědectví dobročinné lásky, jakož i zdravá zbožnost a hojné a stálé duchovní plody. Je třeba zhodnotit přínos těchto plodů k růstu církevního společenství.

Čl. 15 – Pečlivě se ověří existence *negativních* kritérií:

1. Eventuální zjevný omyl ohledně skutkového stavu.

2. Případné naukové omyly. Z tohoto hlediska je třeba vzít v úvahu možnost, že osoba tvrdící, že je příjemcem události nadpřirozeného původu, přidala – třeba i nevědomky – k soukromému zjevení čisté lidské prvky nebo nějaký omyl přirozeného řádu, který není způsoben špatným úmyslem, ale subjektivním vnímáním jevu.

3. Sektářský duch, jenž je zdrojem rozdělení v církvi.

4. Zřejmá snaha o dosažení zisku, moci, slávy, společenské proslulosti, osobního zájmu úzce spojených se skutkovou podstatou.

5. Závažné nemorální činy spáchané danou osobou nebo jejími následovníky v době nebo u příležitosti příslušného jevu.

6. Psychické výkyvy nebo psychopatické sklony dotyčné osoby, které mohly mít vliv na údajnou nadpřirozenou událost, nebo psychóza, kolektivní hysterie či jiné prvky, které lze vysledovat v patologické rovině.

Čl. 16 – Je třeba zvážit zvláštní morální závažnost používání údajných nadpřirozených zážitků nebo uznávaných mystických prvků jako prostředku nebo záminky k vykonávání nadvlády nad lidmi nebo k jejich zneužívání.

Čl. 17 – V případě údajných nadpřirozených jevů uvedených v čl. 7 § 1 musí být hodnocení výsledků šetření provedeno s náležitou pečlivostí jak s respektem vůči zúčastněným osobám, tak k výsledkům

případného vědeckotechnického zkoumání údajného nadpřirozeného jevu.

Závěrečná fáze

Čl. 18 – Po ukončení vyšetřování a pečlivém prozkoumání události a shromážděných informací,²² rovněž s přihlédnutím k tomu, jaký dopad měly údajné skutečnosti na jemu svěřený Boží lid a s ohledem především na hojnost duchovních plodů vyvolaných případně vzniklou novou zbožností, vypracuje diecézní biskup s pomocí delegáta zprávu o daném jevu. S přihlédnutím ke všem skutečnostem případu, a to jak pozitivním, tak negativním, vypracuje osobní votum k dané záležitosti a navrhne dikasteriu konečný posudek, obvykle podle jedné z následujících formulací:²³

1. *Nihil obstat*
2. *Prae oculis habeatur*
3. *Curatur*
4. *Sub mandato*
5. *Prohibetur et obstruatur*
6. *Declaratio de non supernaturalitate*

Čl. 19 – Po ukončení vyšetřování jsou všechny spisy týkající se zkoumaného případu předány Dikasteriu pro nauku víry ke konečnému schválení.

Čl. 20 – Dikasterium poté přistoupí k prozkoumání spisu, zhodnotí morální a naukové prvky dané zkušenosti a jejího využití, jakož i votum diecézního biskupa. Dikasterium si může od diecézního biskupa vyžádat další informace, případně si vyžádat další stanoviska, nebo v krajním případě přistoupit k novému zkoumání záležitosti, nezávislému na zkoumání vykonaném diecézním biskupem. Na základě provedeného zkoumání přistoupí k potvrzení nebo zamítnutí rozhodnutí navrženého diecézním biskupem.

22 Všechny svědecké důkazy je třeba podrobně posoudit s pečlivým uplatněním všech kritérií, a to i s ohledem na předpisy kanonického práva týkající se důkazní síly svědectví (srov. *ex analogia* kán. 1572 CIC; kán. 1253 CCEO).

23 Viz výše č. 17 až 22.

Čl. 21

§ 1 – Po obdržení odpovědi dikasteria, pokud dikasterium neurčí jinak, diecézní biskup po dohodě s dikasteriem jasně sdělí Božímu lidu rozhodnutí týkající se daných skutečností.

§ 2 – Diecézní biskup je povinen informovat národní biskupskou konferenci o rozhodnutí schváleném dikasteriem.

Čl. 22

§ 1 – V případě udělení *nihil obstat* (srov. čl. 18 odst. 1) bude diecézní biskup věnovat maximální pozornost správnému zhodnocení plodů plynoucích ze zkoumaného jevu a bude na ně nadále dohlížet s obezřetností. V takovém případě diecézní biskup v dekretu jasně uvede povahu schválení a meze případného povoleného kultu a upřesní, že věřící „[mají] právo se ho obezřetně účastnit“.²⁴

§ 2 – Diecézní biskup bude také dbát na to, aby věřící nepovažovali žádné z těchto stanovisek za potvrzení nadpřirozeného charakteru jevu.

§ 3 – Dikasterium si v každém případě vyhrazuje právo znovu zasáhnout v návaznosti na vývoj tohoto jevu.

Čl. 23

§ 1 – Pokud je vydáno rozhodnutí preventivní (srov. čl. 18 odst. 2 až 4) nebo negativní (srov. čl. 18 odst. 5 až 6), musí je diecézní biskup po schválení dikasteriem formálně zveřejnit. Musí být také napsáno jasně a srozumitelně pro všechny a zvažovat vhodnou příležitost k oznámení důvodů přijatého rozhodnutí a naukových základů katolické víry, aby se tak podpořil růst zdravého duchovního života.

24 Benedikt XVI., *Verbum Domini: posynodní apoštolská exhortace o Božím slově v životě a poslání církve*, č. 14. „Proto církevní schválení nějakého soukromého zjevení v podstatě znamená, že dané poselství neobsahuje nic proti víře nebo dobrým mravům; je dovoleno ho veřejně šířit a věřící jsou oprávněni ho rozumným způsobem přijmout. [...] Je to nabízená pomoc, jejíž užití však není povinné. V každém případě tu musí jít o oživení víry, naděje a lásky, které jsou pro všechny lidi trvalou cestou spásy.“

§ 2 – Při sdělování případného negativního rozhodnutí může diecézní biskup vynechat informace, které by mohly zúčastněným osobám způsobit nespravedlivou újmu.

§ 3 – Pokud dochází k dalšímu šíření spisů nebo poselství, mají být legitimní pastýři bdělí ve smyslu kán. 823 Kodexu kanonického práva (srov. kán. 652 § 2 a 654 CCEO) a odsuzovat zneužití i vše, co škodí správné víře a mravům nebo je jakkoli nebezpečné pro dobro duší. Za tímto účelem lze využít uložení běžných prostředků, včetně trestních příkazů (srov. kán. 1319 CIC; kán. 1406 CCEO).

§ 4 – Opatření uvedená v § 3 jsou vhodná zejména v případech, kdy vytýkané jednání souvisí s předměty nebo místy spojenými s údajnými nadpřirozenými jevy.

Čl. 24 – Ačkoli bylo rozhodnutí schváleno, má diecézní biskup osobně nebo prostřednictvím delegáta povinnost nadále bděle sledovat daný jev a osoby, jichž se týká, a to především při výkonu své řádné moci.

Čl. 25 – V případě, že u údajných nadpřirozených jevů lze s jistotou dokázat záměrný mystifikační a klamavý úmysl za jiným účelem (např. zisk a jiné osobní zájmy), použije diecézní biskup při zvážení každého jednotlivého případu platné trestní kanonické právo.

Čl. 26 – Dikasterium pro nauku víry má pravomoc zasáhnout z vlastního popudu (motu proprio) v jakékoli době a fázi rozlišování ohledně údajných nadpřirozených jevů.

Čl. 27 – Tyto normy zcela nahrazují předchozí normy ze dne 25. února 1978.

Svatý otec František při audienci udělené níže podepsanému prefektovi spolu se sekretářem naukové sekce Dikasteria pro nauku víry dne 4. května 2024 schválil tyto Normy, projednané na řádném zasedání tohoto dikasteria dne 17. dubna 2024, a nařídil jejich zveřejnění s tím, že vstupují v účinnost dne 19. května 2024, o slavnosti Seslání Ducha Svatého.

Dáno v Římě, v sídle Dikasteria pro nauku víry, dne 17. května 2024

Víctor Manuel kard. Fernández
prefekt

Mons. Armando Matteo
sekretář naukové sekce

Ex Audientia Die 04.05.2024

FRANCISCUS

5.

DEKRET APOŠTOLSKÉ PENITENCIÁRIE U PŘÍLEŽITOSTI 4. SVĚTOVÉHO DNE PRARODIČŮ A SENIORŮ

Apoštolská penitenciárie pro růst zbožnosti věřících a zajištění spásy duší vyhovuje na základě pravomocí, jež jí z Boží prozřetelnosti svěřil papež František, žádosti kardinála Svaté římské církve Kevina Josepha Farrella, prefekta Dikasteria pro laiky, rodinu a život, aby u příležitosti 4. Světového dne prarodičů a seniorů, který papež již ustanovil na čtvrtou červencovou neděli a letos se bude konat na téma „Ve stáří mě neopouštěj“ (srov. Žl 71,9), udělila z nebeských pokladů církve plnomocné odpustky za obvyklých podmínek (svátost smíření, svatě přijímání a modlitba na úmysl Svatého otce) prarodičům, seniorům a všem věřícím, kteří se v opravdovém duchu pokání a lásky zúčastní 28. července 2024 u příležitosti 4. Světového dne prarodičů a seniorů různých bohoslužeb, které se budou konat po celém světě. Plnomocné odpustky lze získat též pro duše v očistci.

Tento Tribunál milosrdenství uděluje ve stejný den plnomocné odpustky také věřícím, kteří věnují dostatek času návštěvě svých starších bratří a sester v nouzi nebo v nesnázích (např. nemocných, osamělých, postižených...).

Plnomocné odpustky mohou být uděleny rovněž nemocným seniorům a jejich pečovatelům, pokud se odpoutají od jakéhokoli hříchu a budou chtít co nejdříve splnit tři obvyklé podmínky, a také všem, kteří z vážného důvodu nemohou opustit své domovy a duchovně se spojí s bohoslužbami Světového dne a obětují milosrdnému Bohu své modlitby, bolesti a utrpení svého života, zejména v době, kdy budou různé obřady přenášeny prostřednictvím médií.

Aby se tedy cestou pastorační lásky mohla snáze realizovat možnost obdržet Boží milost skrze moc klíčů církve, Penitenciárie důrazně žádá kněze vybavené příslušnými pravomocemi ke zpovídání, ať jsou ochotně a velkoryse k dispozici pro slavení svátosti pokání.

Tento dekret platí pro 4. Světový den prarodičů a seniorů bez ohledu na jakákoli odlišná ustanovení.

Dáno v Římě, v sídle Apoštolské penitenciárie dne 9. července roku 2024

Angelo kard. De Donatis
velký penitenciář

Mons. Krzysztof Józef Nykiel
regent

6. DIKASTERIUM PRO NAUKU VÍRY

„KRÁLOVNA MÍRU“

Nóta ohledně duchovní zkušenosti spojené z Medžugorje

OBSAH

Úvod.....	201
Plody.....	202
Hlavní témata poselství.....	204
Královna míru	204
Mír, který pramení z lásky	205
Král míru	206
Jedině Bůh	206
Kristocentrismus.....	208
Působení Ducha Svatého	208
Výzva k obrácení	209
Těžké břemeno zla a hříchu.....	210
Modlitba.....	211
Ústřední místo mše svaté.....	212
Bratrské společenství.....	213
Radost a vděčnost	214
Svědectví věřících.....	215
Věčný život	215
Potřebná upřesnění.....	216
Výtky a hrozby	217
Poselství pro farnost	217
Neustálé naléhání na naslouchání poselství	218
Panna Maria dává svým poselstvím odpovídající hodnotu.....	220
„Sebevyzdvihování“ Panny Marie	221
S námi ke Kristu.....	222
Závěry	223

ÚVOD

1. Nastal čas uzavřít dlouhý a složitý proces ohledně duchovního fenoménu v Medžugorje. Během tohoto procesu na sebe navazovaly rozdílné názory biskupů, teologů, komisí a analytiků.

Závěry vyjádřené v této *Nótě* jsou zasazeny do kontextu toho, co je stanoveno v platných *Normách pro postup při rozlišování údajných nadpřirozených jevů* (Dikasterium pro nauku víry 17. května 2024; dále zkráceně *Normy*). V důsledku toho je pohled analýzy zcela odlišný od toho, který byl použitý v dřívějších studiích.

Je důležité hned na začátku upřesnit, že závěry této nóty neznamenají hodnocení morálního života uvedených vizionářů. Na druhou stranu je třeba mít na paměti, že pokud se uzná působení Ducha ve prospěch Božího lidu „prostřednictvím“ duchovní zkušenosti od jejího počátku až po současnost, charismatické dary (*gratiae gratis datae*) – které s ní mohou být spojeny – nevyžadují nutně morální dokonalost zúčastněných osob, aby mohly působit.

2. Ačkoli ve sbírce poselství spojených s touto duchovní zkušeností nacházíme mnoho pozitivních prvků, které pomáhají pochopit výzvu evangelia, některá poselství – podle názoru některých lidí – by mohla představovat rozpory nebo mohla být spojena s touhami či zájmy údajných vizionářů nebo jiných lidí. Nelze vyloučit, že se tak v případě několika málo poselství stalo, a tato skutečnost nám připomíná to, co říkají *Normy* tohoto dikasteria: že takové jevy „se někdy jeví jako spojené se zmatenými lidskými zkušenostmi, teologicky nepřesnými výrazy nebo ne zcela oprávněnými zájmy“ (*Normy*, č. 14). To nevylučuje „nějaký omyl přirozeného řádu, který není způsoben špatným úmyslem, ale subjektivním vnímáním jevu“ (tamtéž, čl. 15.2). Jako příklad tohoto nepřesného a v konečném důsledku teologicky nesprávného mystického jazyka můžeme uvést – mezi zprávami týkajícími se Medžugorje (srov. *Soubor poselství Královny míru*. „*Prosím vás: obraťte se!*“, Camerata Picena [An] 2024; v některých případech byl překlad vylepšen porovnáním s původním textem) – samostatný výraz „můj Syn, jediný a trojjediný, tě miluje“ (02. 11. 2017). Není neobvyklé, že mystické texty, které se snaží vyjádřit přítomnost celé Trojice v tajemství vtěleného Slova, používají nevhodná slova, jako

jsou tato. V tomto případě je třeba si uvědomit, že v Synu, který se stal člověkem, se projevuje láska trojjediného Boha (srov. Dikasterium pro nauku víry, „Trojice milosrdenství. Dopis biskupovi z Coma ohledně duchovní zkušenosti spojené se svatyní Maccio [Villa Guardia] 15. července 2024). Dále je třeba čtenáře upozornit, aby měl na paměti, že kdykoli se v této *Nóte* hovoří o „poselstvích“ Panny Marie, vždy se tím myslí „údajná poselství“.

Při rozlišování událostí souvisejících s Medžugorje bereme v úvahu především existenci jednoznačně ověřených plodů a analýzu údajných mariánských poselství.

PLODY

3. Bezprostředním důsledkem fenoménu Medžugorje je rostoucí velký počet ctitelů na celém světě a množství lidí z nejrůznějších prostředí, kteří se tam vydávají na pout'.

Positivní plody se projevují především jako podpora zdravého života z víry v souladu s tím, co je obsaženo v tradici církve. To se v souvislosti s Medžugorje týká jak osob, které byly od víry vzdáleny, tak těch, které víru dosud praktikovaly povrchně. Specifický charakter tohoto místa spočívá ve velkém množství těchto plodů: hojná obrácení, častý návrat ke svátostem (eucharistie a smíření), četná povolání ke kněžskému, řeholnímu a manželskému životu, prohloubení života z víry, intenzivnější život modlitby, mnoho smíření mezi manželi a obnova manželského a rodinného života. Je třeba zmínit, že k takovým zkušenostem dochází hlavně v souvislosti s poutěmi na místa původních událostí, nikoliv při setkáních s „vizionáři“, kteří se účastní údajných zjevení.

4. Každodenní intenzivní pastorační práce ve farnosti Medžugorje se díky „fenoménu Medžugorje“ zvýšila. Denně můžeme sledovat modlitbu různých částí růžence, mši svatou (s četnými obřady i ve všední dny), adoraci Nejsvětější svátosti, velký počet zpovědí. Mimo farní kostel se nacházejí dvě *křížové cesty*, velký sál pro katechezi a malá kaple pro adoraci. Kromě běžného svátostně-duchovního života se v Medžugorje koná řada pravidelných aktivit, jako jsou každoroční semináře různého druhu, festival mládeže, duchovní cvičení

pro kněze, pro manželské páry, pro organizátory poutí, pro vedoucí mírových center a modlitebních skupin.

Farnost Medžugorje je již po desetiletí také významným cílem poutníků. Na rozdíl od jiných míst, která jsou spojena se zjeveními, se zdá, že lidé do Medžugorje přijíždějí především obnovit svou víru, nikoliv kvůli konkrétním prosbám; jsou zaznamenány dokonce skupiny pravoslavných křesťanů a muslimů.

5. Mnoho věřících objevilo své povolání ke kněžství nebo zasvěcenému životu v souvislosti s „fenomémem Medžugorje“. Příběhy těchto lidí jsou velmi odlišné, shodují se však ve stejné duchovní zkušenosti povolání k tomuto typu následování Ježíše. Někteří lidé tam šli, aby poznali Boží vůli ve svém životě, jiní jen ze zvědavosti nebo vůbec nevěřili. Řada lidí pak uvádí, že obdrželi milost povolání pod vlivem silné touhy zcela se odevzdat Bohu na hoře údajných zjevení, jiní v rámci adorace před Nejsvětější svátostí.

Mnoha lidem se změnil život poté, co přijali spiritualitu Medžugorje do svého každodenního života (poselství, modlitba, půst, adorace, mše svatá, zpověď...), a následně se rozhodli pro kněžské nebo řeholní povolání. Někteří mají pocit, že v Medžugorje obdrželi rozhodující potvrzení povolání, které v nich již nějakou dobu zrálo. Existuje také mnoho případů objevení konkrétního povolání mimo Medžugorje, ale v rámci skupin inspirovaných jeho spiritualitou a četbou knih o této zkušenosti.

Nechybí opravdová obrácení lidí vzdálených od Boha a církve, kteří přešli od života poznamenaného hříchem k radikálním životním změnám zaměřeným na evangelium. V souvislosti s Medžugorje jsou také hlášena četná uzdravení.

Mnozí další objevili krásu křesťanství. Pro mnohé se Medžugorje stalo místem, které si Bůh vybral k obnově jejich víry: existují lidé, kteří toto místo vnímají jako nový výchozí bod pro svou duchovní cestu. V některých případech se mnohým díky zkušenosti z Medžugorje podařilo překonat své duchovní krize. Jiní uvádějí, že se v nich v souvislosti s Medžugorje probudila touha hluboce se oddat službě Bohu v poslušnosti církvi nebo se více angažovat v životě víry ve své domovské farnosti. V mnoha zemích světa mezitím vznikl velký počet modlitebních skupin a skupin mariánské úcty inspirovaných

duchovní zkušeností z Medžugorje. Objevila se také charitativní díla spojená s různými společenstvími a sdruženími, zejména těmi, která se starají o sirotky, narkomany, alkoholiky, děti s různými problémy a postižené.

Zvláště pozoruhodná je přítomnost mnoha mladých lidí, mladých párů a dospělých, kteří v Medžugorje prostřednictvím Panny Marie znovu objevují křesťanskou víru: tato zkušenost je přivádí ke Kristu v církvi. Svědectvím silné přítomnosti mladých lidí v Medžugorje jsou každoroční festivaly mládeže.

Kromě těchto konkrétních plodů je toto místo vnímáno jako prostor velkého klidu, rozjímání a upřímné a hluboké zbožnosti, která působí.

Závěrem lze podat souhrnný obraz pozitivních plodů této duchovní zkušenosti, jež se mezitím oddělily od zkušenosti údajných vizionářů, které již nelze vnímat jako ústřední zprostředkovatele „fenoménu Medžugorje“, uprostřed něhož Duch Svätý působí tolik krásných a pozitivních věcí.

HLAVNÍ TÉMATA POSELSTVÍ

Královna míru

6. Ačkoli Gospa (tj. Paní) si nejčastěji přisuzuje jméno Matka ve spojení s různými výrazy (Matka církve, Boha, spravedlivých, svatých atd.), původní titul je „Královna míru“ (srov. poselství z 16. 06. 1983). Tento titul nabízí teocentrickou a velmi bohatou vizi míru, který neznamena pouze absenci války, ale má duchovní, rodinný a sociální význam. Míru, o němž se zde hovoří, se totiž dosahuje především modlitbou, ale šíří se také prostřednictvím misijního nasazení. Jedním z převládajících rysů spirituality, která z poselství vyplývá, je odevzdání se Bohu skrze plné odevzdání se Marii, abychom byli nástroji míru ve světě. Poselství na toto téma jsou velmi četná. Zde jsou některá z nich:

„Drahé děti, přišla jsem k vám a představila se vám jako Královna míru, protože mě poslal můj Syn. Chci vám, drahé děti, pomoci. Pomoci, aby nastal mír.“ (10. 08. 2012)

„Mír. Mír. Mír. Usmířte se. Usmířte se s Bohem i mezi sebou navzájem.“ (26. 06. 1981)

„Drahé děti, bez modlitby není míru. Proto vás, drahé děti, vyzývám, abyste se modlily za mír před křížem.“ (06. 09. 1984)

„Všechny vás vyzývám, abyste se zodpovědně modlili za mír. Modlete se, drahé děti, za to, aby ve světě zavládl mír, aby mír zavládl v lidských srdcích, v srdcích mých dětí. Buďte tedy mými nositeli míru v tomto neklidném světě; buďte mým živým znamením, znamením míru.“ (05. 08. 2013)

„Drahé děti, vyzývám vás všechny, kteří jste slyšeli mé poselství míru, abyste je ve svém životě vážně a s láskou uskutečňovali. Mnozí si myslí, že dělají mnoho tím, že o poselství hovoří, ale nežijí je. Vyberím vás, drahé děti, k životu a ke změně všeho, co je ve vás negativní, aby se vše proměnilo v něco pozitivního a v život.“ (25. 05. 1991)

„Děláte chybu, když se díváte do budoucnosti a myslíte jen na války, tresty a zlo. Pokud stále myslíte na zlo, jste již na cestě, abyste se s ním setkali. Pro křesťana existuje jen jeden postoj vůči budoucnosti: naděje na spásu. Vaším úkolem je přijmout božský mír, žít ho a šířit.“ (10. 06. 1982)

„Dnešní svět žije uprostřed velkých napětí a pohybuje se na pokraji katastrofy. Může být zachráněn pouze tehdy, pokud nalezne mír. Mír však může získat pouze tehdy, když se vrátí k Bohu.“ (15. 02. 1983)

„Přišla jsem sem jako Královna míru, abych všem řekla, že mír je nezbytný pro spásu světa. Jedině v Bohu lze nalézt pravou radost, z níž pochází pravý mír. Proto prosím o obrácení.“ (16. 06. 1983)

„Přijměte do svých srdcí mír. Pečujte o něj jako o květinu, která potřebuje vodu, něhu a světlo.“ (25. 02. 2003)

Mír, který pramení z lásky

7. Tento mír není cílem sám o sobě ani nevyjadřuje nejvyšší křesťanskou hodnotu. Je plodem prožívané lásky, která je největší a nejkrásnější ctností. Je to láska, která se odevzdává Boží lásce a projevuje se v bratrské lásce, která se vyhýbá hádkám, nesoudí a odpouští:

„Milujte se navzájem. Buďte si navzájem bratry a vyhýbejte se všem hádkám.“ (25. 12. 1981) „Drahé děti, i dnes vás chci povzbudit k odpuštění. Odpusťte, děti moje! Odpusťte druhým, odpusťte sami sobě.“ (13. 03. 2010) „Drahé děti, nyní je čas díkůvzdání. Dnes od

vás žádám lásku, nehledejte chyby a omyly u druhých a nesuďte je.“ (04. 05. 2020)

Láska, která nám umožňuje přinášet světu mír, znamená také lásku k těm, kteří nejsou katolíky. Je pravda, že nejde o to, abychom nabízeli synkretismus nebo tvrdili, že „všechna náboženství jsou si před Bohem rovna“. Přesto jsou všichni lidé milováni. Tento bod lze nejlépe pochopit v ekumenickém a mezináboženském prostředí Bosny a Hercegoviny, poznamenaném strašlivou válkou se silnými náboženskými prvky:

„Na zemi jste rozdělení, ale všichni jste mé děti. Muslimové, pravoslavní, katolíci, všichni jste si před mým Synem a přede mnou rovni. Všichni jste mé děti. To neznámá, že všechna náboženství jsou si před Bohem rovna, ale lidé ano. Ke spáse však nestačí patřit ke katolické církvi: člověk musí respektovat Boží vůli [...]. Komu bylo málo dáno, od toho se bude málo žádat.“ (20. 05. 1982) „Nejste praví křesťané, pokud nerespektujete své bratry, kteří patří k jiným náboženstvím.“ (21. 02. 1983) Ačkoli se připomíná potřeba „zachovat katolickou víru pro vás a vaše děti za každou cenu“. (19. 02. 1984)

Král míru

8. Titulu „Královna míru“ odpovídá titul „Král míru“, který je přisuzován Ježíši:

„Vybízím vás, drahé děti, abyste svůj život spojily s ním. Ježíš je Král míru a jen on vám může dát mír, o který usilujete. Jsem s vámi a obětují vás Ježíši.“ (25. 12. 1995) „V rukou mám Ježíška, Krále míru.“ (25. 12. 2002) „S velkou radostí vám přináším Krále míru, aby vám požehnal svým požehnáním.“ (25. 12. 2007)

Jedině Bůh

9. Poselství nabízejí silně teocentrický pohled na duchovní život a často se v nich objevuje výzva k důvěrné odevzdanosti Bohu, který je láska:

„Drahé děti, dnes vás vyzývám, abyste se zcela odevzdaly Bohu. Všechno, co děláte a co vlastníte, odevzdejte Bohu, aby mohl ve vašem životě vládnout jako Král všeho. Nebojte se.“ (25. 07. 1988)

„Milé děti, dnes vás vyzývám, abyste během tohoto týdne žily podle následujících slov: MILUJI BOHA! Drahé děti, s láskou dosáhnete všeho, i toho, co považujete za nemožné.“ (28. 02. 1985)

„Drahé děti, vyzývám vás k úplnému odevzdání se Bohu. Kéž je vše, co máte, v Božích rukou. Jen tak budete mít ve svých srdcích radost. Děti moje, radujte se ze všeho, co máte. Děkujte Bohu, protože všechno je jeho dar vám. Tak budete moci za všechno v životě děkovat a objeovat Boha ve všem, i v té nejmenší květině.“ (25. 04. 1989)

10. Ve světle toho všeho můžeme rozpoznat jádro poselství, v němž Panna Maria nestaví sebe sama do středu, ale zcela se zaměřuje na naše sjednocení s Bohem:

„Hle, proto jsem s vámi, abych vás učila a přiblížila vás k Boží lásce.“ (25. 05. 1999)

„Vybízm vás, abyste v první řadě milovali Boha, Stvořitele vašeho života, a pak poznáte a budete milovat Boha v každém člověku.“ (25. 11. 1992)

„Jsem s vámi a přimlouvám se u Boha za každého z vás, aby se vaše srdce otevřelo Bohu a Boží lásce.“ (25. 03. 2000)

„Všechny vás vybízím, abyste se rozvíjeli v Boží lásce jako květina, která cítí teplé jarní paprsky.“ (25. 04. 2008)

„Neochabujte ve své víře a nedotazujte se na důvod, když si myslíte, že jste sami a opuštění, ale otevřete svá srdce, modlete se a pevně věřte, a pak vaše srdce pocítí Boží blízkost a to, že Bůh vás nikdy neopouští a je vždy po vašem boku.“ (25. 12. 2019)

11. Proto nás Maria vybízí k setkání s Bohem, který je vždy přítomen v každodenním životě:

„Hledáte znamení a poselství a nevidíte, že Bůh vás s ranním východem slunce vybízí, abyste se obrátili a vrátili na cestu pravdy a spásy.“ (25. 09. 1998) „Ať k vám pšeničná pole promlouvají o Božím milosrdenství ke každému tvor.“ (25. 08. 1999) „Bůh vás chce zachránit a posílá vám poselství prostřednictvím lidí, přírody a mnoha dalších věcí, díky nimž si můžete uvědomit, že musíte změnit směr svého života.“ (25. 03. 1990)

Kristocentrismus

12. Mariina přímluva a její působení se jeví jako jasně podřízené Ježíši Kristu, původci milosti a spásy v každém člověku:

„Zvláštním způsobem bych vás, děti moje, chtěla přiblížit k Ježíšovu Srdci. Proto vás, děti moje, dnes vybízím k modlitbě adresované mému drahému Synu Ježíši, aby všechna vaše srdce patřila jemu.“ (25. 10. 1988) „Nenechte se svést světlem světa. Otevřete se světlu Boží lásky, lásce mého Syna. Rozhodněte se pro něho: on je Láska, on je Pravda.“ (02. 05. 2016) „Dnes vás vybízím, drahé děti, protože jste se od Ježíše odvrátily, odsunuly jste ho do pozadí a zanedbávaly ho. Proto vás vybízím, abyste se pro něj rozhodly a postavily Ježíše ve svém životě na první místo.“ (24. 04. 2017) „Chci vás obnovit a přivést svým Srdcem k Srdci Ježíšovu, které pro vás i dnes trpí a vybízí vás k obrácení.“ (25. 10. 1996) „Jen když se přiblížíte k Ježíši, pochopíte, jak nesmírnou lásku chová ke každému z vás.“ (25. 02. 1998) „Vyzývám vás, abyste stále vroucněji zapalovali svá srdce láskou k Ukřižovanému a nezapomínali, že z lásky k vám dal svůj život, abyste vy mohli být spaseni.“ (25. 09. 2007)

13. Maria se přimlouvá, ale sílu nám dává Kristus. Proto veškerá její mateřská činnost spočívá v tom, že nás motivuje, abychom směřovali ke Kristu:

„On vám dá v této době sílu a radost. Jsem vám nablízku svou přímlouvou.“ (25. 11. 1993) „Mé ruce vám nabízejí mého Syna, který je zdrojem čisté vody. On oživí vaši víru a očistí vaše srdce.“ (02. 10. 2014) „Otevřete svá srdce a odevzdejte své životy Ježíši, aby mohl působit ve vašich srdcích a posilovat vás ve víře.“ (23. 05. 1985)

Maria mluví pokorně o svých slovech ve srovnání s věčným Slovem, jehož slova života nás účinně proměňují: „Drahé děti, mluvím k vám jako Matka: prostými slovy [...]. Naproti tomu můj Syn, který přichází z věčné přítomnosti, k vám mluví slovy života a zasévá lásku do otevřených srdcí.“ (02. 10. 2017)

Působení Ducha Svatého

14. Mnohá poselství nás vyzývají, abychom si uvědomili, jak je důležité žádat o pomoc Ducha Svatého:

„Lidé se mýlí, když se obracejí jen na svaté, aby je o něco požádali. Důležité je modlit se k Duchu Svatému, aby na vás sestoupil. Když ho máte, máte všechno.“ (21. 10. 1983)

„Začněte každý den vzývat Ducha Svatého. Nejdůležitější je modlit se k Duchu Svatému. Když na vás sestoupí Duch Svatý, všechno se promění a bude vám jasné.“ (25. 11. 1983)

„Přede mši svatou je třeba se modlit k Duchu Svatému. Modlitby k Duchu Svatému musí vždy doprovázet mši svatou.“ (26. 11. 1983)

„Lidé se modlí nesprávně. Chodí do kostelů a svatyní, aby si vyprosili nějakou materiální milost. Málokdo však prosí o dar Ducha Svatého. Nejdůležitější pro vás je právě prosit, aby Duch Svatý sestoupil, protože máte-li dar Ducha Svatého, máte všechno.“ (29. 12. 1983)

Výzva k obrácení

15. V poselstvích se objevuje neustálá výzva k opuštění světského způsobu života a přílišného lpění na světských statcích s častými výzvami k obrácení, které umožní skutečný mír ve světě. Zdá se, že obrácení je ve středu pozornosti poselství *Gospy*: „Drahé děti! Dnes vás vyzývám k obrácení. To je nejdůležitější poselství, které jsem vám zde předala.“ (25. 02. 1996)

„Mé srdce k tobě hoří láskou. Jediné slovo, které chci světu říci, je toto: obrácení, obrácení. Dejte to vědět všem mým dětem. Žádám jen obrácení.“ (25. 04. 1983)

„Drahé děti, dnes vás chci zahalit do svého pláště a všechny vás vést na cestu obrácení. Drahé děti, prosím, odevzdejte Pánu všechnu svou minulost, všechno zlo, které se nahromadilo ve vašich srdcích.“ (25. 02. 1987)

„Nemůžete říci, že jste se obrátili, protože váš život se musí stát každodenním obrácením.“ (25. 02. 1993)

„Probud'te se z únavného spánku své duše a ze všech sil řekněte Bohu ‚ano‘. Rozhodněte se pro obrácení a svatost.“ (25. 03. 2001)

„Obraťte se, děti moje, a poklekněte v tichu svého srdce. Postavte Boha do středu svého bytí.“ (25. 05. 2001)

„Drahé děti, i dnes vás s velkou radostí v srdci vyzývám k obrácení [...]. Bůh si přeje obrátit celý svět a povolat ho ke spáse a cestě k tomu, který je počátkem i koncem všeho bytí.“ (25. 06. 2007)

Těžké břemeno zla a hříchu

16. Zároveň se objevuje naléhavá výzva, abychom nepodceňovali závažnost zla a hříchu a brali velmi vážně Boží výzvu k boji proti zlu a satanovu vlivu. Další častou výzvou je nebát se tváří v tvář zkouškám. Podle okolností se oznamuje, že současnost je časem milosti a časem zkoušek. Tento poslední prvek je někdy vyjádřen velmi silnými slovy: všude vládne zoufalství, všechno se hroučí atd. a souvisí především s nedostatkem víry a odklonem velké části lidí od Boha. Odtud výzva obětovat Bohu všechna utrpení a těžkosti, aby přinesla plody milosti a vnitřní útěchy:

„Nepláču jen proto, že Ježíš zemřel. Pláču proto, že Ježíš zemřel a do poslední kapky své krve se obětoval za všechny lidi, ale mnoho mých dětí z toho nechce mít žádný užitek.“ (01. 04. 1983)

„Rozhlédněte se kolem sebe, drahé děti, a uvidíte, jak velký je hřích, který vládne na této zemi. Proto se modlete, aby Ježíš zvítězil.“ (13. 09. 1984)

„Drahé děti, víte, že jsem vám slíbila oázu míru, ale víte, že vedle oázy je poušť, kde satan číhá a snaží se každého z vás pokoušet. Drahé děti, pouze modlitbou můžete překonat každý satanův vliv na místě, kde žijete. Já jsem s vámi, ale nemohu vás připravit o svobodu.“ (07. 08. 1986)

„Kamkoli jdu já a můj Syn je se mnou, tam se ke mně přidává i satan. Aniž byste si to uvědomovali, dovolili jste mu, aby ve vás převzal vládu, aby vás ovládl [...]. Nevzdávejte se, děti moje! Setřete mi z tváře slzy, které jsem prolila, když jsem sledovala, co děláte. Rozhlédněte se kolem sebe! Najděte si čas, abyste se přiblížily Bohu v církvi. Přijďte do domu svého Otce. Najděte si čas, abyste se sešly jako rodina a prosily Boha o milost. [...] Nedívejte se svrchu na chudáka, který vás prosí o kůrku chleba. Neodmítejte ho od svého plného stolu. Pomozte mu! A Bůh pomůže i vám [...]. Na to všechno jste, děti moje, zapoměly. Přispěl k tomu i satan. Nevzdávejte se! [...]. Nechci vás dále kárat, naopak vás chci znovu vyzvat k modlitbě, postu a pokání.“ (28. 01. 1987)

„Drahé děti, vyzývám vás všechny zvláštním způsobem k modlitbě a odříkání, protože nyní se satan jako nikdy předtím snaží svést co nejvíce lidí na cestu smrti a hříchu. Proto, drahé děti, pomozte

mému Neposkvrněnému Srdci, aby mohlo ve světě hříchu zvítězit.“ (25. 09. 1991)

„Nedovolte satanovi, aby vás stáhl dolů a dělal si s vámi, co chce. Vyzývám vás, abyste se stali znovu odpovědnými a rozhodnými a zasvětili každý den Bohu.“ (25. 01. 1998)

„Nyní chce satan jako nikdy předtím zadusit člověka a jeho duši svým nakažlivým dechem nenávisti a neklidu. V tolika srdcích není radost, protože v nich není Bůh ani modlitba. Nenávist a válka rostou každým dnem. Vyzývám vás, děti moje, abyste s nadšením znovu nastoupily cestu svatosti a lásky, protože kvůli tomu jsem mezi vás přišla. Buďme společně láskou a odpuštěním pro všechny, kdo umí a chtějí milovat jen láskou lidskou, a ne tou nesmírnou Boží láskou.“ (25. 01. 2015)

17. „Panna Maria poukazuje na možnost ukončit válku, ale k tomu je zapotřebí spolupráce křesťanů prostřednictvím daru jejich života. Z toho vyplývá důrazná výzva k odpovědnosti: „Mluvíte, ale nežijete: proto, děti moje, tato válka trvá tak dlouho. Vyzývám vás, abyste se otevřely Bohu a žily s Bohem ve svých srdcích [...]. Drahé děti, nemohu vám pomoci, pokud nebudete žít Boží přikázání, pokud nebudete prožívat mši svatou, pokud neodmítnete hřích.“ (25. 10. 1993) Nicméně o čtyři měsíce později vyjádřila svou vděčnost a znovu zdůraznila hodnotu spolupráce věřících: „Všichni jste mi pomohli, aby tato válka skončila co nejdříve.“ (25. 02. 1994). Význam spolupráce věřících se objevuje i v jiných souvislostech: „Na díle spásy musíte spolupracovat svým životem a svým příkladem.“ (25. 05. 1996)

Modlitba

18. Modlitba je na této cestě zásadní. V poselstvích je výzva k modlitbě stálá a naléhavá:

„Znovu vás vyzývám, abyste se rozhodli pro modlitbu, protože v modlitbě budete moci zažít obrácení. Každý z vás se v jednoduchosti stane podobným dítěti, které je otevřené Otcově lásce.“ (25. 07. 1996)

„Vybízím vás, abyste svůj den naplnili krátkými, vroucími modlitbami. Když se modlíte, vaše srdce je otevřené a Bůh vás miluje

zvláštní láskou a dává vám zvláštní milosti. Využijte proto tento čas milosti a věnujte ho Bohu jako nikdy předtím.“ (25. 07. 2005)

19. Vedle modlitby se často objevuje výzva k půstu, která je však vysvětlena jako dobrovolná oběť vedle tělesných obětí: „Jste-li v tísní nebo v nouzi, přijďte ke mně. Nemáte-li sílu postit se o chlebu a vodě, můžete se zříci jiných věcí. Kromě jídla by bylo dobré vzdát se televize, protože – po sledování televizních pořadů – jsi roztěkaný a nemůžeš se modlit. Mohl by ses také vzdát alkoholu, cigaret a dalších požitků. Sami víte, co byste měli dělat.“ (08. 12. 1981)

Ústřední místo mše svaté

20. Modlitba věřících má svůj vrchol ve slavení eucharistie:

„Mše je nejvyšší formou modlitby. Nikdy nepochopíte její velikost.“ (13. 01. 1984) „Drahé děti, i dnes vás chci zvláštním způsobem pozvat k eucharistii. Ať je mše svatá středem vašeho života! Zvláště, drahé děti, ať existuje eucharistie ve vašich rodinách: rodina musí přicházet na mši svatou a oslavovat Ježíše. Ježíš musí být středem vašeho života!“ (15. 06. 2018) „Ať pro vás není mše svatá zvykem, ale životem; každodenním prožíváním mše svaté pocítíte potřebu svatosti.“ (25. 01. 1998) „Nezapomeňte, že v eucharistii, která je srdcem víry, je můj Syn stále s vámi. Přichází k vám a láme s vámi chléb, protože, děti moje, za vás zemřel, vstal z mrtvých a znovu přijde.“ (02. 05. 2016)

21. Následující poselství dobře zdůrazňuje nepatrnou hodnotu samotných zjevení ve srovnání s obrovským duchovním pokladem, jímž je eucharistie:

„Při mši svaté jsem vám blíž než při zjevení. Mnoho poutníků by chtělo být přítomni v místnosti zjevení, a tak se shlukují kolem fary. Až se budou tlačit před svatostánkem, jako to dělají nyní před farou, pochopí všechno, pochopí Ježíšovu přítomnost, protože přijímání je víc než být vizionářem.“ (12. 11. 1986)

Bratrské společenství

22. Spiritualita Medžugorje není individualistická. Na jedné straně ji zakoušíme především při společných událostech, jako jsou poutě a modlitební setkání, na druhé straně je v poselstvích vedle modlitby přítomna neustálá výzva ke konkrétní bratrské lásce, která doprovází, dává, slouží, odpouští a je blízká chudým:

„To je jediná pravda, kterou vám zanechal můj Syn. Nemusíte ji příliš zkoumat: žádá se od vás, abyste milovali a dávali.“ (02. 01. 2015)

„Vybíízím vás, děti moje, abyste se podívaly, kdo potřebuje vaši duchovní nebo materiální pomoc. Svým příkladem, děti moje, se stane podanou rukou Boha, kterého lidstvo hledá.“ (25. 02. 1997)

„Pak si vyberte jeden den v týdnu a věnujte ho chudým a nemocným: nezapomínejte na ně.“ (23. 01. 1984)

„Drahé děti, vybíízím vás, abyste milovaly své bližní, a zvláště abyste milovaly ty, kdo vám ubližují. Tak budete s láskou schopny ocenit úmysly srdce. Modlete se a milujte, drahé děti: s láskou budete schopny vykonat i to, co se vám zdálo nemožné.“ (07. 11. 1985)

„Drahé děti, dnes vás vybíízím k lásce, která je Bohu milá a drahá. Děti moje, láska přijímá všechno, všechno, co je tvrdé a trpké, kvůli Ježíši, který je láska. Proto, drahé děti, modlete se k Bohu, aby vám přišel na pomoc [...]. Pak bude Bůh moci formovat váš život a vy budete růst v lásce. Oslavujte Boha, děti moje, CHVALOZPĚVEM LÁSKY (1 Kor 13), aby ve vás Boží láska každým dnem rostla do své plnosti.“ (25. 06. 1988)

„Žádáte mého Syna, aby k vám byl shovívavý, ale já vás vyzývám k milosrdenství. Vy ho žádáte, aby k vám byl dobrý a odpustil vám, ale jak dlouho vás prosím, děti moje, abyste odpouštěly a milovaly všechny lidi, které potkáte!“ (02. 03. 2019)

Aspekt společenství se v Medžugorje objevuje také v neustálém zdůrazňování zásadního významu rodiny v křesťanském životě: „Drahé děti, prosím, začněte měnit svůj rodinný život. Ať je rodina harmonickým květem, který chci darovat Ježíši. Drahé děti, ať je každá rodina aktivní v modlitbě. Přeji si, aby jednou byly v rodině vidět plody: teprve pak je budu moci dát jako okvětní lístky Ježíši pro naplnění Božího plánu.“ (01. 05. 1986)

23. Tato spiritualita jistě zahrnuje církevní rozměr, tj. společenství s celou církví, s pastýři a zejména se Svatým otcem:

„Plňte dobře své povinnosti a dělejte to, o co vás církev žádá.“ (02. 02. 1983) „Modlím se ke svému Synu, aby vám prostřednictvím lásky dal sjednocení skrze něj, sjednocení mezi vámi a sjednocení mezi vámi a vašimi pastýři. Můj Syn se vám skrze ně vždy znovu dává a obnovuje vaše duše. Nezapomínejte na to.“ (02. 08. 2014) „Jako své děti vás žádám: modlete se hodně za církev a za její služebníky, své pastýře, aby církev byla taková, jakou ji chce mít můj Syn: čistá jako pramenitá voda a plná lásky.“ (02. 03. 2018) „Modlete se za mého milovaného Svatého otce, modlete se za jeho poslání.“ (17. 08. 2014)

Radost a vděčnost

24. Spiritualita Medžugorje je radostná, slavnostní a zahrnuje výzvu k prožívání radosti z následování Krista tím, že se děkuje i za malé a krásné věci v životě:

„Drahé děti, vybízím vás, abyste se otevřely Bohu. Víte, děti moje, tak jako se příroda otevírá a dává život a plody, tak i já vás vybízím k životu s Bohem a k úplnému odevzdání se jemu. Děti moje, já jsem s vámi a chci vás neustále uvádět do radosti života. Přeji si, aby každý z vás objevil radost a lásku, kterou lze nalézt pouze v Bohu a kterou může dát pouze Bůh.“ (25. 05. 1989)

„Drahé děti, vyzývám vás, abyste děkovaly Bohu za všechny dary, které jste během svého života objevily, i za ten nejmenší dar, který jste vnímaly. Děkuji spolu s vámi a přeji si, abyste všichni cítili radost z darů a aby Bůh byl pro každého z vás vším.“ (25. 09. 1989)

„Modlete se, děti moje, aby se modlitba pro vás stala životem. Pak ve svém životě objevíte pokoj a radost, které Bůh dává těm, jejichž srdce jsou otevřená vůči jeho lásce.“ (25. 08. 2007)

„Kdo se modlí, děti moje, cítí svobodu Božích dětí a s radostným srdcem slouží pro dobro svého bratra člověka. Bůh je totiž láska a svoboda. Proto, děti moje, když vám chtějí nasadit okovy a zneužít vás, nepochází to od Boha, protože Bůh je láska a dává svůj pokoj každému tvoru.“ (25. 10. 2021)

„Najděte pokoj v přírodě a objevíte Boha Stvořitele, kterému můžete děkovat za všechny tvory.“ (25. 07. 2001)

„Přeji každému z vás, abyste byli na zemi šťastní.“ (25. 05. 1987)

„Milé děti! Modlete se a obnovte svá srdce, aby dobro, které jste zasely, přineslo ovoce radosti.“ (25. 02. 2024)

„Potřebuji vaše sjednocení s mým Synem, protože chci, abyste byli šťastní.“ (02. 05. 2015)

Svědectví věřících

25. V poselstvích najdeme naléhavé výzvy k osobnímu svědectví. Obecně se jedná o výzvy ke svědectví víry a lásky vlastním životem. Misijní poselství Medžugorje lze shrnout takto. V této souvislosti se *Gospa* v měsíčních poselstvích farnosti často obrací k věřícím a nazývá je „apoštolové mé lásky“:

„Drahé děti, jako Matka vás prosím, abyste vytrvaly jako moji apoštolové [...]. Modlím se, abyste byly svědky lásky nebeského Otce podle mého Syna. Děti moje, je vám svěřena velká milost být svědky Boží lásky. Neberte na lehkou váhu odpovědnost, která vám byla svěřena. Nezarmucujte mé mateřské Srdce. Jako Matka chci důvěřovat svým dětem, svým apoštolům.“ (02. 11. 2012)

„Apoštolové mé lásky, děti moje, buďte jako sluneční paprsky, které teplem lásky mého Syna zahřívají všechny kolem sebe. Děti moje, svět potřebuje apoštoly lásky.“ (02. 10. 2018)

Zvláště krásné je poselství, které nabádá, aby člověk nepřikládal takovou důležitost okázalým znamením a svým životem projevoval to, v co věří: „Žádáte mě o znamení, abyste mohli věřit v mou přítomnost. Znamení přijde. Ale vy ho nepotřebujete: vy sami musíte být znamením pro druhé.“ (08. 02. 1982)

Věčný život

26. V mnoha poselstvích je silná výzva k probuzení touhy po ráji, a tedy k hledání konečného smyslu existence ve věčném životě:

„Milé děti, dnes vás chci všechny pozvat, aby se každý z vás rozhodl pro ráj.“ (25. 10. 1987) „Bůh mě posílá, abych vám pomohla a dovedla vás do ráje, který je vaším cílem.“ (25. 09. 1994) „Přeji si z vás udělat velmi krásnou kytici připravenou pro věčnost.“ (25. 07. 1995) „Bez něj neexistuje budoucnost ani radost, ale především neexistuje věčná pása.“ (25. 04. 1997) „Rozhodněte se pro svatost, děti moje,

a myslíte na ráj.“ (25. 05. 2006). „Ve vašem srdci se zrodí touha po nebi. Ve vašem srdci začne panovat radost.“ (25. 08. 2006) „Jste tak slepí a spoutaní pozemskými věcmi a myslíte na pozemský život. Bůh mě poslal, abych vás vedla k věčnému životu.“ (25. 10. 2006) „Nezapomínejte, že jste poutníci na cestě k věčnosti.“ (25. 11. 2006) „Nezapomeňte, že jste pomíjiví jako květina na poli.“ (25. 01. 2007) „Nezapomeňte, že jste poutníci na této zemi.“ (25. 12. 2007) „Všechno pomine, děti moje, jen Bůh zůstane.“ (25. 03. 2008) „Přeji si, děti moje, aby si každý z vás zamiloval věčný život, který je vaší budoucností.“ (25. 01. 2009)

POTŘEBNÁ UPŘESNĚNÍ

27. Poselství jako celek mají velkou hodnotu a různými slovy vyjadřují neměnné učení evangelia. Některá poselství se od tohoto pozitivního a povzbudivého obsahu odchyľují, a dokonce se zdá, že s ním jsou v rozporu. Vyplatí se dávat pozor, aby těchto několik zmatených prvků nezastínilo krásu celku.

Aby tento poklad Medžugorje nebyl zpochybněn, je třeba objasnit některé možné nejasnosti, které mohou vést menší skupiny ke zkreslení vzácného odkazu této duchovní zkušenosti, zvláště když se poselství čtou jen po částech.

To nás vede k tomu, abychom znovu připomněli rozhodující zásadu: když člověk rozpozná působení Ducha Svatého uprostřed duchovní zkušenosti, neznamená to, že vše, co k této zkušenosti patří, je zbaveno jakékoli nepřesnosti, nedokonalosti nebo možného zmatení. Je třeba znovu připomenout, že tyto záležitosti „se někdy jeví jako spojené se zmatenými lidskými zkušenostmi, teologicky nepřesnými výrazy nebo ne zcela oprávněnými zájmy“ (*Normy*, č. 14). To nevyklučuje „nějaký omyl přirozeného řádu, který není způsoben špatným úmyslem, ale subjektivním vnímáním jevu“ (*Normy*, čl. 15. 2).

Věřící musí být při výkladu a šíření údajných poselství opatrní a obezřetní. Abychom vám nyní poskytli vodítka, upozorníme na několik poselství, která je třeba posuzovat se zvláštní opatrností, ačkoli mnohá z nich lze náležitě pochopit ve světle všech poselství jako celku.

Výtky a hrozby

28. V některých případech se zdá, že Panna Maria projevuje jisté podráždění, protože některé z jejích pokynů nebyly dodrženy; varuje před hrozivými znameními a možnostmi, že se již nebude zjevovat, i když poselství pokračují i poté:

„Přišla jsem naposledy vyzvat svět k obrácení. Poté se již na zemi neobjevím. Toto jsou má poslední zjevení.“ (02. 05. 1982)

„Pospěšte si s obrácením. Až se na kopci objeví slíbené znamení, bude pozdě.“ (02. 09. 1982)

„Dnes vás zvu naposledy. Nyní je postní doba a vy – jako farnost – se nyní můžete připojit z lásky k mé výzvě. Pokud tak neučiníte, nechci vám již poskytovat žádná další poselství.“ (21. 02. 1985)

Tato poselství bychom měli přijímat pouze jako výzvu, abychom neoddalovali nebo neodkládali obrácení a měli na paměti, co říká svatý Pavel: „Hle, teď je ta ‚doba příhodná‘, hle, teď je ten ‚den spásy‘“ (2 Cor 6,2).

Ve skutečnosti jedno z poselství dává správné světlo pro vhodnou interpretaci těch, o kterých jsme se zmínili:

„Ti, kdo pronášejí katastrofické předpovědi, jsou falešní proroci. Říkají: ‚V takovém a takovém roce, v takový a takový den dojde ke katastrofě.‘ Vždy jsem říkala, že trest přijde, pokud se svět neobrátí. Proto všechny vyzývám k obrácení. Všechno závisí na vašem obrácení.“ (15. 12. 1983)

Poselství pro farnost

29. Existují i další výrazy, u nichž je riziko, že budou vykládány nesprávně, jako se to děje v poselstvích pro farnost. Zdá se, že Panna Maria v nich chce mít kontrolu nad detaily duchovní a pastorační cesty – požadavky na dny půstu nebo pokyny ke konkrétním povinnostem pro různá liturgická období –, čímž vyvolává dojem, že chce nahradit běžný systém spoluúčasti. Někdy, jak vidíme v následujících poselstvích, se „zvláštní péče“, kterou chce Panna Maria vykonávat nad farností, projevuje dokonce stížností, že její pastorační pokyny nejsou dodržovány:

„Drahé děti, zvlášť jsem si vybrala tuto farnost a je mým přáním ji vést. S láskou ji chráním a přeji si, aby všichni byli moji. Děkuji

vám, že jste sem dnes večer přišli. Přeji si, aby vás bylo stále více se mnou a s mým Synem. Každý (čtvrtek) vám budu předávat zvláštní poselství.“ (01. 03. 1984)

„Drahé děti, zítra večer (na svátek Letnic) prostě o Ducha pravdy. Zvláště vy ve farnosti, protože potřebujete Ducha pravdy, abyste mohli předávat poselství tak, jak jsou, nic nepřidávat ani neubírat: tak, jak jsem je předala.“ (09. 06. 1984)

„Drahé děti, v těchto dnech (adventu) vás vybízím k modlitbě v rodině. Několikrát jsem vám ve jménu Božím předávala poselství, ale vy jste mě neposlouchaly. Příští Vánoce budou pro vás nezapomenutelné, pokud přijmete poselství, která vám dávám.“ (06. 12. 1984)

„Drahé děti, chci vám i nadále předávat svá poselství, a proto vás dnes vybízím, abyste žily a přijímaly má poselství. Děti moje, miluji vás a zvláště jsem si vybrala tuto farnost, kde jsem ráda zůstala, když mě do ní Nejvyšší poslal. Proto vás vybízím: Přijměte mě, drahé děti, abyste i vy byly šťastné. Naslouchejte mým poselstvím! Naslouchejte mi!“ (21. 03. 1985)

„Dnes je den, kdy jsem chtěla skončit s poselstvími, protože někteří mě nepřijali. Farnost však učinila pokrok a já vám chci předávat poselství, jako se to nestalo nikdy nikde v dějinách od počátku světa.“ (04. 04. 1985)

Takové opakované výzvy adresované farníkům jsou pochopitelným projevem intenzivní lásky údajných vizionářů k jejich farnímu společenství. Poselství Panny Marie však běžně nemohou nahradit místo faráře, pastorační rady a synodální práce společenství na rozhodnutích, která jsou předmětem komunitního rozlišování, díky němuž farnost zraje v rozvážnosti, bratrském naslouchání, úctě k druhým a dialogu.

Neustálé naléhání na naslouchání poselství

30. Kromě častých výzev věřícím ve farnosti se zdá, že Panna Maria obecně podporuje naslouchání svým poselstvím tak naléhavě, že se někdy více než samotný obsah poselství objevuje tato výzva: „Drahé děti, nechápete, jaká poselství vám Bůh skrze mne posílá. Uděluje vám milosti, ale vy tomu nerozumíte.“ (08. 11. 1984) „Nejste si vědomi všech poselství, která vám předávám.“ (15. 11. 1984) Hrozí tak, že

ve věřících vznikne závislost a přehnané očekávání, které by nakonec zastřelo ústřední význam zjeveného Slova.

Naléhání se objevuje neustále. Například: „Žijte podle mých poselství.“ (18. 06. 2010) „Šiřte moje poselství.“ (25. 06. 2010) „Žijte podle mých poselství, abych vám mohla dávat nová poselství.“ (27. 05. 2011) „Následujte má poselství [...] obnovujte má poselství.“ (17. 06. 2011) „Přijímejte má poselství a žijte podle mých poselství.“ (24. 06. 2011)

V některých poselstvích, jako například v tom následujícím, se naléhání stává neodkladným: „Drahé děti, i dnes vás Matka radostně vybízí: buďte mými nositeli, nositeli mých poselství v tomto unaveném světě. Žijte podle mých poselství, přijímejte má poselství s odpovědností. Drahé děti, modlete se se mnou za mé plány, které chci naplnit.“ (30. 12. 2011)

Tato často opakovaná výzva pravděpodobně pochází z lásky a velkorysé horlivosti údajných vizionářů, kteří se v dobré vůli obávali, že Matčiny výzvy k obrácení a míru budou opomíjeny. Toto naléhání se stává ještě problematičtějším, když se poselství týkají žádosti nepravděpodobného nadpřirozeného původu, například když Panna Maria vydává příkazy ohledně dat, míst, praktických záležitostí a rozhoduje o běžných věcech. Ačkoli poselství tohoto druhu nejsou v Medžugorje častá, najdeme i taková, která lze vysvětlit pouze na základě osobních přání údajných vizionářů. Následující příklad je jasným případem těchto zavádějících poselství:

„5. srpna si připomeneme druhé tisíciletí od mého narození [...]. Prosím vás, abyste se intenzivně připravovali tři dny [...]. V tyto dny nepracujte.“ (01. 08. 1984)

Je rozumné, aby věřící, kteří se řídí rozvahou a zdravým rozumem, nebrali tyto detaily vážně a nevěnovali jim pozornost. Vždy je třeba mít na paměti, že se v tom, stejně jako v jiných duchovních zkušenostech a údajných nadpřirozených jevech, mísí pozitivní a povznášející prvky s jinými, které je třeba přehlížet, ale které by neměly vést k pohrdání bohatstvím a dobrotou místa Medžugorje jako celku.

Panna Maria dává svým poselstvím odpovídající hodnotu

31. Ve skutečnosti je to sama *Gospa*, kdo nás vybízí, abychom její poselství zvažovali. Jasně říká, čemu máme naslouchat: evangeliu. Panna Maria často požaduje, aby se jejím poselstvím naslouchalo, ale zároveň je podřizuje nedostižné hodnotě Slova zjeveného v Písmu svatém. Následující napomenutí jsou v tomto ohledu velmi důrazná a stávají se hlavním kritériem, jaký postoj je třeba k poselstvím zaujmout:

„Nehleďte mimořádné věci, ale raději si vezměte evangelium, čtete ho a vše vám bude jasné.“ (12. 11. 1982)

„Proč se tolik vyptáváte? Každá odpověď je v evangeliu.“ (19. 09. 1981)

„Nevěřte lživým hlasům, které k vám mluví o falešných věcech a falešném světle. Vy, děti moje, se vraťte k Písmu!“ (02. 02. 2018)

32. Výzva Panny Marie ke čtení Písma svatého je jedním z nejčastěji opakovaných požadavků:

„Drahé děti, dnes vás vybízím, abyste každý den četly Bibli ve svých domovech: umístěte ji na viditelné místo, aby vás stále podněcovala k četbě a modlitbě.“ (18. 10. 1984)

„Položte Písmo svaté na viditelné místo ve svých rodinách, čtete ho a žijte podle něho.“ (25. 08. 1996)

„Položte Písmo svaté na viditelné místo ve svých rodinách, čtete ho, rozjímejte o něm a učte se, jak Bůh miluje svůj lid.“ (25. 01. 1999)

„Vybízím vás, abyste obnovili modlitbu ve svých rodinách četbou Písma svatého.“ (25. 09. 1999)

„Nezapomínejte, děti moje, číst Písmo svaté. Položte ho na viditelné místo a dosvědčujte svým životem, že věříte Božímu slovu a žijete podle něj.“ (25. 01. 2006)

„Čtete a rozjímejte Písmo svaté, kéž jsou pro vás slova v něm napsaná životem.“ (25. 02. 2012)

„Položte Písmo svaté na viditelné místo ve svých rodinách a čtete ho.“ (25. 01. 2014)

„Děti moje, čtete knihu evangelií: je v ní vždy něco nového, to vás spojuje s mým Synem, který se narodil, aby přinesl slova života všem mým dětem.“ (02. 11. 2019)

33. Na druhou stranu sama *Gospa* tvrdí, že více než poselství je pravým světlem pro svět svědectví křesťanů:

„Přeji si, abyste byli aktivní v prožívání a předávání poselství. Zvláštním způsobem si přeji, drahé děti, abyste všichni byli odrazem Ježíše, který osvítl tento nevěřící svět, jenž kráčí v temnotách. Přeji si, abyste všichni byli světlem pro všechny a abyste svědčili ve světle.“ (05. 06. 1986)

34. Musíme si tedy uvědomit, že poselství, kterým máme naslouchat, jak o to Panna Maria opakovaně žádá, jsou nakonec její naléhavou výzvou k obrácení, návratu ke Kristu, rozjímání o jeho slově, modlitbě a hledání pokoje. Nic z toho nás nevzdaluje ani neodvádí od evangelia. Proto ti, kdo jsou příliš pozorní k mimořádným událostem a údajným poselstvím od *Gospy* a nevyužívají svůj čas a energii k modlitbě s Božím slovem, klanění se Kristu, službě bratřím a sestrám a k budování míru všude, nejsou věrní pravému duchu Medžugorje.

„Sebevyzdvihování“ Panny Marie

35. Problematická jsou také ta poselství, která Panně Marii připisují výrazy „můj plán“, „můj projekt“: „Každý z vás je důležitý v mém plánu spásy.“ (25. 5. 1993) „Děti moje, nezapomínejte, že jste důležité v mém plánu spásy lidstva.“ (25. 06. 2022) „Vyzývám vás, abyste se modlili [...] za mé plány.“ (01. 10. 2004) „Také dnes večer vás vyzývám, abyste se modlili [...] za mé plány [...] mé projekty.“ (02. 09. 2005)

Tyto výrazy mohou být matoucí. Ve skutečnosti vše, co Maria dělá, vždy slouží plánu Pána a jeho božskému plánu spásy. Maria nemá svůj vlastní plán pro svět a církev. V důsledku toho lze tato poselství vykládat pouze v tomto smyslu: Panna Maria plně přejímá Boží plány do té míry, že je vyslovuje jako své vlastní.

36. V tomto smyslu je třeba věnovat zvláštní pozornost možnému zneužití slova „prostřednice“ ve vztahu k Marii. Pokud je pravda, že v celku poselství je vidět, že vše je připisováno Ježíši Kristu, zatímco Maria spolupracuje svou mateřskou přímluvou, objevují se určité výrazy, které se nezdají být v souladu s tímto celkem: „Já jsem prostřednice mezi vámi a Bohem.“ (17. 07. 1986) „Chci být poutem mezi vámi a nebeským Otcem, vaší prostřednicí.“ (18. 03. 2012)

Takto použitý výraz „prostřednice“ by chybně vedl k tomu, že by se Marii přisuzovalo místo, které je jedinečné a výlučné pro Božího Syna, který se stal člověkem; ve skutečnosti by to odporovalo tomu, co uvádí Písmo svaté, když říká, že je jen jeden „jediný prostředník mezi Bohem a lidmi: člověk Kristus Ježíš, který vydal sám sebe jako výkupné za všechny“ (1 Tim 2,5-6). Na druhou stranu, tato údajná poselství nedokážou dobře vyjádřit to, co objasnil svatý Jan Pavel II., že Mariina spolupráce je „prostřednictví, podřazené“ spolupráci Krista (srov. *Redemptoris Mater* č. 39), takže „se tím důstojnosti a účinnosti jediného prostředníka Krista nic neubírá a nic nepřidává“ (*Lumen gentium*, č. 62).

Nicméně v tomtéž poselství z 18. 3. 2012 je jasné, že toto zprostředkování nezastírá jedinečné Kristovo zprostředkování: je to pouze „mateřská přímluva“ za nás: „Drahé děti! Přicházím mezi vás, protože chci být vaší matkou, vaší obhájkyní.“

S námi ke Kristu

37. Je třeba připomenout, že poselství jako celek mají silný teocentrický a kristologický důraz. Některá poselství nabízejí v tomto ohledu pomoc, protože zdůrazňují Mariinu mateřskou přímluvu jako klíč k její specifické a vždy podřazené funkci. Zvláště zřetelná jsou následující poselství, v nichž Maria zdůrazňuje, že nemůže a nechce nahradit Ježíše Krista:

„Nedisponuji přímo božskými milostmi, ale získávám od Boha vše, o co žádám svou modlitbou.“ (31. 08. 1982)

„Modlete se a skrze modlitbu se setkávejte s mým Synem, aby vám dal sílu, aby vám udělil milost.“ (23. 06. 2017)

„Rozhodněte se pro Ježíše, rozhodněte se a jděte s ním do budoucnosti [...]. Chci vás všechny přivést ke svému Synu [...]. Rozhodněte se pro něho, ať je ve vašem životě na prvním místě.“ (22. 06. 2012)

„Životem podle mých poselství vás chci přivést ke svému Synu. Po všechna ta léta, co jsem s vámi, je můj prst obrácen k mému Synu, k Ježíši, protože vás všechny chci vést k němu.“ (28. 12. 2012)

Následující poselství lze považovat za shrnutí nabídky evangelia skrze Medžugorje:

„Toužím vás přivést ještě blíže k Ježíši a k jeho zraněnému Srdci, abyste byli schopni pochopit nezměrnou lásku, kterou se obětoval pro každého z vás. Proto se, drahé děti, modlete, aby z vašich srdcí vytryskl pramen lásky na každého člověka i na ty, kteří vás nenávidí a opovrhují vámi; tak budete moci skrze Ježíšovu lásku překonat všechnu bídu v tom smutném světě, který je bez naděje pro ty, kdo Ježíše neznají.“ (25. 11. 1991)

Proto je důležité, abychom byli pozorní k tomu, co nám celek událostí v Medžugorje připomíná o učení evangelia, a soustředili svůj pohled ne na detaily, ale na velké výzvy, které se objevují v poselstvích *Gospy*. V jejich světle je třeba některé méně důležité nebo nejasné texty číst opatrně.

ZÁVĚRY

38. Prostřednictvím *nihil obstat*, který se týká duchovního jevu, věřící „[mají] právo se ho obezřetně účastnit“ (*Normy*, čl. 22, § 1: srov. Benedikt XVI., *Verbum Domini*, č. 14). Ačkoli to neznamená prohlášení nadpřirozeného charakteru daného jevu (srov. *Normy*, čl. 22, § 2), *nihil obstat* připomíná, že věřící nejsou povinni v něj věřit, a naznačuje, že mohou prostřednictvím této duchovní nabídky získat pozitivní podnět pro svůj křesťanský život, a opravňuje k veřejnému uctívání. Toto ustanovení je možné, protože bylo zaznamenáno, že uprostřed duchovní zkušenosti se objevilo mnoho pozitivních plodů a mezi Božím lidem se nerozšířily žádné negativní nebo riskantní účinky.

Ocenění hojných, rozsáhlých, krásných a pozitivních plodů nenažnačuje, že údajné nadpřirozené události jsou autentické, ale pouze poukazuje na to, že „uprostřed“ tohoto duchovního fenoménu Medžugorje Duch Svátý blahodárně působí pro dobro věřících. Proto vás vyzýváme, abyste si vážili této duchovní nabídky a sdíleli její pastorační hodnotu (srov. *Normy*, č. 17).

Navíc pozitivní hodnocení většiny poselství z Medžugorje jako povzbuzujících textů neznamená, že mají přímý nadpřirozený původ. Z toho vyplývá, že když se mluví o „poselstvích“ Panny Marie, musí se tím vždy myslet „údajná poselství“.

39. Prvky shromážděné v této *Nótě* umožňují uznat, že podmínky pro *nihil obstat* jsou splněny. Mostarsko-duvnočský biskup vydá příslušný dekret. Apoštolský vizitátor zvláštního charakteru pro farnost Medžugorje, který bude nadále vykonávat jemu svěřené funkce, bude muset ověřit, že v každé publikaci, v níž jsou shromážděna poselství, je tato *Nóta* uvedena jako *Úvod*. On sám pak bude rozlišovat případná budoucí poselství – nebo minulá poselství, která ještě nebyla zveřejněna – a bude muset povolit jejich případné zveřejnění ve světle výše nabídnutých upřesnění. Stejně tak přijme opatření, která bude považovat za nezbytná, a bude řídit pastorační rozlišování tváří v tvář novým situacím, které mohou nastat, a bude o nich tuto diecézi informovat.

40. I když mohou existovat různé názory na pravost některých skutečností nebo na některé aspekty této duchovní zkušenosti, církevním autoritám míst, kde je rozšířena, se doporučuje „ocenit pastorační hodnotu a také podporovat šíření tohoto duchovního podnětu“ (*Normy*, č. 17). Při uvážlivém posuzování toho, co se děje na jeho vlastním území, zůstává pevně zachována pravomoc každého diecézního biskupa rozhodovat o této záležitosti (srov. *Norma*, čl. 7, § 3). I když jsou pozitivní plody tohoto duchovního fenoménu rozšířeny po celém světě, to nepopírá fakt, že mohou existovat skupiny nebo osoby, které tento duchovní fenomén nevhodně využívají a jednájí nesprávným způsobem. Diecézní biskupové, každý ve své diecézi, mají svobodu a pravomoc činit uvážlivá rozhodnutí, která považují za nezbytná pro dobro Božího lidu.

41. V každém případě by lidé, kteří se vydávají do Medžugorje, měli být rozhodně zaměřeni na to, aby přijali skutečnost, že poutě se nekonají kvůli setkání s údajnými vizionáři, ale kvůli setkání s Marií, Královnou míru, a aby se ve věrnosti její lásce k jejímu Synu setkali s Kristem a naslouchali mu v rozjímání Slova, v účasti na eucharistii a v eucharistické adoraci. Tak jako se to děje v mnoha svatyních po celém světě, kde je Panna Maria uctívána pod nejrůznějšími tituly.

42. Přečtěme si poslední poselství, které shrnuje vzácný kristocentrický smysl nabídky Medžugorje a vyjadřuje jejího nanejvýš autentického ducha:

„Drahé děti, má slova jsou prostá [...]. Zvu vás ke svému Synu. Jen on může proměnit zoufalství a utrpení v mír a pokoj. Jen on může dát naději v nejhlubších bolestech. Můj Syn je životem světa. Čím lépe ho poznáte, čím více se mu přiblížíte, tím více ho budete milovat, protože můj Syn je Láska. Láska všechno mění, činí krásným i to, co se vám bez lásky zdá bezvýznamné.“ (02. 09. 2018)

Královno míru, modli se, aby ti, kdo dobrovolně přijímají duchovní nabídku Medžugorje, žili stále více spojeni s Ježíšem Kristem a nacházeli v něm pravý pokoj srdce.

Tobě také svěřujeme tento náš svět, který podléhá „třetí světové válce po částech“. Královno míru, vyslyš prosbu, která vychází ze srdcí dětí, mladých lidí, chudých a každé ženy a muže dobré vůle.

„Děkujeme ti, naše Matko! Při pohledu na tebe, která jsi bez hříchu, kež i nadále věříme a doufáme, že láska zvítězí nad nenávisť, pravda nad lži, odpuštění nad urážkami, mír nad válkou. Ať se tak stane!“ (František, Modlitba k Panně Marii Neposkvrněné 8. prosince 2022).

Papež František schválil tuto nótu a nařídil její zveřejnění při audienci udělené níže podepsanému prefektovi spolu se sekretářem pro doktrínální sekci Dikasteria pro nauku víry dne 28. srpna 2024.

Vydáno v Římě, v sídle Dikasteria pro nauku víry, dne 19. září 2024

Victor Manuel card. FERNÁNDEZ
prefekt

Mons. Armando MATTEO
sekretář pro doktrínální sekci

Ex Audientia Die 28. 08. 2024
František

III.

DOKUMENTY A SDĚLENÍ ČBK

1. PASTORAČNÍ VYJÁDŘENÍ ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE K DEKLARACI *FIDUCIA SUPPLICANS*

Dikasterium pro nauku víry vydalo 18. prosince 2023 dokument *Fiducia supplicans* (FS), který za jistých okolností umožňuje udělovat pastorační požehnání, nikoli tedy svátostné nebo liturgické, osobám, které žijí v neregulérních partnerských vztazích.

Dokument se opírá o pravdu, že požehnání je „chválou Boha a prosbou o jeho dary“ (KKC 1671). Současně připomíná slova papeže Františka, že Kristus „je požehnáním pro celé lidstvo, požehnáním, které nás všechny spasil. On je věčné Slovo, kterým nás Otec požehnal, když jsme ještě byli hříšníci“ (Řím 5,8)“ (FS 1).

Dokument současně jasně říká, že „jsou nepřipustné obřady a modlitby, které by mohly vyvolat zmatek mezi tím, co je pro manželství konstitutivní, a tím, co je s ním v rozporu“ (FS 4). Manželství je v dokumentu definováno jako „výlučný, trvalý a nerozlučitelný svazek mezi mužem a ženou, přirozeně otevřený plazení dětí“ a současně je zde zdůrazněno, že učení církve v tomto bodě zůstává pevné.

Protože však mezi naukou a pastorcí nemůže být věčný, nebo dokonce pragmatický protiklad, neboť Kristus sám je současně učitelem a pastýřem, je třeba mít na zřeteli, aby toto požehnání nenavozovalo ani zdání toho, že neregulérní partnerské vztahy odpovídají učení církve, a tedy Boží vůli. **Následující pastorační pokyny mají proto především za úkol předejít tomu, aby některé pokyny obsažené v deklaraci působily v Božím lidu zmatek, neklid a pochybnosti.**

Ten, kdo žehná lidem žijícím v neregulérních partnerských vztazích, by tedy měl mít na zřeteli následující:

- Smyslem pastoračních požehnání je snaha o spásu každého člověka, což je posláním a cílem církve.
- Před udělením požehnání musí žehnající pravdivě a úplně informovat o smyslu tohoto požehnání, jímž je prosba o vše dobré a o posilu k životu podle Boží vůle a zároveň prosba o osvobození ode všeho, co je v rozporu s evangeliem.

- Požehnání se uděluje **osobám**, a to tak, aby se předešlo i zdání, že jde o schvalování, legalizaci nebo postavení tohoto požehnání na úroveň svátostného manželství.
- Toto požehnání není liturgickým požehnáním, a proto se neuděluje v rámci liturgie ani v liturgickém oděvu. Současně se neuděluje před oltářem nebo na důležitém místě v posvátné budově. **Nemůže být součástí civilního sňatku (FS 39).**
- Požehnání má být stručné, krátké, jednoduché, tedy formou jednoduché modlitby a **může být** zakončené znamením kříže nad každou z osob.
- V případě, že žadatelé o požehnání nejsou srozuměni s výše uvedeným smyslem požehnání, ať jim požehnání není uděleno. Žehnající necht' zahrne tyto osoby do svých modliteb.

Máme naději, že tento otevřený a laskavý přístup církve pomůže mnoha lidem k tomu, aby hlouběji přemýšleli nad svou situací a dospěli k rozhodnutí nově vykročit do života po cestách, které jsou v souladu se zásadami evangelia.

V Praze dne 24. ledna 2024

Biskupové Čech, Moravy a Slezska

2. INSTRUKCE O POSTUPU BISKUPŮ A VYŠŠÍCH PŘEDSTAVENÝCH PŘI PŘEDBĚŽNÉM ŠETŘENÍ NĚKTERÝCH TRESTNÝCH ČINŮ PROTI 6. PŘIKÁZÁNÍ DESATERA NA ÚZEMÍ ČR

Článek 1

Účel instrukce

§ 1. Tato instrukce České biskupské konference si klade za cíl:

- formovat společenství věřících k ochraně nezletilých a zranitelných osob v církvi;
- přispět k ochraně nezletilých, zranitelných a dalších osob před trestnými činy proti 6. přikázání Desatera;
- stanovit právní postup v případě podezření ze spáchání některých trestných činů proti 6. přikázání Desatera, který zajistí spravedlivé, účinné a rychlé projednání.

§ 2. Instrukce provádí kán. 1395 § 3 a 1398 CIC a kán. 1453 CCEO, motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*, *Normy pro projednávání závažnějších trestných činů vyhrazených Dikasteriu pro nauku víry*, motu proprio *Vos estis lux mundi* a instrukci *O důvěrnosti kauz* a je vyhlášena Českou biskupskou konferencí po předchozí konzultaci s Dikasteriem pro nauku víry.

Článek 2

Působnost instrukce

§ 1. Ustanovení instrukce budou aplikována v souladu s čl. 1 § 1a motu proprio *Vos estis lux mundi*, v případech oznámení týkajících se duchovních, členů společností zasvěceného života nebo společností apoštolského života, moderátorů mezinárodních sdružení věřících uznávaných nebo zřízených Apoštolským stolicem a laiků, kteří zastávají v církvi službu nebo úřad, podezřelých z trestných činů proti 6. přikázání Desatera spočívajících v(e):

- a) nucení kohokoli násilím, pohrůzkou nebo zneužitím autority k vykonání nebo strpění sexuálních aktů;
- b) vykonání sexuálních aktů s osobou nezletilou nebo osobou mající trvale nedokonalé užívání rozumu nebo s dospělou zranitelnou osobou;
- c) nemravném získávání, uchovávání, vystavování nebo šíření pornografických snímků nezletilých osob nebo osob majících trvale nedokonalé užívání rozumu, jakýmkoli způsobem a jakýmkoli prostředky;
- d) náboru nebo navádění nezletilé osoby nebo osoby mající trvale nedokonalé užívání rozumu nebo zranitelné dospělé osoby k pornografickému předvádění nebo k účasti na pornografické prezentaci skutečné nebo simulované.

§ 2. Pokud se oznámení týká některé z osob uvedených v čl. 6 *Vos estis lux mundi*¹, postupuje se podle norem uvedených ve II. hlavě *Vos estis lux mundi*. Ustanovení této instrukce o postupu při přijetí oznámení a předběžném šetření se použijí přiměřeně.

§ 3. Procesní postupy stanovené v této instrukci lze přiměřeně použít i pro předběžné šetření jiných trestných činů.

1 – kardinálové, patriarchové, biskupové a papežští legáti;
 – duchovní, kteří pastoračně vedou nebo vedli místní církve nebo subjekt jí na roveň postavený, latinskou nebo východní, včetně osobních ordinariátů, v případě skutků, kterých se dopustili *během působení v úřadě*;
 – duchovní, kteří pastoračně vedou nebo vedli osobní prelaturu, v případě skutků, kterých se dopustili *během působení v úřadě*;
 – duchovní, kteří stojí nebo stáli v čele veřejného klerického sdružení s pravomocí inkardinovat, v případě skutků, kterých se dopustili *během působení v úřadě*;
 – ti, kdo byli nebo jsou nejvyššími představenými společností zasvěceného života nebo společností apoštolského života papežského práva, stejně jako klášterů *sui iuris*, v případě skutků, kterých se dopustili *během působení v úřadě*;
 – věřící laici, kteří jsou nebo byli moderátory mezinárodních sdružení věřících uznaných nebo založených Apoštolským stolcem, v případě skutků, kterých se dopustili *během působení v úřadě*.

Článek 3 Výklad pojmů

Pro účely této instrukce se rozumí pod výrazem:

- a) „*nezletilý*“ – každá osoba mladší osmnácti let nebo osoba jí před zákonem postavená na roveň, včetně osoby mající trvale nedokonalé užívání rozumu;
- b) „*zranitelná osoba*“ – každá osoba ve stavu nemoci, fyzického či psychického oslabení nebo zbavení osobní svobody, který fakticky, byť jen příležitostně, omezuje její schopnost chápat nebo projevit vůli nebo jakkoli se bránit útoku;
- c) „*dětská pornografie*“ – jakékoli zobrazení nezletilého zapojeného do jednoznačně sexuálních úkonů, reálných nebo simulovaných, a jakékoli zobrazení pohlavních orgánů nezletilého za účelem uspokojení sexuální touhy nebo k dosažení zisku, to vše nezávisle na použitém prostředku;
- d) „*sexuální akt*“ – pohlavní styk, pohlavní sebeukájení, obnažování nebo jiné srovnatelné chování. Pohlavním stykem se přitom rozumí jakékoli jednání směřující k ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby;
- e) „*dotčená osoba*“ – osoba, která o sobě tvrdí, že je obětí jednání vymezeného v čl. 2 § 1 této instrukce;
- f) „*vyšší představený*“ – vyšší představený ve společnostech zasvěceného života a společnostech apoštolského života (generální představený/á, provinciál/ka, opat, abatyše apod., srov. kán. 620 CIC);
- g) „*duchovní*“ – duchovním se pro účely této instrukce rozumí osoba, která přijala jáhenské, kněžské nebo biskupské svěcení;
- h) „*podezřelý*“ – osoba, na kterou bylo podáno oznámení o spáchání trestného činu uvedeného v čl. 2 §1 této instrukce.

Článek 4 Prevence

§ 1. Diecézní biskupové a vyšší představení zabezpečí:

- formaci svých podřízených za účelem předcházení sexuálním deliktům;
- vydávání dokumentů obsahujících etické zásady jednání v církvi;
- stanovení požadavků na nově přijímané pracovníky a spolupracovníky církevních institucí;
- odborné vzdělávání pracovníků určených k šetření trestných činů podle čl. 2 § 1 této instrukce.

§ 2. Diecézní biskup nepopustí z diecéze sobě podřízeného duchovního, byť pouze podezřelého z trestných činů vymezených v čl. 2 § 1 této instrukce, aniž by o tom informoval diecézního biskupa přijímající diecéze nebo příslušného představeného, odchází-li podřízený do společnosti zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života. Totéž platí i pro vyšší představené nabízející své podřízené do pastorační služby diecéznímu biskupovi nebo při odchodu jejich podřízeného do diecéze.

§ 3. Pracovníci zodpovědní za personální obsazení jakékoli činnosti s mládeží v církvi postupují při výběru kandidátů s obezřetností, včetně vyžádání si hodnocení z předchozích působišť kandidáta.

Článek 5 Určení příslušnosti pro předběžné šetření

§ 1. Je-li podezřelým diecézní duchovní, je příslušný pro předběžné šetření ordinář diecéze, do níž je podezřelý inkardinován. Je-li podezřelým diecézní duchovní, který zákonně přesídlil na území jiné diecéze a je mu vytýkán čin spáchaný v době jeho přesídlení, je příslušný pro předběžné šetření ordinář diecéze, do níž přesídlil.

§ 2. Je-li podezřelým člen společnosti zasvěceného života nebo člen společnosti apoštolského života, který koná pastorační službu v diecézi, jsou příslušní k provedení předběžného šetření jak jeho vyšší

představený, tak ordinář místa, který jej pověřil pastorační službou. Ten z nich, který jako první obdrží oznámení o možném spáchání trestného činu, o něm neprodleně uvědomí ostatní, kteří by byli příslušní. Společně se dohodnou, který z nich provede doplnění oznámení, je-li to potřeba, a předběžné šetření. Nedohodnou-li se, je povinen předběžné šetření provést ordinář místa, který podezřelého pověřil pastorační službou, a je-li jich více, pak služebně nejstarší z nich. Kdo provedl předběžné šetření, je povinen seznámit ostatní, kteří by byli příslušní, s jeho výsledky a přijatými opatřeními.

§ 3. Je-li podezřelým člen společnosti zasvěceného života nebo člen společnosti apoštolského života, který nekoná pastorační službu v diecézi, je příslušný pro předběžné šetření jeho vyšší představený, jemuž musí být oznámení o podezření ze spáchání trestného činu neprodleně předáno. Vyšší představený může požádat o pomoc nebo provedení předběžného šetření ordináře místa *domicilu* nebo *quasidomicilu* podezřelého. Zároveň má povinnost o zahájení předběžného šetření a následně o jeho výsledku a přijatých opatřeních informovat ordináře místa *domicilu* nebo *quasidomicilu* podezřelého.

§ 4. Je-li podezřelým duchovní inkardinovaný do osobní prelatury, je příslušný pro předběžné šetření jeho ordinář. Může požádat o pomoc nebo provedení předběžného šetření ordináře místa *domicilu* nebo *quasidomicilu* podezřelého. Zároveň má povinnost o zahájení předběžného šetření a následně o jeho výsledku a přijatých opatřeních informovat ordináře místa *domicilu* nebo *quasidomicilu* podezřelého.

§ 5. Je-li podezřelým laik, který zastává v církvi službu nebo úřad, je příslušný pro předběžné šetření ordinář diecéze, v níž zastával službu v době spáchání skutku. Ten je povinen informovat ordináře, u něhož podezřelý laik aktuálně zastává službu, ordináře, v jehož diecézi má *domicil* nebo *quasidomicil*, a ordináře, v jehož diecézi byl čin spáchán. Společně se mohou dohodnout, že předběžné šetření provede některý jiný z nich, je-li to účelné z hlediska hospodárnosti a dostupnosti důkazů. Ordinář, který provede předběžné šetření, bude příslušný i pro navazující trestní řízení, pokud nebude stanoveno jinak.

§ 6. Všichni vyšší představení a ordináři jsou povinni si při provádění předběžného šetření bezodkladně poskytovat vzájemnou součinnost.

Článek 6

Oznámení o podezření ze spáchání trestného činu

§ 1. Oznamovací povinnost ohledně trestných činů uvedených v čl. 2 § 1 této instrukce má, s výjimkou případů uvedených v kánonech 983 CIC, 733 CCEO, 1548 § 2 CIC a 1229 § 2 CCEO a činností krytých výjimkou uložené či uznané povinnosti mlčenlivosti dle právního řádu České republiky, duchovní nebo člen společnosti zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života, kdykoli má zprávu nebo podložené důvody domnívat se, že byl spáchán některý z těchto činů.

§ 2. Je žádoucí, aby i ostatní osoby nevymezené v čl. 6 § 1, zejména věřící laici, kteří v církvi zastávají úřad nebo vykonávají službu, oznamovali jakékoli důvěryhodné poznatky ohledně trestných činů uvedených v čl. 2 § 1 této instrukce.

§ 3. Oznámení lze učinit v kterékoli diecézi. Upřednostňuje se diecéze, jejímuž diecéznímu biskupovi je podezřelý podřízen, nebo diecéze, kde byl čin spáchán.

§ 4. V případě, že je podezřelým člen společnosti zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života, lze oznámení učinit také jeho vyššímu představenému.

§ 5. V každé diecézi je trvalým úřadem pro přijímání oznámení příslušný církevní soud. Soudní vikář oznámení neprodleně předá generálnímu vikáři nebo přímo diecéznímu biskupovi. Oznámení je povinen přijímat také generální vikář nebo diecézní biskup.

U společností zasvěceného života a společností apoštolského života přijímá oznámení vyšší představený, jehož kontaktní údaje musí být zveřejněny na jejich webových stránkách. Vyšší představený může zřídit i zvláštní úřad pro přijímání těchto oznámení, který musí zveřejnit minimálně na webových stránkách příslušné provincie.

§ 6. Osoby uvedené v čl. 6 § 2 této instrukce mohou své podezření svěřit také kterémukoli knězi nebo členu společnosti zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života, jimž přijetím této informace vzniká povinnost uvedená v čl. 6 § 1 této instrukce.

§ 7. Jestliže duchovní, člen společnosti zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života z rozhovoru, který je veden mimo svátost smíření, nazná, že by mu mohly být sděleny skutečnosti zakládající oznamovací povinnost vůči církevním představeným, přeruší rozhovor a na tuto svou povinnost v případě pokračování v rozhovoru druhou stranu upozorní.

§ 8. Oznámení lze učinit písemně dopisem, elektronicky s elektronicky zaručeným podpisem, případně ústně do protokolu sepsaného za přítomnosti alespoň dvou osob, pracovníků církevního soudu nebo jiných osob pověřených diecézním biskupem, generálním vikářem, vyšším představeným nebo vikářem vyššího představeného. Oznamovatel má právo požádat o kopii protokolu o učiněném oznámení, nebo o potvrzení převzetí oznámení zasláného písemně nebo elektronicky.

§ 9. Z oznámení musí být patrné, komu je adresováno, kdo je činí, jaké věci se týká, označení dotčené osoby a podezřelého a musí být podepsáno a datováno. Je vhodné, aby obsahovalo co nejvíce údajů, jako je místo, čas a další okolnosti, za nichž byl čin spáchán, věk dotčené osoby v době vytykaného jednání, označení zapojených nebo informovaných osob, stejně jako každou další podrobnost, která může být užitečná pro zajištění pečlivého vyhodnocení faktů. Nemá-li oznámení předepsané náležitosti, soudní vikář, generální vikář nebo vyšší představený vyzve oznamovatele, je-li znám, k jeho doplnění. K tomu mu poskytne přiměřenou lhůtu a poučí ho, že neúplné oznámení může být odloženo bez dalšího opatření ve smyslu čl. 6 § 11 této instrukce.

§ 10. U oznamovatele, jemuž oznamovací povinnost vznikla podle čl. 6 § 6 a § 7 této instrukce, stačí, když uvede v oznámení kontakt na osobu, od níž se o podezření ze spáchání trestného činu dozvěděl, popis podezřelého jednání a kdy a za jakých okolností informaci obdržel. Soudní vikář, generální vikář nebo vyšší představený pak ustanoví instruktora a notáře, kteří neprodleně osobu mající informace o podezření ze spáchání trestného činu kontaktují a sepiší s ní řádné oznámení obsahující náležitosti podle čl. 6 § 9 této instrukce.

§ 11. Neúplné oznámení, jehož nedostatky se nepodařilo odstranit postupem dle čl. 6 § 9 a 10 této instrukce, a anonymní oznámení se přešetří jen tehdy, lze-li na jejich podkladě učinit závěr o podezření ze

spáchání trestného činu uvedeného v čl. 2 této instrukce, jinak se bez dalšího opatření odloží.

§ 12. Dotčená osoba má právo si zvolit, zda chce při šetření případu jednat s instruktorem mužem nebo ženou. Toto může uvést již do oznámení, a pokud tak neučiní, instruktor ji o této možnosti informuje.

§ 13. Oznámení o podezření ze spáchání trestného činu církevní autoritě nezprošťuje osobu, která má povědomost o trestném činu, oznamovací povinnosti vůči státním orgánům činným v trestním řízení, pokud to ukládá právní řád České republiky.

§ 14. Poté, co generální vikář nebo vyšší představený obdrží oznámení o podezření ze spáchání trestného činu, posoudí, zda je příslušný pro předběžné šetření ve smyslu čl. 5 § 1–5 této instrukce. Není-li, veškeré materiály bezodkladně předá příslušnému generálnímu vikáři, ordináři nebo vyššímu představenému, a je-li jich více, pak všem.

Článek 7

Předběžné šetření

§ 1. Před započítím předběžného šetření podle kán. 1717 CIC a 1468 CCEO generální vikář, příslušný pro jeho provedení, podrobně seznámí diecézního biskupa s oznámením.

§ 2. Vyplývá-li z oznámení potřeba prověřit podezření z trestného činu, diecézní biskup rozhodne o zahájení předběžného šetření podle kán. 1717 CIC a 1468 CCEO.

- a) Zároveň ověří, zda má v daném případě oznamovací povinnost vůči státním orgánům činným v trestním řízení, a pokud ano, splní ji. Trestní oznámení může podat i v případě, kdy oznamovací povinnost nemá, ale s ohledem na okolnosti případu to považuje za vhodné.
- b) Jestliže je dotčená osoba mladší 15 let, diecézní biskup podá trestní oznámení státním orgánům činným v trestním řízení vždy.
- c) Neobsahuje-li oznámení dostatek informací k posouzení, zda by se mohlo jednat o trestný čin, u kterého vzniká oznamovací povinnost vůči státním orgánům činným v trestním řízení,

diecézní biskup nejprve provede předběžné šetření a poté rozhodne na základě jeho výsledku ve smyslu čl. 7 § 2 písm. a) – b) této instrukce.

§ 3. Pokud se diecézní biskup o podezření ze spáchání trestného činu dozví na základě již probíhajícího trestního řízení před státními orgány, bude postupovat dle čl. 7 § 2 věta první této instrukce. Má-li však k dispozici pravomocný odsuzující rozsudek státního soudu, oznámí věc neprodleně Dikasteriu pro nauku víry, je-li jí vyhrazena.

§ 4. Při zahájení předběžného šetření jmenuje generální vikář instruktora a notáře a stanoví jejich pravomoci. Instruktor nemůže být v této věci soudcem v soudním trestním řízení nebo delegátem či přísedícím v administrativním trestním řízení.²

§ 5. Účelem předběžného šetření je shromáždit podklady pro to, aby diecézní biskup mohl učinit závěr o důvodnosti podezření ze spáchání trestného činu a o příléhavé právní kvalifikaci.

§ 6. Instruktor při předběžném šetření ctí presumpci nevinu a oprávněnou ochranu dobrého jména vyšetřovaného, postupuje v souladu s kanonickým právem, ale rovněž tak, aby jeho činnost nemařila nebo nenarušovala činnost státních orgánů činných v trestním řízení.

§ 7. V případě požadavku dotčené osoby, aby ji vyslyšel laik, muž nebo žena, deleguje instruktor, nesplňuje-li tento požadavek, pro její výslech někoho ze seznamu osob k tomu účelu schválených diecézním biskupem v postavení delegovaného instruktora. Z téhož seznamu může instruktor ustanovit i zastupujícího notáře.

§ 8. Instruktor, notář a další osoby, které se při předběžném šetření setkají s dotčenou osobou, mají povinnost respektovat její osobnost a důstojnost, přistupovat k ní zdvořile, šetrně a podle možností jí vycházet vstřícně tak, aby nedocházelo k prohlubování újmy, která jí mohla být způsobena. Otázky směřující do intimní oblasti lze klást jen tehdy, pokud je to nezbytné pro objasnění šetřené věci. Takové otázky musí být kladeny ohleduplně vzhledem k věku a osobnímu stavu

2

Kán. 1717 § 3 CIC.

dotčené osoby a pokud možno vyčerpávajícím způsobem, aby nebylo nutné výslech opakovat znovu.

§ 9. Je-li dotčená osoba nezletilá nebo její svéprávnost byla omezena, instruktor vyslechne jinou dospělou osobu, která by mohla mít k věci relevantní informace. Pouze v případě, že se takto nepodaří zjistit dostatečné podklady pro další průběh řízení, může přistoupit k výslechu nezletilé osoby ve věku od 15 do 18 let, popřípadě osoby, jejíž svéprávnost byla omezena, jestliže to její zdravotní, zejména psychický, stav nevyklučuje. Dbá přitom o to, aby otázky byly kladeny zvláště šetrně, a jejich formulaci přizpůsobí věku, osobním zkušenostem a psychologickému stavu takové osoby. Otázky směřující do intimní sféry klade pouze v nezbytném rozsahu. Vyvaruje se otázek návodných a úskočných. Jeví-li se to vhodné, přibere k výslechu dětského psychologa, popř. osobu mající zkušenosti s výchovou mládeže nebo s duševně postiženými osobami, kterou vybere ze seznamu osob k tomu účelu schválených diecézním biskupem. Přispěje-li to ke správnému provedení výslechu, může instruktor umožnit, aby se výslechu účastnil i zákonný zástupce dítěte, popřípadě opatrovník osoby, jejíž svéprávnost je omezena, jestliže jejich účast neohrozí dosažení účelu úkonu. Osoby, které byly takto příbrány, mohou navrhnout odložení úkonu na pozdější dobu a v průběhu provádění takového úkonu navrhnout jeho přerušeni nebo ukončení, pokud by provedeni úkonu nebo pokračování v něm mělo nepříznivý vliv na psychický stav vyslychané osoby. Výslech nezletilého, popř. osoby omezené ve svéprávnosti se zpravidla neprovádí dříve, než jej provedou státní orgány činné v trestním řízení.

§ 10. Osobu nezletilou mladší 15 let instruktor zpravidla nevyslychává vůbec, zejména proto, aby nedošlo k maření činnosti státních orgánů činných v trestním řízení, popř. aby se neprohlubovalo riziko její sekundární viktimizace.

§ 11. Při výslechu podezřelého instruktor respektuje jeho právo zvolit si advokáta a být vyslychán v jeho přítomnosti.

§ 12. Instruktor ověří skutečnosti tvrzené dotčenou osobou a podezřelým výslechem svědků a zajištěním dalších důkazů. Šetření zaměří

zejména na zjištění, zda se skutek stal, zda jej spáchal podezřelý, a na ověření podstatných okolností jeho spáchání.

§ 13. Vyslýchanou osobu s výjimkou podezřelého instruktor před výslechem:

- poučí o kanonicko-právních i trestněprávních následcích krivého obvinění;
- informuje, že skutečnosti, které sdělí, mohou být předmětem trestního oznámení státním orgánům činným v trestním řízení;
- nechá složit přísahu nebo čestné prohlášení, že vypoví pravdu.

§ 14. Z výslechu se pořídí zápis, v němž bude uvedeno označení vyslýchaného, obsah jeho výpovědi, datum, místo a čas provedení výslechu, podpisy vyslýchaného, instruktora, notáře, případně dalších přítomných osob.

§ 15. Vyslýchaný může požádat, aby byly údaje o jeho bydlišti, doručovací adrese, telefonu, e-mailu, příp. ostatní kontaktní údaje vedeny tak, aby se s nimi nemohl seznamovat podezřelý. V takovém případě se z výslechu provedou dva zápisy, z nichž jeden je bez kontaktních údajů. Zápis s kontaktními údaji vyslýchané osoby se založí do zvláštní zapečetěné obálky jako příloha ke spisu a součástí spisového materiálu zůstane zápis, ve kterém jsou tyto údaje anonymizovány.

§ 16. Nabude-li instruktor přesvědčení, že shromážděné poznatky jsou dostatečné k posouzení, zda je podezření ze spáchání trestného činu podezřelým důvodné, nebo shromáždil-li všechny dostupné informace, shrne průběh šetření, získané poznatky a své mínění ve stručném votu a předá spis generálnímu vikáři, který jej pověřil. Pokud tak učiní poštou nebo prostřednictvím kurýra, použije dvou obálek a vnitřní označí zřetelným nápisem „*tajné*“, „*jen do vlastních rukou generálního vikáře nebo diecézního biskupa*“.

§ 17. Generální vikář předá spis diecéznímu biskupovi, který jej prostuduje. Diecézní biskup v případě potřeby probere s instruktorem možnosti doplnění šetření a může ho nebo někoho jiného pověřit jeho doplněním. Považuje-li biskup předběžné šetření za dostatečné, vydá dekret o jeho ukončení.

§ 18. Po ukončení předběžného šetření ve věci trestného činu vyhrazeného Dikasteriu pro nauku víry, s jakýmkoli výsledkem, má ordinář povinnost co nejrychleji předat ověřenou kopii spisu Dikasteriu pro nauku víry. K ní připojí doplňující tabulku, která je přílohou *Vademeca*, své zhodnocení výsledků šetření a případný návrh, jakým způsobem postupovat. Poté vyčká dalších pokynů Dikasteria pro nauku víry.

§ 19. O oznámení věci Dikasteriu pro nauku víry nebo o rozhodnutí zahájit ve věci soudní nebo administrativní trestní proces, případně o předání věci vyššímu představenému informuje diecézní biskup dotčenou osobu, případně jejího zákonného zástupce nebo opatrovníka a oznamovatele, a to do 30 dnů od rozhodnutí. Může ji vyrozumět i o tom, že v dané věci podal trestní oznámení státním orgánům činným v trestním řízení.

§ 20. Po ukončení předběžného šetření ve věci trestného činu nevyhrazeného Dikasteriu pro nauku víry rozhodne ordinář o dalším postupu sám nebo po konzultaci příslušného dikasteria Římské kurie. Rozhodnutí odůvodní a oznámí podezřelému, oznamovateli a dotčené osobě, popř. jejímu zákonnému zástupci nebo opatrovníkovi. Proti tomuto rozhodnutí je možno podat rekurz k Dikasteriu pro nauku víry podle kán. 1737 CIC nebo kán. 997 CCEO.

§ 21. Předběžné šetření je zapotřebí provést bez zbytečných průtahů.

§ 22. Povinnosti generálního vikáře uvedené v této instrukci může vždy vykonávat diecézní biskup a také osoba, která zastupuje generálního vikáře v jeho nepřítomnosti.

§ 23. Povinnosti diecézního biskupa v předběžném šetření náležejí také všem, kdo jsou mu postaveni na roveň. Generální vikář je může vykonávat na základě zvláštního zmocnění diecézním biskupem.

§ 24. Vyšší představený a jeho vikář konají předběžné šetření v souladu s vlastním právem, ovšem při respektování článku 5 této instrukce ohledně příslušnosti a spolupráce. Nemají-li vlastní právní úpravu, řídí se při provádění předběžného šetření na území České republiky touto instrukcí. V takovém případě pro vyššího představeného platí to, co pro diecézního biskupa, a pro jeho vikáře to, co pro generálního

vikáře. Vyšší představený kromě povinnosti uložené v čl. 7 § 18 předá kopii spisu z předběžného šetření nejvyššímu představenému, případně příslušnému biskupovi, pokud jde o instituty nebo společnosti diecézního práva.

Článek 8

Opatření vůči podezřelému v předběžném šetření a vůči obviněnému v trestním procesu

§ 1. Předběžná opatření ve smyslu kán. 1722 CIC a 1473 CCEO se vůči podezřelému použijí během předběžného šetření v případě, kdy hrozí pokračování v trestné činnosti, ovlivňování dotčených osob nebo svědků, maření předběžného šetření, nebo jsou-li nezbytná k ochraně dobrého jména podezřelého nebo zabránění pohoršení. Použije se především zákaz vykonávání úřadu, zákaz nebo příkaz k pobytu a zákaz kontaktování dotčených osob a svědků.

§ 2. V případě zahájení trestního procesu se předběžná opatření podle kán. 1722 CIC a 1473 CCEO aplikují v míře nezbytné k ochraně obviněného, dotčených osob, svědků a dobrého jména církve, při zachování presumpce neviny, a proto nelze použít krácení platu a zákaz soukromého slavení mše svaté.

§ 3. Obviněný je povinen spolupracovat s orgány církve, které provádějí vyšetřování. Pokud obviněný vyšetřování závažným způsobem maří, ovlivňuje dotčené osoby nebo svědky, může být potrestán přiměřeným trestem, nevyjímaje snížení platu nebo suspenzi, včetně zákazu soukromého slavení mše svaté. Pokud porušuje opatření mu uložená trestním příkazem podle kán. 1722 CIC a 1473 CCEO, je za porušení potrestán trestem v něm stanoveným.

Článek 9

Předávání výsledků církevního šetření státním orgánům činným v trestním řízení

Ordinář v souladu s čl. 1 § 1 písm. b motu proprio *Vos estis lux mundi* a *Instrukcí o utajení kauz* vydané Státním sekretariátem dne 6. 12. 2019 spolupracuje se státními orgány činnými v trestním řízení na vyšetření trestných činů podle čl. 2 § 1 této instrukce.

Článek 10

Podávání informací o probíhajícím předběžném šetření nebo trestním procesu

§ 1. Oznamovateli, dotčené osobě a svědkům nemůže být uložen žádný závazek mlčenlivosti ohledně skutečností spojených s kauzou.

§ 2. Odpovídat na otázky médií a informovat veřejnost o probíhajícím předběžném šetření nebo trestním procesu smí jedině osoba pověřená diecézním biskupem nebo vyšším představeným, a to způsobem schváleným diecézním biskupem nebo generálním vikářem či vyšším představeným nebo jeho vikářem. Ti zodpovídají za to, že zveřejněním informací nebude mařeno církevní ani státní vyšetřování, nebude porušen zákaz zveřejňování některých informací v rámci světského trestního řízení nebo ohrožena dobrá pověst anebo bezpečnost dotčené osoby či obviněného.

§ 3. Informaci o pravomocném odsouzení nebo zproštění obviněného publikuje diecézní biskup v aktech kurie, pokud tomu dle jeho úsudku nebrání vážná okolnost. Tato informace je považována za veřejně dostupnou. Nesmí však obsahovat jakékoli informace o dotčené osobě.

Článek 11

Péče o dotčené osoby

§ 1. Církevní autority k dotčeným osobám a k jejich rodinám přistupují důstojně a s úctou a podle možností a okolností případu jim zprostředkují především:

- přijetí, naslouchání a doprovázení, i prostřednictvím specifických služeb;
- duchovní pomoc;
- lékařskou, terapeutickou a psychologickou pomoc podle okolností případu.

§ 2. Jsou chráněna vyobrazení a soukromí dotčených osob a důvěrnost osobních údajů.

§ 3. Pokud je následkem trestného činu početí dítěte, je povinností pachatele převzít odpovědnost za materiální zabezpečení jeho i jeho

matky a podle okolností pomáhat spoluvytvářet podmínky pro jeho důstojné narození a následný život. Zůstává-li pachatel podřízeným diecézního biskupa nebo vyššího představeného, tito dohlédnou, aby své povinnosti splnil.

§ 4. Následoval-li po předběžném šetření trestní proces, diecézní biskup informuje dotčenou osobu o jeho výsledcích.

§ 5. Pokud se případ týkal svátosti smíření, jsou účastníci řízení povinni respektovat ustanovení čl. 4 § 2 *Sacramentorum sanctitatis tutela*.

Článek 12

Péče o obviněného

§ 1. Byl-li obviněný duchovní v trestním procesu zproštěn viny */constat de non/*, diecézní biskup se zasadí o očištění jeho dobrého jména, získání důvěry v církvi a ve společnosti, a nebrání-li tomu vážné důvody, obnoví mu výkon dříve zastávaného úřadu. Obdobně diecézní biskup postupuje v případě, že obviněnému nebyla vina prokázána */non constat/*, pokud nebyl shledán důvod uložit mu napomenutí, trestní opatření nebo jiný prostředek pastorační péče.

§ 2. Byl-li obviněný duchovní v církevním trestním procesu zproštěn viny a ve státním trestním řízení shledán vinným, diecézní biskup mu poskytne maximální podporu pro obnovu řízení, popřípadě dovolání před státním soudem a očištění dobrého jména v církvi a ve společnosti, pokud se to jeví smysluplným.

§ 3. Byl-li obviněný duchovní v trestním procesu shledán vinným a nemůže vykonávat pastorační službu, ale nebyl zbaven duchovního stavu, biskupové v rámci ČBK mohou spolupracovat na nalezení pracovní pozice odpovídající jeho situaci.

§ 4. Byl-li obviněný duchovní odsouzen ke ztrátě duchovního stavu nebo z jiného důvodu není možnost jej v církvi zaměstnat, jeho diecézní biskup mu může vhodnou formou pomoci překlenout období nutné pro hledání místa v životě mimo církevní struktury.

§ 5. Ustanovení čl. 12 § 1–4 se přiměřeně použijí i na obviněného laika zastávajícího v církvi službu nebo úřad.

Článek 13

Závěrečná ustanovení

§ 1. Tato instrukce nahrazuje Instrukci o postupu biskupů a vyšších představených při předběžném šetření některých trestných činů proti 6. příkázání Desatera na území ČR ve znění novely č. 1/2021 ze dne 6. července 2021. Nabývá účinnosti jeden měsíc od publikování v Aktech České biskupské konference. Je závazná ve všech diecézích na území České republiky a v Apoštolském exarchátu řeckokatolické církve.

§ 2. Instrukce může být měněna nebo rušena výlučně rozhodnutím plenárního zasedání České biskupské konference, po předchozí konzultaci se zástupci obou konferencí vyšších představených. Totéž platí pro prodloužení účinnosti instrukce.

§ 3. Podstatné změny textu instrukce Česká biskupská konference konzultuje s Dikasteriem pro nauku víry.

§ 4. Diecézní biskupové mohou pro své diecéze přijmout vlastní normy pro provádění předběžného šetření a v rozsahu své úpravy omezit účinnost této instrukce pro své území. Vždy však zůstávají vázáni ustanoveními čl. 2 § 1, čl. 4 § 2, čl. 5 § 1–6, čl. 6 § 14, čl. 7 § 2, 6, 8–10 a čl. 9 této instrukce, aby byla garantována efektivní spolupráce biskupů a vyšších představených a nedocházelo k maření policejního šetření a sekundární viktimizaci obětí. Podstatné odchylky od této instrukce jsou povinni konzultovat s Dikasteriem pro nauku víry.

§ 5. Podle této instrukce se postupuje i při šetření případů, které nastaly před její účinností.

§ 6. Ustanovení instrukce se interpretují a aplikují v souladu s *Vademecem* Dikasteria pro nauku víry v jeho aktuálním znění.

Tato instrukce byla schválena 139. plenárním zasedáním České biskupské konference dne 24. dubna 2024.

IV.

SYNODA 2021–2024

1. GENERÁLNÍ SEKRETARIÁT SYNODY

XVI. ŘÁDNÉ GENERÁLNÍ SHROMÁŽDĚNÍ BISKUPSKÉ SYNODY

NA CESTĚ K ŘÍJNU 2024

Níže naleznete shrnuté pokyny, které vypracovala a schválila řádná rada generálního sekretariátu synody ohledně **kroků, jež je třeba podniknout v době mezi dneškem a druhým zasedáním synodálního shromáždění (říjen 2024)**, aby nám umožnily pokračovat v cestě zahájené Svatým otcem 9. října 2021: „Za synodální církev: společenství, spoluúčast, poslání“.

Celý proces synody 2021–2024 představuje zdroj inspirace, jak na této cestě pokračovat. Ti, kdo se na různých úrovních do synodálních setkání zapojili během fáze naslouchání a konzultací, a zejména účastníci prvního zasedání, získali konkrétní zkušenost s církví, která je pluralitní a dokáže žít s odlišnostmi jako s bohatstvím a ve společenství. Tato zkušenost představuje prorocké slovo adresované světu, který jen těžko věří, že lze dosáhnout míru a svornosti. Zmrtvýchvstalý nás všechny povolává a posílá, abychom hlásali evangelium dnešnímu světu, a růst jako synodální církev je konkrétní způsob, jak na toto volání a poslání odpovědět.

Svědectví těch, kdo se shromáždění zúčastnili, jsou cenná. Jejich výpovědi mohou zprostředkovat bohatství zkušeností, které žádný text nedokáže v úplnosti shrnout, a tvoří přitom neodmyslitelnou součást daru, který jsme obdrželi. Synodální setkání bratří a sester, kteří v sobě navzájem vidí učedníky povolane a vyslané Pánem, je milostí a zdrojem radosti. Z této zkušenosti pak pramení také touha tento dar sdílet a do tohoto dynamismu zapojovat stále více lidí.

Vedle výpovědí účastníků jsou plody prvního zasedání shromážděny také v *Souhrnné zprávě*, která byla schválena na závěr společné práce a je v mnoha jazycích k dispozici na webových stránkách synody 2021–2024 (www.synod.va). Tento dokument představuje referenční bod pro cestu Božího lidu v době mezi dvěma zasedáními.

Synodální proces přitom bude pokračovat zejména podle níže zmíněných linií. Prolínají se tu tři úrovně, v nichž jsme dosud postupně pracovali: úroveň každé místní církve, úroveň sdružení církví (národní, regionální a kontinentální) a úroveň církve jako celku. Jak připomněl Svätý otec při schvalování těchto směrů práce, „synoda je o synodalitě, a ne o tom nebo onom tématu... Důležité je, *jak* se reflexe provádí, tedy zda synodálním způsobem.“

V tomto směru probíhal dosavadní proces a v tomto směru jsme také povolání dále rozvíjet práci prvního zasedání, během něhož se **shromáždění synodálním způsobem zabývalo velice důležitými tématy** a přitom zaznamenávalo shody, naznačovalo otázky k další úvaze a formulovalo návrhy. Jedná se o nesmírně významná témata a **některá z nich je třeba posoudit na úrovni celé církve a ve spolupráci s dikasterií Římské kurie**. Patří mezi ně například předběžná studie s ohledem na aktualizaci CIC a CCEO (*Souhrnná zpráva*, kap. 1, písm. r), aktualizace *Ratia fundamentalis* o formaci vysvěcených duchovních (kap. 11, písm. j) nebo dokumentu *Mutuae relationes* (kap. 10, písm. g) anebo prohloubení teologického a pastoračního bádání ohledně diakonátu a konkrétně přijímání žen do diakonátu (kap. 9, písm. n) aj. Jako výsledek práce synodálního shromáždění bude **seznam těchto témat předložen Svätému otci**. Následně budou požádány skupiny odborníků ze všech kontinentů, aby nad tématy, která Svätý otec určí, dále pracovaly synodálním způsobem a společně s příslušnými dikasterií Římské kurie: tato práce bude probíhat podle církevní dynamiky a koordinovat ji bude generální sekretariát synody. Zpráva o průběhu této práce pak bude předložena na druhém zasedání v říjnu 2024.

1. ŘÍDÍCÍ OTÁZKA K PROHLOUBENÍ ÚVAH

Místní církve a sdružení církví se především vybízejí, aby přispěly k prohloubení těch aspektů *Souhrnné zprávy*, které jsou zásadní pro téma synody. Jejich příspěvky se přitom mají řídit touto otázkou:

„JAK BÝT synodální církví v misijním poslání?“

Cílem těchto nových úvah je stanovit **cesty, kterými se můžeme ubírat, a nástroje, které bychom si mohli osvojit** v našich různých prostředích a podmínkách, abychom posílili jedinečný přínos každého pokřtěného a každé místní církve v jediném misijním poslání hlásat zmrtvýchvstalého Pána a jeho evangelium dnešnímu světu. Nejde tedy o to, omezovat se jen na plánování technických nebo procedurálních zlepšení, jimiž lze zefektivnit církevní struktury, ale je to spíše výzva zamyslet se nad konkrétními podobami misijního nasazení, k němuž jsme povoláni a které popisuje dynamismus mezi jednotou a rozmanitostí, jenž je synodální církvi vlastní.

V této souvislosti bude užitečné znovu si přečíst odstavec č. 27 apoštolské exhortace *Evangelii gaudium*: „Sním o misijním rozhodnutí, které bude schopné všechno proměnit, aby se zvyklosti, styly, harmonogramy, slovník i všechny církevní struktury staly přiměřenou cestou k evangelizaci současného světa spíše než k sebe prezentaci. Obnova struktur, kterou vyžaduje na konverzi založená pastorece, může být chápána pouze v tomto smyslu: Počínat si tak, aby struktury byly více misijní, aby řádná pastorece ve všech svých instancích byla více expanzivní a otevřená. Je proto nutné, aby se „vycházení“ stalo trvalým postojem aktérů pastorece, a tak aby snadněji Ježíši odpovídali všichni, kterým nabízí své přátelství. Jak řekl Jan Pavel II. biskupům Oceánie, „účelem každé obnovy v církvi musí být misie, aby sama neupadla do pasti jakési církevní sebezahleděnosti.“ Horizontem, k němuž má práce směřující k prohloubení podle řídicí otázky vést, je tedy reforma oživená dynamikou misijního poslání, které nám svěřil Kristus. Podporuje nás v tom pastorační obrácení, k němuž nás vybízí a které umožňuje Duch Svatý – ten, který nás podle Pánova příslibu nikdy nenechává samotné.

1.1 Dvě úrovně prohloubení

K řídicí otázce je třeba přistupovat na dvou úrovních, přičemž referenčním bodem vždy musí být *Souhrnná zpráva* jako celek.

- a) Na úrovni každé místní církve: **JAK můžeme posílit diferencovanou spoluzodpovědnost všech členů Božího lidu za misijní poslání?** Jaké podoby vztahů, struktur i procesů rozlišování a rozhodování umožňují rozpoznat, utvářet a podporovat misijní

poslání? Jaké duchovní služby a participativní orgány lze obnovit nebo zavést, aby lépe vyjadřovaly spoluzodpovědnost v této oblasti? V rámci *Souhrnné zprávy* lze konkrétněji odkázat na kapitoly 8–12, 16 a 18.

- b) Na úrovni vztahů mezi církvemi i mezi sdruženími církví na různých úrovních a ve vztahu k římskému biskupovi: **JAK lze tyto vztahy tvořivě formulovat, aby se našla „dynamická rovnováha mezi rozměrem církve jako celku a jejího místního zakořenění“** (*Souhrnná zpráva*, kap. 5, písm. g)? Zde lze odkázat především na kapitoly 13, 19 a 20 *Souhrnné zprávy*.

1.2 Několik návrhů k organizaci práce

Na základě řídicí otázky a dvou výše zmíněných úrovní se **každá místní církev vybízí, aby provedla další konzultaci** a sama určila, co je v daném čase možné a jaký přístup je nejlepší zvolit. Prvním krokem je volba perspektivy, s níž se bude přistupovat k řídicí otázce při dalším rozvíjení jednotlivých kapitol *Souhrnné zprávy*. Realisticky není možné prozkoumat všechny důsledky. Proto se každá místní církev vybízí, aby se zaměřila na ty stránky, které jí umožňují přispět s ohledem na její vlastní situaci, charakter a zkušenosti a podělit se o osvědčené postupy, které představují viditelné a konkrétní známky synodality. Na základě tohoto rozhodnutí pak každá diecéze nebo eparchie zašle plody této další konzultace biskupské konferenci nebo východní hierarchické struktuře, pod kterou spadá, a to v termínech a způsobem, které příslušná konference nebo východní hierarchická struktura v dohledné době stanoví.

Zdůrazňujeme, že nejde o to, začít synodální proces znovu od začátku nebo opakovat proces naslouchání a konzultací, který proběhl v první fázi. V této etapě bude vedle participativních orgánů na diecézní úrovni a již ustanoveného synodálního týmu **důležité zapojit také lidi a skupiny, které v Božím lidu zastupují různé zkušenosti, dovednosti, charismata a služby** a jejichž pohled je zvláště užitečný pro zaměření se na zmíněné „*jak*“: např. ordinované osoby (zejména duchovní správce farností), vůdčí představitelé v oblasti pastorace (např. katechisty a vedoucí základních společenství a malých křesťanských komunit, zejména v některých regionech, anebo

vedoucí pastoračních úřadů), zasvěcené osoby, představené laických sdružení, církevních hnutí a nových společenství, osoby zastávající odpovědné funkce v institucích a organizacích souvisejících s církví (školy, univerzity, nemocnice, útulky, kulturní centra atd.), teology a odborníky na kanonické právo atd.

Referenčním bodem pro tuto část procesu jsou **biskupské konference a východní hierarchické struktury**. Vybízejí se, aby **koordinovaly sběr příspěvků z diecézí a eparchií** a stanovily jeho metody i časový harmonogram. Zároveň se vybízejí, aby pokračovaly v důkladném studiu vycházejícím z téže řídicí otázky na své úrovni i na úrovni kontinentální, nakolik se to jeví vhodné a proveditelné.

Na místní úrovni i na úrovni sdružení církví je pro perspektivu skutečně synodálního rozlišování nutný také **přínos teologických a kanonických odborností, jakož i znalostí z oblasti humanitních a společenských věd**, a to za účasti odborníků z těchto oborů a akademických institucí v dané oblasti.

Po shromáždění příspěvků z diecézí nebo eparchií mají biskupské konference a východní hierarchické struktury a také diecéze, které k žádné biskupské konferenci nepatří, za **úkol vypracovat souhrn o maximálním rozsahu 8 stran**, který bude zaslán generálnímu sekretariátu synody do 15. května 2024. Na základě takto shromážděného materiálu pak bude vypracováno *Instrumentum laboris* druhého zasedání.

2. JAK SYNODÁLNÍ DYNAMISMUS UDRŽET PŘI ŽIVOTĚ

Stejně důležité jako výše popsaná práce na důkladném studiu a konzultacích je také zachování a oživení synodální dynamiky, která v uplynulých dvou letech vtáhla veškerý Boží lid. První zasedání označilo za prioritu „rozšířit spoluúčast různých osob a překonat překážky, které se v tomto směru dosud objevily“ (*Souhrnná zpráva*, kap. 1, písm. m), a také zmínilo nejrůznější podmínky a skupiny lidí, kterým je třeba věnovat pozornost, včetně digitálního prostředí.

Proto se místní církve rovněž vybízejí, aby prošly celou *Souhrnnou zprávou* a shromáždily požadavky, které nejvíce souzní s jejich situací.

Na tomto základě pak mohou **podpořit nejhodnější iniciativy, které vtáhnou celý Boží lid** (formační aktivity, důkladná teologická studia, oslavy v synodálním stylu, konzultace zdola, naslouchání menšinám a skupinám žijícím v chudobě a na okraji společnosti i prostory, v nichž lze řešit kontroverzní otázky atd.), a to s využitím metod, které již byly úspěšně přijaty během první fáze, zejména rozhovoru v Duchu. K témuž se vybízejí také řeholní kongregace, instituty zasvěceného života, laická sdružení, církevní hnutí a nová společenství, která přispívají k práci v diecézích a eparchiích, kde působí. Cílem je udržet při životě onen dynamismus, který první fáze synodálního procesu zahájila a který mezitím přinesl významné plody: dynamismus naslouchání a dialogu se všemi, a zejména s těmi, kteří zůstávají spíše na okraji života církve.

Každá místní církev, která si to přeje, může **zaslat biskupské konferenci** nebo východní hierarchické struktuře, do níž náleží, **stručné svědectví o vykonané práci a prožitých zkušenostech (maximálně dvě strany) a podělit se o všechny osvědčené postupy**, které považuje za důležité pro růst misijní synodální dynamiky. Biskupské konference a východní hierarchické struktury jsou zodpovědné za to, že tyto materiály budou předány generálnímu sekretariátu do 15. května 2024.

Tyto příspěvky se přímo nestanou předmětem diskuse shromáždění během druhého zasedání, budou nicméně k dispozici jeho členům. Jejich účelem je pomoci sestavit rámec, do něhož bude práce shromáždění zasazena. Sdílení zkušeností a osvědčených postupů může zároveň **aktivovat dynamiku setkávání a spolupráce** mezi církvemi, které jsou povolány zabývat se podobnými otázkami.

3. ODPOVĚDNÉ OSOBY A JEJICH ÚKOLY

Hlavním subjektem na cestě mezi dvěma zasedáními synodálního shromáždění je každá místní církev a také všechny dohromady. V této fázi má nezastupitelnou úlohu při poskytování podnětů každý diecézní nebo eparchiální biskup: jeho úkolem je otevřít a doprovázet tuto další konzultaci ve své diecézi nebo eparchii a následně pak potvrdit její výsledky.

Pro vedení a oživení tohoto procesu se navrhuje využít přínos členů synodálního shromáždění z každého území i přínos synodálních týmů vytvořených v předchozí fázi na různých úrovních.

Biskupské konference a východní hierarchické struktury se vybízejí, aby se na příslušné úrovni přímo zapojily do práce směřující k prohloubení a ujaly se také koordinační úlohy pro místní církve.

Zejména se biskupské konference a východní hierarchické struktury:

1) s ohledem na práci vedoucí k prohloubení podle řídicí otázky žádají:

- aby tento proces doprovázely a poskytly místním církvím pokyny ohledně metod a časového harmonogramu konzultací,
- aby se ujaly hloubkového studia řídicí otázky na úrovni sdružení církví podle metod, které považují za vhodné,
- aby připravily souhrn přijatých nebo vypracovaných příspěvků a zaslaly ho generálnímu sekretariátu synody do 15. května;

2) s ohledem na závazek udržovat synodální dynamiku při životě žádají:

- aby nadále podporovaly iniciativy umožňující růst synodální církve v misijním poslání také na úrovni sdružení církví,
- aby shromáždily svědectví a příklady osvědčených postupů, o které se diecéze a eparchie chtějí podělit, a všechny je bez shrnování zaslaly generálnímu sekretariátu synody, taktéž do 15. května.

Vatikán dne 11. prosince 2023

2. GENERÁLNÍ SEKRETARIÁT SYNODY

STUDIJNÍ SKUPINY K OTÁZKÁM VZNESENÝM BĚHEM PRVNÍHO ZASEDÁNÍ XVI. ŘÁDNÉHO GENERÁLNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ BISKUPSKÉ SYNODY, KTERÉ MAJÍ BÝT PROZKOUMÁNY VE SPOLUPRÁCI S DIKASTERIÍ ŘÍMSKÉ KURIE

NÁSTIN PRÁCE

1. První zasedání XVI. řádného generálního shromáždění biskupské synody (říjen 2023) se v souladu s úkolem, který mu byl svěřen, zabývalo otázkami, které v rámci synody 2021–2024 vzešly z Božího lidu během fáze konzultací a naslouchání. Cílem prvního zasedání bylo zaměřovat se na kroky, k nimž nás „Duch vyzývá, abychom rostli jako synodální církev“.¹ Plody práce prvního zasedání jsou shromážděny v *Souhrnné zprávě* (SZ), která je seskupuje do dvaceti jader a každému věnuje jednu kapitolu, přičemž vždy zdůrazňuje shody, otázky k další úvaze a návrhy.

2. Jedním z plodů prvního zasedání bylo také to, že se objevila řada důležitých otázek týkajících se života a poslání církve v synodální perspektivě, na nichž shromáždění dosáhlo silného konsensu, téměř vždy přesahujícího 90 procent. Jedná se o záležitosti, které „je třeba posoudit na úrovni celé církve a ve spolupráci s dikasterií Římské kurie“;² a to v odpovídajícím časovém horizontu. Se synodálním procesem 2021–2024 je spojuje dvojitá souvislost. Na jedné straně ovlivňují podobu a styl synodální církve, na straně druhé je třeba, aby jejich

1 Generální sekretariát synody, *Za synodální církev: společenství, spoluúčast a poslání. Přípravný dokument* (2021), 2.

2 Generální sekretariát synody, *Na cestě k říjnu 2024*, 11. prosince 2023.

důkladné studium bylo provedeno skutečně synodálním způsobem, se zapojením odborníků ze všech kontinentů a za posílení spolupráce mezi dikasterii, čímž se zároveň vytvoří praktická laboratoř synodality. Důležitá jsou přitom nejen sama témata, ale i *způsob*, jakým se reflexe provádí a jak společně nasloucháme hlasu Ducha Svatého. Neboť to on je skutečný Mistr harmonie a společenství, to on narušuje naše předpovědi a očekávání, aby vytvořil něco nového, a to on nás v misijním poslání vede a ví, co je v každé době a v každém okamžiku zapotřebí.

3. V dopise zaslaném generálnímu sekretáři synody 22. února 2024 shrnul Svatý otec tyto otázky do deseti bodů a označil je za otázky, které „vzhledem ke své povaze vyžadují důkladné studium“ ve speciálně ustavených studijních skupinách. Zde je reprodukuje:

1. Některá hlediska vztahů mezi východními katolickými církvemi a latinskou církví (SZ 6).
2. Naslouchat nářku chudých (SZ 4 a 16).
3. Misijní poslání v digitálním prostředí (SZ 17).
4. Revize *Ratia fundamentalis institutionis sacerdotalis* z misijní synodální perspektivy (SZ 11).
5. Některé teologické a kanonické otázky týkající se specifických forem služby (SZ 8 a 9).
6. Revize dokumentů upravujících vztahy mezi biskupy, zasvěceným životem a církevními společenstvími v synodální a misijní perspektivě (SZ 10).
7. Některá hlediska osoby biskupa a jeho služby (zejména kritéria výběru kandidátů pro biskupskou službu, soudní funkce biskupa, povaha a průběh návštěv *ad limina apostolorum*) z misijní synodální perspektivy (SZ 12 a 13).
8. Úloha papežských zástupců z misijní synodální perspektivy (SZ 13).
9. Teologická kritéria a synodální metoda společného rozlišování sporných doktrinních, pastoračních a etických otázek (SZ 15).
10. Přijetí plodů ekumenické cesty v církevní praxi (SZ 7).

Svatý otec také pověřil generální sekretariát synody úkolem „připravit osnovu práce, která upřesní mandát skupin“. V rámci plnění tohoto úkolu generální sekretariát níže předkládá pro každý ze zmíněných bodů osnovu, stručně vymezující konkrétní rozsah témat, která mají být podrobněji prozkoumána, a prioritní témata, která je třeba zahrnout.

4. Ze seznamu uvedeného Svatým otcem jsou vyňata ta témata obsažená v SZ, která budou předmětem rozlišování při druhém zasedání XVI. řádného generálního shromáždění biskupské synody (říjen 2024). Podle dokumentu generálního sekretariátu synody *Na cestě k říjnu 2024* z 11. prosince 2023 se toto jednání zaměří na téma „*Jak být synodální církvi v misijním poslání?*“ s cílem rozpoznat „konkrétní podoby misijního nasazení, k němuž jsme povoláni a které popisuje dynamismus mezi jednotou a rozmanitostí, jež je synodální církvi vlastní“. Bude se tedy řešit téma účasti, která posiluje „jedinečný přínos každého pokřtěného a každé místní církve v jediném misijním poslání hlásat zmrtvýchvstalého Pána a jeho evangelium dnešnímu světu“ ve vztahu k výkonu autority jako projevu společenství ve službě misijnímu poslání. Tato specifická dynamika synodální církve bude prohloubena zejména ve svém teologickém významu, v konkrétním kanonickém uspořádání a v praktických způsobech realizace, a to na třech úrovních: na úrovni každé místní církve, na úrovni sdružení církví (národní, regionální a kontinentální) a na úrovni celé církve ve vztahu mezi primátem římského biskupa, biskupskou kolegiálitou a synodalitou církve.

K těmto otázkám již byl zahájen proces konzultací s místními církvemi celého světa a o jejich příspěvky se pak bude opírat návrh *Instrumenta laboris* pro druhé zasedání. Jednotlivé kroky a časový harmonogram této důležité práce podrobně popisuje dokument *Na cestě k říjnu 2024*. Mezi tématy, jimiž se zabývá práce druhého zasedání, a tématy ze seznamu uvedeného výše pod č. 3 přitom nelze vést jasnou dělicí čáru: existuje tu mnoho styčných bodů, vzájemných souvislostí a překryvů. Rozdělení tak odpovídá především kritériím praktického fungování. Bude tudíž nezbytné, aby práce podle jednotlivých os probíhaly koordinovaně a aby se při nich naslouchalo výsledkům postupně dosahovým v různých oblastech.

5. Z tohoto důvodu a také kvůli dvojímu propojení témat ze seznamu pod č. 3 s procesem synody 2021–2024 je generální sekretariát synody pověřen úkolem koordinovat a podněcovat důkladné studium těchto otázek, dohlížet zejména na synodální povahu pracovní metody a také na časový harmonogram a způsob složení skupin. Při plnění tohoto úkolu mu bude pomáhat Mezinárodní teologická komise, Papežská biblická komise a Komise pro kanonické právo zřízená ve službách synody po dohodě s Dikasterií pro legislativní texty a v souladu s tím, co již bylo stanoveno při audienci 18. prosince 2023. Dikasteria Římské kurie, přizvaná k jednotlivým tématům podle svých specifických kompetencí, se budou podílet na koordinaci prací nebo nabídnou svůj díl spolupráce, čímž konkrétně naplní čl. 33 apoštolské konstituce *Praedicate evangelium* o Římské kurii a její službě církvi a světu.

6. Studijní skupiny vytvořené k řešení různých témat budou dbát na zapojení odborníků a biskupů z různých částí světa, vybraných na základě svých odborných znalostí. Je přitom třeba respektovat rozmanitost jejich geografického původu, oblastí odbornosti, pohlaví a církevního stavu, aby se tak zachoval skutečně synodální přístup. Skupiny budou shromažďovat a rozvíjet stávající příspěvky k tématům, která jim byla přidělena. Poznatky, které poskytnou, mají být podloženy nejen studiem a výzkumem, ale přihlédnout je třeba také k plodům aktivního naslouchání v rozmanitých pastoračních situacích a k úvahám v místních církvích.

Osoby pověřené koordinací jednotlivých studijních skupin přesněji určí účastníky, metodologii a časový rozvrh práce tak, aby to odpovídalo tématům, kterými se zabývají, a zajistí, že bude použita skutečně synodální metoda. Každá skupina nejprve vypracuje plán práce a stručnou zprávu se shrnutím k danému tématu předloží do 5. září 2024, aby tento text mohl být předložen druhému zasedání synodálního shromáždění podle pokynů, které poskytne generální sekretariát synody. Skupiny by svou práci měly dokončit pokud možno do konce června 2025.

7. Vedle toho generální sekretariát synody ve službách synodálního procesu v širším slova smyslu aktivizuje „stálé fórum“ k prohloubení teologických, kanonických, pastoračních, duchovních

a komunikačních hledisek synodality církve: také jako odpověď na požadavek formulovaný v SZ – „podpořit ... teologické prohloubení terminologického a pojmového chápání pojmu a praxe synodality“ (SZ 1p). Stálé fórum bude při své práci věnovat pozornost také těmto tématům: „vyjasnit vztah mezi synodalitou a společenstvím a mezi synodalitou a kolegialitou“ (SZ 1j); upozorňovat na mnohé projevy „synodálního života v kulturních kontextech, kde jsou lidé zvyklí kráčet společně jako společenství“ (11); studovat „přínos zkušeností východních katolických církví pro chápání a praxi synodality“ (SZ 6d; srov. též 1k) a „lépe pochopit a docenit rozdíly v praxi a chápání synodality mezi tradicí křesťanského Východu a latinskou tradicí“ (SZ 1k; srov. též 7g). O průběhu práce tohoto fóra bude podána zpráva během druhého zasedání synodálního shromáždění.

1. Některá hlediska vztahů mezi východními katolickými církvemi a latinskou církví

Synodální shromáždění zdůraznilo potřebu většího vzájemného porozumění a dialogu mezi členy východních katolických církví a latinské církve. V kontextu sílící migrace, která vedla k rozvoji východních křesťanských společenství v diaspoře, dnes ve značné části světa vedle sebe existují společenství východní i latinské tradice. V této souvislosti SZ zdůrazňuje, že „z různých důvodů přitom k řešení problému nestačí zřídit východní hierarchie v zemích přistěhovalců, ale je třeba, aby místní církve latinského ritu ve jménu synodality pomáhaly východním věřícím, kteří emigrovali, zachovat si vlastní identitu a pěstovat své specifické dědictví, aniž by podstupovali proces asimilace“ (SZ 6c).

V návaznosti na to, co navrhuje SZ (srov. č. 6j), má být zřízena studijní skupina složená z východních i latinských teologů a odborníků na kanonické právo, koordinovaná generálním sekretariátem synody a Dikasteriem pro východní církve, a po nezbytném důkladném studiu má formulovat doporučení:

- týkající se zapojení východních katolických církví do biskupských konferencí mimo své kanonické území (SZ 19l);
- týkající se pokynů pro pastorační dění v latinských diecézích, na jejichž území žijí východní kněží a věřící (srov. SZ 6c), aby jim

pomohlo „zachovat si vlastní identitu a pěstovat své specifické dědictví“ (SZ 6c) s cílem „najít způsoby, jak umožnit účinnou jednotu v různosti“ (SZ 6f).

Tato skupina by také mohla připravit podklady k žádosti o „zřízení stálé rady patriarchů a arcibiskupů maior východních katolických církví při Svatém otci“ (SZ 6h) a o přiměřené zastoupení členů východních katolických církví v dikasteriích Římské kurie, „aby celou církev obohacovali o své perspektivy, pomáhali řešit problémy, které se objevují, a zapojovali se do dialogu na různých úrovních“ (SZ 6k).

2. Naslouchat nářku chudých

Kapitola 16 v SZ vyjadřuje vědomí, že „během prvních dvou let synodální cesty, která zahrnuje také toto shromáždění, naši zkušenost nejlépe shrnuje slovo naslouchání“ (SZ 16a), a uvádí, že „synodální církev musí být církví naslouchající, a tento závazek je třeba převést do praxe“ (SZ 16n).

Naslouchání umožňuje křesťanskému společenství „přijmout za vlastní Ježíšův postoj k lidem, s nimiž se setkal“ (SZ 16d). „Církev se během synodálního procesu setkala s mnoha skupinami lidí, kteří prosili o vyslechnutí a doprovázení“ (SZ 16e). Každý z nich má svůj vlastní příběh prožívají však společnou zkušenost, že se stali obětí různých podob marginalizace, vyloučení, zneužívání nebo útlaku v mnoha různých situacích, a dokonce i v křesťanském společenství. Pokud tito lidé zažijí, že jim někdo naslouchá, zakusí hluboce proměňující zkušenost, že došli potvrzení a někdo uznává jejich důstojnost (srov. SZ 4a a 16b). Církví zase naslouchání umožňuje uvědomit si jejich úhel pohledu a konkrétně se postavit na jejich stranu (srov. SZ 16i). Navíc „postavit se na stranu chudých vyžaduje zapojit se s nimi do péče o náš společný domov: volání země i volání těch, kdo žijí v chudobě, je totéž“ (SZ 4e).

Právě pro svou teologickou hodnotu je naslouchání pro církev konstitutivní (srov. SZ 16d). Konkrétně se uskutečňuje díky jednání těch, kteří se často v rámci různých projektů, organizací nebo institucí snaží doprovázet lidi nacházející se ve stavu chudoby. Zásadní je podporovat vědomí, že naslouchání a doprovázení je činnost celé

církve, a nikoli úkol svěřený několika málo jednotlivcům (srov. SZ 16n).

Byla zřízena studijní skupina, která zkoumá, jak lze posílit schopnost církve naslouchat v rozmanitých podobách chudoby a marginalizace na různých úrovních – a zejména na úrovni místní. Zabývat se bude otázkami, jako např.:

- Jaké nástroje již má církev k dispozici, aby vyšla vstříc těm, kdo prosí o vyslyšení? Jaké nové nástroje by bylo užitečné zavést?
- Jak můžeme posílit vazbu mezi křesťanským společenstvím, které naslouchá, a těmi, kdo konkrétně pracují ve službách milosrdenství, spravedlnosti a integrálního rozvoje, abychom se vyvarovali toho, že se někteří budou odpovědnosti vyhýbat nebo ji přesouvat na druhé? Mohlo by být užitečné uvažovat o zřízení služby naslouchání a doprovázení (srov. SZ 16p)?
- Jak lze lépe propojit iniciativy podporující přijímání lidí a lidský rozvoj? Jak můžeme naslouchání lépe spojit s jednáním v zájmu ochrany „práv těch, kdo jsou vyloučeni, byť bude zapotřebí veřejně odsoudit nespravedlnost“ (SZ 4f)?
- Jak lze v rámci teologického výzkumu naslouchat tomu, co nás mohou naučit chudí, kteří skrze své „utrpení získávají přímé poznání trpícího Krista (srov. *Evangelii gaudium*, č. 198)“ (SZ 4h)?
- Jakými prostředky může církev reagovat na potřebu formovat a duchovně doprovázet ty, kdo se přímo podílejí na službě milosrdenství a podpoře spravedlnosti a integrálního lidského rozvoje? Jak lze rozvíjet spiritualitu, která by je podporovala?

Studijní skupinu bude koordinovat Dikasterium pro službu integrálnímu lidskému rozvoji spolu s generálním sekretariátem synody a zapojí se také Dikasterium pro službu milosrdenství společně s lidmi, projekty, organizacemi a sítěmi, které se zmíněným oblastem věnují.

3. Misijní poslání v digitálním prostředí

SZ ve své 17. kapitole předkládá výhled, který umožňuje pochopit, jak je pro církev důležité vykonávat poslání hlásat evangelium také v digitálním prostředí, které zahrnuje všechny rozměry lidského života, a proto je nutné ho uznat za samostatné kulturní prostředí, a ne jen za

jednu oblast působení. Církev se však potýká s problémem, jak působení v digitálním prostředí uznat za klíčový rozměr svého svědectví v současné kultuře (srov. SZ 17b).

Ačkoli se působení v digitálním světě týká všech, zvláštní pozornost je zde třeba věnovat světu mládeže: mnozí mladí lidé totiž „opustili fyzické prostory církve, do kterých se je stále snažíme zvát, a dávají raději přednost online prostorům“ (SZ 17k). „Nejvhodnějšími osobami pro úkol plnit poslání církve v digitálním prostředí a také doprovázet ostatní členy společenství, včetně pastýřů, při seznamování se s jeho dynamikou jsou mladí lidé, a mezi nimi i seminaristé, mladí kněží a mladé zasvěcené osoby, kteří mnohdy mají s digitální kulturou hlubokou a přímou zkušenost“ (SZ 17d).

Vedle potřeby povzbuzovat místní církve, aby věnovaly větší pozornost digitálnímu prostředí (srov. *Na cestě k říjnu 2024*, 2), je také vhodné zřídit studijní skupinu, která bude zkoumat důsledky na teologické, duchovní a kanonické úrovni a stanoví požadavky na strukturální, organizační a institucionální úrovni, které jsou pro uskutečňování digitálního poslání nezbytné. „Je třeba věnovat zvýšenou pozornost jazyku, který používáme, abychom mohli k mysli a srdci lidí v nejrůznějších prostředích promlouvat způsobem, který je krásný a přístupný“ (SZ 5l). Skupina se bude při své práci zabývat otázkami, jako např.:

- Co se může misijní synodální církev naučit z hlubšího ponoření do digitálního prostředí? Jaká kritéria nám pomohou zhodnotit četné zkušenosti získané během pandemie, abychom zjistili, „jaký trvalý přínos by mohla znamenat pro poslání církve v digitálním prostředí“ (SZ 17j)?
- Jak lze zařídit, aby se digitální misijní poslání integrovalo do života církve a církevních struktur jako cosi běžného, a jak prohloubit důsledky nové digitální misijní hranice na obnovu stávajících farních a diecézních struktur (srov. SZ 17j)?

Jaké úpravy s ohledem na digitální prostředí vyžaduje pojem jurisdikce? Neboť „online apoštolské iniciativy mají dosah a působnost, které přesahují tradičně chápané územní hranice. To vyvolává důležité otázky, jak je lze regulovat a který církevní orgán by měl být odpovědný za dohled nad nimi“ (SZ 17h).

Studijní skupinu bude koordinovat Dikasterium pro komunikaci a generální sekretariát synody a zapojí se rovněž Dikasterium pro kulturu a vzdělávání a Dikasterium pro evangelizaci. Svůj příspěvek mohou nabídnout i lidé zapojení do iniciativy „Církev ti naslouchá“.

4. Revize *Ratia fundamentalis institutionis sacerdotalis* z misijní synodální perspektivy

SZ poukazuje na nutnost věnovat zvláštní pozornost formaci jáhnů a kněží a výslovně formuluje požadavek, „aby semináře a další programy kněžské formace zůstaly propojeny s každodenním životem společenství“ (SZ 11e). Zmiňuje také požadavek, aby předtím, „než se kandidáti vydají na svou specifickou cestu, získali významnou, byť jen počáteční zkušenost se životem v křesťanském společenství“ a aby formační cesta nevytvářela „umělé prostředí oddělené od běžného života věřících“ (SZ 14n). Vedle toho zdůrazňuje, že „zkušenost setkání, sdílení společného života a služby s těmi, kdo žijí v chudobě a na okraji společnosti, se má stát nedílnou součástí všech formačních cest... Platí to zejména pro kandidáty duchovní služby a zasvěceného života“ (SZ 4o).

Formace k ordinované službě a v ordinované službě (tj. trvalá formace) musí být zasazena do sítě vztahů, které tvoří církev a činí ji „znamením a nástrojem“ spojení Boha s lidstvem i lidí mezi sebou navzájem.

Východní katolické církve si v této oblasti musejí připravit vlastní normy a vyjít přitom ze svého vlastního liturgického, teologického, duchovního a disciplinárního dědictví.

Pokud jde o latinskou církev, v současné době profil formace k ordinované službě shrnuje dokument *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis: Dar kněžského povolání*, který v roce 2016 vydala tehdejší Kongregace pro klérus. Týká se zemí pod jurisdikcí Dikasteria pro klérus a částečně území pod jurisdikcí Dikasteria pro evangelizaci (Sekce pro první evangelizaci a nové partikulární církve), dále společností zasvěceného života a společností apoštolského života, kněžských sdružení, která mohou inkardinovat kněze, vojenských ordinariátů a osobních ordinariátů i formačních domů hnutí a nových

církevních společenství. Úkolem biskupských konferencí je vypracovat vlastní *Ratio nationalis* (srov. *Optatam totius*, 1; CIC kán. 242 § 1).

Nyní se zdá být vhodné vytvořit studijní skupinu, která by ve službě biskupským konferencím provedla revizi formace k ordinované službě a revizi dokumentu *Ratio fundamentalis* v perspektivě misijní synodální církve (srov. SZ 11j) , přičemž by se měla zabývat alespoň těmito otázkami:

- Která hlediska, kritéria a ustanovení současného *Ratio fundamentalis* odpovídají misijní synodální církvi a které nejvíce potřebují přehodnotit?
- Jaká rozhodnutí je třeba učinit, aby se lépe propojily vzdělávací programy k ordinované službě s těmi, které se nabízejí ostatním nositelům služby (jak služby ustanovené, tak „faktické“)?
- Jaké změny by bylo možné zvážit pro náležité uznání kompetence biskupských konferencí v různých kontextech?

Úkol ověřování a revize bude koordinovat Dikasterium pro klérus s generálním sekretariátem synody, vyžaduje se ale rovněž účast dikasterií pro evangelizaci, pro východní církve, pro laiky, rodinu a život, pro společnosti zasvěceného života a pro společnosti apoštolského života a pro kulturu a vzdělávání. Vzhledem k významu tohoto tématu se vedle toho požaduje vyhodnocení a důkladné studium této problematiky napříč všemi dikasterii.

5. Některé teologické a kanonické otázky týkající se specifických forem služby

Souhrnná zpráva poukázala na potřebu „pokračovat v prohlubování teologického porozumění vztahům mezi charismaty a službami v misijní perspektivě“ (SZ 8i). Charismatický a služební rozměr církve ani nestojí v protikladu jeden k druhému, ani se nepřekrývají. Oba dva – různým způsobem a v různé míře, jak to lze pozorovat a také si uvědomovat – tvoří součást života každého člena Božího lidu a každé církevní skutečnosti.

Druhé zasedání XVI. řádného generálního shromáždění biskupské synody se bude zabývat otázkou „*Jak být synodální církvi v misijním poslání?*“. Shromáždění bude vyzváno, aby navrhlo praktické

způsoby, formulované z teologického i kanonického hlediska, jak v různých okolnostech podporovat a prosazovat účast všech pokřtěných na misijním poslání církve. Na jedné straně je třeba zabránit tomu, aby se účast věřících laiků omezila na „vnitrocírkevní úkoly bez skutečné angažovanosti v uplatňování evangelia, které má přetvářet společnost“ (*Evangelii gaudium*, č. 102), na straně druhé je zase třeba pokračovat ve zkoumání vztahů mezi různými formami služby v církvi.

V rámci tohoto úkolu se zdá být důležité zabývat se některými teologickými a kanonickými otázkami, které nyní s těmito tématy souvisejí: patří mezi ně specifická svátostná moc, vztah mezi svátostnou mocí (zejména vyplývající z moci udělovat eucharistii) a církevními službami nezbytnými pro péči o svatý Boží lid a jeho růst s ohledem na misijní poslání, dále původ duchovní služby, charismatický rozměr života církve, církevní úlohy a služby, které nevyžadují svátost svěcení, svěcení jako služba a problémy vyplývající z mylného pojetí církevní autority i místo žen v církvi a jejich účast na rozhodovacích procesech a vedení společenství.

Právě v tomto kontextu lze pak adekvátně klást také otázku možného přístupu žen k diakonátu: tato studijní skupina je pověřena úkolem pokračovat „v teologickém a pastoračním bádání o přístupu žen k diakonátu a vzít přitom do úvahy závěry komisí, které Svätý otec speciálně zřídil“ (SZ 9n).

Cílem práce této skupiny bude rovněž reagovat na přání vyjádřené synodálním shromážděním, „aby aktivní přínos žen došel uznání a docenění a aby ve všech oblastech života a poslání církve vzrostla jejich pastorační zodpovědnost“ (SZ 9i).

Studiem těchto témat je v koordinaci s generálním sekretariátem synody pověřeno Dikasterium pro nauku víry v dialogu s různými dalšími dikasterii.

6. Revize dokumentů upravujících vztahy mezi biskupy, zasvěceným životem a církevními společenstvími v synodální a misijní perspektivě

Synodalita jde ruku v ruce s uznáním a rozvojem charismat všech členů Božího lidu. Shromáždění zdůraznilo význam projevů

hierarchických i charismatických darů v životě a poslání církve. Magisterium církve vypracovalo v této oblasti rozsáhlé učení a během prvního zasedání jasně vyplynula potřeba klást si otázky o ekzeziologickém významu a kanonických i pastoračních důsledcích těchto poznatků (srov. SZ 10e).

V této perspektivě SZ uznává realitu a přínos zasvěceného života i nejrůznějších forem církevních sdružení pro rozvoj synodálního života církve a požaduje, aby se prohloubilo bádání, jak lze lépe formulovat a posílit vztahy mezi pastýři, zasvěcenými osobami i členy církevních hnutí a nových společenství ve službě společenství a misijnímu poslání (srov. SZ 10f).

Proto byla zřízena studijní skupina, která se bude zabývat tématy, jako např.:

- Revidovat hlavní kritéria „vztahů mezi biskupy a řeholníky v církvi“ navržená v dokumentu *Mutuae relationes* z roku 1978 (srov. SZ 10g).
- Stanovit – také na základě studia již existujících osvědčených postupů – místa a nástroje „na podporu setkávání i forem spolupráce v synodálním duchu mezi biskupskými konferencemi a konferencemi vyšších představených institutů zasvěceného života a společností apoštolského života“ (SZ 10h).
- Určit – také na základě studia již existujících osvědčených postupů – místa a nástroje na podporu organických vztahů mezi laickými sdruženími, církevními hnutími a novými společenstvími a životem místních církví, počínaje uspořádáním rad a sněmů, v nichž se zástupci církevních sdružení mohou setkávat (SZ 10i).

Studijní skupinu bude koordinovat generální sekretariát synody ve spolupráci s dikasterií pro biskupy, pro společnosti zasvěceného života a pro společnosti apoštolského života, pro evangelizaci (oddělení pro první evangelizaci a nové partikulární církve) a pro laiky, rodinu a život. Zapojí se také mezinárodní orgány zastupující zasvěcený život (UISG a USG) i nejrůznější církevní sdružení.

7. Některá hlediska osoby biskupa a jeho služby (zejména kritéria výběru kandidátů pro biskupskou službu, soudní funkce biskupa, povaha a průběh návštěv *ad limina apostolorum*) z misijní synodální perspektivy

Osoba a úloha biskupa byly jedním z ústředních témat práce prvního zasedání synodálního shromáždění, jak lze odvodit z množství odkazů, které se nacházejí v *Instrumentu laboris*. Ústřední postavení tohoto tématu zaznamenává také SZ: jak v kapitolách 12 a 13, které se biskupskou službou zabývají výslovně, tak v dalších kapitolách, jejichž téma roli biskupa zahrnuje, jako jsou kapitoly 8, 10, 11, 18, 19 a 20. Důkladné prozkoumání mnoha hledisek biskupské služby bude předmětem práce druhého zasedání.

Tato práce bude bezpochyby těžit z úsilí o dobrou přípravu. Na druhé straně nejspíš nebude možné všechny aspekty osoby a služby biskupa při zasedání vyčerpat. Proto je vhodné svěřit důkladné studium některých těchto otázek zvláštním studijním skupinám.

První skupinu bude koordinovat Dikasterium pro biskupy a generální sekretariát synody a zapojí se také dikasteria pro evangelizaci a pro východní církve. Zabývat se bude tématy, jako např.:

- Jaká jsou v synodální církvi kritéria pro výběr biskupů (srov. SZ 12l)? Jak do procesu výběru může nebo má vstupovat místní církve: Boží lid ve všech svých složkách, kněží, participativní orgány a biskupské konference?
- V tomto procesu výběru, zahrnujícím různé institucionální subjekty, sehrává citlivou úlohu nunciatus, neboť v místní církvi zastupuje přítomnost všeobecného zájmu. Jak může jeho služba růst při zapojení všech členů Božího lidu příslušných diecézí a ve skutečně synodální perspektivě, avšak s náležitou péčí o to, aby se vyhnul nemístným tlakům (srov. SZ 12l)?
- Jak se mohou návštěvy *ad limina* stát příležitostí a nástrojem k uplatňování kolegiality a synodality v duchu výměny darů ve službě společenství (srov. SZ 13g)?

Druhou skupinu bude koordinovat Dikasterium pro legislativní texty a generální sekretariát synody ve spolupráci s dikasterií pro biskupy a pro evangelizaci. Zabývat se bude tématem soudní úlohy biskupa,

kteří již bylo nastoleno v motu proprio *Vos estis lux mundi* (25. března 2023):

- Jak lze podpořit výkon této úlohy v duchu synodality (srov. SZ 12c), a to i s ohledem na obtíže, které se projeví během prvního zasedání a které spočívají v tom, že v některých případech je třeba sladit úlohy otce a soudce (srov. SZ 12i)?

8. Úloha papežských zástupců z misijní synodální perspektivy

V rámci navržené kultury transparentnosti a odpovědnosti jako „nedílné součásti synodální církve, která podporuje spoluzodpovědnost a také ochranu před zneužíváním“ (SZ 12j; srov. též 12i a 11k), považuje shromáždění za vhodné „zavést formy hodnocení práce papežských zástupců místními církvemi v zemích, kde vykonávají své poslání, aby se tak jejich služba usnadnila a zdokonalila“ (SZ 13i).

Nunciové hrají zásadní roli v procesu výběru biskupů (srov. výše č. 7), ještě více ale představují základní propojení mezi místní a všeobecnou úrovní života církve. Jejich služba i způsob, jakým ji vykonávají, proto musejí být v souladu s pozorností vůči místním církvím, která je pro synodální církev typická (srov. SZ 13c). Tento směr zdůrazňuje „rozhodující úlohu biskupských konferencí“ (SZ 19d), jejichž přednostní práva a kompetence je třeba znovu promyslet podle synodálního klíče. Vyzdvihuje se tím rovněž „potřeba synodality a kolegiality na kontinentální úrovni“ (tamtéž) a motivuje návrh na „posílení úlohy církevní provincie nebo metropolitního stolce jako místa společenství místních církví na příslušném území“ (SZ 19i). Změny synodálního prostředí podle linie rostoucího množství zprostředkovatelských orgánů, s čímž se apoštolští nunciové setkávají, proto vyžadují, abychom znovu zvážili, jak dnes může jejich služba přispět k upevnění vazeb společenství mezi místními církvemi a Petrovým nástupcem, aby on mohl s větší jistotou rozpoznat jejich potřeby a tužby.

Na tento úkol se zaměří studijní skupina, kterou bude koordinovat Státní sekretariát a generální sekretariát synody za přispění dikasterií pro biskupy a pro evangelizaci. Jako užitečné se jeví také zapojení některých zástupců místních církví a jejich episkopátů, například zdůrazněním sdružení církví na kontinentální úrovni.

9. Teologická kritéria a synodální metoda společného rozlišování sporných doktrinárních, pastoračních a etických otázek

Na základě debaty ve shromáždění SZ potvrzuje, že „mezi záležitostmi, nad nimiž je třeba dále přemýšlet, je také otázka vztahu mezi láskou a pravdou a její důsledky pro mnohé kontroverzní záležitosti“ (SZ 15d), a uznává, že „antropologické kategorie, které jsme vyvinuli, někdy nedokážou postihnout složitost prvků, které vyplývají ze zkušeností nebo z poznatků věd, a vyžadují tudíž upřesnění a další studium“ (SZ 15g). Proto uznáváme, že „je třeba v církvi pokračovat v reflexi o původním prolínání lásky a pravdy, jak o tom svědčil Ježíš, s ohledem na církevní praxi věrnou těmto počátkům“ (SZ 15h), a investovat „potřebný čas a ... co nejvíce energie, aniž bychom podléhali zjednodušujícím soudům, které zraňují jednotlivce i tělo církve“ (SZ 15g).

V této perspektivě shromáždění formulovalo návrh rozvíjet iniciativy „umožňující společné rozlišování sporných doktrinárních, pastoračních a etických otázek ve světle Božího slova, církevního učení, teologické reflexe a zhodnocení synodální zkušenosti“ (SZ 15k). Naznačuje také možnou metodu: „Toho lze dosáhnout do hloubky sahajícími diskusemi mezi odborníky různých kompetencí a zkušeností v institucionálním prostředí, které chrání důvěrnost a podporuje upřímnou diskusi. Je-li to vhodné, měli by prostor dostat také lidé, kterých se projednávají kontroverzní záležitosti přímo dotýkají“ (tamtéž), a výslovně žádá, aby tato cesta byla zahájena „ještě před příštím zasedáním shromáždění“ (tamtéž).

Na tento požadavek může navázat vytvoření studijní skupiny, která by na základě sdíleného a celkového přístupu nově interpretovala tradiční kategorie antropologie, soteriologie a teologické etiky s cílem lépe objasnit vztah mezi milosrdnou láskou a pravdou ve věrnosti Ježíšovu životu a učení, a tedy i mezi pastorační a (morální) naukou. Při této práci bude vhodné lépe vyjádřit kruhový vztah mezi naukou a pastorační: první se přitom obvykle spojuje s pravdou a druhé s milosrdenstvím, jako by praxe, která se zdá být pastoračně smysluplná, nenacházela žádnou odezvu v systematizaci učení. Navíc je třeba si při různých rozlišováních klást otázku, jak zařídit, „aby se více dbalo

na rozmanitost situací a pozorněji se naslouchalo hlasům místních církví“ (SZ 13h).

Vzhledem k tomu, že řešení tohoto úkolu nutně vyžaduje autoritu, je vedení této skupiny svěřeno prefektovi Dikasteria pro nauku víry a sekretáři Mezinárodní teologické komise s podporou generálního sekretariátu synody. K tomu, aby k tématu přispěla svým příspěvkem, se vybízí rovněž Papežská akademie pro život.

V této oblasti je snad ještě více než jinde naléhavě třeba překročit k větší spolupráci mezi subjekty, které – byť v různých funkcích – vystupují jménem Svatého stolce, aby se tak dosáhlo většího souladu v jejich postojích. Nesoulad, a tím spíše rozpory totiž nepodněcují ke konfrontaci a zamyšlení, ale hrozí, že se vyvolá rozdělení a dezorientace. Cílem synodálního přístupu není homogenita, ale harmonie.

10. Přijetí plodů ekumenické cesty v církevní praxi

To, že „cesta synodality, po které katolická církev kráčí, je a musí být ekumenická, stejně jako ekumenická cesta je synodální“,³ není jen přání: synodální proces katolické církve má veliký ekumenický význam a některé církve a církevní společenství vyjádřily upřímné uznání pro to, co se dosud odehrálo. První zasedání provázely dvě významné novinky: zahájila ho, a to nikoliv jen jako kulisa, ekumenická modlitební vigilie „Společně“, jíž se zúčastnili představitelé různých církví. Delegáti bratrských církví se také aktivně zapojili do synody s právem vystoupit s příspěvkem a do dialogu a rozlišování vedených v rámci menších skupin i v plénu.

Musíme využít příležitostí, které se otevírají díky bohatství dosažených shod, příhodným otázkám, jimiž je třeba se zabývat, jak o nich hovoří 7. kapitola SZ, a konkrétním návrhům, které jsou v ní předloženy. Za tímto účelem je vhodné zřídit studijní skupinu, která se bude věnovat těmto tématům:

- Ve světle teologických dialogů a s pozorným ohledem na konkrétní církevní důsledky prohlubovat vzájemnou provázanost

3 František, proslov k Jeho Svatosti Mar Awa III. katolíkovi-patriarchovi Asyrské církve Východu, 19. prosince 2022, citováno v: XVI. řádné všeobecné shromáždění biskupské synody, *Instrumentum laboris pro první zasedání (říjen 2023)*, B 1.4.

mezi synodalitou a primátem na různých církevních úrovních se zvláštním zřetelem k „chápání petrovské služby ve službě jednotě“ (SZ 7h), jak to prosazoval svatý Jan Pavel II. v encyklice *Ut unum sint*.

- Důkladně studovat otázku eucharistické pohostinnosti (*communicatio in sacris*) z teologického, kanonického a pastoračního hlediska ve světle souvislosti mezi svátostným a církevním společenstvím a se zvláštním zřetelem ke zkušenostem a ekumenickému významu smíšených párů a rodin (srov. SZ 7i).
- Důkladná a otevřená úvaha nad „fenomémem ‚nekonfesních‘ společenství a křesťansky inspirovaných ‚probuzených‘ [charismatických/letničních] hnutí“ (SZ 7j).

Studijní skupinu bude společně koordinovat generální sekretariát synody a Dikasterium pro podporu jednoty křesťanů.

Vatikán dne 14. března 2024

3. GENERÁLNÍ SEKRETARIÁT SYNODY

JAK BÝT SYNODÁLNÍ CÍRKVÍ V MISIJNÍM POSLÁNÍ?

PĚT PERSPEKTIV K TEOLOGICKÉMU PROHLOUBENÍ PŘED DRUHÝM ZASEDÁNÍM XVI. ŘÁDNÉHO GENERÁLNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ BISKUPSKÉ SYNODY

PŘEDMLUVA

„Místo tvrzení, že církvev má poslání, raději říkáme, že církvev ‚je‘ posláním. ‚Jako Otec poslal mne, tak i já posílám vás‘ (Jan 20,21). Církvev přijímá od Krista, kterého posílá Otec, své vlastní poslání. S podporou a pod vedením Ducha Svatého hlásá evangelium a svědčí o něm těm, kdo ho neznají nebo nepřijímají. Činí tak přitom s onou přednostní volbou ve prospěch chudých, která má kořeny v Ježíšově poslání. Tímto způsobem církvev spolupracuje na příchodu Božího království, jehož je semenem (srov. LG, č. 5).¹ Růst jako synodální církvev je konkrétní způsob, jak na tuto výzvu a poslání můžeme odpovědět – každý z nás i všichni společně.

Bratři a sestry, kteří se účastnili synodálních setkání, a zejména účastníci prvního zasedání, prožili konkrétní zkušenost jednoty a plurality církvev. I v časech, jako jsou ty naše – v dobách poznamenaných rostoucí nerovností, vyostřenou polarizací a neustále propukajícími konflikty – zůstává církvev v Kristu znamením a nástrojem sjednocení s Bohem a jednoty mezi lidmi a je také povolána k tomu, aby se jimi stávala stále viditelněji. Když naslouchá Duchu Svatému, přijímá svědectví Písma a ve víře zkoumá znamení doby, může tak harmonizovat rozdíly jako projev nevyčerpatelného bohatství Kristova tajemství. Zkušenost synody jako prožitku jednoty v rozmanitosti tak

1 *Souhrnná zpráva z prvního zasedání XVI. řádného generálního shromáždění biskupské synody [dále jen SZ], 8a*

představuje prorocké slovo určené světu, který se snaží uvěřit, že mír a svornost jsou možné.

1. ŘÍDÍCÍ OTÁZKA

Synodální proces nás přiměl stále lépe si uvědomovat své vlastní poslání. Při prvním zasedání synodálního shromáždění toto vědomí postupně „přijalo tělo“ a určilo směr před zasedáním druhým (říjen 2024). Období mezi prvním a druhým zasedáním – jak to vysvětluje dokument *Na cestě k říjnu 2024* (11. prosince 2023) – nás tedy vtahuje do další fáze konzultací, které se odvíjejí od řídicí otázky: „*Jak být synodální církví v misijním poslání?*“

Cílem těchto nových úvah je stanovit cesty, kterými se můžeme ubírat, a nástroje, které bychom si mohli osvojit v našich různých prostředích a podmínkách, abychom posílili jedinečný přínos každého pokřtěného a každé místní církve v jediném misijním poslání hlásat zmrtvýchvstalého Pána a jeho evangelium dnešnímu světu. Nejde tedy o to, omezovat se jen na plánování technických nebo procedurálních zlepšení, jimiž lze zefektivnit církevní struktury, ale je to spíše výzva zamyslet se nad konkrétními podobami misijního nasazení, k němuž jsme povoláni a které vystihuje dynamismus mezi jednotou a rozmanitostí, jež je synodální církví vlastní. (*Na cestě k říjnu*, 1)

Pozornost se proto zaměřuje na téma spoluúčasti všech – lidí s různými povoláními, charismaty a službami – na jediném poslání hlásat světu Ježíše Krista. Ve světle oné misijní proměny církve, jak ji předpokládá apoštolská exhortace *Evangelii gaudium*, podle níž „nová evangelizace musí zahrnovat novou angažovanost každého pokřtěného“ (č. 120), budeme tedy uvažovat o tom, jaký přínos k misijnímu poslání může plynout z toho, když uznáme a podpoříme specifické dary každého člena Božího lidu, a jaký vztah existuje mezi společným dílem a autoritativní službou pastýřů. Dynamické propojení mezi účastí všech a autoritou některých v horizontu společenství a misijního poslání se pak prohloubí ve svém teologickém významu, v praktických způsobech jeho uskutečnění i v realitě kanonického

uspořádání. Toto prohloubení se přitom bude formulovat na třech odlišných, avšak vzájemně závislých úrovních: na úrovni místní církve, na úrovni sdružení církví (národní, regionální a kontinentální) a na úrovni celé církve ve vztahu mezi primátem římského biskupa, biskupskou kolegiálitou a synodalitou církve. Stanovení těchto tří úrovní umožňuje organizovat práci s výhledem k druhému zasedání synodálního shromáždění, aniž by se přitom zapomínalo, že se jedná o tři propojené perspektivy, skrze něž lze nahlížet jednotnou a organickou skutečnost: život misijní synodální církve.

2. KROKY K VYPRACOVÁNÍ NÁVRHU INSTRUMENTA LABORIS PRO DRUHÉ ZASEDÁNÍ

Na základě zmíněné řídicí otázky byl tedy zahájen nový konzultační proces, který je však jiné povahy než první fáze synodálního procesu, jak to vysvětluje dokument *Na cestě k říjnu 2024*. Ten žádá biskupské konference a východní hierarchické struktury, aby se staly referenčními místy této části procesu a aby koordinovaly sběr příspěvků z diecézí a eparchií, k čemuž mají stanovit metodu i časový harmonogram. Zároveň provedou důkladné studium vycházející z téže řídicí otázky na své úrovni i na úrovni kontinentální, nakolik se to jeví vhodné a proveditelné (srov. *Na cestě k říjnu*, 1). Syntézy shrnující plody těchto konzultací v biskupských konferencích, východních hierarchických strukturách a diecézích, které nepatří k žádné biskupské konferenci, musí být doručeny generálnímu sekretariátu synody do 15. května 2024, aby posloužily jako základ pro vypracování návrhu *Instrumenta laboris*.

Syntézy budou doplněny také o další materiály, v prvé řadě zahrnou výsledky mezinárodního setkání „Faráři pro synodu“ (Sacrofano [Řím], 28. dubna – 2. května 2024). To bylo svoláno v reakci na potřebu vyjádřenou opakovaně během první fáze a také během prvního zasedání: naslouchat zkušenosti kněží, kteří se věnují pastorační službě v místních církvích, a náležitě ji docenit, aby se tak duchovní správci mohli do synodálního procesu důrazněji zapojit.

Do materiálů, které se stanou základem *Instrumenta laboris*, budou pak zahrnuty také výsledky teologické studie provedené pěti

pracovními skupinami, které stanovil generální sekretariát synody v návaznosti na to, co synodální shromáždění několikrát požadovalo, a v duchu toho, co předpokládá článek 10 apoštolské konstituce *Episcopalis communio* o biskupské synodě. Tyto skupiny budou složeny z odborníků tak, aby byla zachována nezbytná rozmanitost geografického původu, pohlaví a církevního stavu, a budou pracovat synodální metodou. Konkrétně se tři tyto skupiny zaměří především na tři výše jmenované úrovně (jedna skupina na jednu úroveň), zatímco další dvě budou pracovat podle dvou transversálních os, které zdůrazní vzájemné vazby a závislosti mezi jednotlivými úrovněmi podle osnovy představené v následujících odstavcích.

3. PERSPEKTIVY, KTERÉ JE TŘEBA PROZKOUMAT

I. Misijní synodální tvář místní církve

Souhrnná zpráva schválená v závěru prvního zasedání uznává, že spoluzodpovědnost všech za misijní poslání „musí být ... základním kritériem pro uspořádání křesťanských společenství i celé místní církve se všemi jejími službami, ve všech jejích institucích, v každém jejím pastoračním orgánu“ (SZ 18b). Hledání tváře a cest misijní synodální církve se přímo týká každé místní církve v pluralitě subjektů, které ji tvoří, aniž by se přitom zapomínalo na to, že úkol vydávat svědectví evangelium spojuje všechny pokřtěné přes hranice konfesní příslušnosti na základě společné křestní důstojnosti. Pracovní skupina, která se bude zabývat perspektivou synodální církve v misijním poslání na úrovni místních církví, tedy bude zkoumat body, jako je např.:

- a) význam a podoby služby diecézního biskupa, který slouží jako „viditelný zdroj a základ jednoty“ (*Lumen gentium*, č. 23) jemu svěřené církve, a zejména vztahy s kněžími, participativními orgány, osobami zasvěceného života a církevními společenstvími v misijní perspektivě (srov. SZ 12);
- b) zavedení struktur a procesů pravidelné kontroly činnosti diecézního biskupa a těch, kteří vykonávají službu v místní církvi (jako vysvěcení i jako laici), což podporuje odpovědnost (zodpovědnost za výkon svých povinností) všech, a to různými způsoby (srov. SZ 12j);

- c) styl a způsob fungování participativních orgánů. Zvláštní pozornost bude věnována vztahu mezi poradním a rozlišovacím momentem v rozhodovacích procesech (srov. SZ 18g) a zajištění toho, aby se tam, kde tomu tak dosud není, mohly účastnit rozhodovacích procesů a přebírat zodpovědné úkoly v pastoraci a službě také ženy (srov. SZ 9m);
- d) přítomnost a působení ustanovených služeb a služeb faktických, které mohou přispět k harmoničtější a účinnější podobě evangelizačního díla místní církve na daném území a mezi kulturami, přičemž se docení charismata a úlohy laiků při plnění poslání církve (srov. SZ 8d–e) s ohledem na jejich specifčnost (srov. SZ 8f) a ve vztahu k napětí mezi posláním posvěcovat časné skutečnosti a plnit úkoly a služby uvnitř církve (srov. SZ 8j), a to i s ohledem na možnost zřízení nových služeb (srov. SZ 8n a 16p).

Zvláštní pozornost je třeba věnovat tomu, „aby byl uznán a doceněn aktivní přínos žen a aby ve všech oblastech života a poslání církve vzrostla jejich pastorační zodpovědnost. Jak může církev do stávajících úloh a služeb zapojit více žen, aby se lépe projevíly dary a charismata všech a aby lépe reagovaly na pastorační potřeby? A pokud jsou zapotřebí nové služby, kdo je má rozlišovat, na jakých úrovních a jakým způsobem?“ (SZ 9i).

II. Misijní synodální tvář sdružení církvi

V roce 2015 papež František ve své promluvě k 50. výročí ustavení biskupské synody potvrdil, že „druhou úrovní výkonu synodality jsou církevní provincie a oblasti, sněmy místních církví a zvláštním způsobem biskupské konference“, přičemž se odvolával na kánony 431–459 *Kodexu kanonického práva*, týkající se sdružení místních církví. Zdůraznil přitom naléhavou potřebu „uvažovat tak, aby se prostřednictvím těchto orgánů ještě více realizovaly střední příklady kolegiality a aby snad integrovaly a aktualizovaly některé aspekty starobylého církevního uspořádání. Přání koncilu, aby tyto orgány přispěly k posílení ducha biskupské kolegiality, nebylo dosud plně uskutečněno. Jsme na půli cesty, částečně na cestě.“ Ukazuje tedy směrem k „blahodárné decentralizaci“, jak se o ní zmiňuje již apoštolská exhortace *Evangelii gaudium* (č. 16) a později také apoštolská konstituce *Praedicate evangelium* (II, 2). Pracovní skupina, která se

bude zabývat perspektivou synodální církve v misijním poslání na úrovni sdružení církví, bude proto zkoumat body, jako je např.:

- a) způsoby a podmínky, které umožňují účinnou výměnu darů mezi církvemi (srov. SZ 4m) a sdílení „duchovních hodnot, apoštolských pracovníků a hmotné pomoci“ (*Lumen gentium*, č. 13);
- b) status biskupských konferencí v misijní synodální církvi, aby mohly růst jako subjekty výkonu kolegiality v celosynodální církvi, a to i tím, že se zvýší jejich vlastní doktrinární a disciplinární autorita, aniž by se přitom omezila moc, která přísluší každému biskupovi v jeho církvi, nebo moc římského biskupa jako viditelného principu a základu jednoty celé církve (srov. SZ 19);
- c) možnost rozšířit struktury společenství mezi církvemi nad úroveň biskupských konferencí, přičemž je třeba zvážit, jak specifikovat status orgánů sdružujících místní církve kontinentální nebo subkontinentální oblasti s ohledem na potřeby plodného dialogu s kulturami a společnostmi v misijní perspektivě (srov. SZ 19).

III. Misijní synodální tvář všeobecné církve

Probíhající synodální proces přináší nový způsob výkonu petrovske služby. Na úrovni všeobecné církve se tak vynořuje otázka vztahu mezi církevní synodalitou, biskupskou kolegialitou a primátem římského biskupa (srov. SZ 13a). Pracovní skupina, která se touto perspektivou bude zabývat, prozkoumá takové body, jako je např.:

- a) přínos, který mohou nabídnout východní církve k prohloubení nauky o petrovském primátu, když pomohou osvětlit jeho vnitřní souvislost s biskupskou kolegialitou a církevní synodalitou (srov. SZ 6d);
- b) přínos ekumenické cesty „pro katolické chápání primátu, kolegiality a synodality i jejich vzájemných vztahů“ (SZ 13b);
- c) úloha Římské kurie jako orgánu napomáhajícího všeobecné službě římského biskupa v synodální církvi s ohledem na vztahy mezi kurií a místními církvemi, kurií a biskupskými konferencemi i kurií a biskupskou synodou v duchu apoštolské konstituce *Praedicate evangelium* (srov. SZ 13c–d);
- d) způsoby výkonu biskupské kolegiality v synodální církvi

s ohledem na učení Druhého vatikánského koncilu i teologický a kanonický vývoj v pokoncilním období;

- e) zvláštní identita biskupské synody, která vyjadřuje zejména specifickou úlohu biskupů a účast Božího lidu ve všech fázích synodálního procesu (srov. SZ 20).

IV. Synodální metoda

Abychom mohli otevřít mysl a srdce a přijmout Krista přítomného v jeho Duchu, jsme povoláni rozjímat nad Písmem svatým, modlit se a vzájemně si naslouchat, a tak být připraveni na osobní obrácení i obrácení celého společenství. Zejména při vzájemném naslouchání je přitom třeba neustále uplatňovat praktiky, které na všech úrovních života církve podporují formulování čtyř dimenzí: *duchovní, institucionální, procedurální a liturgické*.

Za metodu schopnou podpořit a vyjádřit *duchovní rozměr cesty*, na které se nacházíme, byla v rámci dosavadního vývoje, a zejména v průběhu prvního zasedání, vyzkoušena a uznána praxe „rozhovoru v Duchu“. Praktikovat „rozhovor v Duchu“ přitom neznamená řídit se nějakou předem stanovenou technikou, ale vydat se na cestu, která umožňuje, aby se projevila vrozená dialogická povaha církve – povaha pramenící z rozhovoru, jímž Bůh sám, sdělující svůj život, „oslovuje ... lidi jako přátele a *stýká se* [*conversatur*] s nimi“ (*Dei verbum*, č. 2).

Synodální metoda zároveň vyžaduje, aby se dbalo na *institucionální rozměr*, který je vlastní orgánům a událostem, v nichž se život a poslání církve projevují, a na *procedurální rozměr*, který věnuje zvláštní pozornost vztahu mezi rozhodovacím procesem (*decision making*) a přijetím rozhodnutí (*decision taking*).

Zmíněné tři rozměry se přitom nemají chápat jako od sebe oddělené: jsou to odlišná hlediska, přičemž každé z nich vyžaduje specifickou pozornost, avšak je třeba o nich přemýšlet a žít je v jejich dynamické jednotě. A konečně, protože zrcadlem i potravou života církve je liturgie, zahrne práce také *liturgický rozměr*: „Jestliže synodalitu utváří eucharistie, pak prvním krokem, který bychom měli učinit, je slavit mši svatou způsobem, který tomuto daru odpovídá, s upřímným smyslem pro bratrství“ (SZ 3k).

Pracovní skupina, která bude vycházet z transverzální perspektivy synodální metody, se bude zabývat například těmito otázkami:

- a) plodný vztah mezi liturgickým a svátostným zakořeněním synodálního života církve (naslouchání slovu a slavení eucharistie) a praxí církevního rozlišování;
- b) lepší vyjasnění, jak používat „rozhovor v Duchu“, s ohledem na pluralitu jeho variant vycházejících ze zkušenosti mnoha církevních spiritualit a různých kulturních prostředí (srov. SZ 2i–j);
- c) výzva formulovaná prvním zasedáním synodálního shromáždění, aby se na jedné straně vyjasnilo, „jak může rozhovor v Duchu integrovat přínos teologického myšlení i humanitních a společenských věd“ (SZ 2h), a na straně druhé aby odborníci z různých oblastí „rozvíjeli také svou duchovní moudrost, aby se tak jejich odborné znalosti mohly v církvi stát skutečnou službou“ (SZ 15i) prostřednictvím vzájemného naslouchání, dialogu a účasti na rozlišování ve společenství;
- d) zaměřit se na kritéria teologického a disciplinárního rozlišování a v poslušnosti Zjevení a při naslouchání znamením doby objasnit kruhový poměr mezi *sensus fidei* celého Božího lidu a magisteriem pastýřů v perspektivě „změny epochy“, kterou prožíváme;
- e) skloubit rozhodovací proces (*decision making*) a přijetí rozhodnutí (*decision taking*) v ekleziologické perspektivě vztahu mezi účastí všech a specifickým výkonem autority některých, přičemž je třeba stanovit a upřesnit oblasti působnosti (doktrinální, pastorační, kulturní) různých církevních subjektů a různých orgánů a událostí, v nichž se praxe synodality projevuje;
- f) podporovat styl slavení vhodný pro synodální církev, který všem umožňuje společně prožívat a dosvědčovat spoluúčast a zároveň respektuje a podporuje specifičnost rolí, charismat a služeb každého.

V. „Místo“ synodální církve v misijním poslání

Probíhající synodální proces jasně ukazuje, jak odkaz na princip „vzájemné niternosti“ mezi místními církvemi a církví všeobecnou podporuje soulad v uplatňování synodality, kolegiality a primátu na různých úrovních (místní, regionální, všeobecné). „Místo“, v němž je

církev povolána prožívat společenství, spoluúčast a poslání, se skládá z mnoha „míst“. Není to jen cosi, co konstatujeme, ale odpovídá to způsobu, jímž se Bůh „ve své dobrotě a moudrosti rozhodl zjevit sebe samého [zjevit se osobně] a oznámit tajemství své vůle“ (*Dei verbum*, č. 2). Vztah s Ježíšem Kristem – prostředníkem a plností celého zjevení – je vždy kontextuální: odehrává se v nějakém místě. „Místo“ je tedy v tomto smyslu pro zkušenost víry generativní. Je to také hermeneutický prostor, v němž „vzrůstá ... chápání předaných věcí a slov“ (*Dei verbum*, č. 8) a hlásání spásné pravdy nachází stále nové vyjádření: „kde“ je pro kerygmatickou formu konstitutivní.

Žijeme zároveň v době, kdy se prostorový rozměr vztahu mezi lidmi a společenstvími zásadně mění. Za „znamení doby“, které je třeba rozeznat, lze považovat i lidskou mobilitu, přítomnost různých kultur a náboženských zkušeností v tomtéž místě a také všudypřítomnost digitálního prostředí (infosféry).

Probíhající změny a vědomí plurality tváří Božího lidu vyžadují, aby se obnovila pozornost ke vztahům mezi místními církvemi, které ve společenství mezi sebou a s římským biskupem tvoří Boží církev, jednu církev svatou, katolickou a apoštolskou. Ve světě poznamenaném násilím a roztržštěností se jako stále naléhavěji potřebné jeví svědectví o jednotě lidstva, jeho společném původu a společném osudu, představené v koordinované a bratrské solidaritě směřující k sociální spravedlnosti, míru, smíření a péči o společný domov, aby tak bylo možné překonat rozdělovací potenciál některých chybných způsobů chápání odkazu na místo, jeho obyvatele a zdejší kulturu.

Pracovní skupina, která se touto perspektivou bude zabývat transverzálně, tedy napříč třemi různými úrovněmi církevních vztahů (místní, regionální a všeobecnou), prozkoumá například tyto body:

- a) rozvoj ekzeziologie pozorné ke kulturnímu rozměru Božího lidu (s odkazem na to, co říká papež František v *Evangelii gaudium*, č. 115: „Milost předpokládá kulturu a dar Boží se vtěluje do kultury toho, kdo ho přijímá“). Zdá se totiž nutné i na institucionální úrovni převést dynamiku vzájemnosti mezi evangelizací kultury a inkulturací víry, a přitom dát prostor místní hermeneutice, aniž by se „místní“ stalo důvodem k rozdělení a „všeobecné“ se proměnilo v jakousi hegemonii;

- b) odkaz na „místo“ v dynamice hlásání v souvislosti se zásadou, že „přizpůsobené kázání zjeveného slova musí zůstat zákonem veškeré evangelizace. Tak se totiž v každém národě vytváří možnost vyjádřit vlastním způsobem Kristovo poselství a zároveň se rozvíjí živý styk mezi církví a různými národními kulturami“ (*Gaudium et spes*, č. 44);
- c) odkaz na specifičnost „místa“ a požadavky církevního společenství (na různých úrovních) při řešení zásadních morálních a pastoračních otázek;
- d) následek jevů spojených s migrací, která „přetváří místní církve v mezikulturní společenství. Migrantí a uprchlíci, z nichž mnozí nesou rány z vykořeneční, války a násilí, se často stávají zdrojem obnovy a obohacení pro společenství, která je přijmou, a příležitostí k navázání přímých vazeb s geograficky vzdálenými církvemi“ (SZ 5d);
- e) vliv kultury typické pro digitální prostředí a nových technologií na pojem „místní“. Například veškeré vztahy a iniciativy – a to i v rámci církve – odehrávají se online „mají dosah a působnost, které přesahují tradičně chápané územní hranice“ (SZ 17h);
- f) kanonické a pastorační otázky, které se otevírají v souvislosti se značnou migrací věřících katolického Východu na území s latinskou většinou, kdy „je třeba, aby místní církve latinského ritu ve jménu synodality pomáhaly východním věřícím, kteří emigrovali, zachovat si vlastní identitu a pěstovat své specifické dědictví, aniž by podstupovali proces asimilace“ (SZ 6c).

4. NĚKTERÉ TRANSVERZÁLNÍ REFERENČNÍ PRINCIPY

Prohloubení naznačených perspektiv může s užitkem odkazovat na některé principy, které se vztahují ke každé z nich.

Prvním principem je evangelizační poslání jako hnací síla a smysl existence církve. Podpora podoby a synodální dynamiky církve má za cíl věrohodně a účinně zjevovat a podporovat její misijní poslání, které je konečným kritériem veškerého rozlišování. Je proto třeba upřednostnit to, co je neúčinnější z hlediska hlásání evangelia, a najít odvahu opustit to, co se ukáže jako méně přínosné nebo dokonce jako

překážka. Právě toto nasměrování k misijnímu poslání zajišťuje, že synodální proces není jen jakési cvičení, při němž církev hledí do zrcadla a zajímá se jen o svou vlastní vyváženost, ale promítá se do světa i celého lidstva a od každého člena Božího lidu požaduje, aby se zapojil svým vlastním a nenahraditelným dílem. Ekumenismus krve (srov. SZ 7d) nám mocným způsobem připomíná, že svědky evangelia až do té míry, že za ně položí svůj život, jsou všichni pokřtění bez rozdílu konfesní příslušnosti: je to tedy společné poslání, které představuje vektor cesty směřující k jednotě křesťanů, a začíná se konkrétními formami spolupráce, které musíme nadále podporovat a zkoušet.

Je-li ovšem misijní úsilí pro církev natolik konstitutivní, že poznamenává každý okamžik jejích dějin, samy konkrétní misijní výzvy se v průběhu času mění. Je proto třeba snažit se rozeznat ty, které existují v současném světě: pokud je nedokážeme identifikovat a reagovat na ně, ztratí naše hlásání na aktuálnosti a přitažlivosti. Z této potřeby tak vyvěrá i zaměření na mladé lidi, na digitální kulturu a na nutnost zapojit do synodálního procesu lidi chudé a vytlačené na okraj, protože právě oni jsou nositeli takového úhlu pohledu, který dokáže odhalit sociální, ekonomickou a politickou dynamiku, jež by jinak mohla zůstat skrytá. Jakékoli změny v církevních strukturách se proto musejí koncipovat tak, aby účinně reagovaly na misijní výzvy v dnešním světě.

Druhým principem je podpora účasti na misijním poslání, které je darem a odpovědností všech pokřtěných, při aktivním uplatnění sensus fidei a jejich specifických charismat v souladu s výkonem autority biskupů:

Dynamiku synodality vystihuje vzájemný kruhový poměr mezi *sensus fidei*, jímž jsou vybaveni všichni věřící a s nímž je spjata rozlišování odehrávající se na různých úrovních synodality, a ministeriální službou zaměřenou na jednotu a na řízení církve. Zmíněná kruhovost podtrhuje křestní důstojnost a spoluzodpovědnost všech, ukazuje na závažnost charismat, která Duch Svatý vyvěrá na Boží lid, respektuje specifickou službu pastýřů v kolegiálním a hierarchickém společenství s římským biskupem, zabezpečuje, že synodální události se budou

odehrávat ve věrnosti *depositum fidei* [pokladu víry] i v naslouchání Duchu Svatému a budou směřovat k obnově poslání církve. (Mezinárodní teologická komise, *Synodalita v životě a poslání církve*, č. 72)

Synodální a hierarchický rozměr si tedy nekonkurují. Napětí, které je spojuje, je důležitým zdrojem dynamiky. S tímto napětím lze navíc tvořivě zacházet zejména v rozhodovacích procesech, a to tak, aby oba rozměry mohly uplatnit svou specifickou odpovědnost a nebyly o ni připraveny.

Třetím principem je *skloubení místního a všeobecného*, přičemž se zároveň zohledňuje *pluralita a konzistence mezistupňů*. Jedna, svatá, katolická a apoštolská církev existuje v místních církvích a z místních církví (srov. *Lumen gentium*, č. 23) ve společenství mezi sebou navzájem i s římskou církví. Každá církev je v Kristu a skrze Ducha Svatého subjektem společenství: to je svoláno slovem a buduje se svátostmi, v něm žije a kráčí jediný Boží lid ve specifickém kulturním a sociálním prostředí a v něm se ztělesňuje Boží dar. Zároveň je každá církev povolána ty dary, jimiž je sama obohacena, sdílet se všemi ostatními. To se děje skrze službu jejího biskupa, který je principem a garantem jednoty v synodální účasti všech na jejím misijním poslání, v kolegiálním společenství s ostatními biskupy *cum Petro et sub Petro* ve službě celé církve (srov. Mezinárodní teologická komise, *Synodalita v životě a poslání církve*, č. 61). Synodalita tak nabízí vhodný církevní kontext pro pochopení a podporu biskupské kolegiality a popisuje cestu, kterou se vydat, aby se podpořila jednota a katolicita při rozlišování cest kupředu v každé církvi a ve společenství církví. Hledáme způsob, který bude odpovídat současnému světu a umožní žít jednotu v rozmanitosti, zakoušet vzájemnou propojenost, která ale nedrtí rozdílů a zvláštností, a přitom se ze zřetele neztrácí skutečnost, že některé výzvy – jako je péče o společný domov, migrace nebo digitální kultura – lze zvládnout pouze společně.

Čtvrtým principem, který je nejradikálnější a nejnáročnější, ale zároveň může skýtat naději a být plodným, je *mimořádně duchovní charakter synodálního procesu*. Sestry a bratři ve víře, shromáždění Bohem Otcem v Ježíši Kristu a mocí Ducha Svatého, se setkávají a navzájem si naslouchají, přičemž každý přináší hledisko a přínos

svého vlastního povolání, charismatu a přijaté služby. Toto setkání a naslouchání vůbec není samoúčelné: otevírá prostor, kde lze společně rozeznat hlas Ducha a přijmout jeho volání. Na všech úrovních přitom usilujeme o tentýž výsledek: pochopit, co od nás Pán žádá, a být připraveni to udělat. Úkolem učedníků, ba přímo jejich identitou je následovat Mistra všude tam, kam se rozhodne jít, a spolupracovat na spásném poslání, které je původně jeho.

5. SPOLEČNĚ NA CESTĚ K ŘÍJNU 2024

S postupujícími přípravami na druhé zasedání XVI. řádného generálního shromáždění biskupské synody pokračují – také díky výše formulovaným směrům – práce podle dalších dvou hlavních zásad, které stanovila *Souhrnná zpráva* z prvního zasedání.

První zásadou je *udržovat synodální dynamiku živou v místních církvích*, aby ji mohlo přímo zakoušet stále více lidí. Zde opakujeme naši výzvu všem diecézím, aby si znovu přečetly *Souhrnnou zprávu*, identifikovaly nejvýznamnější požadavky vztahující se k jejich situaci a aktivizovaly „nejvhodnější iniciativy, které vtáhnou celý Boží lid“ (*Na cestě k říjnu*, č. 2).

Druhá zásada spočívá v synodálním prohloubení řady velice důležitých otázek, které „je třeba posoudit na úrovni celé církve a ve spolupráci s dikasterií Římské kurie“ (tamtéž, úvod). V současné době se proto vytvářejí studijní skupiny, které mají stanovené otázky důkladně prozkoumat, jak to detailněji specifikuje dokument *Studijní skupiny k otázkám vzneseným během prvního zasedání XVI. řádného generálního shromáždění biskupské synody, které mají být prozkoumány ve spolupráci s dikasterií Římské kurie* – ten byl rozeslán současně s tímto dokumentem. „Vedle toho, ve službách synodálního procesu v širším slova smyslu, aktivizuje generální sekretariát synody ‚stálé fórum‘ k prohloubení teologických, kanonických, pastoračních, duchovních a komunikačních hledisek synodality církve, a to i jako odpověď na požadavek formulovaný v SZ – ‚podpořit ... teologické prohloubení terminologického a pojmového chápání pojmu a praxe synodality‘ (SZ 1p).“ Při plnění tohoto úkolu mu bude pomáhat

Mezinárodní teologická komise a také kanonická komise ustanovená ve službách synody po dohodě s Dikasteriem pro legislativní texty.

Mezi tématy, jimž se věnuje práce mnoha aktivizovaných skupin na různých úrovních a podle různých os, nelze vést jasnou dělicí čáru: existuje tu mnoho souvislostí, styčných bodů, a dokonce i překryvů. Jedním z úkolů generálního sekretariátu synody proto je zajistit, aby práce probíhaly koordinovaně a naslouchalo se při nich výsledkům postupně dosahovaným v různých oblastech, aby tak bylo možné podat odpovídající informace pro zasedání shromáždění v říjnu roku 2024.

Vatikán dne 14. března 2024

V.

JUBILEJNÍ ROK 2025

1. **SPES NON CONFUNDIT**
BULA K VYHLÁŠENÍ
ŘÁDNÉHO SVATÉHO ROKU 2025

9. KVĚTNA 2024

FRANTIŠEK,
BISKUP ŘÍMSKÝ,
SLUŽEBNÍK SLUŽEBNÍKŮ BOŽÍCH

KÉŽ NADĚJE NAPLNÍ SRDCE TĚCH,
KDO BUDOU ČÍST TENTO LIST

1. „*Spes non confundit*“, „naděje neklame“ (Řím 5,5). Právě ve znamení naděje dodává apoštol Pavel odvalu komunitě křesťanů v Římě. Naděje je také hlavním poselstvím nadcházejícího Svatého roku, který papež podle starobylé tradice vyhláší každých pětadvacet let. Myslím na všechny *poutníky naděje*, kteří se vypraví do Říma, aby zde zažili Svatý rok, a na všechny, kteří nebudou moci přijet nebo přijít do města apoštolů Petra a Pavla a budou tento Rok slavit v místních církvích. Kéž je to pro všechny čas opravdového a osobního setkání s Pánem Ježíšem, který je „dveřmi“ spásy (srov. Jan 10,7,9), s tím, kterého církev, jak je to jejím posláním, vždy, všude a všem hlásá jako „naši naději“ (1 Tim 1,1).

Všichni doufáme. V srdci každého člověka se skrývá naděje jako touha po dobru a očekávání dobra, ač nevíme, co přinese druhý den. Nepředvídatelnost budoucnosti přece jen dává vzejít někdy protikladným pocitům: od důvěry po obavy, od vyrovnanosti po bezútěšnost, od jistoty po pochybnosti. Často se setkáváme s lidmi, kteří jsou sklесlí, kteří do budoucnosti hledí skepticky a pesimisticky, jako kdyby jim nic nemohlo přinést štěstí. Kéž je Svatý rok pro všechny příležitostí k oživení naděje. Slovo Boží nám pomáhá nalézt pro to odůvodnění. Nechme se vést tím, co apoštol Pavel píše právě křesťanům v Římě.

Slovo naděje

2. „Jestliže jsme ospravedlněni na základě víry, žijeme v pokoji s Bohem skrze našeho Pána Ježíše Krista. Skrze něho totiž máme vírou přístup k této milosti a pevně v ní stojíme. Naše chloubka je také v tom, že máme naději dosáhnout slávy u Boha. [...] Naděje však neklame, protože Boží láska je nám vylita do srdce skrze Ducha Svatého, který nám byl dán“ (Řím 5,1-2.5). Svätý Pavel zde předkládá mnoho podnětů k zamyšlení. Víme, že list Římanům představuje přelom v jeho evangelizační činnosti. Až do této chvíle hlásal evangelium ve východní části římské říše, a nyní ho čeká Řím s tím vším, co v očích světa ztělesňuje: velkou výzvu, které je zapotřebí čelit pro hlásání evangelia, jež nemůže znát překážek ani hranic. Církev v Římě nebyla založena Pavlem, a on pocítuje velikou touhu se tam dostat, aby všem přinesl evangelium Ježíše Krista, mrtvého a vzkříšeného, jako zvěst naděje, která naplňuje to, co bylo přislíbeno, uvádí do slávy, a protože je založena na lásce, neklame.

3. Naděje se totiž rodí z lásky a stojí na lásce, která tryská z Ježíšova srdce probodeného na kříži: „Neboť jestliže jsme s Bohem byli usmíření smrtí jeho Syna v době, kdy jsme s ním byli ještě znepřáteleni, tím spíše – po usmíření – budeme zachráněni jeho životem“ (Řím 5,10). A jeho život se projevuje v našem životě víry, který má svůj počátek ve křtu, rozvíjí se poddajností milosti Boží a je oživován nadějí, jež se neustále obnovuje a je díky vanutí Ducha Svatého neochvějná.

Je to totiž Duch Svätý a jeho trvalá přítomnost na stezkách, jimiž jde církev, kdo ve věřících září světlem naděje. On toto světlo udržuje zažehnuté jako pochodeň, která nikdy neuhasne, aby nám byl v našem životě oporou a posilou. Křesťanská naděje se opravdu nemýlí a neklame, protože stojí na jistotě, že nic a nikdo nás nemůže nikdy odloučit od Boží lásky: „Kdo by nás mohl odloučit od lásky Kristovy? Snad soužení nebo útisk nebo pronásledování nebo hlad nebo bída nebo nebezpečí nebo zabití? [...] Ale v tom ve všem skvěle vítězíme skrze toho, který si nás zamiloval. A já jsem přesvědčen: ani smrt, ani život, ani andělé, ani knížata, ani nic přítomného, ani nic budoucího, ani moci, ani výška, ani hloubka, a vůbec nic stvořeného nebude nás moci odloučit od Boží lásky v Kristu Ježíši, našem Pánu“

(Řím 8,35.37-39). Ano, proto tuto naději nezlomí žádné nesnáze. Stojí na víře a je živena láskou, a tak umožňuje jít životem dál. Svatý Augustin k tomu píše: „Člověk jakéhokoli životního stavu nemůže žít bez těchto tří dispozic duše: víry, naděje a lásky.“¹

4. Svatý Pavel je velký realista. Ví, že život sestává z radostí a bolestí, že láska je podrobena zkoušce, když narůstají potíže a zdá se, že utrpení naději zlomí. Přesto píše: „Chlubíme se i souženými. Víme přece, že soužení plodí vytrvalost. Vytrvalost (plodí) osvědčenost, osvědčenost (plodí) naději“ (Řím 5,3-4). Pro apoštola Pavla jsou soužení a utrpení typickými okolnostmi, se kterými mají co do činění ti, kdo hlásají evangelium v podmínkách nepochopení a pronásledování (srov. 2 Kor 6,3-10). I v takových situacích lze ale skrze temnotu zahlédnout světlo. Člověk totiž zjistí, jakou odvahu mu k evangelizaci dodává síla, která pramení z Kristova kříže a zmrtvýchvstání. A to vede k růstu v ctnosti, která je úzce spojena s nadějí: *trpělivosti*. Už jsme si zvykli na to, že ve světě, kde se spěch stal konstantou, chceme všechno a teď hned. Člověk už nemá čas, aby se setkal s druhými, a často je i v rodinách složité se společně sejít a v klidu si promluvit. Trpělivost ustupuje spěchu, což je lidem k jejich velké škodě. Na její místo se tak dostávají netrpělivost, nervozita, někdy i bezdůvodné násilí, které plodí nespokojnost a uzavřenost.

Navíc v době *internetu*, kdy místo a čas nahrazuje „tady a teď“, není trpělivost vítaným hostem. Kdybychom se ještě s obdivem dokázali dívat na stvořený svět, dokázali bychom pochopit, jak zásadní je trpělivost. Čekat tak, jak se střídají roční období s plody, které přináší. Pozorovat život zvířat a cykly jejich vývoje. Mít prostý zrak svatého Františka, který ve svém *Chvalozpěvu stvoření*, sepsaném právě před 800 lety, vnímal stvoření jako jednu velkou rodinu a nazýval slunce „bratrem“ a měsíc „sestrou“.² Pokud znovu objevíme trpělivost, uděláme mnoho dobrého pro sebe i pro druhé. Svatý Pavel se často odvolává na trpělivost, aby zdůraznil, jak důležité jsou vytrvalost a důvěra v to, co nám bylo Bohem přislíbeno, ale především svědčí o tom, že

1 Augustin, *Promluvy*, 198 augm., 2.

2 Srov. *Chvalozpěv stvoření*, <https://www.ofm.cz/2015/07/27/chvalo-zpev-stvoreni/>.

Bůh má trpělivost s námi, on, „Bůh, (zdroj) vytrvalosti a povzbuzení“ (Řím 15,5). Trpělivost, která je také plodem Ducha Svatého, udržuje naději živou a upevňuje ji jako ctnost a životní styl. Naučme se proto vyprošovat si často milost trpělivosti, která je dcerou naděje a zároveň ji upevňuje.

Cesta naděje

5. Tato provázanost naděje a trpělivosti jasně ukazuje, do jaké míry je život křesťana *cestou*, na níž jsou potřeba také *silné okamžiky*, které živí a posilují naději, tuto nenahraditelnou společnici, dávající nám zablédnout cíl, jímž je setkání s Pánem Ježíšem. Rád si připomínám, že vyhlášení prvního Svatého roku v roce 1300 předcházela cesta milosti, která měla své kořeny v lidové zbožnosti. Nemůžeme přece opominout ony nejrůznější formy, jimiž se milost odpuštění hojně vylévala na věřící svatý lid Boží. Jako příklad můžeme uvést takzvané velké odpuštění, „perdonanza“, tedy plnomocné odpustky, které svatý papež Celestýn V. udělil těm, kdo přišli do baziliky Santa Maria di Collemaggio ve městě L'Aquila ve dnech 28. a 29. srpna 1294, šest let předtím, než papež Bonifác VIII. vyhlásil Svatý rok. Milost milosrdenství u příležitosti jubileí už tedy církev zažila. A ještě dříve, v roce 1216, papež Honorius III. vyslyšel prosbu svatého Františka, který žádal o odpustky pro ty, kdo navštíví v prvních dvou srpnových dnech svatyni Porciunkulu. Totéž lze říci o poutích do Santiaga de Compostela. Vždyť papež Kalist II. v roce 1122 dovolil, aby se v tamějším chrámu slavil Svatý rok pokaždé, když svátek apoštola Jakuba připadne na neděli. Je dobře, že nadále přetrvávají tyto „rozšířené“ příležitosti k jubilejním oslavám, aby tak síla Božího odpuštění byla společenstvím i jednotlivcům oporou a provázela je na jejich cestě životem.

Není náhodou, že zásadním prvkem každého Svatého roku je *pout'*. Pro toho, kdo hledá smysl života, je charakteristické, že se vydává na cestu. Pěší pout' velmi napomáhá ke znovuoobjevení hodnoty ticha, námahy a toho, co je podstatné. Ani v nadcházejícím roce se *poutníci naděje* neopominou vydat po starodávných i nových stezkách, aby intenzivně zakusili Svatý rok. Navíc v samotném městě Římě budou kromě tradičních cest po katakombách a sedmi římských

kostelích k dispozici další trasy, které poutníky povedou po stopách víry. Tím, že se poutníci budou přesouvat ze země do země, jako kdyby neexistovaly hranice, od města k městu, a přitom budou rozjímat nad stvořením a uměleckými díly, uloží si do srdce poklad sestávající z nejrůznějších zkušeností a zážitků ze setkání s jinými kulturami. Ve svém nitru si tak ponесou krásu, která, stmelená modlitbou, vede k díkůvzdání Bohu za divy, jež učinil. Kostely zapojené do oslav Svatého roku, jak při poutních cestách, tak ve městě Římě, budou duchovními oázami, kde se poutníci budou moci posílit na své cestě víry a napojit se u pramenů naděje, především když přistoupí ke svátosti smíření, která je nenahraditelným výchozím bodem na opravdové cestě obrácení. Kéž se v místních církvích dbá zvláštním způsobem na přípravu kněží a věřících k přijetí této svátosti a na to, aby k ní mohl každý jednotlivě přistoupit.

Zvláštní pozvání k tomuto putování chci adresovat věřícím východních církví, zvláště těm, kteří jsou již v úplné jednotě s nástupcem Petrovým. Oni, kteří kvůli své věrnosti Kristu a církvi tolik trpěli, často až tak, že mnoho z nich zemřelo, se musí cítit vítanými v Římě, který je i jejich matkou a který uchovává tolik připomínek jejich přítomnosti. Katolická církev, obohacená jejich starobylými liturgiemi, teologií a spiritualitou Otců, mnichů a teologů, chce symbolicky vyjádřit to, že přijímá je i jejich pravoslavné bratry a sestry v době, ve které už zažívají putování po křížové cestě, kvůli níž jsou často nuceni opustit svou vlast, svá posvátná místa, odkud je vstříc bezpečnějším zemím vyhánění násilí a nestabilita. Naděje, že jsou milováni církví, která je neopustí, ale půjde s nimi kamkoli, pro ně poselství Svatého roku ještě umocňuje.

6. Svatý rok 2025 navazuje na předchozí milostivá léta. Během posledního řádného Svatého roku byl překročen práh dvou tisíc let od narození Ježíše Krista. Poté, 13. března 2015, jsem vyhlásil mimořádný Svatý rok s tím záměrem, aby se mohla projevit „milosrdná tvář“ Boha³ a bylo možné se s ní setkat, což je ústřední zvěst evangelia pro každého člověka v jakékoli době. Nyní nastal čas nového Svatého

3

Srov. František, *Misericordiae Vultus*, bula k vyhlášení mimořádného Svatého roku milosrdenství, 11. dubna 2015, č. 1–3.

roku, kdy se znovu dokořán otevře Svatá brána a každý bude moci živě zakusit Boží lásku, která probouzí v srdci pevnou naději na spásu v Ježíši Kristu. Zároveň se tímto Svatým rokem začneme ubírat vstříc k jiné události, která je pro všechny křesťany zásadní, a to k roku 2033, kdy budeme slavit dva tisíce let našeho vykoupení dovršeného utrpením, smrtí a zmrtevýchvstáním Pána Ježíše. Stojíme tak na začátku cesty vyznačující se významnými milníky, událostmi, v nichž bude Boží milost předcházet a provázet lid, který bude putovat s účinnou vírou, obětavou láskou a vytrvalou nadějí (srov. 1 Sol 1,3).

S odkazem na tuto tak dlouhou tradici a s jistotou, že celá církev v tomto Svatém roce intenzivně zakusí milost a naději, stanovuji, že Svatá brána baziliky svatého Petra ve Vatikánu se otevře 24. prosince 2024, čímž bude zahájen řádný Svatý rok. Následující neděli, tedy 29. prosince 2024, otevřu Svatou bránu své katedrály svatého Jana v Lateránu, která 9. listopadu tohoto roku oslaví 1700 let od posvěcení. Poté, 1. ledna 2025, o slavnosti Matky Boží, Panny Marie, bude otevřena Svatá brána papežské baziliky Santa Maria Maggiore. A konečně v neděli 5. ledna se otevře Svatá brána papežské baziliky svatého Pavla za hradbami. Tyto poslední tři Svaté brány se uzavřou v neděli 28. prosince 2025.

Dále stanovuji, aby v neděli 29. prosince 2024 diecézní biskupové ve všech katedrálách a konkatedrálách slavili u příležitosti slavnostního zahájení Svatého roku eucharistii, a to podle Rituálu, který bude k této události připraven. Pokud jde o slavení této mše svaté v konkatedrále, může biskupa nahradit jeho delegát, který k tomu bude výslovně určen. Kéž pouť konaná do katedrály z určitého kostela zvoleného ke *collectio* je znamením cesty naděje, která ve světle Božího slova stmeluje věřící. Necht' se při pouti čtou některé části tohoto dokumentu a oznámí se lidu, že je možné u příležitosti Svatého roku získat odpustky podle předpisů obsažených ve výše uvedeném Rituálu ke slavení Svatého roku v místních církvích. Během Svatého roku, který v místních církvích skončí v neděli 28. prosince 2025, kéž je postaráno o to, aby se Božímu lidu v plnosti dostalo jak zvěsti naděje v Boží milost, tak znamení, která dosvědčují její účinnost.

Řádný Svatý rok bude ukončen uzavřením Svaté brány papežské baziliky svatého Petra ve Vatikánu 6. ledna 2026 o slavnosti Zjevení Páně. Kéž se světlo křesťanské naděje dostane ke každému člověku

jako poselství Boží lásky, která je pro všechny! A kéž se církev ve všech částech světa stane věrohodným svědkem této zvěsti!

Znamení naděje

7. Kromě toho, že čerpáme svou nadějí z milosti Boží, jsme vybízeni také k tomu, abychom ji odkrývali ve *znameních doby*, která nám Pán dává. Jak stanovuje II. vatikánský koncil, církev „musí neustále zkoumat znamení doby a vykládat je ve světle evangelia, aby mohla způsobem každé generaci přiměřeným odpovídat na věčné otázky, které si lidé kladou: Jaký je smysl přítomného a budoucího života a jaký je jejich vzájemný vztah?“⁴ Je tedy zapotřebí věnovat pozornost oněm tolika dobrům, která jsou ve světě přítomná, abychom neupadli v pokušení považovat se za ty, kdo jsou přemáháni zlem a násilím. Ale znamení doby, ke kterým patří touha lidského srdce, jež potřebuje spásnou Boží přítomnost, si žádají, aby byla proměňována ve znamení naděje.

8. První znamení naděje se projevuje v *pokoji* ve světě, který znovu tone v tragédii *války*. Lidstvo, nepamětlivé dramati, která se odehrála v minulosti, je vystaveno nové a těžké zkoušce, v níž jsou mnohé národy sužovány krutým násilím. Je ještě něco, co tyto národy nemusely snášet? Jak je možné, že jejich zoufalý křik o pomoc nepřiměje státníky k tomu, aby chtěli ukončit tolikero regionálních konfliktů, když jsou si vědomi důsledků, které z toho mohou vyplývat v celosvětové rovině? Je to příliš snít o tom, že zbraně umlknou a přestanou být nositeli zkázy a smrti? Kéž ve Svatém roce pamatujeme na to, že ti, kteří se stávají „tvůrci pokoje [...], budou nazváni Božími syny“ (Mt 5,9). Potřebnost míru se dotýká nás všech a všem nám klade za úkol realizovat konkrétní projekty. Necht' nechybí úsilí diplomacie, která by s odvahou a tvořivostí vytvářela prostory k jednání, jejichž cílem je trvalý mír.

9. Dívat se do budoucnosti s nadějí znamená také mít představu o životě plném nadšení, které je třeba předávat dál. Bohužel musíme se

4 II. vatikánský koncil, pastorální konstituce *Gaudium et spes* o církvi v dnešním světě, 7. prosince 1965, č. 4.

zármutkem říci, že v řadě situací nám tato perspektiva chybí. Prvním důsledkem je *ztráta touhy po předávání života*. Kvůli zběsilému životnímu tempu, kvůli obavám stran budoucnosti, kvůli nejistotě v zaměstnání a chybějícímu odpovídajícímu sociálnímu zabezpečení, kvůli společenským modelům, kde je vše diktováno snahou o zisk, místo aby se pečovalo o vztahy, jsme v mnoha zemích svědky znepokojivého *poklesu porodnosti*. Naopak v jiném kontextu „obviňovat demografický růst, a nikoli extrémní a selektivní konzumismus některých je způsob, který problémy neřeší“.⁵

Otevřenost životu spolu s odpovědným mateřstvím a otcovstvím je projektem, který Stvořitel vepsal do srdce a těla mužů a žen, posláním, které Pán svěřuje manželům a jejich lásce. Je naléhavě potřeba, aby tomuto poslání kromě legislativního úsilí států nechyběla ani podpora společenství věřících a celé občanské společnosti se všemi jejími součástmi, protože *touha mladých lidí po dětech*, které jsou ovocem jejich plodné lásky, otvírá každé společnosti budoucnost a je záležitostí naděje. Závisí na naději a naději přináší.

Společenství křesťanů proto nemůže nepovzbuzovat ty, kdo podporují nezbytnost *společenské smlouvy ve prospěch naděje*, která necht' je všezahrnující a neideologická a zasazuje se o budoucnost vyznačující se úsměvem mnoha chlapečků a holčiček. Ti kéž jsou položeni do kolébek, kterých je v tolika částech světa už příliš mnoho prázdných. Ale ve skutečnosti jsme to my všichni, kdo potřebujeme znovu získat radost ze života, protože člověk, stvořený jako obraz Boha, podle jeho podoby (srov. Gn 1,26), se nemůže spokojit s přežíváním nebo živořením, s přizpůsobováním se současnosti tím, že se spokojí jen s materiálními věcmi. To uzavírá člověka v individualismu, nahlodává naději, přináší smutek, který se zabydluje v srdci a vede k zatrpklosti a nesnášenlivosti.

10. Svatý rok nás vybízí, abychom se stali hmatatelnými znameními naděje pro tolik bratří a sester, kteří žijí v tíživých podmínkách. Mám na mysli *uvězněné*, kteří tím, že jsou zbaveni svobody, zažívají denno-denně kromě tvrdých vězeňských podmínek citovou prázdnotu, čelí

5 František, encyklika *Laudato si'* o péči o společný domov, 24. května 2015, č. 50.

nařízeným omezením a v nemálo případech chybějící úctě. Navrhují vládám, aby si ve Svatém roce vzaly za své iniciativy, které navracejí naději, formy amnestie nebo odpuštění trestu za účelem pomoci uvězněným osobám znovu nabýt důvěry v sebe samé a ve společnost či programy k znovuzačlenění do společnosti, jimž by odpovídala konkrétní snaha o dodržování zákonů.

Je to starobylá výzva, která má svůj původ v Božím slově a s celou svou moudrostí spočívá v dovolávání se omilostnění a osvobození, jež umožňují nový začátek: „Tento padesátý rok prohlásíte svatým a vyhlásíte v zemi svobodu všem jejím obyvatelům“ (Lv 25,10). To, co stanovuje Mojžíšův zákon, přebírá prorok Izaiáš: „[Hospodin mě poslal] zvěstovat radostnou zprávu pokorným, obvázat ty, jimž puká srdce, oznámit zajatým propuštění, svobodu uvězněným, hlásat Hospodinovo milostivé léto“ (Iz 61,1-2). Jsou to slova, která si Ježíš vzal za svá na začátku svého působení, když prohlásil, že se v něm naplnilo „milostivé léto Páně“ (srov. Lk 4,18-19). Kéž se v každém koutu světa věřící, zvláště pak pastýři, stanou mluvčími těchto naléhavých záležitostí tak, že budou jedním hlasem, který bude s odvahou žádat důstojné podmínky pro ty, kdo jsou uvězněni, respektování lidských práv a zvláště zrušení trestu smrti, což je opatření, které je v rozporu s křesťanskou vírou a ničí jakoukoli naději na odpuštění a nový začátek.⁶ Aby se uvězněným dostalo konkrétního znamení blízkosti, chtěl bych sám ve vězení otevřít Svatou bránu. Byla by to pro ně symbolická výzva k tomu, aby do budoucnosti hleděli s nadějí a znovuobnovenou snahou o zapojení do života.

11. Je třeba, aby se znamení naděje dostalo *nemocným*, doma nebo v nemocnicích. Kéž ve svém utrpení nacházejí útěchu skrze blízkost těch, kdo je navštěvují, a lásku, které se jim dostává. Skutky milosrdné lásky jsou také skutky naděje, které v srdci znovu probouzejí vděčnost. Kéž se vděčnosti dostane všem zdravotníkům, kteří v nezdídká obtížných podmínkách plní své poslání, když starostlivě pečují o nemocné a o ty, kteří jsou nejzranitelnější.

Kéž nechybí všestranná pozornost vůči těm, kteří čelí zvláště obtížným životním podmínkám, když zakoušejí vlastní slabost, zejména

6

Srov. *Katechismus katolické církve*, č. 2267.

pokud jsou stíženi takovými nemocemi nebo handicapy, které velmi omezují jejich osobní nezávislost. Péče o ně je hymnem oslavujícím lidskou důstojnost, zpěvem naděje, který si žádá, aby se k němu jako sbor připojila celá společnost.

12. Znamení naděje potřebují také ti, kteří jsou jejím samotným ztělesněním, a to *mladí lidé*. Ti se bohužel často musí dívat na to, jak se jim rozplývají jejich sny. Nemůžeme jim připravovat zklamání, protože na jejich nadšení stojí budoucnost. Je pěkné, když je vidíme, jak překypují energií, například když si vyhrnují rukávy a jako dobrovolníci pomáhají při přírodních katastrofách nebo v situacích sociální nouze. Je ale smutné, když vidíme mladé lidi bez naděje. Ostatně když je budoucnost nejistá a neskýtá příležitosti k uskutečnění snů, když studium není odrazovým můstkem a hrozí, že nedostatek pracovních příležitostí nebo nedostatečně stabilní zaměstnání zcela pohrbí šanci na naplnění tužeb, nelze ani jinak než žít přítomnost v trudnomyslnosti a nudě. Klam drog, riziko přestupků a hledání pomíjivého v mladých lidech více než u jiných vytváří zmatení, zastírá jim krásu a smysl života, nechává je propadat se do temných hlubin a nutí je k autodestruktivním činům. Kéž je proto Svatý rok v církvi příležitostí k impulsům ve prospěch mladých lidí. Kéž se se znovuoobeným nadšením staráme o mladé lidi, studenty, snoubence, o přicházející generace! Budme nablízku mladým, kteří jsou radostí a nadějí církve i světa!

13. Chybět nemohou znamení naděje vůči *migrantům*, kteří opouštějí svou vlast, aby hledali lepší život pro sebe a své rodiny. Kéž jejich očekávání nejsou zklamána předsudky a uzavřeností. Kéž přijetí, které v souladu s lidskou důstojností otvírá náruč každému, jde ruku v ruce se zodpovědností, aby nikomu nebylo upíráno právo na lepší budoucnost. Kéž je tolika *exulantům, vysídlelcům a uprchlíkům*, které kontroverzní mezinárodní dění nutí prchat před válkou, násilím a diskriminací, zaručeno bezpečí a přístup na pracovní trh a ke vzdělání, což jsou nezbytné nástroje k tomu, aby se začlenili do pro ně nové společnosti.

Kéž jsou křesťané vždy ochotni hájit práva nejslabších. Kéž jim s velkorysostí otevrou své dveře a přijmou je, aby nikomu nikdy

nechyběla naděje na lepší život. Kéž v lidských srdcích zaznívají Ježíšova slova z velkého podobenství o posledním soudu: „Byl jsem na cestě, a ujali jste se mě,“ protože „cokoli jste udělali pro jednoho z těchto mých nejposlednějších bratří, pro mne jste udělali“ (Mt 25,35.40).

14. Znamení naděje si zaslouží *starí lidé*, kteří často zažívají samotu a pocit opuštěnosti. Docenit poklad, kterým jsou, docenit jejich životní zkušenosti, moudrost, jíž jsou nositeli, a to, čím mohou být prospěšní, je úkolem křesťanů a občanské společnosti. Výzva, abychom společně usilovali o soudržnost generací, je adresována všem.

Zvláště pamatuji na *dědečky a babičky*, kteří jsou ztělesněním předávání víry a životní moudrosti mladším generacím. Kéž je v tom podpoří vděčnost dětí a láska vnoučat, které v nich nacházejí své ukotvení, pochopení a povzbuzení.

15. Se sklíčeností vyprošuji naději miliardám *chudých*, kterým často k životu chybí to nejzákladnější. Tváří v tvář stále dalším a dalším po sobě následujícím vlnám chudnutí hrozí, že si na ně zvykneme a smíříme se s nimi. Nemůžeme ale odvracet zrak od situací, které jsou tak dramatické a se kterými se setkáváme už všude, nejen v určitých částech světa. Potkáváme chudé nebo zchudlé lidi každý den, a někdy jsou to i naši sousedé. Často nemají kde bydlet, nemají ani jídlo, které by odpovídalo běžné denní potřebě. Trpí odloučeností a lhostejností mnohých. Je pohoršující, že ve světě, který oplývá obrovskými zdroji, z velké části určenými na zbrojení, tvoří chudí „většinu planety, jsou to miliardy lidí. Jsou sice zmiňováni v mezinárodních politických a ekonomických debatách, nicméně je zjevné, že jejich problémy jsou považovány za jakýsi přívěsek, který se přidává jen z povinnosti či okrajově, pokud nejsou rovnou chápány jako pouhý škodlivý vedlejší produkt. Ve chvíli konkrétního řešení zůstávají opakovaně na posledním místě.“⁷ Nezapomínejme na to, že chudí jsou téměř vždy obětmi, nikoli viníky.

Výzvy k naději

16. Tím, že se Svatý rok odvolává na dávná slova proroků, připomíná, že *plody země* nejsou určeny několika málo privilegovaným, ale všem. Je nezbytné, aby ti, kteří jsou bohatí, byli štedřími a uznali, že lidskou tvář mají i potřební. Mám na mysli zvláště ty, kteří nemají co jíst a pít. Hlad je ostudná rána na těle našeho lidství a vybízí nás všechny, aby se v nás hnulo svědomí. Opakuji svou výzvu, abychom „z peněz vynakládaných na zbraně a jiné vojenské výdaje založili světový fond, který může definitivně odstranit hlad a podporovat rozvoj nejchudších zemí, aby se jejich obyvatelé neuchylovali k násilným a falešným řešením nebo aby nemuseli opouštět svou vlast a hledat důstojnější život“.⁸

V perspektivě Svatého roku chci adresovat další naléhavou výzvu. Je určena národům, které se těší největšímu blahobytu. Kéž by uznaly závažnost mnoha učiněných rozhodnutí a stanovily, že *odpustí dluhy* zemím, které je nikdy nebudou moci splatit. Spíše než otázka velkorysosti je to otázka spravedlnosti, která je dnes zatížena novou formou nerovnosti, již jsme si vědomi: „Existuje totiž skutečný ‚ekologický dluh‘, především mezi Severem a Jihem, související s obchodní nerovnováhou, jež má dopad na ekologii, jakož i s neúměrným využíváním přírodních zdrojů, kterého se v průběhu dějin dopouštěly některé země.“⁹ Písmo svaté nás učí, že země náleží Bohu a my všichni jsme zde „cizinci a přistěhovalci“ (Lv 25,23). Pokud ve světě opravdu chceme připravit cestu míru, snažme se odstranit dávné příčiny nespravedlnosti, smažme nespravedlivé a nesplacitelné dluhy, nasyťme hladové.

17. Na nadcházející Svatý rok připadne výročí, které je velmi významné pro všechny křesťany. Bude to 1700 let od okamžiku, kdy se slavil první velký ekumenický koncil, a to koncil Nicejský. Je dobré si připomenout, že od dob apoštolů se pastýři při nejrůznějších příležitostech scházeli na sněmech, a to za tím účelem, aby se zabývali věroučnými tématy a otázkami disciplíny. V prvních staletích víry se konalo mnoho synod jak na křesťanském Východě, tak na Západě, což

8 František, encyklika *Fratelli tutti* o bratrství a sociálním přátelství, 3. října 2020, č. 262.

9 František, *Laudato si'*, č. 51.

poukazovalo na to, jak důležité je bdít nad jednotou Božího lidu a nad věrným hlásáním evangelia. Svatý rok bude významnou příležitostí ke konkretizaci této synodální formy, kterou křesťané dnes považují za stále nezbytnější způsob, jak lépe odpovídat na naléhavost evangelizace. Všichni pokřtění, každý se svým vlastním charismatem a posláním, jsou spoluzodpovědní za to, aby nejrůznější znamení naděje svědčila o přítomnosti Boha ve světě.

Nicejský koncil měl za úkol uchovat jednotu, která byla vážně ohrožena popíráním božství Ježíše Krista a jeho rovnosti s Bohem Otcem. Koncilu se zúčastnilo kolem tří set biskupů, kteří zasedali v císařském paláci a byli svoláni na popud císaře Konstantina 20. května 325. Po různých debatách se díky milosti Ducha Svatého všichni shodli na vyznání víry, které dodnes recitujeme při slavení nedělní eucharistie. Koncilní otcové chtěli na začátku tohoto vyznání poprvé použít výraz „věříme“¹⁰ jako svědectví toho, že v onom „my“ se coby jedno společenství setkávají všechny církve a že všichni křesťané vyznávají stejnou víru.

Nicejský koncil je milníkem v dějinách církve. Výročím jeho konání je výzvou pro všechny křesťany, aby se spojili k chvále a díkůvzdání Nejsvětější Trojici a zvláště Ježíši Kristu, Božímu Synu, který je „jedné podstaty s Otcem“¹¹ a který nám odhalil toto tajemství lásky. Nicejský koncil je ale také výzvou pro všechny církve a církevní společenství, aby pokračovaly na cestě k viditelné jednotě, aby neúnavně hledaly cesty vhodné k dosažení stavu, který bude plně odpovídat Ježíšově modlitbě: „Ať všichni jsou jedno. Jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, tak i oni ať jsou v nás, aby svět uvěřil, že ty jsi mě poslal“ (Jan 17,21).

Na Nicejském koncilu se projednával také termín slavení Velikonoc. V tomto ohledu dodnes existují různé názory, které znemožňují, aby se tato základní událost naší víry slavila ve stejný den, což se díky Prozřetelnosti stane právě v roce 2025. Kéž by se tato okolnost stala výzvou pro všechny východní a západní křesťany, aby učinili

10 *Nicejské vyznání víry*: H. H. Denzinger – A. Schönmetzer, *Enchiridion Symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, č. 125.

11 *Ibid.*

rozhodující krok k jednotě v záležitosti společného data pro slavní Velikonoc. Je dobré připomenout, že mnozí už dnes nemají ponětí o sporech, ke kterým docházelo v minulosti, a nechápou, proč by v této věci měly nadále existovat neshody.

Zakotvení v naději

18. Naděje tvoří spolu s vírou a láskou trojici „božských ctností“, které vyjadřují podstatu křesťanského života (srov. 1 Kor 13,13; 1 Sol 1,3). V jejich nerozlučné jednotě je naděje tou, která věřícímu takřikajíc vštěpuje orientaci, určuje směr a cíl jeho existence. Proto apoštol Pavel vybízí: „V naději se radujte, v soužení buďte trpěliví, v modlitbě vytrvalí“ (Řím 12,12). Ano, potřebujeme „překypovat nadějí“ (srov. Řím 15,13), abychom věrohodně a přitažlivě svědčili o víře a lásce, které si neseme v srdci. Kéž je naše víra radostná a láska plná nadšení. Kéž je každý člověk s to se na druhého třeba jen usmát, projevit mu přátelství, bratrsky na něj pohledět, upřímně mu naslouchat nebo bezděčně posloužit, a to s vědomím, že v Ježíšově Duchu se tyto projevy mohou pro toho, kdo je přijímá, stát plodným semínkem naděje. Ale co je základem naší naděje? Abychom to pochopili, bude dobré, když se zastavíme u důvodů naší naděje (srov. 1 Petr 3,15).

19. „Věřím v život věčný.“¹² Tak vyznáváme svou víru a v těchto slovech nachází křesťanská naděje stěžejní pilíř. Je to vpravdě „božská ctnost, kterou toužíme [...] po věčném životě jako po svém štěstí“.¹³ Druhý vatikánský koncil říká: „Jestliže naopak tento božský základ a naděje ve věčný život chybí, je důstojnost člověka, jak se dnes můžeme často přesvědčit, vážně poškozena a záhady života a smrti, viny a bolesti zůstávají bez řešení, takže lidé nezdědka upadají do beznaděje.“¹⁴ My ovšem, když hledíme na plynoucí čas, máme v ctnosti naděje, v níž jsme byli spaseni, jistotu, že dějiny lidstva a každého z nás nesměřují do nějakého slepého bodu nebo do temné hlubiny, ale k setkání s Pánem ve slávě. Žijme tedy v očekávání jeho opětovného

12 *Apoštolské vyznání víry*: H. H. Denzinger – A. Schönmetzer, *Enchiridion Symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum*, č. 30.

13 *Katechismus katolické církve*, č. 1817.

14 II. vatikánský koncil, *Gaudium et spes*, č. 21.

příchodu a v naději, že v něm budeme žít na věky. Kéž s tímto vědomím přijímáme za své zvolání prvních křesťanů, které je plné pohnutí a kterým končí Písmo svaté: „Přijď, Pane Ježíši!“ (Zj 22,20).

20. Jádrem naší víry je Ježíš, který zemřel a vstal z mrtvých. Svátý Pavel, když nám několika slovy – používá jen čtyři slovesa – toto oznamuje, předává nám i „jádro“ naší naděje: „Vyučil jsem vás především v tom, co jsem sám přijal, že Kristus umřel ve shodě s Písmem za naše hříchy; že byl pohřben a že vstal z mrtvých třetího dne ve shodě s Písmem; že se ukázal Petrovi a potom Dvanácti“ (1 Kor 15,3-5). *Kristus umřel, byl pohřben, vstal z mrtvých, ukázal se.* Prošel pro nás dramatem smrti. Otcova láska ho v síle Ducha Svatého vzkřísila a pro naši spásu učinila jeho lidství prvotinou věčnosti. Křesťanská naděje spočívá právě v tomto: tváří v tvář smrti, kdy se zdá, že všechno končí, se člověku dostává jistoty, že díky Kristu, jeho milosti, která nám byla dána ve křtu, „život [...] nezaniká, ale [...] naplňuje [se]“¹⁵ a to na věky. Ve křtu jsme vskutku spolu s Kristem pohřbeni a dostáváme v něm, Vzkříšeném, dar nového života, který pokořuje zeď smrti a činí z ní průchod do věčnosti.

A když tváří v tvář *smrti*, onomu bolestnému odloučení, které nás nutí opustit to všechno, co je nám nejdražší, není možná žádná výmluva, bude nám Svátý rok příležitostí, abychom s neskonalou vděčností znovu objevili dar nového života, který jsme obdrželi ve křtu a který dokáže proměnit ono drama smrti. V kontextu Svatého roku se jako příznačné jeví znovu přemýšlet o tom, jak bylo toto tajemství chápáno počínaje prvními staletími naší víry. Křesťané například po dlouhou dobu zhotovovali křtitelnice ve tvaru osmiúhelníku a dosud můžeme obdivovat řadu starobylých baptisterií, která jsou také osmiboká, jako v Římě u Svatého Jana v Lateránu. Tento tvar poukazuje na to, že v křestním prameni se začíná osmý den, tedy den vzkříšení, den, který jde za rámec obvyklého týdenního rytmu života, a tak otvírá běh času rozměru věčnosti, životu, který trvá na věky. Toto je cíl, ke kterému vztahujeme naše pozemské putování (srov. Řím 6,22).

Nejpřesvědčivějšími svědky této naděje nám jsou *mučedníci*, kteří se díky své pevné víře ve zmrtvýchvstalého Krista dokázali vzdát

samotného života zde na zemi, aby nezahladili svého Pána. Žili ve všech dobách a je jich mnoho i dnes, možná více než kdy dřív. Jsou to vyznačiči života, který nezná konce. Je zapotřebí, abychom střežili jejich svědectví, a tím umožnili, aby naše naděje byla plodná.

Mučedníci, příslušníci různých křesťanských tradic, jsou také semeny jednoty, neboť ztělesňují ekumenismus krve. Je proto mým velkým přáním, aby během Svatého roku nechyběly ekumenické slavnosti, které pomohou ozřejmit, jak bohaté je svědectví těchto mučedníků.

21. Co tedy s námi bude po smrti? S Ježíšem je za prahem smrti věčný život, který spočívá v plném společenství s Bohem, v patření na něj a v účasti na jeho nekonečné lásce. To, co nyní prožíváme v naději, to uvidíme ve skutečnosti. Svatý Augustin v tomto ohledu napsal: „Až k tobě úplně přilnu, nebude pro mne nikde bolesti ani strasti a celý můj život oživne, jsa pln tebe.“¹⁶ Co je tedy tím, co charakterizuje plné společenství? Být šťastnými. *Šťěstí* je povoláním lidské bytosti, cílem, který se týká každého z nás.

Ale co je to štěstí? Jaké štěstí očekáváme a po jakém štěstí toužíme? Není to prchavé veselí, není to pomíjivé uspokojení, které, když už ho jednou dosáhneme, žádá stále víc a víc ve spirále žádostivosti, v níž není lidská duše nikdy nasyčena, nýbrž je stále prázdnější. Potřebujeme štěstí, které se s konečnou platností uskuteční v tom, co nás naplňuje, tedy v lásce, takže už nyní budeme moci říci: „Jsem milovaný, milovaná, tedy jsem. A budu na věky v Lásce, která nekla-me a od které mě nic a nikdo nebude moci odloučit.“ Připomeňme si ještě jednou slova apoštola Pavla: „A já jsem přesvědčen: ani smrt, ani život, ani andělé, ani knížata, ani nic přítomného, ani nic budoucího, ani moci, ani výška, ani hloubka, a vůbec nic stvořeného nebude nás moci odloučit od Boží lásky v Kristu Ježíši, našem Pánu“ (Řím 8,38-39).

22. Další skutečností spojenou s věčným životem je *Boží soud*, jak na konci našeho života, tak na konci věků. Umělci se často snažili ho zpodobnit – vzpomeňme na Michelangelovo mistrovské dílo

v Sixtinské kapli –, a to ve shodě s teologickými koncepty své doby a s cílem vzbudit v těch, kdo se na jejich díla dívali, bázeň. Pokud je správné, že jsme si velice dobře a s vážností vědomi okamžiku, při kterém bude sečten a podtržen náš život, je zároveň třeba to vždy činit v kontextu naděje, božské ctnosti, která je oporou životu a umožňuje nám, abychom nepropadli strachu. Soud Bohem, který je láska (srov. 1 Jan 4,8.16), nemůže ani jinak než být založen na lásce, zvláštním způsobem pak na tom, jak jsme ji více či méně uskutečňovali vůči nejpotřebnějším, ve kterých je přítomen Kristus, Soudce sám (srov. Mt 25,31-46). Jde tedy o soud odlišný od soudů lidských a pozemských. Je třeba ho chápat jako pravdivý vztah s Bohem-Láskou a námi samými v rámci neproniknutelného tajemství Božího milosrdenství. Písmo svaté v tomto ohledu říká: „Takovým jednáním jsi poučoval svůj lid, že spravedlivý musí být lidumilný. Svým synům poskytuješ radostnou naději, že po hříchu dáváš příležitost k lítosti [...] [a očekáváme] smilování, když jsme souzeni“ (Mdr 12,19.22). Jak napsal Benedikt XVI.: „V okamžiku soudu zakoušíme a přijímáme převahu jeho lásky nad veškerým zlem ve světě i v nás. Bolest lásky se stává naším vykopením a radostí.“¹⁷

Soud se tedy týká spásy, v níž doufáme a kterou nám Ježíš získal svou smrtí a zmrtvýchvstáním. Směřuje tudíž k tomu, aby nám otevřel cestu k definitivnímu setkání s ním. A protože si v této souvislosti nelze představit, že by spáchané zlo zůstalo skryto, je třeba, aby bylo *očištěno*, aby nám bylo umožněno vejít s konečnou platností do Boží lásky. V tomto smyslu je pochopitelná nezbytnost modlit se za ty, kteří už dokončili svou pozemskou pouť. Jde o solidaritu prostřednictvím přímluvné modlitby, která nachází svou účinnost ve společenství svatých, ve společném poutu, které nás spojuje v Kristu, prvorozeném mezi vším stvořením. Odpustky, které lze u příležitosti Svatého roku získat, jsou v síle modlitby určeny zvláště těm, kteří nás přešli, aby se jim tak mohlo dostat plného milosrdenství.

23. *Odpustky* vskutku umožňují objevit, jak bezmezné je Boží milosrdenství. Ne náhodou byl kdysi pojem „milosrdenství“ synonymem

17

Benedikt XVI., encyklika *Spe salvi*, 30. listopadu 2007, č. 47.

pro pojem „odpuštěk“, a to právě proto, že se jím chce vyjádřit úplnost Božího odpuštění, které nezná hranic.

Svátost smíření nám zajišťuje, že Bůh maže naše hříchy. Připomínají nám to útěchyplná slova žalmu: „On odpouští všechny tvé viny, on léčí všechny tvé neduhy. On vykupuje tvůj život ze záhuby, on tě věncí láskou a slitováním. [...] Hospodin je milosrdný a milostivý, shovívavý a nad míru dobrotivý. [...] Nejedná s námi podle našich hříchů ani podle našich vin nám neodplácí. Jak vysoko je nebe nad zemí, tak je velká jeho láska k těm, kdo se ho bojí. Jak vzdálen je východ od západu, tak vzdaluje od nás naše nepravosti“ (Žl 103,3-4.8.10-12). Svátost smíření není jen krásnou duchovní příležitostí, ale představuje rozhodný, zásadní a nepostradatelný krok na cestě víry každého z nás. Tehdy dovolujeme Pánu, aby zničil naše hříchy, uzdravil naše srdce, pozvedl nás a objal, aby nám dal poznat svou něžnou a soucitnou tvář. Opravdu neexistuje lepší způsob, jak poznávat Boha, než ten, že se s ním necháme smířit (srov. 2 Kor 5,20), že zakusíme jeho odpuštění. Nezříkejme se tedy zpovědi, ale objevme krásu této svátosti uzdravení a radosti, krásu odpuštění hříchů!

Nicméně jak víme z vlastní zkušenosti, hřích „zanechává stopy“, má důsledky, a to nejen viditelné navenek jako spáchané zlo, ale také vnitřní, neboť „každý hřích, i všední, vyvolává zhoubné lpění na tvorech, které musí být očištěno, buď zde na zemi, nebo po smrti ve stavu, jenž se nazývá očistec“.¹⁸ V našem lidství, slabém a přitahovaném zlem, tedy přetrvávají „zbytky hříchu“. A ty lze odstranit právě odpuštěm, a to vždy díky milosti Krista, který, jak napsal svatý Pavel VI., je „naším ‚odpuštěm‘“.¹⁹ Apoštolská penitenciárie zajistí vydání příslušných opatření stran toho, jak bude u příležitosti Svatého roku v praxi možné odpuštěm získat.

Pokud člověk zakusí úplné odpuštění hříchů, nemůže jinak než otevřít své srdce a mysl *odpuštěm* druhým. Odpuštěm se nepředělá minulost, odpuštění nemůže změnit to, co se už stalo. Může však změnit budoucnost a umožnit to, že budeme žít jinak, bez zášti, jízlivosti

18 *Katechismus katolické církve*, č. 1472.

19 Pavel VI., apoštolský list *Apostolorum limina*, 23. května 1974, II.

a pomsty. Budoucnost projasněná odpuštěním se dokáže dívat na minulost jinýma očima, pokojnějšíma, i když ještě zalitýma slzami.

V předchozím, a to mimořádném Svatém roce jsem ustanovil *missionáře milosrdenství*, kteří nadále plní své důležité poslání. Mohou také během nadcházejícího Svatého roku vykonávat svou službu tím, že budou navracet naději a zprostředkovávat odpuštění pokaždé, když se na ně hříšníci s otevřeným srdcem a kající duší obrátí. Kéž jsou nadále nástroji smíření a pomáhají druhým hledět do budoucnosti s nadějí v srdci, která má svůj původ v Otcově milosrdenství. Přeji si, aby biskupové využili jejich drahocenné služby zvláště tak, že je vyšlou tam, kde je naděje podrobována tvrdé zkoušce, jako ve věznicích, nemocnicích a tam, kde je pošlapávána lidská důstojnost, v těch nejnuznějších a ponižujících podmínkách, aby nikdo nezůstal bez možnosti přijmout Boží odpuštění a útěchu.

24. Nejdůvěryhodnějším svědkem naděje je *Matka Boží*. V ní vidíme, že naděje není pošetilým optimismem, ale darem, který je nám z milosti dán do reality života. Pokaždé když se Maria podívala na svého Syna, jako každá maminka myslela na jeho budoucnost a jistě v jejím srdci zůstala vryta slova, která jí v chrámě řekl Simeon: „On je ustanoven k pádu a k povstání mnohých v Izraeli a jako znamení, kterému se bude odporovat – i tvou vlastní duší pronikne meč – aby vyšlo najevo smýšlení mnoha srdcí“ (Lk 2,34-35). A pod křížem, když viděla trpět a umírat nevinného Ježíše, a ačkoli pociťovala mučivou bolest, opakovala své „ano“, aniž by ztratila naději a důvěru v Pána. Tímto způsobem měla pro nás podíl na naplnění toho, co její Syn řekl, totiž že „bude muset mnoho trpět, že bude zavržen od starších, velekněží a učitelů Zákona, že bude zabit, ale po třech dnech že vstane z mrtvých“ (Mk 8,31). A tím, že z lásky tuto bolest snášela, stala se naší Matkou, Matkou naděje. Není náhodou, že lidová zbožnost nadále vzývá Pannu Marii jako *Stella maris*. Nazývá ji jménem, které vystihuje jistou naději, že v bouřlivých situacích našeho života nám Matka Boží přijde na pomoc, povzbudí nás a vybídne k tomu, abychom důvěřovali a dál doufali.

V této souvislosti rád připomínám, že chrám Panny Marie Guadalupské v Mexico City se připravuje na oslavy, které se budou konat v roce 2031, a to u příležitosti 500. výročí prvního zjevení

Panny Marie. Matka Boží nám prostřednictvím mladého Juana Diega sdělila převratné poselství naděje, jež i dnes opakuje každému poutníkovi a věřícímu: „Nejsem zde snad já, která jsem tvou Matkou?“²⁰ Podobné poselství vtiskuje do lidských srdcí nescíslně mariánských svatyní rozestých po celém světě. Ty jsou cílem zástupů poutníků, kteří Matce Boží svěřují své starosti, bolesti a naděje. Kéž jsou v tomto Svatém roce poutní místa svatými místy, kde se příchozím dostane přijetí, a výsadními místy, kde lze načerpat naději. Zvu poutníky, kteří přijdou a přijedou do Říma, aby se zastavili a pomodlili ve zdejších mariánských svatyních, a tak uctili Pannu Marii a prosili ji o ochranu. Jsem pln důvěry, že všichni, zvláště ti, kteří trpí a strádají, budou moci zakusit blízkost té nejláskyplnější z maminek, která nikdy neopouští své děti, té, která je pro svatý lid Boží „znamením jisté naděje a útěchy“.²¹

25. Na cestě vstříc Svatému roku se vraťme k Písmu svatému a naslouchejme následujícím slovům jako těm, která jsou adresována nám: „S důvěrou se pevně opřeme o (nalezené) útočiště a jistě dosáhneme vytoužených (hodnot), které jsou nám určeny. (V této naději) máme *bezpečnou a pevnou kotvu* pro duši. Ona proniká až do samého vnitřku (nebeské velesvatyně), kam pro nás jako předchůdce vstoupil Ježíš“ (Žid 6,18-20). Je to velká výzva k tomu, abychom nikdy neztráceli naději, která nám byla dána, a abychom se jí pevně drželi, a tak našli útočiště v Bohu.

Obraz kotvy je výstižný, pomáhá nám pochopit stabilitu a jistotu, kterou uprostřed rozbouřených vod života máme, pokud důvěřujeme Pánu Ježíši. Životní bouře nás nikdy nepřemohou, protože jsme zakotveni v naději na milost, která nás uschopňuje k tomu, abychom žili v Kristu a překonali hřích, strach a smrt. Tato naděje je daleko větší než to, co nám může přinášet každodenní uspokojení a co může zlepšovat podmínky našeho života. Tato naděje nás přenáší přes zkoušky, kterým jsme podrobováni, a povzbuzuje nás, abychom šli dál, aniž

20 *Nican Mopohua*, č. 119.

21 II. vatikánský koncil, věroučná konstituce *Lumen gentium* o církvi, 21. listopadu 1964, č. 68.

bychom z očí ztráceli velikost cíle, ke kterému jsme povoláni, cíle, kterým je nebe.

Nadcházející Svatý rok se tedy ponese ve znamení naděje, která nezná západu, naděje v Boha. Kéž nám tento čas také pomůže znovu nalézt potřebnou důvěru jak v církvi, tak ve společnosti, v mezilidských vztazích, v mezinárodním dění, v podpoře důstojnosti každého člověka a v úctě ke stvoření. Kéž se svědectví věřících stane pro svět kvasem ryzí naděje, předzvěstí nových nebes a nové země (srov. 2 Petr 3,13), kde má svůj domov spravedlnost a svornost mezi národy, které očekávají naplnění toho, co Pán slíbil.

Kéž nás již od této chvíle naděje přitahuje a dovolme, aby se jí naším prostřednictvím nakazili ti, kteří po ní touží. Kéž jim svým životem můžeme říkat: „Důvěřuj v Hospodina, buď silný, ať se vzmuží tvé srdce, doufej v Hospodina!“ (Žl 27,14). Kéž síla naděje naplňuje naši přítomnost, když s důvěrou očekáváme návrat Pána Ježíše Krista, kterému patří chvála a sláva nyní i na věky.

Dáno v Římě u Sv. Jana v Lateránu dne 9. května 2024, o slavnosti Nanebevstoupení Páně, ve dvanáctém roce mého pontifikátu

FRANTIŠEK

2.

MODLITBA K JUBILEJNÍMU ROKU 2024

MODLITBA JUBILEA

Otče na nebesích,
ve svém Synu Ježíši Kristu, našem bratru,
daroval jsi nám víru
a skrze Ducha Svatého jsi do našich srdcí vlil lásku.
Dej, aby v nás víra a láska probudily
blaženou naději na příchod Tvého království.

Kéž nás Tvoje milost promění
na pozorné pěstitele sémě evangelia,
které zúrodní lidstvo a vesmír
v důvěrném očekávání
nového nebe a nové země,
až se po porážce mocností Zla
navždy zjeví Tvoje sláva.

Kéž milost tohoto Jubilea
v nás, poutnících naděje, oživí
touhu po dobrech nebeských
a vleje do celého světa
radost a pokoj
našeho Vykupitele.

Tobě, svatý Bože,
ať patří na věčnosti
chvála a sláva na věky věků.

Amen

František

3. PRAVIDLA PRO UDĚLOVÁNÍ ODPUSTKŮ BĚHEM ŘÁDNÉHO JUBILEJNÍHO ROKU 2025 VYHLÁŠENÉHO JEHO SVATOSTÍ PAPEŽEM FRANTIŠKEM

14. KVĚTNA 2024

„Nyní nastal čas nového Svatého roku, kdy se znovu dokořán otevře Svatá brána a každý bude moci živě zakusit Boží lásku.“¹ V bule, jíž Svatý otec vyhlásil Řádné jubileum 2025 v současném dějinném okamžiku, v němž je „lidstvo, nepamětlivé dramata, která se odehrála v minulosti, vystaveno nové a těžké zkoušce, v níž jsou mnohé národy sužovány krutým násilím,“² vyzývá všechny křesťany, aby se stali *poutníky naděje*. Je to ctnost, kterou je třeba znovu objevit ve znameních doby, ke kterým patří „touha lidského srdce, jež potřebuje spásnou Boží přítomnost, a která si žádají, aby byla proměňována ve znamení naděje“;³ tu musíme čerpat především z Boží milosti a z plnosti jeho milosrdenství.

Již v bule vyhlášením Mimořádné jubileum milosrdenství v roce 2015 papež František zdůraznil, nakolik odpustek nabyl v této souvislosti „zvláštního významu“,⁴ neboť Boží milosrdenství „se stává *odpustkem* Otce, který skrze Kristovu nevěstu dosahuje ke hříšníkovi, jemuž bylo odpuštěno, a osvobozuje jej ze zbývajících důsledků hříchu“.⁵ Podobně i dnes Svatý otec vyhláší, že dar odpustku „umožňuje objevit, jak bezmezná je Boží milosrdenství. Ne náhodou byl kdysi pojem ‚milosrdenství‘ synonymem pro pojem ‚odpustek‘, a to

1 František, bula k vyhlášení Svatého roku 2025 *Spes non confundit*, č. 6, zde s. 289.

2 Tamtéž, č. 8, zde s. 291.

3 Tamtéž, č. 7, zde s. 291.

4 František, bula *Misericordiae Vultus*, 11. 4. 2015, č. 22.

5 Tamtéž.

právě proto, že se jím chce vyjádřit úplnost Božího odpuštění, které nezná hranic.“⁶ Odpustek je tedy jubilejní milost.

Také u příležitosti Řádného jubilea roku 2025 proto z vůle papeže tento „soud milosrdenství“, jehož úkolem je rozhodovat o všem, co se týká udělování a užívání odpustků, chce povzbudit srdce věřících, aby v sobě živila zbožné přání získat odpustky jako dar milosti vlastní a specifické pro každý Svatý rok, a stanoví následující předpisy, aby věřící mohli čerpat „z příslušných opatření stran toho, jak bude u příležitosti Svatého roku v praxi možné odpustky získat“.⁷

Během Řádného jubilea 2025 platí všechna ostatní pravidla pro získání odpustků. Všichni opravdu kající věřící, kteří nemají zálibu v žádném hříchu⁸ a kteří, pohnuti duchem lásky, se v průběhu Svatého roku, očistění skrze svátost smíření a obcerstvení svatým přijímáním, modlí na úmysl Svatého otce, mohou z pokladu církve získat plnomocné odpustky a odpuštění hříchů pro sebe a pro duše v očistci vykonáním některého z následujících skutků:

I. POUTÍ NA SVATÁ MÍSTA

Věřící, *poutníci naděje*, mohou získat jubilejní odpustky udílené Svatým otcem, jestliže vykonají zbožnou pouť:

- *na některé z jubilejních svatých míst*: tam zbožnou účastí na mši svaté (kdykoli to liturgické normy dovolují, lze se uchýlit nejprve k vlastní mši svaté k jubileu nebo k votivní mši svaté za smíření, za odpuštění hříchů, k vyprošení ctnosti lásky a za svornost mezi národy), na mši svaté s udílením svátostí křesťanské iniciace nebo pomazání nemocných, na bohoslužbě slova, liturgii hodin (modlitba se čtením, ranní chvály, nešpory), křížové cestě, modlitbě růžence, hymnu Akathistos, na kající bohoslužbě zakončené individuální svátostí smíření kajících, jak to stanovuje římský rituál (forma II);
- *do Říma*: při návštěvě alespoň jedné ze čtyř hlavních papežských bazilik: svatého Petra ve Vatikánu, Nejsvětějšího Spasitele (sv. Jana v Lateránu), Panny Marie Sněžné a svatého Pavla za hradbami;

6 František, *Spes non confundit*, č. 23, zde s. 302.

7 Tamtéž, č. 23, zde s. 302.

8 Srov. *Enchiridion indulgentiarum*, č. 20, § 1.

- *do Svaté země*: při návštěvě alespoň jedné ze tří bazilik: Svatého hrobu v Jeruzalémě, Narození Páně v Betlémě, Zvěstování v Nazaretě;
- *na další církevní místa*: do katedrálního kostela nebo jiných kostelů a svatých míst určených ordinářem daného místa. Biskupové budou brát v úvahu potřeby věřících i možnost zachovat smysl pouti s celou její symbolickou silou, schopnou vyjádřit naléhavou potřebu obrácení a smíření.

II. ZBOŽNOU NÁVŠTĚVOU SVATÝCH MÍST

Kromě toho budou moci věřící získat jubilejní odpustky, pokud jednotlivě nebo ve skupinkách zbožně navštíví kterékoli jubilejní místo a stráví tam přiměřeně dlouhou dobu v eucharistické adoraci a rozjímání, které zakončí modlitbou Otče náš, vyznáním víry v jakékoli povolené formě a vzýváním Panny Marie, Matky Boží, aby v tomto Svatém roce všichni mohli „zakusit blízkost té nejláskyplnější z maminek, která nikdy neopouští své děti“.⁹

Při zvláštní příležitosti Jubilejního roku bude možné navštívit kromě výše uvedených významných poutních míst i tato další svatá místa za stejných podmínek:

- v *Římě*: baziliku Svatého Kříže Jeruzalémského, baziliku svatého Vavřince za hradbami, baziliku svatého Šebestiána (vřele doporučujeme zbožnou návštěvu tzv. „sedmi kostelů“, tak drahých svatému Filipu Nerimu), svatyni Božího milosrdenství – kostel Svatého Ducha (Santo Spirito in Sassia), kostel svatého Pavla u Tří pramenů (Tre Fontane) – místo stětí apoštola Pavla, křesťanské katakomby, návštěvu kostelů na jubilejní trase *Iter Europaeum* a kostelů zasvěcených *patronkám Evropy a učitelům církve* (bazilika Panny Marie nad Minervou, kostel sv. Brigity na Campo de' Fiori, kostel Panny Marie Vítězné, kostel Nejsvětější Trojice – Trinità dei Monti, bazilika svatě Cecílie v Trastevere, bazilika svatého Augustina na Martově poli);
- *na dalších místech světa*: dvě papežské baziliky minor v Assisi, baziliku sv. Františka a Panny Marie Andělské, papežské baziliky Panny Marie v Loretu a Panny Marie v Pompejích, sv. Antonína v Padově, jakoukoli baziliku minor, katedrálu, konkatedrálu

a mariánskou svatyni, kterýkoli význačný kolegiátní kostel nebo svatyni, které k užítku věřících určí každý diecézní nebo eparchiální biskup, jakož i národní nebo mezinárodní svatyně, „svatá místa, kde se příchozím dostane přijetí, a výsadní místa, kde lze načerpat naději“,¹⁰ určené biskupskými konferencemi.

Opravdu kající věřící, kteří se z vážných důvodů nemohou účastnit slavnostních bohoslužeb, poutí a zbožných návštěv (jako jsou především všechny klauzurované řeholnice a řeholníci, staří lidé, nemocní, vězni, jakož i ti, kteří v nemocnicích nebo jiných zařízeních poskytují nepřetržitou péči nemocným), získají *jubilejní odpustky* za stejných podmínek, pokud se duchovně spojí s přítomnými věřícími, zejména ve chvílích, kdy budou slova Svatého otce nebo diecézních biskupů přenášena sdělovacími prostředky, a pomodlí se doma, nebo tam, kde právě musí být (např. v kapli kláštera, v nemocnici, v pečovatelském domě, ve vězení...), modlitbu Otče náš, vyznání víry v jakékoli povolené formě a další modlitby v souladu s účelem Svatého roku a obětují své utrpení nebo těžkosti života.

III. SKUTKY MILOSRDENSTVÍ A POKÁNÍ

Kromě toho budou moci věřící získat jubilejní odpustky, pokud se budou zbožně účastnit lidových misií, duchovních cvičení nebo formačních setkání nad texty *II. vatikánského koncilu* a *Katechismu katolické církve*, které se budou konat v kostele nebo na jiném vhodném místě podle představ Svatého otce.

Navzdory pravidlu, že plnomocné odpustky mohou být uděleny pouze jedenkrát za den,¹¹ mohou věřící, kteří vykonali skutek lásky ve prospěch duší v očistci, pokud platně přistoupí ke svatému přijímání podruhé téhož dne, získat podruhé v tentýž den plnomocné odpustky, které se vztahují pouze na zemřelé (rozumí se v rámci slavení eucharistie; srov. kán. 917 a Papežská komise pro autentický výklad *Kodexu kanonického práva, Responsa ad dubbia* 1, 11. července 1984). Touto dvojí obětí se uskutečňuje chvályhodný projev nadpřirozené lásky prostřednictvím onoho pouta, jímž jsou věřící, kteří ještě putují po

10 František, *Spes non confundit*, č. 24, zde s. 304.

11 Srov. *Enchiridion indulgentiarum*, č. 18, § 1.

zemi, spojeni v mystickém těle Kristově s těmi, kteří již svou cestu dokončili, a to díky tomu, že „odpustky, které lze u příležitosti Svatého roku získat, jsou v síle modlitby určeny zvláště těm, kteří nás předešli, aby se jim tak mohlo dostat plného milosrdenství“.¹²

Ale speciálně právě „Svatý rok nás vybízí, abychom se stali hmatatelnými znameními naděje pro tolik bratří a sester, kteří žijí v tíživých podmínkách“.¹³ Odpustky se proto vážou také na skutky milosrdenství a pokání, jimiž člověk vydává svědectví o skutečném obrácení. Věřící mají být podle Kristova příkladu a pověření povzbuzování k častějšímu konání skutků lásky nebo milosrdenství, především vůči bratřím a sestřám, kteří jsou v rozličných těžkostech. Konkrétně ať znovu objeví „skutky *tělesného milosrdenství*: sytit hladové, dát napít žíznivým, oblékat nahé, přijmout cizince, pečovat o nemocné, navštívit vězně, pohřbit mrtvé“¹⁴ a také „skutky *duchovního milosrdenství*: radit pochybujícím, učit neznalé, napomínat hříšníky, těšit zarmoucené, odpouštět urážky, trpělivě snášet protivné lidi, modlit se k Bohu za živé i zemřelé“.¹⁵

Stejně tak mohou věřící získat jubilejní odpustky, pokud budou po přiměřeně dlouhou dobu navštěvovat své bratry a sestry v nouzi nebo v těžkostech (nemocné, vězně, osamělé seniory, osoby s různými postiženími...), téměř jako by konali pouť za Kristem, který je v nich přítomen (srov. Mt 25,34-36), a splní obvyklé duchovní, svátostné a modlitební podmínky. Věřící budou nepochybně moci tyto návštěvy v průběhu Svatého roku opakovat a při každé z nich získat plnomocné odpustky, a to i denně.

Jubilejní plnomocné odpustky lze získat také prostřednictvím skutků, jež konkrétně a velkoryse vyjadřují kajícího ducha, který je duší jubilea, a znovu objevují zejména hodnotu pátečního pokání: v duchu kajivosti se alespoň na jeden den zdržet zbytečného rozptylování (skutečného, ale i virtuálního, vyvolaného např. médií a sociálními sítěmi) a zbytečného konzumu (např. postem nebo praktikováním abstinence podle obecných pravidel církve a pokynů

12 František, *Spes non confundit*, č. 22, zde s. 301.

13 Tamtéž, č. 10, zde s. 292.

14 František, *Misericordiae Vultus*, č. 15.

15 Tamtéž.

biskupů) a taktéž darovat přiměřenou finanční částku chudým, podporovat díla náboženského nebo sociálního charakteru, zejména ve prospěch obrany a ochrany života ve všech jeho fázích a kvality života samotného, opuštěných dětí, mládeže v nesnázích, starých lidí v nouzi nebo osamělých, migrantů z různých zemí, „kteří opouštějí svou vlast, aby hledali lepší život pro sebe a své rodiny“,¹⁶ nebo věnovat přiměřenou část svého volného času dobrovolné činnosti v zájmu společenství nebo jiným podobným formám osobní angažovanosti.

Všichni diecézní nebo eparchiální biskupové a jim právně na roveň postavené osoby mohou v nejvhodnější den tohoto jubilejního období při příležitosti hlavní slavnosti v katedrále a v jednotlivých jubilejních kostelech udělit *papežské požehnání* spojené s plnomocnými odpustky, které mohou získat všichni věřící, kteří toto požehnání přijmou za obvyklých podmínek.

Aby byl pastoračně usnadněn přístup ke svátosti pokání a dosažení Božího odpuštění mocí svěřenou kněžím, vyzýváme místní ordináře, aby udělili kanovníkům a kněžím, kteří v katedrálách a kostelech určených pro Svátý rok mohou zpovídat věřící, pravomoci vymezené pro vnitřní fórum, jak je pro věřící východních církví stanoveno v kán. 728, § 2 *CCEO*, a v případě eventuálního vyhrazení v kán. 727, s výjimkou, jak je zřejmé, případů zohledněných v kán. 728, § 1; zatímco pro věřící latinské církve jsou to skutečnosti uvedené v kán. 508, § 1 *CIC*.

V tomto smyslu penitenciář vybízí všechny kněze, aby s velkorysou disponibilitou a obětavostí nabízeli věřícím co nejširší možnost využívat prostředky spásy, aby po dohodě s faráři nebo rektory soudních kostelů stanovili a zveřejnili časy zpovídání a byli k dispozici ve zpovědnici, dále aby plánovali pravidelné a časté kající slavnosti a aby zajistili co největší dostupnost kněží, kteří jsou po dosažení určitého věku zbaveni pastoračních povinností. V závislosti na možnostech je třeba také v souladu s *motu proprio Misericordia Dei* pamatovat na pastorační možnost zpovídání i během slavení mše svaté.

Aby se zpovědníkům usnadnil úkol, Apoštolská penitenciárie z pověření Svatého otce stanovuje, že kněží, kteří budou doprovázet jubilejní putě mimo své diecéze nebo se k nim připojí, mohou

vykonávat stejné pravomoci, jaké jim byly legitimní autoritou přiznány ve vlastních diecézích. Zvláštní pravomoci pak tato Apoštolská penitenciárie uděluje penitenciářům římských papežských bazilik, kanovníkům penitenciářům nebo diecézním penitenciářům ustanoveným v jednotlivých církevních obvodech.

Zpovědníci poté, co s láskou poučí věřící o závažnosti hříchů, k nimž se váže vyhrazení nebo nápravný trest, určí s pastorační láskou vhodné svátostné pokání, aby je co nejvíce přivedli k trvalé nápravě a podle povahy případů je vyzvali k odstranění případného pohoršení a náhradě škod.

Závěrem Apoštolská penitenciárie naléhavě vyzývá biskupy, aby se jako nositelé trojího pověření – učit, vést a posvěcovat – postarali o srozumitelné vysvětlení zde předkládaných ustanovení a zásad pro posvěcování věřících, a to se zvláštním přihlédnutím k místním a kulturním okolnostem a tradici. Katecheze přizpůsobená sociálně-kulturním podmínkám každého národa může účinně předkládat evangelium a celé křesťanské poselství a hlouběji zakořenit v srdcích touhu po tomto jedinečném daru získaném skrze církev.

Tento dekret je platný po celé Řádné jubileum 2025, bez ohledu na jakákoli odlišná ustanovení.

Dáno v Římě, v sídle Apoštolské penitenciárie dne 13. května 2024, o památce Panny Marie Fatimské

Kard. Angelo De Donatis
vrchní penitenciář

J. E. Mons. Krzysztof Nykiel
regent

VI.

RŮZNÉ

1.

**ZA ODPOVĚDNOU VOLBU
S PODPOROU KŘESŤANSKÝCH HODNOT
A EVROPSKÉHO PROJEKTU**

**PROHLÁŠENÍ BISKUPŮ KOMISE
BISKUPSKÝCH KONFERENCÍ
EVROPSKÉ UNIE (COMECE)
K NADCHÁZEJÍCÍM VOLBÁM
DO EVROPSKÉHO PARLAMENTU**

My, biskupové zastupující biskupské konference zemí Evropské unie, vybízíme všechny občany, a zejména katolíky, aby se připravili na nadcházející volby do Evropského parlamentu v červnu roku 2024 a aby se jich zúčastnili. Tento projekt evropského kontinentu sjednoceného v rozmanitosti, kontinentu silného, demokratického, svobodného, pokojného, prosperujícího a spravedlivého všichni společně sdílíme a cítíme za něj odpovědnost. Tento postoj máme možnost prokázat tím, že ve volbách odevzdáme svůj hlas a zodpovědně vybereme zástupce, kteří budou v obnoveném Evropském parlamentu zastupovat naše hodnoty a pracovat pro společné dobro.

Projekt evropské integrace se zrodil z popela strašlivých válek, které v minulém století zpusťily náš kontinent a nechaly za sebou mnoho bolesti, obětí a zkázy. Vznikl se záměrem zajistit mír, svobodu a prosperitu. Na jeho počátku stála odvaha a prozíravost těch, kdo dokázali překonat historické nepřátelství a nabídnout nové pojetí, které do budoucna prakticky znemožní válku na našem kontinentu. Nejprve šlo o projekt ekonomický, zahrnoval ale také společenský a politický rozměr a společné hodnoty. Mnozí z otců zakladatelů Evropské unie byli praktikující katolíci, kteří hluboce věřili v důstojnost každého člověka a v hodnotu společenství. Jako Evropané jsme přesvědčeni, že tento projekt, který funguje více než 70 let, je třeba podporovat a pokračovat v něm.

Evropa a Evropská unie dnes procházejí náročným a nejistým obdobím, které v posledních letech charakterizuje řada krizí. Záhy budou také čelit obtížným otázkám, jako jsou války v Evropě i jejím

sousedství, migrace a azyl, klimatická změna, rostoucí digitalizace a využívání umělé inteligence, nová úloha Evropy ve světě, rozšíření Evropské unie a změna jejích základních smluv atd. Aby bylo možné tyto zásadní otázky řešit ve světle základních hodnot Evropské unie a vytvářet tak lepší budoucnost pro nás i příští pokolení nejen v Evropě, ale také v celém světě, potřebujeme odvážné, kompetentní a hodnotově orientované politiky, kteří poctivě usilují o společné dobro. Je naší odpovědností, abychom v nadcházejících volbách vybrali ty nejlepší.

Jako křesťané se musíme snažit dobře rozlišit, které osoby a kterou stranu máme v tomto důležitém okamžiku pro budoucnost Evropské unie volit. Proto je třeba vzít v potaz okolnosti, které se mohou v jednotlivých zemích lišit – například možnost volby kandidátů, nebo jen stran, volební programy jednotlivých stran, samotné kandidáty, kteří se ve volbách představují... V těchto otázkách mohou užitečné orientační pokyny nabídnout i biskupské konference příslušných členských zemí. Vedle toho je důležité, abychom volili takové osoby a strany, které jasně podporují evropský projekt a o nichž se důvodně domníváme, že budou prosazovat naše hodnoty a naši představu o Evropě, jako je respektování a podpora důstojnosti každé lidské osoby, solidarita, rovnost, rodina a posvátnost života, demokracie, svoboda, subsidiarita, péče o náš „společný domov“... Víme, že Evropská unie není dokonalá a že mnohé její politické a právní návrhy nejsou v souladu s křesťanskými hodnotami a neodpovídají očekáváním mnoha jejích obyvatel. Přesto věříme, že jsme povoláni stát se pro ni přínosem a přispívat k jejímu zlepšení pomocí nástrojů, které nám nabízí demokracie.

V nadcházejících volbách do Evropského parlamentu bude poprvé hlasovat mnoho mladých lidí, někteří z nich již ve věku 16 let. Důrazně mladé lidi vybízíme, aby při této příležitosti využili svého hlasovacího práva, a tak vytvořili Evropu, která jim zajistí budoucnost a bude odpovídat jejich skutečným přáním. Povzbuzujeme také mladé evropské katolíky, kteří cítí povolání angažovat se v politice, aby tuto výzvu následovali s náležitou intelektuální i morální průpravou, aby tak mohli přispět ke společnému dobru v duchu služby společenství. V často citovaném projevu, který pronesl Jacques Delors 17. října 1989 v Bruggách na College of Europe, se tehdejší předseda

Evropské komise obrátil na mladé studenty těmito slovy: „Jste totiž zváni, abyste se podíleli na jedinečném podniku, který sblíží lidi a národy kvůli něčemu lepšímu, a nikoliv horšímu.“

Jako evropští biskupové si tuto výzvu mladým studentům bereme za svou a obracíme se s ní na všechny evropské občany. Zapojme se do evropského projektu, který je naší budoucností, také tím, že budeme svědomitě hlasovat v nadcházejících volbách!

Schváleno biskupy-delegáty pro COMECE:

✠ Mariano Crociata

biskup diecéze Latina (Itálie), předseda

✠ Antoine Hérouard

arcibiskup dijonský (Francie), první místopředseda

✠ Nuno Brás da Silva Martins

biskup funchalský (Portugalsko), místopředseda

✠ Czesław Kozon

biskup kodaňský (Skandinávie), místopředseda

✠ Rimantas Norvila

biskup vilkaviškiský (Litva), místopředseda

✠ Lode Aerts

biskup bruggský (Belgie)

✠ Virgil Bercea

biskup eparchie Oradea Mare (Rumunsko)

✠ Joseph Galea-Curmi

pomocný biskup maltský

✠ Jozef Haľko

pomocný biskup bratislavský (Slovensko)

✠ Theodorus C. M. Hoogenboom

pomocný biskup utrechtský (Nizozemsko)

✠ Anton Jamnik

pomocný biskup lublaňský (Slovinsko)

✠ Philippe Jourdan

apoštolský administrátor Estonska

- ✠ Andris Kravalis
pomocný biskup rižský (Lotyšsko)
- ✠ Juan Antonio Martínez Camino
pomocný biskup madridský (Španělsko)
- ✠ Gábor Mohos
pomocný biskup ostrihomsko-budapešťský (Maďarsko)
- ✠ Manuel Nin i Güell OSB
apoštolský exarcha Řecka
- ✠ Kieran O'Reilly
arcibiskup arcidiecéze Cashel a Emly (Irsko)
- ✠ Franz-Josef Overbeck
biskup essenský (Německo)
- ✠ Christo Proykov
biskup eparchie sv. Jana XXIII. v Sofii (Bulharsko)
- ✠ Ivan Šaško
pomocný biskup záhřebský (Chorvatsko)
- ✠ Selim Jean Sfeir
maronitský arcibiskup kyperský
- ✠ Janusz Bogusław Stepnowski
biskup lomžinský (Polsko)
- ✠ Jan Vokál
biskup královéhradecký (ČR)
- ✠ Leo Wagener
pomocný biskup lucemburský
- ✠ Aegidius Zsifkovics
biskup eisenstadtský (Rakousko)